

**NURULLAH ALTAY'IN ÖZBEK TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜNÜN
TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI**

Pamukkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Cağdas Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı

Farkhunda AİDEN

Danışman: Prof. Dr. Nergis Biray

Aralık 2022

Denizli

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet deildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Farkhunda AİDEN

ÖN SÖZ

Sözlükler, insanlar tarafından çok eski dönemlerden beri kullanılagelen bilgi kaynaklarıdır. Sözlük tek dilli olabileceği gibi iki veya daha çok dilli de olabilmektedir. Tek dilli sözlükler ana dil konuşurlarına göre hazırlanırken çok dilli sözlüklerde ise hedef dil konuşurları dikkate alınır.

Afganistan sahasında yazılan tek dilli sözlüklerin amacı baskıcı hükümdarlar tarafından uygulanan yobaz ve baskıcı politikalar yüzünden kendi ana dillerinde eğitim veren okullara gidip okuma yazma öğrenemedikleri ve Özbek Türkçesini akademik bir şekilde okuyamadıkları için unuttukları düşüncesinden hareket eden bilim adamlarının çoğu öz Türkçe olan ana dilindeki kelimelerin unutulmaması ve Özbek Türklerinin kendi dillerinde okuyup öğrenmeleri amacıyla yazılmıştır.

Çalışmamızda çağdaş Afganistan Özbek Türkçesi edebiyatının önemli dilbilimcilerinden Nurullah Altay'ın "Özbek Tili Sözlüğü" adlı 420 sayfalık kitabının tamamının transkripsiyonu, Türkiye Türkçesine aktarımından oluşmaktadır.

Çalışmamız "Kaynakça" ve "Sonuç" bölümlerinin dışında iki ana bölümden oluşmaktadır. "Giriş" bölümünde Özbek Türkçesi sözlükçülük geleneği ve Türklerde sözlük devirleri ve bu devirlerde yazılan önemli sözlükler hakkında bilgi verilmiş olup, "Birinci bölüm"de Afganistan Özbek Türkçesi, Afganistan Özbeklerinin bu coğrafyaya geldikleri tarih, Afganistan çağdaş Özbek edebiyatının başlangıç dönemi, yazarları, Afganistan'da Özbek Türkleri tarafından hazırlanan sözlükler ve bunlar üzerinde yapılan çalışmalar, Nurullah Altay'ın Özbek dili sözlüğü incelenmiştir. "İkinci bölüm"de, Nurullah Altay'ın sözlüğü taranıp alfabetik sıraya göre Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. "Üçüncü bölüm"de sonuç olarak yaptığımız çalışma hakkında bilgi verilmiştir.

Günümüzde Afganistan olarak bilinen ancak tarihte Güney Türkistan adıyla anılan coğrafya birçok Türk boyunu içinde barındıran bir bölgedir. Bu bölgenin uzun yıllar savaş ve istilalara maruz kalması ve yönetimin Türklerin elinden çıkmasıyla bir kenara itilen Türkçe günümüzde neredeyse yok sayılmıştır. Bu nedenle bölgede gittikçe unutturulan Türkçe söz varlığına ait her türlü veri büyük önem taşımaktadır. Şimdiye kadar Güney Türkistan (Afganistan sahası) Özbek Türkçesi hakkında herhangi bir sözlük çalışması yapılmamıştır. Tezimizin konusu olarak seçtiğimiz Nurullah Altay'ın hazırladığı "Özbek Türkçesi" sözlüğü bu sahadaki eksikliği kısmen de olsa kapatabilecek bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Bu eserin tez konusu olarak çalışılmasına ilk olarak danışmanım Prof. Dr. Bilge Özkan'la karar verdik. Öncelikle sözlüğü tespit ettik. Çalışma Nurullah Altay'ın Özbek Tili Sözlüğü üzerinde temellendirildi. Çalışmalarımız devam ederken Bilge Hocamın sağlık sorunları nedeniyle danışmanlığım Prof. Dr. Nergis Biray hocaya aktarıldı.

Öncelikle çalışmanın başladığı ve aktarmak istediğimiz esere karar verilmesi anından itibaren beni yönlendiren danışmanım Prof. Dr. Bilge Özkan'a ve beni destekleyen Dr. Öğr. Üyesi Sema Eynel'e en derin şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim. Danışmanlığımı aldığı andan itibaren deneyimlerini ve bilgilerini benden esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Nergis Biray'a ve beni her zaman destekleyen aileme teşekkür ederim.

Bu çalışmayla Güney Türkistan Türkçesinin bilimsel alandaki varlığının ispatını ortaya koymak adına ufak da olsa bir katkıda bulunmuş olmayı umut ediyoruz. Alan çalışanlarının kullanımına bu eseri sunarak alanın bize verdiği sorumluluğu yerine getirdiğimizi düşünüyoruz. Son olarak ana dilimizi unutmamamız için bu eseri kaleme alan eserin yazarı Nurullah Altay'a da teşekkür ediyorum.

Bu çalışmayı, tüm hayatım boyunca yol göstericim olan, bilgisiyle, ileri görüşlülüğüyle her daim kendisini örnek aldığım en büyük destekçim babama ithaf ediyorum.

ÖZET

NURULLAH ALTAY'IN ÖZBEK TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜNÜN TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI

AİDEN Farkhunda

Yüksek Lisans Tezi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Nergis Biray

Aralık 2022, ix + 205 Sayfa

“Nurullah Altay’ın Özbek Türkçesi Sözlüğünün Türkiye Türkçesine Aktarımı” adlı çalışmamız, Kaynakça ve sonuç bölümlerinin dışında iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Türklerde sözlükçülük devirleri ve bu devirlerde yazılan önemli sözlükler ve Özbek Türkçesi sözlük yazma geleneği hakkında bilgi verilmiş olup, birinci bölümde Afganistan Özbek Türkçesi, Afganistan Özbeklerinin bu coğrafyaya geldikleri tarih, Afganistan çağdaş Özbek edebiyatının başlangıç dönemi yazarları, Afganistan’da Özbek Türkleri tarafından hazırlanan sözlükler ve bunlar üzerinde yapılan çalışmalara yer verilmiş, Nurullah Altay’ın Özbek Dili Sözlüğü incelenmiştir. İkinci bölümde, Nurullah Altay’ın sözlüğü taranıp alfabetik sıraya göre Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Üçüncü bölümde yaptığımız çalışma hakkında bilgi verilmiştir.

Yüzyıllar boyunca sosyo-kültürel ve sosyo-politik etkenler karşısında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Afganistan Özbek Türkçesi üzerinde yabancı araştırmacılar tarafından yapılan birkaç çalışmanın dışında bugüne kadar başka önemli bir çalışma yapılmamıştır. Yapılan çalışmalar da ya tarihî-coğrafi ya da folklorik nitelik taşıyan çalışmalardır. Çalışmamız Afganistan’daki eğitim kurumlarında Özbekçe öğrenen öğrenciler tarafından kullanılan Özbekçeden Özbekçe’ye bir sözlük olup bu alanda çalışma yürüten araştırmacıların kaynak olarak kullanmasına vesile olması amacına hizmet etmesi yönüyle tez çalışması olarak seçmemizde önemli bir etken olmuştur.

Anahtar kelimeler: Nurullah Altay, Özbekçe Sözlük, Türkçe sözlükçülük, aktarma

ABSTRACT**TRANSFER OF NURULLAH ALTAY'S UZBEK DICTIONARY TO
TURKISH**

AIDEN Farkhunda

Master's Thesis

Contemporary Turkish Dialects and Literatures

Contemporary Turkish Dialects and Literatures

Supervisor: Prof. Dr. Nergis Biray

December 2022, ix + 205 Pages

This study titled "Transfer of Nurullah Altay's Uzbek Language Dictionary to Turkish" consists of two main parts apart from the bibliography and conclusion parts. In the introduction, information about the lexicography periods of the Turks and the important dictionaries written in these periods and the Uzbek Turkish lexicography are given. In the first part, Afghanistan's Uzbek language, the date that Afghanistan's Uzbek came to this geography, the authors of the beginning period of Afghanistan's contemporary Uzbek literature, the dictionaries prepared by Uzbek Turks in Afghanistan and the studies on them, Nurullah Altay's Uzbek language dictionary were examined. In the second part, Nurullah Altay's dictionary was scanned and translated into Turkish in alphabetical order. In the third chapter, information about our study is given as a result.

Apart from a few studies by foreign researchers on Afghanistan Uzbek Turkish, which has been in danger of extinction due to socio-cultural and socio-political factors for centuries, no other important study has been conducted so far. The studies carried out are either historical-geographical or folkloric studies. Our study is a dictionary from Uzbek to Uzbek used by students learning Uzbek in educational institutions in Afghanistan, and it has been an important factor in our selection as a thesis study as it serves the purpose of enabling researchers working in this field to use it as a resource.

Keywords: Nurullah Altay, Uzbek Dictionary, Turkish lexicography, transfer

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR	viii
ÇEVİRİ YAZI	ix
GİRİŞ	1
A. Türklerde Sözlükçülük Geleneği	1
B. Türkçe Sözlükler	2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Afganistan Özbek Türkçesi	8
1.1. Çağdaş Afganistan Özbek Edebiyatının Başlangıç Dönemi Yazarları	10
1.2. Afganistan'da Özbek Türkçesi Üzerine Hazırlanan Sözlükler ve Bu Sözlükler Üzerine Yapılmış Çalışmalar	11
1.2.1. Ferheng-i Türk-i Özbek-i Farsi- Dari	13
1.2.2. Farhang-i Özbek-i Farsi	14
1.2.3. Türki Adlar Sözlüğü	15
1.2.4. Türk Özbek Tili Örgening	15
1.2.5. Afganistan Özbekçesi Türkçe Sözlük	15
1.2.6. Özbekçe Sözlüğü	16

İKİNCİ BÖLÜM

Sözlük Aktarma	20
2.1. â / آ	20
2.2. ä / ا	26
2.3. u / او	39
2.4. ö (ؤ) او	43
2.5. i / y (ی) ای	48

2.6. e (ى) اى	52
2.7. be / ب	55
2.8. Pe / پ:	65
2.9. te / ت	70
2.10. ê / ث:	86
2.11. cim / جيم	86
2.12. çe / چ	90
2.13. he / ح:	96
2.14. he / خ	100
2.15. d / د	103
2.16. zâl / ذ	108
2.17. re / ر	109
2.18. ze / ز	112
2.19. je / ژ	113
2.20. sin / س	114
2.21. şin / ش	123
2.22. şât / ص	127
2.23. zâd / ض	129
2.24. tâ, tøy / ط	129
2.25. zâ, zøy / ظ	130
2.26. Ayn (°) ع	130
2.27. gâyn / غين	133
2.28. fe / ف	136
2.29. kâf / ق	138
2.30. kâf / ك	153
2.31. gâf / گ	162
2.32. lâm / ل	165

2.33. mim / م	167
2.34. nun / ن	180
2.35. vâv / و	185
2.36. hâ/he (هه)	187
2.37. yâ ى (y)	189

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sonuç ve Değerlendirme	200
KAYNAKÇA	203
ÖZ GEÇMİŞ	205

KISALTMALAR

bkz.	: bakınız
L.	: Latinca
f.	: Farsça
a.	: Arapça
fr.	: Fransızca
r.	: Rusça
y.	: Yunanca
vb.	: ve benzeri
vs.	: vesaire
Yay.	: yayınlar

ÇEVİRİ YAZI

آ	â	غ	ğ
ا	ä, e	ف	f
ب	b	ق	ķ
پ	p	ك	k
ت	t	ع	‘
ث	ḡ	ك	g
ج	c	ل	l
ح	ç	م	m
خ	ḥ	ن	n
د	ḥ	و	v
ذ	d	او،ؤ	ö
ز	z	او،و	u, o
ر	r	ه	h
ز	z	لا	la
س	s	ع	‘
ش	ş	ی	y
ص	ş	ای،ی	i, e
ض	z	ای،ي	e, i
ط	t		
ظ	z		

GİRİŞ

A. Türklerde Sözlükçülük Geleneği

Sözlükler, aslında dillerin ve insanlığın belleğidir. İnsanoğlunun ortaya koyduğu ilk sözlükten günümüze gelene değin geçen yüzlerce yıllık süre içerisinde hazırlanan binlerce sözlük, dillerin söz varlığının yanı sıra insanoğlunun binlerce yıllık bilgi birikimini bugünün ve geleceğin insanına ulaştırıyor.

Her millet kendi dilini öğretmek ve yaymak için sözcükleri derlemeye ve sözlük yazmaya başlamıştır. Medeniyet başlangıcı olan Sümerlerden itibaren sözlük yapmak geleneği başlamıştır. Türklerde sözlük yapmak ya sözlükçülük geleneği çok eski tarihlere dayanır. Neredeyse 1.000 yıllık bir geçmişi olan Türkçe sözlüğü Kaşgarlı Mahmud tarafından yazılan Türkçe-Arapça Sözlük ile başlar. Bu tarihten itibaren dilbilimciler yüzyıllar boyunca günümüze kadar Türk dilinde çok sayıda tek dilli, iki dilli ve çok dilli sözlükler hazırlamışlardır. Bu sözlükler farklı dönemlerde farklı üsluplarla belli bir amaç için yapılmıştır. Bu nedenle Türk sözlükleri, dünyanın farklı bölgelerindeki Türk halkının farklı lehçelerinin çeşitli dil özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca bu sözlükler tarih boyunca dilin iniş çıkış veya değişim ve dönüşümünü fonetik ve leksikoloji açısından belirleyen ve önemli kaynaklar olarak bilim adamları tarafından kullanılmaktadır.

Dilbilimciler Türkçe'nin sözlükçülük sürecinin dönemselleştirmesi konusunda farklı görüşler ortaya koymuşlar bu görüşlerden birisi üç döneme ayırmıştır.

Birinci devir: 11. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar yazılan Türkçe-Arapça sözlükler.

İkinci devir: 15. yüzyıldan 19. yüzyılın başlarına kadar bazı özgün eserlerin açıklamasında yazılan Türkçe-Farsça sözlükler.

Üçüncü devir: 19. yüzyılın başlarından 20. yüzyılın yarısına kadar Çağatay Türkçesi ile farklı üsluplarda yazılmış açıklamalı sözlükler (Yarkın, 2006:44).

Özbek Tili Leksikoloji kitabında Türkçe sözlükçülük dönemi dört döneme ayrılmıştır: 11. yüzyıldan 14. yüzyıla kadar birinci devir, 15. yüzyıldan 1862 yılına kadar ikinci devir, 1878 yılından 1917 yılına kadar üçüncü devir, 1926'dan son yıllara kadar dördüncü devir (Yarkın, 2006: 44).

Şimdilik bu dönemlere ayırma çalışmaları sadece göreceli bir plan gibi kabul edilir. Ancak bize göre bu dönemlere ayırma çalışmaları tüm sözlüklere erişebildiğimiz zaman yapılabilir.

Bildiğimiz gibi ve kaynaklara göre Türk dilinin ilk sözlüğü Divanül Lügati't-Türk'tür. Türk topluluklarının dili, edebiyatı, yaşayışı ve âdetleri üzerine yirmi yıla yakın malzeme topladıktan sonra Bağdat'a gelen Kâşgarlı, 1072 yılında yazmaya başladığı eserini 1074 yılında tamamlayarak Halife Muktedî Biemrillah'a sunmuştur. Divanü Lügâti't-Türk, bütün Türk illerini ve dillerini kapsayan, bin yıl öncesinin Türk toplulukları hakkında önemli bilgiler içeren kaynak eserdir. Türk yazı dillerinin, lehçelerinin ve ağızlarının dil özelliklerini belirleyen, dokuz bin civarındaki söz varlığını derleyerek bir araya getiren Kâşgarlı Mahmut Arapça kökenli divan söznü 'sözlük' anlamında kullanmıştır.

B. Türkçe Sözlükler

Divanu Lügati't Türk'ten sonra farklı yüzyıllarda yazılmış Türkçe-Arapça, Türkçe-Farsça sözlükleri şu şekildedir:

“Tıbyanü'l-Lügatit- Türkî ala Lisan il-Kanglı”, eseri Muhammed İbnül Kays Harezmi tarafından yazılan Türkçe-Arapça bir sözlüktür. Sultan Muhammed Harezmsah'ına sunulmuştur(Hayat, 200: 30).

“Mukadimetü'l- Edeb”, Türkçe sözlükçülük döneminde yazılan üçüncü sözlüktür. Dört dilli bu eser Zemahşerî (ö. 538/1144) tarafından yazılmıştır.

“Kodeks Kumanikus”, Karadeniz'in kuzeyindeki Kıpçak Türklerinden (Kumanlar) İtalyanlar ve Almanlar tarafından 14. yüzyılda derlenmiş iki bölümlük bir eserdir. Kitabü'l-İdrak li-Lisani'l-Etrak eseri “Türklerin Dilini Anlama Kitabı”, 1312 yılında Esirü'd-din Ebû Hayyân tarafından Araplara Türkçe öğretmek için yazılmış Kıpçakça dilbilgisi sözlüklüktür.

“Mecmü-i Tercüman-i Türki ve Acemi ve Mugali”, Memlük Devleti'nde 1245 döneminde başka bir deyişle 14. yüzyılda Mısır'da yazılmıştır. Araplara Türkçe öğretmek için yazılmış olan “Kitab-ı Mecmü-ı Tercüman-ı Türki ve Acemi ve Mugali” adlı eser, kelime çeşitlerine göre hazırlanmış bir grammer sözlüğü olup yaklaşık 2000 kelime içermektedir (Yarkın, 2006:48).

“El-Kavaninü'l-Külliyeye Li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye”, 15. yy başlarında Kahire'de Araplara Türkçe öğretmek üzere Arap kökenli bilginler tarafından yazılmış bir

gramer kitabı olan eserin, tek yazma nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Şehit Ali Paşa bölümünde 2659 numarada kayıtlı olup bu nüsha 1928 yılında Fuat Köprülü'nün "Ön sözü" ile Kilisli Rifat Bilge tarafından tıpkıbasım olarak yayımlanmıştır (Yanık, Çögenli, 1999: 55).

“Et-Tuhfetü’z Zekiyye fil-Lügatit-Türkiyye”, Mısır ve Suriye’de Türkler’in kurduğu Memlük Devleti’nde yönetici sınıf Türk olduğundan Arap dil âlimleri bu sınıfın dilini öğrenmek ve öğretmek için iki dilli sözlük-dil bilgisi niteliğinde eserler kaleme almışlardır. Bunların yanı sıra bölgede yetişen Türk âlimleri de Araplar’a Türkçe’yi öğretmek amacıyla aynı usulle Kıpçak Türkçesi’nin söz varlığını ve dil bilgisi kurallarını anlatan eserler yazmışlardır. İkinci önemli eser yazarı ve yazılış tarihî kesin olarak bilinmeyen “et-Tuhfetü’z-zekiyye fi’l-lügati’t-Türkiyye’dir”. T. Halasi-Kun’a göre eserin müellifi, Memlük Devleti’nde kâtip olup Mısır ve Suriye’de görev yaptıktan sonra 1363 yılında Dimaşk’ta ölen, Ebû Hayyân’ın Doğu Kıpçak kökenli öğrencisi Selâhaddin Halîl b. Aybeg es-Safedî’dir. Bilinen tek yazma nüshası Beyazıt Devlet Kütüphanesi’ndedir (Veliyyüddin Efendi, nr. 3092). Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’ndeki, Kilisli Rifat (Bilge) tarafından istinsah edilen nüshası da doksan bir varak olan bu yazmaya dayanmaktadır. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu’nda kitap, yanlışlıkla Şerefeddin Ebû Hayyân Muhammed b. Yusuf b. Yusuf el-Endelüsî’ye nisbet edilmektedir. (Özyetgin, : 57).

“Hilyetü'l-İnsan ve Halbetü'l-Lisan”, Abü'l-Fazl Camalu'd-dinAhmad b. Muhammad b. Hasan b. Al-Hilli (v. 1283)'nin "İbn Mühennâ Lügati" adıyla anılan Kitâbu Hilyati'l-insân va Halbati'l-lisân tarihî anlamdan çok önemlidir (Yarkın, 2006). Bu eser Arapça-Farsça, Arapça-Türkçe, Arapça-Muğolca gibi üç bölümden oluşmaktadır. Arapça- Türkçe bölümünde Azarbaycan Türkçesi’nin fonetik ve grameri hakkında detaylı bilgi verilmiştir, sonra iki binden fazla Türkçe sözcük yazılmıştır ki bunlar hala çağdaş dilde kullanılmaktadır (Hayat, 2001: 35).

“Sehahül Ecem”, Hiduşah İbni Sencer tarafından 1345 yılında yazılan Farsça-Türkçe bu iki dilli sözlük Leristanlı Nesrudin Etabek’a ithaf edilmiştir. 6 bin sözcükten oluşmuştur. Eğer Tatarista’nın Ğazan Şehrinde yazılan el yazma nüshesi bu eserin kinci nüshesi ise yaklaşık 16 bin sözcükten oluşmaktadır (Yarkın, 2006: 50).

“Şerefname-i Müniri”, Üç dilli olan bu eseri 1499 yılında İbrahim Kevam Faruki tarafından yazılmıştır. yazar Şerefuddin Ahmed Müniri’nin müritlerinden olduğu için onun ölümünden sonra bu eseri onun ismini koymuştur. Lügati Müseles, Farsça-Türkçe

olan bu eser Ağa Saruhani Munşi tarafından yazılmıştır. Bu eserin Yazarı 1622 yılında vefat etmiştir (Yarkın, 2006: 50).

Gelişme çağı olan Timuriler devrinde de Türkçe-Farsça sözlük yazma geleneği devam etmiştir. Bu dönemin ilk ve en önemli sözlüğü Ali Şir Nevaî'nin Muhakemetü'l-Lugateyn adlı eseridir. Bu eserde Nevaî Türkçe Farsça dilleri, özellikle kelime yapısı ve hazinesini yaklaşık yüz öz Türkçe sözcük vererek incelemiştir.

Muhakemetü'l-Lugateyn'den sonra yazılan sözlükler çoğu Nevaî'nin eserlerindeki zor sözcükleri açıklamak ve anlatmak için yazılmıştır. Bu sözcükleri aşağıdaki gibi iki gruba ayırdık: Birinci grup, Müstakil şekilde yazılan sözlükler. İkinci grup, Nevaî'nin el yazma eserlerine ek olarak başta veya sonunda yazaralar tarafından yayınlanan eserler “Lugati Emir Nevaî” , “Der Beyani Lugati hamse-i Nevaî” , “Hali Lügati Nevaî”, “Hamse be Hali-Lügat”, “Ferhangi Azret Emir Ali Şir Mulakab be Nevaî”dir (Yarkın, 2006: 51).

Müstakil şekilde yazılan eserler şu şekildedir:

“Nevaî Lügati”, 1599 yılında Muhammed Receb İbni Muhib Ali Şamlu tarafından yazılan bu eser tek dilli bir sözlüktür. Bu eserde yaklaşık 1000 Özbekçe sözcük izha edilmiştir (Yarkın, 2006: 51).

“Bedi ül Lügat” ,yazarı belli olmayan bu eser 1705 yılında Talih İmani Herati tarafından tekrar yazılmıştır. Bu eserde Nevaî eserinden alınan yaklaşık 800 Özbek Türkçesi sözcük Farçaya izha edilmiştir. Bu sözlük kendisinden sonra yazılan diğer Çağatay Türkçesi sözlüklerine de kaynaklık etmiştir (Yarkın, 2006: 51).

“Abuşka”, kendisinden sonraki bütün Çağatay Türkçesi sözlüklerine kaynaklık etmiş ve Çağatay Türkçesi-Eski Anadolu Türkçesi bir sözlük olan bu eser 16. yüzyılın başlarında Anadolu'da yazılmıştır. Ali Şir Nevâî'nin eserlerinde geçen kelimeleri açıklamak gayesiyle yazılmış olmasına rağmen devrin diğer şiipleri olan Lutfî, Haydar Tilbe, Ubeydullah Han, Sultan İskender Mirza, Sultan Hüseyin Mirza Baykara, Bâbü Şah gibi ediplerin eserlerinden de örnekler alınmıştır (Rahimi, 2018: 73).

“Lügati Arabi Türki” bu eser 1581 yılında Bayram Bulat Oğlu tarafından yazılmıştır. “Lügati Nadir Ali”, Ali Şir Nevaî'nin eserlerini anlamak için yazılan Türkçe-Farsça bir sözlüktür. Bu eserden Mirza Mehdi Han Senglah sözlüğünün yazması için yararlanılmıştır.

“Vamkuli Lugati”, bu eser Farsça-Türkçe bir eser olarak İstanbul’da çivi yazısıyla yayımlanmıştır. Ve bu eser Saha Cevheri kitabın çevirisidir(Yarkın, 2006: 52).

“Kelurname”, Muhammed Yakub Çengi tarafından Hindistan'da Babürlülerin altıncı padişahı Evrengzib döneminde (1658-1707) yazılan bir başka Çağatay Türkçesi-Farsça sözlüktür (Kara, 2011: 44).

“Ezferi Sözlüğü” bu eser Ezfer Kuragani tarafından Lakenhu şehrinde yazılmıştır. Türkçe bir sozlük olan bu eser Lodra Kütüphanesinde saklanmaktadır (Yarkın, 2006:54).

“Fazlullah Han Lügati” diğer adıyla “Lügat-i Türk”, Fazlullâh Han tarafından 1658-1707 tarihleri arasında Hindistan’da yazılmış Çağatay Türkçesi-Farsça sözlüktür (Öztürk, 2020: 10).

“Sata-ul Sana Lügati” bu eser 1901 yılında İshak Han tarafından yazılmıştır. Altı dili olan bu eser giriş ve iki küçük bölümden oluşmuştur. Yazar kelimelri alfabe sırasıyla dizmiş sonra Arapça ve Farsça, Türkçe, Urduca, Özbekçe, Rusça karşılığını vermiştir (Yarkın, 2006: 55).

“Senglah”, kendisinden sonraki Çağatay Türkçesi sözlüklerine kaynaklık eden ve Çağatay Türkçesinin en önemli sözlüğü olan Senglah, Mirza Muhammed Mehdi Han bin Muhammed Nasir-i Esterabadi tarafından (1758-1760) yılları arasında yazılmıştır. Üç bölümden oluşan bu eserin Mebâniü'l-Luğâ adlı ilk bölümü Çağatay Türkçesinin dil bilgisi ve yazılışına ayrılmıştır. ikinci bölüm, Nevaî'nin 12 manzum, 9 mensur olmak üzere 21 eserinden alınarak yazılan Çağatay Türkçesi-Farsça sözlüktür; üçüncü bölümde ise Nevaî'nin 12 manzum eserinde ve özellikle de Magbubu'l-Şülub'unda geçen Arapça ve Farsça sözcüklerle deyimlere yer verilmiştir (Rahimi, 2018: 81).

“Mekalid-i Lügati Türkiye” bu eserde Ali Şir Nevaî eserlerinin anlamını izhalamak için yazılan bir eserdir. 1853 yılında Fatih Ali İbni Kalab Sapanlo tarafından yazılmıştır. “Al Tamgay Nasiri” Türkçe-Farsça olan bu eserin yazarı Şeyh Muhammed Salih Esfahani Senglah sözlüğü esasında yazmıştır. Nasiruddin Kacara sunulmuştur(Yarkın, 2006: 56).

“Lügat-i Çağatay ve Türki-Osmani” Şeyh Süleyman Efendi tarafından İstanbul’da yazılmıştır. 1881 yılında İstanbul’da yayınlanmıştır. Bu eserde Nevaî, Fuzüli, Mahtumkuli, Sufiullah Yar gibi yazaraların şiirleri tanık olarak getirilmiştir (Yarkın, 2006: 56).

Tibyan-i Nafi: Burhanuddin Ktîh eserin tercümesi Sayed Amed İntabi tarafından 13. yüzyılın başlarında Rumada uazılmıştır. Bu eser İstanbul, Bulak, Kahire gibi şehirlerde yayınlanmıştır. “Çağatay Türkçesi Lügat” Türkçe- Farsça, Farsça-Türkçe bir sözlüktür. Esgari adında da bilinmektedir (Yarkın, 2006: 59).

“Türkçe- Urduca Lügati”, Emir Hisrav Dehlavi tarafından yazılan bu eserde Türkçe sözcükler Urducaya izah edilmiştir.

“Ahmed Vefîk Paşa'nın Lehce-yi Osmani” Ahmed Vefîk Paşa'nın (1823-1891) Türkçe-Türkçe ilk sözlük olan, 1876'da İstanbul'da yayımlanan, birinci cildi Türkçe sözcükleri, ikinci cildi Arapça-Farsça sözcükleri içeren bu eseri çoğu kez Osmanlı Türkçesine ait çeşitli sözcüklerin eski biçimlerini ve asıl anlamlarını belirleme amacıyla bazen de böyle bir gaye gözetmeksizin birçok Çağatay Türkçesi sözcüklerini içermektedir (İbrahimi, 2018: 89).

“Elmebsut Lügati Eltabfi-ul İntifahat-ul Habab” bu eser Özbekçe Tıbbî terimleri içermektedir. 1942 yılında Basit Han Tabib tarafından yazılan bu eser 2004 yılında Dr. Mehmud Hüseyini Taşkent'te yayınlanmıştır (Yarkın, 2006: 60).

Yukarıda bahsettiğimiz sözlüklerden başka (Nisab-ul Sebyan Zere Azimi) ve bazı başka sözlükler de Türkçe sözlüklerinin açıklaması için yapılmıştır ki şuan burada ele alamayacağız. Bu konuda değinilmesi gereken bir diğer husus da Farsça-Türkçe sözlüklerin de yazılmasıdır.

Orta Asya'nın Rusya'ya bağlanmasından sonra iki dilli Özbekçe-Rusça ve Rusça-Özbekçe sözlükler hazırlanmıştır. Bunlar arasında Özbek sözlükçülüğüne katkısı en fazla olanlar Lazar' Zaharoviç BUDAGOV'un Sravnitel 'ny Slovar' Turetsko- Tatarskih' Nareçiy 1, 2 (Sank-Petersburg 1869, 1871) ve Vasiliy Vasil'yeviç RADLOV'un Opıt' Slovarya Tyurkskih ' Nareçiy 2 (Sank-Petersburg 1899) eserleridir (Karadağ, 2015). ondan sonra Özbekistan bilim adamları tarafından da Ali Şir Nevaî'nin eserlerinin açıklaması için (Ali Şir Nevaî eserleri Lügati) adlı gibi sözlükler yazılmıştır.

Son bir kaç yılda özellikle Özbekistan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığından sonra çok sayıda küçük ve büyük Özbekçe ve iki dilli üç dilli sözlükler yayınlanmıştır. Bunlardan başka son dönemlerde yazılan "Özbek Tilining İzahli Lügati" sözlüğü, Özbekistan'daki çağdaş sözlükbilim standartlarına uyumlu, büyük hacimli iki cilde yazılmıştır. Özbekistan Cumhuriyeti Bilimler Akademisi Dil ve Edebiyat Enstitüsü'nde "Z.M. Marufov" yazarlar grubunun katılımıyla tamamlandı. Bu iki ciltlik sözlük, altmış

bin kelimededen oluşmuştur. 1981 yılında Moskova'da "Rus dili" yayınları tarafından yayınlandı. Bu sözlük, adından da anlaşılacağı gibi açıklamalı bir sözlüktür. ve içinde her kelimeye geçmiş ve çağdaş şiir ve yazarlardan sayısız örnek, atasözleri, anlam ve açıklama, alfabetik sırasıyla dizilmiştir.

Çağdaş dönemde Özbekistan dışında yaşayan Özbekler Özellikle Afganistan Özbek Türkleri kendi dillerini ve kültürlerini korumak için eserler üretmişler ve bu eserlerden Afganistan sahasında yazılan sözlükler üzerine ve bu sözlüklerden biri “Nurullah Altay’ın Özbek Tili Sözlüğü” üzerine çalışma yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Afganistan Özbek Türkçesi

Özbek Türkçesi, Altay dil ailesinin bir parçası olan Türk dilinin doğu koluna yer alan bir lehçedir. Tarihî Çağatayca'nın devamı olduğu bilinen Özbek Türkçesinin kökleri diğer çağdaş Türk lehçelerinin olduğu gibi Orhun ve Yenisey yazıtlarına kadar uzanmaktadır. Özbek edebî dilinin gelişimi ve zenginliği Ali Şir Nevaî'ye dayanır. Nevaî'nin eserleri kuşkusuz Türk dilinin yüksek edebî potansiyelini gösterdiği gibi Özbek edebî dilinin de temelini teşkil etmiştir.

Özbek Türkçesi, Afganistan'ın resmî dilleri Farsça ve Peştucadan sonra konuşur bakımından, resmi olmayan rakamlara göre, üçüncü sıradadır. Afganistan coğrafyasındaki Türkler, pek çok ticarî anlaşma ve komşularıyla ilişkileri sayesinde farklı dillerle temas kurmuştur. Bu ilişkiler neticesinde Özbek Türkçesi anılan komşu dillerle sözcük alışverişinde bulunsa da halâ tarihî özgünlüğünü korumaktadır (Vatandaran, 2017: 10).

Afganistan coğrafyasında yaşayan Türk toplulukları eskiden bugüne kadar Farsça'yı da ana dili gibi iyi derecede kullanırlar. İki dil arasında çok fazla kelime alışverişi olması yanında Türk topluluklarının dilsel bir ayırım yapmadan birbirleriyle sözcük alışverişinde buldukları da görülmektedir.

Türkçe konuşan Türk toplulukları Afganistan'ın resmî dilli olan Farsça'yı anadilleri gibi öğrenebilirler. Çünkü Farsça akademik bir dil olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte ülkede yaşayan Özbek ve Türkmenlerin diline ise hiçbir zaman resmî bir form kazandırılmadığı dikkat çekicidir. Okula başladıkları ilk günden itibaren tüm Türk toplulukları, resmî dil olan Farsça ve Peştuca ile eğitim hayatına devam ederler. Bu durum ne yazık ki kendi dillerini üst seviyede işleyememelerine neden olmaktadır. Bu nedenle yazı dili olarak kullanmadıkları Türkçe ile edebî anlamda eser vücuda getirmekte de zorluk çekmektedirler. Afganistan vatandaşı olan Türk bilimcilerinin ele aldıkları eserler önemli rol oynamaktadır.

Türk dilbilimciler, yazarlar, şairler tarafından yazılan Türkçe eserler Türkçe'yi akademik anlamda öğrenmeyen Türkler için çok önemlidir. Özbek Türkçesinin özgünlüğünü dilinde barındıran birçok tanınmış bilim adamı vardır ki onlar aynı zamanda Ali Şir Nevaî'nin de mirasını buldukları coğrafyada korumaktadır.

Bu konu hakkında Alim Yarkın “Kitapname” adlı kitabının giriş sözünde şu bilgilere değinmiştir:

Tarihî kaynaklara göre Türkler Afganistan Coğrafyasına çok eski zamanlarda yani milattan önce gelmişlerdir (Yarkın, 2009: 8). Bu yüzden bu ülkenin siyasî, tarihî, sosyal ve askerî alanlarda ve bazı hadislerde önemli rol oynadıkları bilinmektedir. Afganistan Özbekleri, Afganistan’daki Türklerin bölgedeki hâkimiyetlerini kaybetmelerinden sonra ve devamında siyasî ve yobaz hükümdarların başa geçmesi nedeniyle sosyal, kültürel ve siyasî haklarından yoksun kalmışlardır. Ana dillerinde okuma, yazma ve yayın faaliyetlerinden mahrum kalan Özbek Türkleri bugüne kadar sözlü olarak evde ve yakınları arasında dillerini kullanma imkanı bulmuş ve bu yolla dillerini koruyabilmişlerdir. Halbuki eski Çağatay Türkçesinin devamı olan lehçelerden burada Özbek Türkçesi, hicrî 8. ve 9. yüzyıllarda edebî anlamda geliştirdiği, en yaygın yazı dilidir. Dönemin merkezî yerleşim yeri olan -Timurîler Merkezi- Herat, bugün Afganistan sınırları içerisinde yer almakta ve Özbek Türkçesi yalnızca konuşma dili olarak varlığını sürdürebilmektedir. Özbek Türkçesi eski zamanlardan bu yana medreseler, camiler, evlerde okutulmuştur. Bu durum Ali Şir Nevaî, Meşreb Safiullah Yar, Fuzulî gibi şairlerinin eserleri hem de ‘Elif Leylül-Leyl’, ‘Tutiname’, ‘Çahar Derviş’, ‘Kelile ve Dimne), ‘Şahname’, ‘Gülistan’ gibi kitapların Özbek Türkçesi’ne çevrilip okutulması ve öğretilerek devam ettirilmiştir (Yarkın, 2017: 2).

Türkçe konuşan Türk toplulukları Afganistan’ın resmî dilli olan Farsça’yı kendi ana dilleri gibi öğrenebilirler. Çünkü Farsça akademik bir dil olarak kullanılmaktadır. Ama bu ülkede yaşayan Özbek ve Türkmenlerin dili hiçbir zaman resmî bir form alamadı. Çocuklar okula başladıkları ilk günden itibaren resmî dil ile okumaya başlar ve öyle de devam ederler. Bu durum ne yazık ki ana dillerini gelişmemesine neden olur. Ana dillerini yazı dili olarak öğrenemedikleri için edebî dille ilgili eserleri anlama ve öğrenmede zorluk çekmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde Afganistan vatandaşı olan Türk bilimcilerinin ele aldıkları eserler önemli rol oynamaktadır. Türk dilbilimciler, yazarlar, şairler tarafından yazılan Türkçe eserler Türkçeyi akademik şekilde öğrenmeyen Türkler için önemlidir. Özbek Türkçesinin özgünlüğünü koruyabilen birçok yetişmiş ve tanınmış bilim adamı vardır. Onlar vasıtasıyla Ali Şir Nevaî’nin mirası da korunabilmektedir. Ayrıca son dönemlerde hazırlanan Özbek Türkçesi sözlükleri, Özbek Türkçesinden Farsçaya, Türkmen Türkçesinden Farsçaya yazılan sözlükler birer cesaret ve gurur örneğidir diyebiliriz. Eskiden baskıcı yönetimler ve baskıcı hükümdarlar tarafından

uygulanan yasaklamalar yüzünden bazı yazarlarımız eserlerini ve hazırladıkları sözlükleri cesaret edemedikleri için yayınlamamışlardı. Anca bazı eserler son yirmi yıl içerisinde ulusal hareketin sağladığı kolaylıklar sonucunda gün yüzüne çıkmıştır. Bu eserler Afganistan’da yaşayan Türk milletinin dilini öğretmek ve yaymak için önemli bir etkiye sahip olmuşlardır. Türk dilini öğretmek ve dilin söz varlığını toparlayıp kültürünü derlemek amaçlı yazılmış eserlerden biri olan Dr. Nurullah ALTAY’ın “Özbek Tilinin Sözlüğü”nin Türkiye Türkçesine aktarımı bu çalışmanın amacı olmuş ve çalışma bu çerçevede hazırlanmıştır.

1.1.Çağdaş Afganistan Özbek Edebiyatının Başlangıç Dönemi Yazarları

Oluşum ve başlangıç döneminde Çağdaş Afganistan Özbek edebiyatı baskı altında ortaya çıkmıştır. Bu dönemdeki *Huday Nazer Abir*, *Abulhayır Hayrı*, *Abdulhalim Haya*, *Abdulummin Hamid Faryabı*, *Necmuddin Ayan* gibi yazar ve şairler şiirlerini Türkçe, Farsça ve Peştunca kaleme almıştır. Yine bu dönemde Özbek Türkçesiyle yayın yapan matbaa ve yayım kuruluşu olmadığı için yazarlar ve şairler eserlerini elle yazmaya devam etmiştir. Bu el yazması eserler Türkler arasında yaygın olarak okunmaktadır.

Anadilleriyle yazarak Özbek Türkçesi ve edebiyatının gelişmesinde büyük katkıları olan yazar ve şairler arasında *Kadir Pelngpuş*, *Mevlâna Nieametullah Mehvi Kayseri*, *Cuniyduallah Hazik*, *Nadim Kaysari*, *Mukimi Andhuyi*, *Feyzi*, *Mir Alimbek Samimi*, *Nezihi Culveh*, *Gamgin*, *Mevlevi Nesret*, *Anber*, *Nefir Faryabı*, *Ergeş Oçkun*, *Niyazi Belhi*, *Mir Mohammad Amin Kurbet*, *Kari Mohammad Azim Azimi Seripuli*, *Kari Şerffiddin Şerf*, *Nazer Mohammad Neva*, *Mevlevi Abdulgani İlmi*, *Hudaynazer Abir*, *Mohammad Metin* isimleri zikredilebilir. Onlar siyasî baskılara boyun eğmeden mücadele ederek Türk dilinde edebî faaliyetlerine devam eden aydınlardır (Bashqaban 2016: 46).

Afgan Özbek Türk lehçesiyle nazım ve nesir türünde eser veren yazarlar tüm zorluklara rağmen eser vermeye devam etmektedirler. *Dr. Şefika Yarqin*, *Dr. Halim Yarqin*, *Dr. Mohammad Alim Labib*, *Dr. Salih Mohammad Rasih*, *Dr. Azizullah Faryabı*, *Dr. Zakirullah İşanç*, *Dr. Fazil Ahmet Burgit*, *Dr. Gul Ahmet Tanış*, *Doç. Nuorullah Altya*, *Dr. Fayzullah Aymaq*, *Dr. Namik Shahrani*, *Dr. Enayatullah Shahrani*, *Taşkin Behî*, gazeteci ve yazar *Rehim İbrahim* ve *Mohammed Alim Kohken*, *Mohammad Kazim Amini*, *Salih Mohammad Hasas*, *Firişte Begim*, *Gulam Sehi Vekilzade* gibi onlarca yazar ve şair Afganistan Çağdaş Türk Dili ve Edebiyatının gelişmesi ve yaygınlaşmasında büyük katkısı bulunan isimlerdir (Bashqaban 2016: 47).

1.2. Afganistan’da Özbek Türkçesi Üzerine Hazırlanan Sözlükler ve Bu Sözlükler Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Her millet kendi dilini öğretmek ve kültürünü genişletmek için kendi diline ait sözcükleri toplamış ve sözlükler üretmeye başlamıştır. Özbek Türkçesi Sözlük yazma geleneği çok eski tarihlere dayanır.

Afganistan coğrafyasında yazılan Özbekçe ya da Özbekçe-Farsça sözlükler ve sözlük yazma geleneği son zamanlarda Dr. Nurullah Altay’ın 2007’de Malizya’da basılan “Özbek Tili Sözlüğü” ile başladı. Ondan önce veya sonra büyük ve kapsamlı halde yazılan sözlükler ise Muhammad Alim Yarkın ve Şefika Yarkın’ın 2008’de Tehran’da yayımlanan “Özbekçe-Farsça Sözlüğü”; Toronto’da 2019’da basılan Dr. Faizullah Aymaq’a ait “*Farhang-i Türki Özbek-i Farsi Dari / Türkçe-Özbekçe-Farsça Darice Sözlük*”; Ahmad Sayar ve Abdul Hamid Atif’in kaleme aldığı Kabil’de 1983’te yayınlanan “Farsça-Peştuca-Özbekçe Deyimler Sözlüğü”; yayın yeri belli olmayan 2017’de basılmış olan Rahim İbrahim’in “Özbekçe-Farsça” sözlüğü; Şibirgan’da 1997’de yayımlanan Dr. Muhammed Alim Yarkın ve Dr. Şafika Yarkın’a ait “Til Kahidaları ve Sözler Tinglavi/Türki Adlar Sözlüğü, Şibirgan” sözlüğü; Tehran’da 2006’da basılan Bahruddin Şaruk’a ait “Türk Özbek Tili Örgening” sözlükleridir¹.

Yukarıda bahsettiğimiz eserlerden başka Ali Şir Nevaî’nin Muhakemetü’l Lugateyn adlı eserine ilişkin Afganistan’da yapılan bazı çalışmalar da şu şekildedir: Ali Şir Nevaî’nin Muhakemetü’l-Lugateyn adlı eserinin ilk yayını Dr. Muhammed Yakub Vahidi (1984). Kabil; ikinci yayını Turhan Gencei (1947).Tehran; eserini Arğun Tuhmaî (1984). Pakistan; esas almıştır. Üçüncü yayını, Taşkın Bahaî (2009). Kabil; dördüncü yayını ise, Salih Muhammed Hasas (2010). Mezar-i Şerif.

Afganistan Özbek Türkçesi ağızıyla yazılan eserlerin genel itibariyle Afganistan’da neşredildiği görülür. Bu ağızla yazılan eserler genellikle Afganistan toprakları dışında da yayınlanmıştır hatta bu eserin birçoğu daha çok yurt dışında basılmıştır.

---

¹ Dr. Nurullah Altay’ın (2007). *Özbek Tili Sözlüğü*, Malizya; Muhammad Alim Yarkın ve Şefika Yarkın (2008). *Özbekçe-Farsça Sözlüğü*,Tehran; Dr. Faizullah Aymaq (2019). *Farhang-i Türki Özbek-i Farsi Dari / Türkçe-Özbekçe-Farsça Darice Sözlük*, Toronto; Ahmad Sayar ve Abdul Hamid Atif (1983). *Farsça-Peştuca - Özbekçe Deyimler Sözlüğü*, Kabil; Rahim İbrahim (2017). *Özbekçe-Farsça*; Dr. Muhammed Alim Yarkın ve Dr. Şafika Yarkın (1997). *Til Kahidaları ve Sözler Tinglavi / Türki Adlar Sözlüğü*, Şibirgan; Bahruddin Şaruk (2006). *Türk Özbek Tili Örgening*, Tehran.

Afganistan çağdaş bilim adamları tarafından yazılan bazı dar ve geniş kapsamlı bazı sözlük derlemeleri şu şekildedir:

Ali Şir Nevaî'nin Muhakemetü'l-Lugateyn adlı eserinin ilk yayını Dr. Muhammed Yakub Vahidi tarafından 1984'te Kabil'de yapılmıştır. Yetmiş yedi beyitlik bu eser iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yazar yüz adet sözcüğü örnek alarak Özbekçe ve Farsça'yı kıyaslamakta ve bu sözcüklerin Farsça'da olmadığını vurgulamaktadır. Türkçe fiilleri de ele alan eserde onların birçok anlama geldiği de belirtilmektedir. İkinci bölümde ise yazar Nevaî'nin eserleri hakkında bilgi vermekte ayrıca Özbek Türkçesinin çeşitli bedii metinler ve şiir yazmak için çok uygun olduğunu söylemektedir. Bu eserin hazırlanmasında başka ülkelerde yazılan nushalardan da yararlanmıştı (Yarkın, 2017: 98).

Eserin ikinci yayını 1947'de Tahran'da Turhan Gencei tarafından yayınlanmıştır. Bu eser, Arğun Tuhmenei esas alınarak 1984'te Pakistan'da yayınlanmıştır. Altmış beyitten oluşan bu eserde yüz adet fiilin anlamı da verilmiştir. Çevirmen eserde detaylı bir önsöz yazarak Nevaî'nin hayatı, eserleri ve bu eserlerin Türk dilinde büyük bir öneme sahip olduğunu dile getirmiştir. Eseri hazırlayan Turhan Gencei'nin çevirisini doğrulayarak eserin en sonunda tüm düzenlemeleri karşılaştırmalı bir cetvelde göstermiştir.

Üçüncü yayın ise, Taşkın Bahî tarafından 2009'da Kabil'de hazırlanıp yayımlanmıştır. Altmış beş beyitten oluşan bu eser, 2000 yılında Taşkent'te yayımlanmış, Ali Şir Nevaî'nin eserlerinin 16 cildinden faydalanmıştır. Yazar, bu eserde 98 tane sözcüğün yakın anlamını da yayınlamıştır (Yarkın, 2017: 99).

Dördüncü yayın ise, Salih Muhammed Hasas tarafından 2010'da Mezar-i Şerif'te "Til Kaîdaları ve Sözler Tinglavi" adıyla yayımlanmıştır. Bu eser 140 beyitten oluşmaktadır. Bu eserde Yazar Afganistan Özbekleri arasındaki kullanılan sözcüklerin Farsça'da eşdeğerinin olmadığını belirtmektedir. Yazar yaklaşık 900 Özbekçe sözcüğü Nevaî'nin Muhakemetül Lugateyn eserini esas alarak ve onun kullandığı yöntemi kullanarak vermiştir. Eser sonunda yazar iki tane Özbekçe ile yazılmış ve hiç Farsça ve Arapça kelime kullanılmamış şiiri de eklemiştir (Yarkın, 2017: 100).

Muhakemetü'l-Lügateyn'i konu alan çalışmalar haricinde Afganistan sahasında yazılmış az da olsa sözlük çalışması göze çarpar.

1.2.1. Ferheng-i Türk-i Özbek-i Farsi- Dari

“Türki Özbek-i Fars-i Dari” , Dr. Faizullah Aymaq’ın 40 yıllık derlemelerin sonucu ortaya çıkmış olan bu sözlük Afganistan’da kullanılan Arapça esaslı Özbek alfabesi ile yazılan sözcük yanında Latin harfi ile de gösterilmiştir. Bu eser Özbek Türkçesinin edebî ve tarihî eserlerinin sözlerinin tanımını içerir. Bu sözlük genellikle Afganistan Türkleri’nin Türkçe Sözcükleri ve özellikle Özbekçe Türkçesi, Türkmen Türkçesi sözcüklerini kapsamaktadır. Afganistan Türklerinin çok zengin ve tamamlayıcı kültürünün bir köşesini göstermektedir. Bu sözlük Özbek Türkçesinin edebî ve tarihî eserlerinin sözlerinin tanımını ve anlamını içermektedir. Bu eser aynı zamanda çeşitli Farsça, Arapça ve Avrupa kelimelerinin anlamlarına, yorumlarına ve tarihsel açıklamalarına da sahiptir. Bu sözlük, Özbekçe-Farsça-Darice Türkçesinin edebî kelimelerinin büyük bir bölümünü tam anlamıyla, şiir ve bunlarla ilgili bilgileri içermektedir. Bu kitabın her biri 800 den fazla sayfadan oluşan iki cilt halinde mevcuttur. Bu sözlük içerisinde Arapça kelimeler sıklıkla görülmektedir. Genel olarak bu sözlükteki sözcük sayısı 40.000 kelimedir. 4551 sözcüğü ise “Özbek Türkçesi- Farsça Yerel Sözlüğü”, “Peştucada kullanılan Türkçe ve Moğulca kelimeler”, “Türkmence-Farsça kelimeler”, “İstanbul Türkçesi Öğretimi Sözlüğü”, “Azerice-Farsça Sözlüğü, Farsçada Kullanılan Öz Türkçe Kelimeler”, “İran ve Afganistan Farsçasında Kullanılan farklı kelimeler” adlı sözlükler ve küçük derlemelerden kullanmıştır. Ancak latince sözcüklerin Farsça ve Türkçe kelimelerin etimolojisi gösterilmiş ama başka Latince, yunanca, Rusça gibi diğer dillere ait sözcüklerin etimolojileri verilmemiştir.

Farhang-i Özbek-i/Fars-i Dar-i ‘da bazı önemli makaleler Afganista’nın önemli yazarlarından ele alınmıştır. Tarihte geçen önemli insanlar Emir Ali Şir Nevaî gibi adamların hayatları ve feth ettikleri ülkeler de kaleme alınmıştır.

Eşref Gani Ahmadzai ve feyzullah Aymak’ın Ali Şir Nevaî’nin 575. yıl dönümü adına düzenledikleri uluslararası sempozyomda yaptıkları konuşmanın metni de bu eserin dahil edilmiştir.

Sözlüğün kuralları düzenlemesi ve hazırlamasının ilk aşamasında iki ciltlik Özbek Tilining İzhali lughati (1981). Mokova. Dr. Nurullah Altay’ın Özbek Tili Sözlüğü (2008). Malezya, adlı eseri ve sayra sözlüklerden yararlanmıştır.

Bu sözlükte yer alan kelimeler bir yandan Farsça’ya çevirilmiş öte yandan benzer sözlükler bu sözlüğe dahil edilmiş ve anlamları tanınmış şairlerin şiirleri örneklerle anlatılmıştır.

Mühendis Naibi'nin "Azar Vaje Asli Türki Der Farsi" adlı eseri, Prof. Dr. Enayatulla Shahrani'nin yazdığı "Lughati Amiyana-i Özbeki-i Shahrani" 2008. Pakistan" adlı eseri ve Ali Şir Nevaî'nin "Muhakemetü'l Lügateyn" adlı eserden alınmıştır.

Afganistan'da konuşulan resmi dillerden olan Peştuca'da eserler veren ve Afganistan'ın en ünlü ve mistik şairlerinden biri olan Rahman Baba hakkında da bilgi verilmiştir(Aymaq, 2017: 4).

1.2.2. Farhang-i Özbek-i Farsi

Afganistan'da kullanılan Arapça esaslı Özbek alfabesi ile yazılmış olan bu sözlük, Muhammad Alim Yarkın ve Şefika Yarkın tarafından hazırlanmıştır. Bu eserin ilk basını (Tehran. 2008) yılında yayımlanmıştır. İki ciltlik 40.000' a yakın sözcükten oluşturulmuştur. Afganistan'da Özbekçe Farsça yazılmış ilk sözlüktür. Sözlüğün bütün metni internette yeni neslin kitaba ulaşmadıkları zaman internete bakıp sözcüklerini çevirebilmeleri için mevcuttur. Sözlüğe alınan kelimeler alfabe sırasında verilmiş olup genellikle sözlüğün sözlüğü şeklinde dizilmiştir. Arap Elif-ba sırasına göre olan sözlükte madde başları Arap alfabesiyledir, yanında sözcüğün Latin harfli biçimi yani yazıçevrimi yer alır.

Bu sözlük çağdaş Özbekçe ve Farsça edebî dillere dayanan ilk iki dilli Özbekçe-Farsça sözlüktür. Ve özellikleri şöyledir:

1. Kapsamlı olduğu için bu sözlük tüm sözcüklerin gramer yapısını, kelime çeşidini, ana anlamını, metaforik anlamını, kelimelerin kullanım alanlarını, bir veya daha fazla örnekle göstermiştir.
2. Sözlü örnekler, deyimler ve atasözleri karşısında gerçek anlamları değil, Farsça karşılığı getirilmeye çalışılmıştır.
3. Girişte her kelimenin ayrı bir gramer kimliği (isim, sıfat, zarf) gibi ayrı bir numra ile getirilmiştir. Ve anlam karışıklığından kaçınılmıştır.
4. Afganistan Özbek Türkçesiyle kullanılan bir kelimenin biçim veya anlamındaki farklılıkları (AF.) kısaltması ile gösterilmiştir.
5. Afganistan Özbekçe şivesi ile kullanılan bazı önemli sözcüklere de getirilmiştir.
6. Eski şairlerden az örneklendirme yapılmıştır onun yerinde edebî dilinde yer alan besit kelimeler kullanılmıştır.
7. Mümkün olduğunca, kelime inşa eden sözcükler ve ekleri bu sözlük içinde getirilmeye çalışılmıştır.

8. Son iki yüz yılda özellikle Özbekistan'ın bağımsızlığından sonra Özbekçe'ye giren bazı yeni sözcükler de bu sözlük içinde getirilmiştir (Yarkın , 2008:5).

Bu eserin içinde yer alan sözcükler: Edebiyat, Tasavvuf, Sosyoloji, Zooloji, Hukuk, Komut, Din, Piskoloji, Matematik, Dilbilim, jeoloji, Biyoloji, Siyaset, Kimya, Hal Kültürü, Fesefe, Fizik, Botanik, Metafor, Antropoloji, Mekanik, Mantık, Sanat, Müzik, AstroNumi, Askeri, Sport, Geometri gibi alanların kelimeleri bulunur (Yarkın, 2008:6).

1.2.3. Türki Adlar Sözlüğü

Bu eser (1997. Şibirgan) yılında Dr. Muhammed Alim Yarkın ve Dr. Şefika Yarkın tarafından yazılmış Türkçe adlar sözlüğüdür. 88 beyitten oluşan bu eser Cevizcan Kültür Başkanlığı tarafından yayımlanmıştır. Bu eser yeni dünyaya gelen kız çocuk ve erkek çocuklara ad seçmek veya kurumla, mağaza ve derneklere isim seçme konusunda yardımcı olmaktadır. Eserde iki binden fazla güzel adlar ve sözcükler alfabe sırasıyla verilmiştir. Sözcükler bir veya birkaç anlamla izah edilmiştir. Eserin giriş kısmında büyük alimlerin isim seçme konusundaki görüşleri; Özbeklerin arasında dinî, tarihî, millî ve geleneksel ad koyma gelenekleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir (Yarkın, 2017: 84)

1.2.4. Türk Özbek Tili Örgening

Bu eser Bahruddin Şaruk tarafından 2006. Tehran'da yazılmıştır.150 beyitin yer aldığı eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Türk dili ve lehçeleri hakkında kısaca bilgi vererek Türklerin tarihî özellikle Afganistan'da yaşayan Türklerin eski tarihî ve durumu hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümü ise sözlüktür. Sözcükler Arap alfabesi ile dizilmiştir. Her bir sözcük bir veya iki Farsça anlam ile açıklanmıştır. Üçüncü bölümünde ise günlük kullanılan sözcükler ve ibarelerin Farsça karşılığı verilmiştir (Yarkın, 2017: 83.)

1.2.5. Afganistan Özbekçesi Türkçe Sözlük

2002 yılında Türkiye'de Mevlüt Güntekin ve Muhammed Asif Yoldaş tarafından hazırlanmıştır. 248 sayfadan oluşan bu eser esas itibarıyla Serpul vilayeti Özbek Türkçesi esas alınarak hazırlanmıştır. Bu sözlüğün hazırlanması sırasında Uzbek English Dictionary (Waterson 1980) adlı eser gözden geçirilerek çalışmaya yeni kelimeler ilave edilmiştir. Sözlüğün hazırlanmasında Borovkov'un sözlüğü de (Uzbeksko-russkiy slovar', Moskova 1959) özellikle müracaat edilen çalışmalardan biri olmuştur. Sözlüğün sonuna yer isimleriyle erkek ve kız isimleri ilave edilmiştir (Güntekin, Yoldaş, 2002).

1.2.6. Özbekçe Sözlüğü

Nurullah Altay'ın 2007 yılında Malezya'da Cihan-I Hemkarlıklar İdaresi tarafından basılan bu eseri 430 beyitten oluşmuştur. Arap alfabesi esaslı bir sözlüktür. Dolayısıyla: bu eser Özbek Türkçesiyle kaleme alınmış tek dilli bir sözlüktür.

Eserin 5. sayfasından 8. sayfasına kadar sözlüğün düzenlenmesi hakkında, 9.-16. Sayfalar arasında önsöz Türkçe sözlükçülük ve bu sözlük hakkında görüşler, 17.- 47. Sayfalar arası Özbekçe imlanın düzeltimesi gereği ve Özbek Türkçesi grameri açıklanmıştır. 49. sayfasında ise kısaltmalara yer verilmiştir.

Sözlük 1000'a yakın sözcük ve terimden ibarettir. Sözcükler Arap alfabesine göre sıralanmıştır. Sözlükte temel sözcükler alfabetik sırayla verilmiş, her bir temel sözcükten türetilen yeni sözcükler temel sözcükten hemen sonra getirilmiştir. Sözcüklerin etimolojisi gösterilmiştir. Sözcükler şekil bilgisi açısından ele alınmamış, ancak sözcüklerin birkaç anlamı örneklerle izah edilmiştir. Bu sözlükte esas alınan kaynaktan ziyade Afganistan Özbeklerinin kullandığı sözcükler verilmiştir. Yazar 47. ve 100. sayfalar arasında Özbek Türkçesinin imlasının düzeltilme gerektiğiyle ilgili önemli bilgiler ayrıntılı bir şekilde vurgulanmıştır; Afganistan'ın Özbek Türkçesinin ses ve şekil bilgisi kurallarını örneklerle ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Bununla beraber Afganistan Özbeklerinin yeni alfabe yazısını kullanmak için teşvik etmiştir.

Nurullah Altay Sözlüğün düzenlenme amacını şu şekilde belirtmiştir: *Sözlük yayımlanması, bir dilin sözlüğünün hazırlanması o dilde yayınlanacak akademik, siyasî, felsefî, edebî eser ve çalışmalara kaynaklık edecektir. Fakat yazık ki Afganistan Özbekleri bundan yoksundurlar. Bu kadar zengin ve eski bir tarihe sahip olan Afganistan Türklerinin durumu böyle. Ne yazık ki Afganistan dışında yazılan Özbek Türkçesiyle yazılmış kitaplar, internet sitelerinde olan kitaplar ve makaleler, Kiril veya Latince alfabeleriyle yazıldığı için bunlardan yararlanmak bize nasip olmuyor. Halbuki Farslar kendi dillerinde yayımlandığı için bu eserden faydalanırken bizim çektiğimiz zorluğu çekmiyorlar. Afganistan'da mevcut sosyal ve siyasal problemlerin yanı sıra Özbek Türkçesinin yeterince işlenmemesi de Afganistan Türklerinin temel problemleri arasında sayılmalıdır.*

Eskiden Afganistan'da Özbek Türkçesinin resmî dil olarak tanınması bir yana bu ülkede Türklerin yaşaması bile faşist hükümdarların zoruna gidiyordu. Ancak bu yurda

demokrasinin gelmesiyle beraber Özbek Türkçesinin resmî olarak yer verilmesi onun gelişmesini de sağladı. Özbek Türkçesine anayasada yer verilmesi onun gelişmesine yol açtı. Bu yüzden biz de demokrasinin ilk semeresi olarak Özbek Türkçesine resmîlik makamı verilmişken bu dilin gelişmesi yolunda ilk adımı atma gereği hissedip bu sözlüğü hazırladık bulduk.

Nurullah Altay Özbek Türkçesi Sözlüğü adlı eserinde sözlüğe dahil ettiği sözcüklerin seçimi üzerine şu değerlendirmelerde bulunur:

1. Afganistan Özbekçe şivesinde unutulmuş ya da genellikle kullanılmayan ve klasik edebiyatta kullanılan bazı öz Türkçe sözcükler kullanılmıştır: *sigınmâk / ibâdat kılmâk, parastış kılmâk* vb.
2. Özbek Tilining İzahli Lügati'nde bulunmayan ancak Afganistan şivesinde kullanılan sözcükler sözlükte yer almıştır: *kârs (işarp), belli / malum* vb.
4. Sözcükleri izah ederken kısaltılması ve kolaylaştırılmasına önem verilmiştir.
5. Kolayca anlaşılacak sözcüklere örnek verilmemiştir. Ama zor ve metaphor barındıran sözcükler örneklerle anlatılmıştır. Örneklerde makale ve deyimlerden faydalanılmıştır.
6. Sözlükte alfabetik olarak sıralanan sözcük köklerinden türetilen yeni sözcüklere kök sözcükten sonra yer verilmiştir. Demek ki türetilen sözcükler ondan türeyen kökten sonra alfabe tertibiyle yerleştirilerek genel alfabetik düzene dahil edilmemiştir: *bâsmâk, bâşkin, bâşkinçilik, bâsma, bâsmâhâna, basik, bâsiklik, bâsim, bâsimli*.
7. Türkçe olmayan sözcüklerin etimolojisi: *âşina (f.), isbât (a.), agust (l)...*
8. Bazı sözcüklerin fonetik açıdan Türkçesinin edebi dilden, Afganistan şivesinden farklılaşan telaffuzları da madde başında şu şekilde gösterilmiştir: *âbisin / âvisin, oğlâk / oğlâk tavân / tabân...*
9. Sözlükte fiillerin etken ve edilgen şekilleri de yer almaktadır.
10. Sözlük, Afganistan Bilimler Akademisi tarafından onaylanmıştır. Sözcüklerin yazıda ifade edilmesini kolaylaştırmak için her bir sözcük Latince harfler ile gösterilmiştir: *indamâk* / *اینده ماق*.

Sözlüğün başında Özbekçenin imlasını düzeltmeye niçin ihtiyaç duyulduğu üzerine açıklamalar yapıp Arap alfabesi temelli Özbek Türkçesinin imlâsına dair bazı

eksiklikler örneklerle gösterilmiştir. Daha sonra Özbek Türkçesinin grameri de kısaca anlatılmıştır.

Nurullah Altay sözlüğün giriş kısmında Afganistan Özbek Türkçesinin imlasının düzeltme gereği ve Arap alfabesi esaslı Özbek Türkçesinin sorunlarını aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Afganistan Özbek Türkçesinin İmlasının Düzeltilmesi Gereği

Harfler dil seslerin yazıdaki karşılığı olduğu için hiçbir zaman sorunsuz değildir ve hiçbir alfabe ses sistemini yüzde yüz karşılığını vermemektedir. Dilbilimcilere göre dillerin hepsi kendi alfabesine sahip değildir. Çünkü dünyadaki yazı alfabeleri on beşten fazla değildir. Buna göre asıl konumuz Arap alfabesine gelelim. Bu alfabe yüz yıllar boyunca çoğu Müslüman milletin yaygın alfabesi olmuştur. Lakin her bir dil kendine has sese sahiptir. Şöyle ki belli bir dilin savunucuları kendi dilleri için belli bir alfabeyi kabul ederler, kabul etikleri o alfabenin kendi dillerinin kendi ses sistemine uygun olması gerekir. Örnek olarak Farsçayı ele alalım, dillerine has sesleri yazıda ifade etmek için (پ, چ, ژ, گ) gibi harfler yaratmışlar. Peştuca da aynı şekilde kendi ses sistemine has harfler eklemiştir. Peki şimdi de Arap alfabesiyle yazılan Özbek Türkçesinin durumunu ele alalım:

Bildiğiniz gibi her dil ünlü ve ünsüz seslerden oluşur. Bu seslerden ünlüler biraz daha yetkiye sahiptir. Şimdiki Özbek Türkçesinde altı tane ünlü (â / ä / e / i / u / ö) mevcuttur. Fakat Arap alfabesinde bunlardan dört tanesinin işaret karşılığı (و, ا, آ, ی) var.. Eğer bir dil için kabul edilen bir alfabe o dilin ses değerlerinin karşılığını ifade etmede yetersiz kalıyorsa o dili öğrenmek ve öğretmek daha da zor olacaktır.

Özbek Türkçesinin Arap Alfabesiyle Gösterimindeki Sorunlar

Özbek Türkçesine ait seslerin yazıyla gösterimindeki belli başlı sorunların ilki: Birincisi (ö),(u),(v) harfleri için sadece (و) işareti kullanılmaktadır. Bu durum dildeki birçok sözün tellafunu zorlaştırmaktadır.

اوز-ماق (uz), اوز (öz).

سوت (sut), سوت – ماق (söt).

بور-ماق (bur), بور (bör).

اوى (uy), اوى (öy).

Aynı şekilde (i) ve (e) sesleri için de Arap alfabesi temelli Afgan Özbek Türkçesi yazı sisteminde sadece bir işaret kullanılmaktadır:

بير (bir), بير-ماق (ber):

ايس (is), ايس (es).

ماق - بيت (bit), بيت (bet).

Nurullah Altay her sese bir harf temelinde Afgan Özbek alfabesinde şu düzeltmenin yapılmasını önerir: (آ) için (ä), (ا, ا) için (a), (اى, اى) için (i), (اى, اى)

اى için (e), (ا, ا) için (u), (ا, ا) için (ö).

İKİNCİ BÖLÜM

Sözlük Aktarma

2.1. â / آ : Özbek alfabesinin ilk harfi elif şeklinde telaffuz edilir. Söz başında “â (î)”, söz ortasında ve sonunda “a (L)” ve “a (l)” şeklinde kullanılır. **2.** Haykırış, sevinç gibi kelimelerde kullanılır. Örnek *!منظره آ قندی گوزل منظره!* “A, ne güzel bir manzara!”.

âbâd آباد (f.) Gelişim, özel kurulmuş ya da gelişmiş bir şehir ya da bir yer.

âbâdlaşmâq آبادلشماق: Abadlaşmak, gelişmek, kuruluş.

âbâdân آبادان (f.): Çok daha güzel hale gelmek, güzelleşmek, gelişmek.

âbâdânçilik آبادانچیلیک : Bir ülkenin gelişimi, gelişmiş yerler.

âb-i hayât آب حیات (f. + a.): Hayat suyu, efsanelere göre bu sudan içen kişinin sonsuza kadar yaşayacağına inanılır.

âbida آبدہ (a.) Anıt, mimarlık.

âbru آبرو (f.) Onur, şeref, başkasının birine gösterdiği saygıya dayalı kişisel değer.

âbrusiz آبروسیز 1. Değersiz, değerini kaybetmiş, kıymetsiz, **2.** Şerefsiz.

âbrusizlanmâq آبروسیزلنماق: Şerefsizlenmek, hürmet ve saygısını yitirmek.

âbruli آبرولی Şerefli, hürmetli, itibarlı.

âb-u havâ آب و هوا (f. a.) Hava durumu.

âbisin آبیسین İki erkek kardeşin eşlerinin birbirlerine göre durumu, elti.

âppâq آباق Bembeyaz.

âpa آپہ 1. Ailenin en büyük kızı abla, kendinden büyük kadınlara söylenen saygı sözü. **2.** Anne.

ât آت 1. At, atgillerden, binme yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan tek tırnaklı hayvan, **2.** Ad, isim.

âtđaş آداش Adaş, adları aynı olanlardan her biri.

âtli آتلی Adını taşıyan, isimli, adlı.

âtbaqâr آتباقر Atların bakıcısı.

âtaş آتش (f.) Ateş, ısıtmak ya da pişirmek için kullanılan yer ve ye araç.

âtaş parast آتش پرست (f.) Ateşe tapan.

âtaşfişân آتش فیشان (f.): Volkan.

âtaşkesin آتشکیسین (f.): Ateşkes.

âteşgir آتشگیر (f.) Ev malzemelerinden biri, alev vs. almakta kullanılan demir bir alet, kürek.

âtaşnafas آتش نفس (f. + a.) Nefesi ateş gibi sıcak, nefesi çok derin çekmek.

âtaşin آتشین (f.) Ateşli, heyecanlı, coşkulu.

âtqulâq آتقولاق 1. Atın kulağı gibi büyük kulağı olan **2.** Keskin yani iyi duyan kulak.

âtlanmâq آتلنماق 1. Yolculuk için hazırlanmak, **2.** Hazırlanmak.

âtmâq آتماق Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak, atmak.

âtım آتیم 1. Atış mesafesi mesala ok atmak **2.** Maraş otu. Nicotiana rustica, Nicotiana cinsine bağlı bir bitki türü. Bu otun ağza konulup bir defalık emildiği miktar.

âta آته **1.** Baba **2.** Saygın ve hürmetli, yaşı büyük olan kişi **3.** Evlatlarının atalarına sevimli seslenişi.

âtalik آته ليق: Çeşitli maddî ve manevî yardımlar vesilesiyle sosyal bir görevi yerine getirmek.

âtalik آته ليك: Ataya yakışır davranış, babalık.

âç آچ: **1.** Aç, yemek yemesi gereken, tok karşıtı, **2.** Gözü doymaz, haris.

âçlık آچليک: Aç olma hali, aç olma durumu.

âçikmâk آچيماق: Acıkmak, yemek yeme gereksinimi duymak.

âçköz آچ کوز: Açgözlü, doymayan.

âçmâk آچماق: Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek, engeli kaldırmak, açmak.

âçkiç آچيچ: Konserve, ısı ile sterilize edilerek uzun zaman saklanabilecek biçimde kutulanmış yiyecek.

âçmas آچمس: Satranç oyununda şahı koruyan taşlardan birinin yerinden oynatılmaması durumu.

âçiç آچيچ: **1.** Açılmış, kapalı olmayan, kapalı karşıtı, engelsiz, serbest, **2.** Bir olayı hoşgörüyü karşılayabilen **3.** Kolay anlaşılır vazıh.

âçiçça آچيچه: Gizli bir yönü kalmaksızın, kolay anlaşılır bir biçimde, alenen, aşikar.

âçiği آچيغي: Söylediğini açıkça söyleyen.

âçilmek آچيماق **1.** Açmak, açma işine konu olmak, **2.** Sıkılması, çekinmesi, tutukluğu kalmamak, **3.** Gereken güce ulaşmak **4.** Ferahlamak.

âçilip sâçilip آچيلىپ ساچيلىپ: Mutluluk, güler yüz ile gülüp oynamak.

âçimâk آچيماق (bk.): Mayalamak.

âhır آخر (a.): Son, bir olayın en sonu, ahiri.

âhırgi آخيرگي: En son, en sondaki, mesala haftanın en son günü.

âhırlamâk آخيره ماق: Azaltmak, tamamlamak, sonlandırmak.

âhırat آخرت (a.): İnsanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Tanrıya hesap vereceği yer, öbür dünya, öteki dünya; ahiret.

âdâb آداب (a.): Edep sözünün çoğulu, resm ve adetler, usul ve yöntemler.

âdâbli آدابلي: Terbiyeli, edepli, kibar.

âdras آدرس (a.): Bir kimsenin oturduğu yer, adres.

âdam آدم (a.): **1.** Dünya üzerindeki ilk insan, Havva'nın eşi, **2.** Yapılan her türlü işte üstün olan zat, **3.** Hizmetçi.

âdamgarçilik آدمگرچيلىک: İnsanlık.

âdamizad آدمي زاد (a.): İnsan, ademoğlu,

âdim آديم: Yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri, adım.

âdimlamâk آديملماق: Adım atmak.

âral آرال: Dört yandan suyla kaplı kara parçası, ada.

âram آرام: Sessizlik, sakinlik, rahat, yavaş.

ârt آرت: **1.** Bir şeyin öbür yüzü, arka, geri, **2.** Arkada bulunan.

ârttirmâk آرتتيرماق: **1.** Artırma işi yapılmak, artmasını sağlamak, az bir şeyi çoğaltmak, **2.** Kazanmak, mesela arkadaşları çoğaltmak.

ârttırma آرتتيرمه: Arttırmak işi.

ârtmâk آرتماق: **1.** Artmak, çoğalmak, değeri yükselmek, **2.** Fazlalaşmak.

ârtık آرتيق: Çok fazla, mesela “Canımdan artıık sevemen / Canımdan çok seviyorum”.

ârtiḡça آرٲٲقچہ **1.** Çok, standarttan daha fazla, gerekenden daha fazlası, **2.** Yararsız, gereksiz, boşuna.

ârtmâḡ آرٲٲاق: Bir aracın arkasına ya da üstüne yük atmak, yerleştirmek, yüklemek.

ârzu آرزو (f.): Emel, ümit, istek.

ârzikmâḡ آرزٲقماق: Sabırsızlık.

ârşif آرشیف: Eski yazıları saklamak için kullanılan yer, belgelik, arşiv.

ârḡä آرقه: **1.** Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı, ön karşıtı, arka, **2.** Geri kalan bölüm. **3.** Art, **4.** Otururken sırtın dayandığı yer.

ârḡma-ârḡä آرقمه آرقه: Art arda, birbirinin arkasından, peş peşe.

ârḡälamâḡ آرقه له ماق: Arkalamak, arkasına almak, yüklenmek.

ârmân آرمان (bk.): Hedef, amaç.

âra آره: Ara, iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.

âralamâḡ آره له ماق: **1.** Aralamak, iki şey arasında açıklık oluşturmak, az açmak, **2.** Aralıklı olarak bulunmak.

âraliḡ آره لٲق: Aralık, iki şey arasındaki mesafe.

ârasira آره سیره: Ara sıra, bazen.

âriḡ آریق: Zayıf.

âriḡlamâḡ آریق له ماق: **1.** Zayıflamak **2.** Azalmak, **3.** İstendiği kadar değil, oldukça az.

âzçilik آزچٲلٲك: Azınlık, çoğunluk karşıtı.

âzḡm آزغٲن: Kilosu az olan, zayıf, kilosuz.

âzlik آزلیك: Az olma durumu, azlık.

âzaymâḡ آزه ٲماق: Azalmak, az denecek bir miktara inmek.

âzâd آزاد (f.): Özgür, herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya, şarta bağlı olmayan, hür.

âzâdlik آزادلیك: Özgürlük.

âzâr آزار (f.): Taciz, bir kişiyi zihinsel ve fiziksel yönden rahatsız etmek.

âzârlanmâḡ آزارلنماق: Rahatsız olmak, huzursuz olmak, azap çekmek.

âzmâḡ آزماق: Azalmak, kilo vermek.

âzmâḡ آزماق: Doğru yoldan ayrılmak, sapmak.

âzuḡä آزوقه: Yemek, azık.

âziḡ آزیق: Gereken yiyecek ve içecek şeyler. Yemiş, yem, azık.

âziḡlanma آزیقنماق: Yemek yemek.

âsân آسان (f.): Sıkıntı çekmeden yapılabilen, zahmetsiz, kolay, sıkıntısız.

âsânlaşmâḡ آسانلشماق: Kolaylaşmak.

âsânlikça آسانلیكچه: Sıkıntı çekmeden, güçlüklerle uğramadan, kolaylıkla.

âst آست: Alt.

âstâna آستانه (f.): **1.** Eşik, kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak, **2.** Başlangıç yeri, başlangıç Nuktası yakını.

âstin- ustin آستٲن اوستٲن: **1.** Üst üste, iki katlı, kat kat, **2.** Harap, viran.

âsmâḡ آسماق: **1.** Asmak, **2.** Pişirmek, örnek: *kazan asmak / yemek pişirmek.*

âsmân آسمان (f.): Gökyüzü, sema, felek.

âsmânöpar آسمان اوپر: Çok yüksek, zirve.

âsuda آسوده (f.): Rahat, sakin.

âş آش (f.): Yemek, hamur ile yapılan su içinde kaynatılıp yenilen yemekler.

âşpaz آشپز (f.): Aşçı.

âşpazḡäna آشپزخانه: Mutfak.

âşpazlık آشپزلیک: Aşçının yaptığı iş.

âşamâk آشه ماق: El ile ağza atmak, yemek.

âşpiçâk آشپچاق: Büyük bıçak, et kesmek için kullanılan özel bıçak.

âştâhta آشتخته (f.): Hamurlu yemekleri yapmak için özel tahta.

âşhâmir آشخمیر (f.a.): Hamurlu yemeklerin hazırlanması için yoğurulmuş sert hamur.

âşkâtîk bolmâk آشکتیق بولماق: Birisiyle arkadaşlık etmek, iyi bir ilişkiye sahip olmak, sosyal olmak.

âşkâr آشکار (f.): Aşkar, açık, belli.

âşmâk آشماق: Süre geçmek, bitmek, sona ermek, artmak.

âşîk آشیق: Standarttan daha fazla, çok fazla. Örnek: *Mafilega yüzden âşik nafar iştirâk etdi / Programa yüzden fazla kişi katıldı*”.

âşîkça آشیقچه : Gerekli olandan fazla artınca, gereksiz, yararsız.

âşnâ آشنا (f.): Arkadaş, ortak, tanık.

âşîk آشیق: Aşık kemiği.

âşîkmâk آشیقماق: İşini hızlı yapmak, çabuk hareket etmek.

ârima آغریماق: Ağrıma, vücudun bir yeri ağrılı durumda olmak.

âgriq آغریق: Ağrı, vücudun herhangi bir yerinde duyulan şiddetli acı.

âgrinmâk آغرینماق: Hoşnutsuz şekilde bir işi becermek, üzülme.

âgzaki آغزه کی: Sözlü.

âgmâk آغماق: Akmak, bir yere yönelmek.

âgü آغو: Zehir.

âgüli آغولی: Zehirlenmiş, zehirli.

âgä آغه: Abi, en büyük erkek kardeş.

âgä- ini آغه اینی: Abi kardeş.

âgır آغیر: Ağır, çapı boyutu büyük olan; güç; ciddi; davranışları yavaş olan.

âgırayâk آغیر آیق: Gebe, hamile.

âgırlaşmâk آغیرلشماق: Ağır duruma gelmek, ağırlaşmak.

âgırlık آغیرلیک: 1. Ağırlık, ağır olma durumu, 2. Terazilerde tartma işi yapılırken bir kefeye konulan nesne, 3. Sıkıntı, ağırbaşlılık, etki, zorluk, güçlülük.

âgız آغیز: Ağız, kapların veya içi boş şeylerin açık tarafı. Koy körfez, liman vb. yerlerin açık tarafı. Çıkış yeri.

âgıl آغیل: Evcil küçükbaş hayvanların barındığı çit veya duvarla çevirili yer, ağıl, arkaç.

âfat آفت (a.): Afet, külfet, çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım.

âftâb آفتاب (a.): Güneş.

âfarin آفرین (f.): Övme, taktir, beğenme vb. duyguları belirtmek için söylenen söz, bravo, aferin.

âq آق: 1. Kar, süt vb.nin rengi; beyaz, kara ve siyah renk karşıtı, 2. Temiz, dürüst.

âkârmâk آقارماق: Ağarmak, beyazlamak.

âlâvçi آقلاوچی: Avukat.

âqlamâk آقلماق: 1. Duvarları beyaz boyamak, ağartmak, beyaz duruma getirmek, 2. Hapiste olanları hapisten çıkarmak, 3. Bir şeyin doğruluğunu ispat etmek.

âqça آقچه: Altın ve gümüşten yapılan sikke, para, akçe.

âqsâç آقساج: Saçı ağarmış, hizmetçi kadın, yaşlı kadın.

âqsâkâl آقسقال: Ak sakallı, yaşlı adam, mahallenin büyüğü.

âksamâk آقسه ماق: Hafifçe topallamak, aksamak, geri kalmak.

âksâk آقساق: Aksayan, hafifçe topallayan.

âksâklanmâk آقسقنماق: Aksak olup topallamak.

âksâklık آقساقلىك: Aksak olma durumu, aksaklık.

âksil آقسيل: Albümin; hücrelerin temel bileşirenlerinden biri olan, hayvan ve bitkilerin sıvı ve dokularında bulunan, karbon, oksijen, azot, hidrojen ile kükürt bileşiminden oluşan, suda eriyen, akımtırak, yapışkan bir madde.

âkşâm آقشام: Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlanmasına kadar olan vakit, akşam.

âkkoş آقكوش: Beyaz ördek.

âkmâk آقماق: 1. Akmak, belli bir yöne gitmek, 2. Art arda ve toplu olarak gitmek, 3. Suyun akması.

âkim آقيم: Akma işi, belirlenen biçimde, kurallarına ve doğasına uygun olarak gerçekleşme.

âkindi آقيندى: Atık suyun bir yerden akması.

âkizmay-tâmizmay آقيزمى-تاميزمى: Baştan sona söylemek, bir şeyi ayrıntılı söylemek.

âgâh آگاه(f.): Bilgili, malumat sahibi, haberli.

âgâhlantirmâk آگاهلانتيرماق: Bilgilendirmek, haber vermek, uyarmak.

âgâhlantirmâk آگاهلانتيريش: Bilgilendirme işi, uyarı.

âlamân آلامان: Bir grup insan, adamlar.

âlâv آلاو(f.): Ateş.

âlâvli آلاولى: Ateşli.

âltmiş آلتميش: Altmış sayısını gösteren rakamın adı.

âltı آلتى: Altı sayısını gösteren rakamın adı.

âltin آلتين: Altın.

âltingurd آلتين گوگرد: Çabuk yanan sarı renkli kimyasal madde, kükürt.

âlçi آلچى: 1. Aşık kemiğinin oyuk yan tarafı, 2. Aşık oyuğunun üst kısma gelmesi, bu durum oyunu kazanmak anlamına gelir.

âld آلد: Bir şeyin esas tutulan yüzü, ön.

âldi-sâtđi آلدى ساتدى: Alışveriş.

âldi-kâçđi آلدى-قاچدى: Hayali şeylerden ibaret, uydurma, yalan yanlış.

âldin آلدین: Önce, ilk.

âldindan آلدیندن: Başlarken, başlangıçta, daha önce.

âldingi آلدینگی: Öndeki, önde oturan.

âlgä آلغه: Yanında, ileride.

âlgır آلگیر: 1. Avı yakalayan, hakkını her türlü alabilen, bir gurubun veya devletin malını mülkünü koparmak, yolmak, talep etmek. 2. Hırsız, soyguncu.

âlkâmâk آلقه ماق: Birisine mutluluk ve başarı dilemek, alkışlamak.

âlkış آلقيش: Alkış, bir şeyin beğenildiğini, onaylandığını anlatmak için el çırpma. Alkış.

âlkışlamâk آلقيشله ماق: Alkışlamak.

âlmâk آلماق: 1. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, 2. kaldırmak, 3. Ele geçirmek, fethetmek, 4. Kabul etmek, 5. Kendine ulaştırmak, 6. İçeri sızmak, içine çekmek, 7. Kazanmak, elde etmek.

âluci آلوجى: Alıcı, satın almak isteyen kimse, müşteri.

âlma آلمه: Elma.

âlmâhân آلمه خان: Sincap.

âla آله: Siyah beyaz, alacalı.

âlaymâk آله يماق: 1. Düzensiz olmak, 2. Çok büyümek.

âlibsâtir آليب ساتير: Bir şeyi ucuz alıp pahalı satmak.

âlis آليس: Uzak, uzun mesafe.

âlislamâk آليسله ماق: Uzaklaşmak, uzağa gitmek.

âlišmâk آليشماق: Kavga etmek, tartışmak.

âlišuv آليشو: Tartışmak, kavga etmek.

âmac آماج: Amaç, hedef, işaret.

âmaç آماج: İneklerin boynuzlarına takılan demir.

âmin آمين(a.): “Öyle olsun, Allah kabul etsin” anlamlarında kullanılır. Duaların arasında ve sonunda söyleyen söz, amin.

ân آن (a.): An, lahza. Zamanın bölünmeyecek kadar kısa olan parçası.

ânt آنت: Söz verme.

ântan آنتن (L.): Anten, boşlukta yayılan elektromanyetik dalgaları toplayarak bu dalgaların transmisyon hatları içerisinde yayılmasını sağlayan cihaz.

ânda-sânda آنده-سانده: Bazen, arasıra.

âng آنگ: Bilinç, akıl, kişinin zihinsel durumunun farkındalığı.

ângsiz آنگسيز: Bilinçsiz, akılsız, düşünmeyen.

ângli آنگلي: Bilinçli, akıllı.

âna آنه: Anne, çocukları olan bir kadın, yavrusu olan dişi hayvan.

ânalik آنه ليك: Anne olma niteliği veya durumu, analık, anneye yakışan davranış.

âv آو: Av, evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi.

âvçi آوچي: Avcı, avı kendine iş edinen kimse.

âvcilik آوچيليك: Avcının yaptığı iş.

âvlâk آولاك: Avcılık yeri, merkezden uzakta olan yer.

âvlamâk آوله ماق: Avlamak.

âvâra آواره (f.): Avare, vatansız, evsiz olmak, mülteci.

âvâreçilik آواره چيليك: Evsizlik, vatansızlık, mülteçilik.

âvâralik آواره ليك: Evsizlik vatansızlık, mülteçilik.

âvâz آواز (f.): Ses, kulağın duyabildiği titreşim, seda, ün.

âvâza آوازه (f.): Bir olay ya da vakanın halk arasında duyulması, şöhret.

âvsar آوسر: Zihinsel düşüklüğü olan, anlamayan kimse.

âvserlik آوسرليك: Anlamazlık, düşünmezlik.

âvutmâk آووتماق: 1.Oyalamak 2.Teselli etmek. Yatıştırmak.

âvul آوول: Köy.

âvunmâk آوونماق: 1. Kendini sakinleştirmek, teselli olmak. 2. Derdini unutmak, kalbini sakinleştirmek.

âvunçak آوونچاق: Oyuncak.

âvisin آويسين: Elti, iki kardeşin eşlerine söylenen ad.

âh آه: 1. Kıvanç, sevinç gibi duyguları ifade eder, 2. Hasret hislerini ifade eder.

âhista آهسته (f.): Yavaş, alçak, hafif, yumuşak huylu, yumuşak başlı.

âhak آهک (f.): Kireç. Kireç taşının çok yüksek derecede yakılıp pişirilmesinden oluşan ak madde, kalsiyum oksit.

âhaktâş آهک تاش: Kireç taşı.

âhaklamâk آهک له ماق: Kireçlemek, kireç atmak, kireç sürmek.

âhang آهنگ(f.): Uyum, ahenk.

âhengdâş آهنگداهش: Uygun, koordineli.

hamâhan هماهنگ : Koordine, eş güdümlü.

ay آی: **1.** Dünyanın uydusu olan gök cismi, kamer, mah, meh. **2.** Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre.

âyda-yilda آیده ییلده: Ayda yılda, uzun zamanda bir kere, bazen.

âylab آیلب: Birkaç ay süreliğine. Örnek: “*Aylab o şehirda kaldı / aylarca o şehirde kaldı*”.

âylik آیلیک: Bir ay içinde olan, aylık. İş hakkı, kazanç.

âybalta آیبالتنه: Ay gibi keskin, balta.

âyâk آیاک: Ayak.

âyat آیت (a.): Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri, işaret.

âydin آیدین: Aydın, ay ışığıyla kaplanan gece. Aydınlık, görünen.

âydinlaşmâk آیدینلشماق: Aydın, açık hale gelmek.

âydinlik آیدینلیک: Bir yeri aydınlatan güç, ışık, aydınlık.

âykulâk آیفولاق: Bronş, soluk borusunun akciğerlere giden iki kolundan her biri ve bunların dalları; balık gibi hayvanlardaki solungaç.

âymâma آیمامه (عین): Dolunay.

ây / ayina آینه (f.): Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren. Cilalı ve sırlı cam, ayna.

âyi آیی (عین): Anne.

âyim آیمیم: Asil kadınların ismine ek olarak söylenen söz. Örnek: “*Mahlar ayim / Ay gibi kadınlar*”.

2.2. Elif / ا

Özbek alfabesinin ikinci harfinin ismidir. Bu harf Özbekçe sözcüklerin başına gelince açık tellafuz edilir. Arapça veya Farsçadan gelen sözcüklerde ise kabul edilmiş bir hareketten birine tabi olma işlevini yerine getirir.

ibâ ابا (a.) Endişe, utançla çekingenlik böylesi duygular, utangaçlık.

ibtidâ ابتدا (a.): Başlangıç, bir işe başlama, ilk, önceleri.

ibtidâî ابتدایی: **1.** İlkel, insanlık tarihînin en eski dönemine ait. Örnek: “*ibtidâî hayat / ilkel hayat*. **2.** Sade, Nurmâl.

ibtikâr ابتکار (a.): Yenilik, yeni buluş, yeni bir şey yaratmak.

abad ابد (a.): Sonsuzluk,

abadan ابدان (a.): Hiçbir zaman, asla.

abadi ابدی (a.): Sonsuz, ölümsüz.

abadiyet ابدیت (a.): Sonsuzluk.

abadilaşmâk ابدیشماق: ebedileşmek, sonsuzlaşmak, ölümsüzleşmek.

abadilik ابدیلیک: Ebedi olma durumu, ebedilik, sonsuzluk.

abra ابره (f.): Giyim ya da battaniye gibi şeylerin üst kısmı, yüzü.

abla ابله (f.): Ebleh, akılsız, aptal.

ablahâna ابلهانه: Eblehlik, akılsızlık, aptallık.

ablalarça ابله لرچه: Akılsızlara has, eblehlik.

ablalik ابله لیک: Aptallık, akılsızlık.

iblis ابلیس (a.): Şeytan, kötü ve düzenci kimse.

iblislik ابلیسلیک: İblis olma durumu. Fenalık, iblislik.

ibn ابن (a.): Oğul, evlat.

ibn-il-vâkt ابن الوقت: Zamanın değerini bilen, zamanı değerlendiren.

apâk-çapâk اپاق چپاق: Arkadaş, dost, müttetik.

apâk-çapâklaşmâk اپاق-چپاقلشماق: İki arkadaşın çok samimi olması, dost olmak, çok yakınlaşmak.

april اپریل (L.): Miladî yılın dördüncü ayı.

apandis اپندیس (L.): Kör bağırsağın ince bir parmak gibi olan son bölümü.

apandisit اپندیسیت (L.): Apendisin iltihaplanması, apandisit.

atâkli اتاقلی: Ünlü, meşhur, devletin efendisi.

ittifâk اتفاق (a.): Birlik, tek, bir olma durumu, vahdet.

ittifâkân اتفاقا (a.): Tesadüfen, rastgele, rastlantı sonucu olarak.

İttifâkçi اتفاقچی: Birlikçi.

ittifâkdâş اتفاقداش : Bir birine destek çıkan birlik.

ittifâklaşmâk اتفاقلاشماق: Birlik olmak, bir işi yapmak için anlaşmak.

ittifâklik اتفاقلیک: Birliktelik, itifak olma durumu.

atlas اتلس (y.): Albüm ya da kitap şeklinde basılmış dünya haritası, atlas.

atala اتله : Kızartılmış yağa un ve su malzemeleri karıştırılarak yapılan bir tür yemek.

attang اتنگ: “Ne yazık ki” demek, pişman olmak.

atum اتوم (y.): Atom, birkaç türü birleştiğinde çeşitli molekülleri, bir tek türü ise bir kimyasal ögeyi oluşturan parçacık.

ittihâm اتهام (a.): İftira atmak, birbirinin arkasından kötü konuşmak.

atamâk اته ماق: Atamak, teklif etmek, tayin etmek.

atma اتمه: Belirli bir grupta veya belirli bir bilim, sanat, meslek veya herhangi bir alanda kesin anlamı olan bir kelime veya kelime öbeği, edebî terim.

atayin اته بین: 1. Özellikle, 2. Kasıtlı olarak, örnek: “*Külma deseng atayin küladi* / Gülme desen bilerek gülüyor”.

atigi اتیگی: Topluca, hepsi.

işbât اثبات (a.): Bir şeyin gerçekliğini kanıtla ortaya koyma, ispat, kanıtlamak.

isbâtlamâk اثباتله ماق: Kanıtlamak, ispatlamak, tanıklamak.

asar اثر (a.): 1. Emek sonucu ortaya konan ürün, yapıt. 2. İz, işaret, 3. Soyut kavramlarda belirti.

aşnâ اثنا (a.): Bir işin yapıldığı an, sıra.

icâbat kılmâk اجابت قیلماق (a.): Kabul etmek, bir buyruğa, bir isteğe uygun olarak davranmak.

icâra اجاره (a.): Kiraya vermek, icare vermek.

icâraçi اجاره چی: Ev ya da mülkünü icara veren kişi, birinin evinde kirada oturan kimse.

icâza اجازه (a.): Bir şey yapmak için verilen veya alınan özgürlük, müsaade, izin, ruhsat.

icâzanâma اجازه نامه (f.): İzin belgesi, onay belgesi.

icbâr اجبار (a.): Zorlama, zorunda bırakma, icbar.

icbâri اجباری: Zorla yaptırılan iş.

ictimâ' اجتماع (a.): Toplum, cemiyet.

ictimâ'î اجتماعی: Sosyal, toplumsal,

ictimâ'îlâşmâķ اجتماعى لشماق:

Sosyalleşmek, toplumsallaşmak.

acdâd اجداد (a.): Geçmişteki atalar,

ecdat.

acr اجر (a.): Yaptığın işin karşılığını

almak, ödül almak.

icrâ اجرا (a.): Yapmak, icra etmek.

icrâçî اجراچى (a.): Yapan kişi, icra eden kimse.

icrâ kılmâķ اجرا قيلماق: Yapmak, icra etmek, yorumlamak.

icrâiye اجراييه (a.): Kanunların icra edildiği organ.

ucrat ucra اجرت اجره: Çalıştığın işin karşılığı, ücret.

acarlamâķ اجرلماق: 1. Parçalamak, 2. Ayırmak, bölmek.

acralamas اجرلمس: Ayrılmaz.

acriķ اجرىق: Buğday ailesinden olan bir çok kökü olan bir tür ot.

acrim اجرىم: Anlaşma, sözleşme, hüküm uzlaşması.

acal اجل(a.): Bir şeyin yetişen sonu, hayatın sonu, ölüm zamanı, ecel.

zarb-ul-acal: Acil durum.

acnabî اجنبى (a.): Yabancı, ecnebi.

acin اجىن: Karışıklık.

açitmâķ اچىتماق: 1. Mayalamak, mikroorganizmaların etkisindeki biyokimyevî oluşum neticesinde acımsı bir koku veya tat oluşturmak, 2. Bu süreç içinde çürümek, bozulmak, 3. Sinirlendirmek.

açitma اچىتما: Mayalama.

açitki اچىتىقى: 1. Maya oluşturacak şey, mayayı sağlayacak şey, 2. Maya, yoğurt mayası.

açık : اچىق: 1. Acı, 2. Tadı acı nitelikte olan, 3. Herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan rahatsızlık, ızdırıp, 4. Ölüm, yangın, deprem gibi olayların yarattığı üzüntü, kader, elem, 5. Şiddetli, keskin, 6. Kırıcı üzücü, dokunaklı.

açıklaşmâķ اچىقلاشماق: Birbiriyle küsmek.

açıklanmâķ اچىقلانماق: Birine küsmek.

açıklamaâķ اچىقلا ماق: Küsmek.

açık-çocuk اچىق چوچوك: 1. Dünyanın lezzeti, problemi ve üzüntüsünü tatmak, 2. Salata.

açımâķ اچىماق: Mikrodalga fırın gibi aletlerde yiyecekleri ısıtıp yemek.

açınamâķ اچىنماق: Acımak, merhamet etmek.

açınirli اچىنرلى: Acıması, acımak durumu

iĥâta احاطه (a.): Bir şey ya da bir yeri kaplamak.

iĥâtalamaķ احاطه لماق: Kaplamak.

iĥtirâm احترام (a.): Saygı, hürmet.

eĥtikâr احتكار (a.): Tahılları satmak amacıyla depolamak.

iĥtimâl احتمال (a.): Olasılık, tahmin.

iĥtiyâc احتياج (a.): İhtiyaç, muhtaç.

iĥtiyâţ احتياط (a.): Dikkat.

iĥtiyâţ bolmâķ احتياط بولماق: Dikkat etmek, saklamak.

iĥtiyâţsiz احتياطسىز: İşinde dikkatli olmayan, dalgın, savruk özensiz, dikkatsiz.

iĥtiyâţsizlik احتياطسىزلىك: Dikkatsizlik, pervasızlık.

iḥtiyâḫ kılmâḫ احتیاط قیلماق: Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplamak, uyanık davranmak, dikkat etmek, özen göstermek.

iḥtiyâḫkar احتیاطکار: Geleceğini düşünüp tedbirli davranan.

iḥtiyâḫlamâḫ احتیاطله ماق: 1. Dikkatli davranan, geleceğini düşünen, 2. Tasarruf eden.

eḥsâs احساس (a.): Duygu, his.

eḥsân احسان (a.): İyilik, yarar ve elverişlilik.

aḥmâḫ احمق (a.): Ahmakça.

aḥmâḫâna احمقانه (a.): Aptallık yapan.

aḥmâḫlik احمقلىق: Ahmaklık.

aḥval احوال (a.): 1. Vaziyet, hal, 2. Durum, duruş biçimi, konum, tavır.

aḥbâr اخبار (a.): Haberler, biri ya da bir şey hakkında bilgi veriş.

iḥtirâ' اختراع (a.): 1. Buluş, bulma işi, 2. İlk kez yeni bir şey yaratma, icat.

iḥtirâ'ci اختراعى: Muhteri, yeni bir şey yaratan icat eden.

âḥtarmâḫ اخترماق: Aramak.

iḥtisâs اختصاص (a.): Özelleştirme durumu, uzmanlaşma.

iḥtitâf اختطاف (a.): Kaçırma.

iḥtilâs اختلاس (a.): Aşırma, özellikle para aşırma, aşırıtı, ihtilas.

iḥtilâsçi اختلاسچى: Devlet ya da bir kurumun parasını çalan, hırsız.

iḥtilâf اختلاف (a.): Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık.

iḥtilâfli اختلافلى: Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

âḥta اخته (f.): Hadım, kısır.

iḥtiyâr اختيار (a.): Yetki, hak, salahiyet.

beiḥtiyâr بی اختيار: Yetkisiz, salahiyetsiz.

iḥṭâr اخطار (a.): Uyarı, tembih, unutulmuş bir şeyi hatırlatmak, ihtar.

iḥlâş اخلاص (a.): Temiz sevgi ve yürekten bağlılık, ihlas.

iḥlâşli اخلاصلى: İhlası yerinde ve sağlam olan kimse, ihlaslı.

iḥlâşmand اخلاصمند: İhlaslı.

âḥlâḫ اخلاق(a.):1. Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, ahlak, huylar, 2. Edep.

âḥlâḫsiz اخلاقسىز: Ahlaksız, ahlak kurallarına uymayan.

âḥlâḫsizlik اخلاقسىزلىق: Ahlaksızlık, ahlaksız olma durumu.

âḥlâḫli اخلاقلى: Ahlak kurallarına bağlı, bunlara uygun davranan, ahlaklı.

âḥlâḫî اخلاقى: Ahlaka mensup, ahlakî.

ğayar-i âḥlâḫî غيراخلاقى: Ahlak kurallarına aykırı.

iḥlâl اخلال (a.): Bozma, zarar verme.

uḥüvvat اخوت (a.): Kardeşlik, birlik.

adâ1 ادا (f.): Naz.

adâ2 ادا (f.): Ödemek, ifa etmek.

idâra اداره (a.): 1. İlerletmek, yönetmek 2. Yönetim, idare.

idâra kılmâḫ اداره قیلماق(ایتماق): Yönetmek, iyi bir şekilde, kurallar çerçevesinde üstesinden gelmek, idare etmek.

idâma ادامه (a.): Devam ettirmek, idame.

adab ادب (a.): 1. Edep, bilgi, kültür, 2. Toplumda halk ile iletişimde bulunurken kendini iyi bir şekilde ifade etme, gösterme terbiye ve kriterleri.

adabsiz ادبسىز: 1. Ahlak kurallarına uymayan, 2. Edep çerçevesinden çıkan.

adabli (a.) ادبلى: Ahlak kurallarına uyan, terbiyeli, edebli.

beadab بى ادب: Terbiyesiz, terbiyesi olmayan, edepsiz.

beadablik بى ادبلىك: Ahlak kurallarına uymayan davranış, edepsizlik.

adabiyât (a.) ادبيات: 1. Bir milletin türlü konuları üzerine yazılmış bilim, felsefe, bedii ve başka eserler toplamı. Örnek: *klasik edebiyat*, 2. Sanat ve dil alanında yazılan eserlerin toplamı. Örnek: *Özbek edebiyati*. 3. Olay düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı.

adabiyâtçi ادبياتچى: 1. Edebiyatla uğraşan kimse, yazar, edebiyatçı, 2. Edebiyat dersi okutan öğretmen.

adabiyâtşinâs ادبياتشناس: Edebiyat profesörü.

adabiyâtşinâslik ادبياتشناسلىك: Edebiyat tarihî, görüşü ve edebî eleştirisi hakkındaki bilimlerle uğraşan kimse.

idrâr ادرار (a.): İdrar, sidik, hacet.

idrâk ادراك (a.): İdrak, anlama yeteneği, anlayış, akıl edirme, algı.

idrâkli ادراكلى: Anlayışlı, ferasetli, izanlı.

adaşmâk ادشماق: Yolunu kaybetmek, hata yapmak.

advîy ادويه (a.): İlaç, edviye.

adîb ادیب (a.): Edip, edebiyatla uğraşan, edebî eser veren kimse, yazar.

adiblik ادیبلىك: Edip işi, yazar.

adir ادير: Tepe, yükseklik.

adirlik اديرلىك: Yükseklik, tepeli.

azân (a.) اذان: 1. Ezan, 2. Müslümanlıkta namaz vaktini bildirmek için müezzinin yüksek sesle yaptığı çağrı.

azânlab اذانب: Çok erken, sabahın ezanı.

azîyat اذيت (a.): Eziyet, zulüm, sıkıntı veya güçlük.

arâba ارابه (f.): Araba, yük taşıyan araçlar at, eşek gibi.

arâda/irâdat (a.) اراده/ ارادات: 1. Talep etmek, niyet edilen bir işi becermek, 2. İhlasa, inanç, İkiyüzlülük olmayan dostluk.

irâdasiz اراده سىز: İradesiz, istençsiz, sözünde durmayan.

irâdasizli اراده سىزلىك: İstençsizlik.

iradali اراده لى: İradeli, istençli.

irâa ارابه (a.): Gösteri.

arbâb ارباب (a.): 1. Erbab, Özbekçede zengin olan kimseye denir, 2. Bilimin belli bir sahasında, kültür ve sanat veya devlet işlerinde yaptıklarıyla tanınan kişi.

arpa ارپه: Arpa, buğdaygillerden bir bitki, hayvanlara yem olarak verilen taneler.

artmâk ارتماق: Silmek.

irş ارث (a.): Ölen kişiden kalan miras.

irşî ارثى (a.): İrsi, kalıtsal, nesilden nesile geçen, atalardan kalma.

irşiyat ارثيت (a.): Kalıtım. Canlı organizmaların cismen ve ruhen özelliklerini korumak ve kuşaktan kuşağa aktarmak.

arcmand ارچمند (a.): Değerli, saygın, kıymetli, büyük.

arça ارچه: Najo ağacı.

arçimâķ ارچىماق: Kabuğunu soymak, bir meyve ya da bir Şeyin kabuğunu ayırmak.

ardâķ ارداق: Saygı, onur, Şeref.

ardâķlamâķ ارداقله ماق: 1. Saygı göstermek, hürmet etmek, değer vermek 2. Dikkat etmek, oyalamak.

arzân ارزان (f.): Ucuz, değeri fazla olmayan.

arzânçilik ارزانچىلىك: Ucuz olma durumu, ucuzluk.

arzimâķ ارزىماق: 1. Hak etmek, gerçekten bir Şeye değer vermek, boŐa gitmemek.

arzimagan ارزىمه گن: O kadar fiyata değmez, değersiz, önemli olmayan.

arslân ارسلان: Aslan, yırtıcı bir hayvan.

argâmçi ارغمچى: Uzun ip.

argımçaķ ارغىماچاق: Salıncak.

arķâķ ارقاق: KumaŐın örülmesi sürecinde oluşan çaprazlamasına kesiŐen ipler.

arķân ارقان: İpten ya da yönden yapılan, bir Şeyi asmak veya bu gibi işler için kullanılan büyük ip, organ.

arkân ارکان (a.): Bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, erkan.

arg ارگ (f.): Ülkenin en byğ Şah, emir, cumhurbaşkanının yaŐadığı yer, saray.

urgân ارگان (a.): 1. ye, 2. Kurum 3. Bir kurum tarafından yayılan yayın.

urgânizm ارگانىزم (L.): Canlı bir varlığı oluşturan organların bütünü, uzviyet.

armân ارمان (f.): 1. Emel, istek, umut, 2. Belli emel, bir amacın gerçeleŐtirilme isteği.

bearmân بى ارمان: Dünyada istediği her Şeye ulaŐan, isteksiz, emelsiz.

armâğân ارمغان (f.): Hediye.

arvâķ ارواح (a.): Ruhlar, len kişinin başka biri tarafından canlı olarak görülmesi.

arra اره (f.): Ağaç, metal, ve taşı kesmek için çelikten yapılan Şey, testere.

aralamâķ اره له ماق: Aralamak, iki Şeyin arasında açıklık oluşturmak, az açmak.

aralaŐmâķ اره لشماق: 1. KarıŐım, 2. Karışmak.

aralaŐ اره لئش: Karışık, birliktelik.

aralaŐma اره لشمه: Karışık olma durumu, karıŐım.

aralaŐ-ķuralaŐ اره لئش-قوره لئش: Düzensiz bir Şekilde karışan, birbirinden ayrılmayan.

ariķ اريق: Yapay su yolu, nehir ve içindeki su, ekin ekmek ve sulamak iin ekin meydanına çekilmiş özel su yolu, arık.

arillamâķ اربىله ماق: Yüksek sesle ağlamak, bağırarak ağlamak,

azal ازل: Ezel, başlangıcı belli olmayan zaman, ncesizlik.

azalgi ازلىگى: Eskiden kalan, çok eski tarihe sahip olan, eski zamanlardan olagelmiŐ, ezeli.

azalĭ ازلى: ncesiz, eski.

ajdar اژدر (bk.): Ejderha.

ajdarhâ اژدرها: Ejderha.

ajdarhâ (f.): Eski mitolojilerde yılan benzeyen çok büyük vahşi bir varlık.

asârat اسارت (a.): Esirlik, esaret.

asâs اساس (a.): Temel, esas.

asâsçi اساسچى: Temel olan kişi, bir Şeye esas olan, temel oluşturan Şahıs, bir Şeyi kuran tesis eden veya baŐlatan kişi, yaratıcı.

asâssi اساسيسيز: Temeli olmayan, temelsiz.

asâslanmâk اساسلنماق: Temellenmek, temel tutmak.

asâsli اساسلى: Temelli.

asâsnâma اساسنامه: Herhangi bir kurumun veya kuruluşun tutacağı yolu ve uygulayacağı hükümleri sırasıyla gösteren maddelerin hepsi, statü, tüzük.

asâsi اساسى: **1.** Esasi, en temel, en önemli, önem açısından birincil derecede önemli olan. **2.** Esas, temel, temelde yatan, belirleyici, **3.** Şahsı işi bakımından belirleyen, onun hayatına büyük ölçüde bağlı olan.

ustâd استاد (a.): **1.** Bilim veya sanat alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan kimse; hoca, öğretmen.

ustâdlik استادلىك: Hocalık işini yapan.

istibdâd استبداد (a.): Otoriter.

istişnâ استثنا (a.): İstisna, bir kimse veya bir şeyi benzerlerinden ayrı tutma.

istişnâsiz استثناسيز (a.): İstisnası olmadan, ayrı olmayan, bilaistina.

istiḥkâm استحکام (a.): Kuvvetli, güçlü.

istiḥdâm استخدام (a.): İşe alım.

istiḥrâc استخراج (a.): Çıkarma, madenden bir materyalı çıkarmak.

istidlâl استدلال (a.): Argüman, kanıt.

astar استر (f.): Giysilerin altında kullanılan bez.

astarlik استرلىك: Astarlık, astar yapmaya yarayan.

istirâḥat استراحت (a.): Dinlenme, rahatlanma.

istirâḥatgah(a.) استراحتگاه: Dinlenme yeri.

iste'dâd استعداد (a.): Yetenek.

iste'dâdsiz استعدادسيز: Yeteneksiz.

iste'dâdli استعدادلى (a.): Yetenekli.

iste'fâ استعفا (a.): İstifa, kendi isteğiyle işten veya bir hizmetten ayrılma.

iste'mâl استعمال (a.): Kullanış, faydalanmak, yararlanmak.

istiğfâr استغفار (a.): Yaptığın günahler için Allah'tan özür dileme, tövbe etme.

istiğnâ استغنا: İhtiyaç duymayan, zenginlik, kimseye muhtaç olmayan.

istifâda استفاده (a.): Kullanma, yararlanma, istifade.

istikâmat استقامت (a.): Dayanıklık.

istikbâl استقبال (a.): **1.** Gelecek, ertesi gün, **2.** Karşılamak.

istikbalsiz استقبالسيز: Geleceği olmayan, karşılanmayan.

istikbâlli اسقبالى: Geleceği olan, geleceği parlak, iyi bir şekilde karşılanan.

istiklâl استقلال (a.): Bağımsız, tutumunu davranışlarını, girişimlerini herhangi bir gücün etkisinde kalmadan düzenleyebilen, özgür, hür.

istimlâk استملاك (a.): Bir şeyi kendine sağlamak, elde etmek, iktisap etmek, edinmek, istimlak.

istivâr استوار (f.): Sağlam, dayanıklı, kolay bozulmaz, yıkılmaz.

istehzâ استهزا (a.): Biriyle alay etmek.

istehzâli استهزالى: İstihzalı, alaylı.

istilâ استيلا (a.): Bir ülkeyi silah gücüyle ele geçirmek, istila.

istilâçi استيلاچى: Ele geçiren kişi, istilacı.

istilâçilik استيلاچىلىك: İstilacı olma durumu.

asad اسد (a.): 1. Aslan, 2. Şemsi yılın beşinci ayı.

isrâf اسراف (a.): İsrâf, gereksiz yere para, zaman, emek vb.ni harcama, savurganlık.

asramâk اسره ماق (a.): 1. Beslemek, 2. Yetiştirmek. 3. Saklamak, dikkat etmek. Örnek: “*balani yaşdan asra / çocuğunu çocukluktan besle*”.

asrandi اسرندی (a.): Evlatlık, üvey çocuk, üvey evlat.

asfâlt اسفالت (y.): Asfalt. Yol yapımında kullanılan ve sanatın bazı alanlarında kullanılan doğal ya da yapay siyah bir madde.

asfâltlamâk اسفالتله ماق (a.): Asfaltlamak.

asfâltli اسفالتلى (a.): Asfaltlı.

aşktamâk اسقتماق (a.): Gerekli olan, bir işe yaramak.

iskana (f.): Tornavida, vidaları söküp takmakta kullanılan ucu düz veya yıldız biçiminde alet.

uslub اسلوب (a.): Üslup.

ism اسم (a.): Ad.

ismdâş اسمداش (a.): Adaş, adları aynı olanlardan her biri.

asîd اسيد (y.): Turnusolün mavi rengini kırmızıya çevirmek özelliğinde olan ve birleşimindeki hidrojenin yerine maden alarak tuz oluşturan hidrojenli birleşik, hamız, hasit.

asir اسير (a.): Esir, savaşta düşman tarafından yakalanan, köle

asirlik اسيرلىك (a.): Esir olma durumu, tutsaklık, kölelik.

işâra اشاره (a.): İşaret, el, yüz, hareketleriyle gösterme, iz.

iştirâk اشتراك (a.): İştirak, ortaklık olma, paydaşlık.

iştirâkçi اشتراكى (a.): İştirakçi, ortaklık eden, ortak olan.

iştihâ اشتها (a.): İştah, arzu etmek, yemek yeme isteği.

iştihâsiz اشتهاسىز (a.): İştahsız, yemek yeme isteği olmayan.

iştihâli اشتهالى (a.): İştahlı.

iştihâk اشتياق (a.): Arzu, çok meyli, çok istekli.

iştihâksiz اشتياقسىز (a.): Meyli, arzusu olmayan.

iştihâkli اشتياقلى (a.): İsteği olan.

aşaddî اشدى (a.): Ciddi anlamında, yoğun, zorlu.

ash'âr اشعار (a.): Şiirler toplamı.

işğâl اشغال (a.): İşgal, bir yeri ele geçirme, engeleme, sahiplenme

işkâl اشكال (a.): Güçleştirme, zorlaştırma, çetinleştirme.

aşula اشوله (a.): Şarkı.

aşulaçi اشوله چى (a.): Şarkıcı.

aşiyâ اشيا (a.): Eşya, şeyler toplamı.

aşrâr اصرار (a.): bir işi çok vurgulamak,

aşl اصل (a.): 1. Temel, esas, 2. Original bir şey, özgün.

aşlâ اصلا (a.): Asla, hiçbir zaman, hiçbir şekilde.

işlâh اصلاح (a.): Düzeltmek, bozukluğunu gidermek,

işlâhât اصلاحات (a.): Reform, düzeltme.

işlâhâtçi اصلاحاتچى (a.): Reformcu, düzeltmeci.

uşul اصول (a.): Kanunlar, kurallar.

aşîl اصيل (a.): Asil, soyu belli olan.

izâfa اضافة (a.): 1. Fazla, katma, 2. Ekleme.

iztirâb اضطراب (a.): Endişe, kaygı,

iztirâbli اضطرابلى: Endişşeli, kaygılı.

iztirâr اضطرار (a.): Çaresiz kalma, çaresizlik, mecburiyet.

iṭâat اطاعت (a.): Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma

iṭâatsiz اطاعتسىز: İtaat etmeyen, söz dinlemeyen.

iṭâatsizlik اطاعتسىزلىك: İtaatsizlik.

iṭâatkar اطاعتكار: Söz dinleyen, boyun eğen, itaat eden.

iṭâatli اطاعتلى: İtaatkar.

aṭrâf اطراف (a.): 1. Çevre, etraf, 2. Kişiye yakın yerler 3. Kişinin bulunduğu toplumu oluşturan ortam. 4. Köy.

aṭrâfliça اطرافليچه: Dikkatli bakmak, Kapsayıcı.

aṭlas(a.): İpekten dokunan bez.

iṭmînân اطمینان (a.): Güvence, teminat, garanti.

izhâr اظهار (a.): Bildirme, beyan etme, söyleme.

i'âda اعاده (a.): iade, alınmış bir şeyi geri verme.

i'âşa اعاشه (a.): Diriltme, hayat verme, can verme, ayaklandırma,

e'tibâr اعتبار (a.):1. Saygınlık, 2. Güvenilir olma durumu, 3. Önem, değer verme, 4. Bir toplum içinde kazanılan saygınlık, şeref, onur.

e'tibârsiz اعتبارسىز: İtibarsız, değeri olmayan.

e'tibârli اعيبارلى: 1. İtibarı, değeri olan saygın, 2. Kredisi olan, 3. Önemli sayılan.

i'tirâz اعتراض (a.): 1. Karşılık, 2. Bir düşünce veya kararı benimsemeyerek karşı çıkma, söylenecek söz.

e'tirâzsiz اعتراضسىز: İtiraz etmeden, karşı çıkmadan.

e'tirâzli اعتراضلى: Karşı çıkan itiraz eden.

e'tirâf اعتراف (a.): itiraf.

e'tirâf etmek اعتراف قيلماق(قيلماق): Bir gerçeği saklamatan vazgeçip açıklamak, söylemek, bildirmek,

e'tiṣâb اعتصاب (a.): 1. Beklemek, 2. Bir şeyden memnun olmak, 3. Grup olarak çalışmayı bırakmak, ve öğrenme özgürlüğü, çalışma saatlerini azaltmak, fazla mesai vb. gibi belirli bir amaç için onları bir araya toplamak.

e'tikâd اعتقاد (a.): İnanç, inanılan şey, görüş.

e'tikâdsiz اعتقادسىز: İnançsız.

e'tikâdli اعتقادلى: İnançlı, imanlı.

e'timâd اعتماد (a.): Güvenmek, inanma.

e'zâz اعزاز (a.): Hurmet, değer, saygı.

e'zâzlamâk اعزازلماق: Hurmet ve saygı göstermek.

e'zâzli اعزازلى: Hürmetli, saygılı.

e'zâ اعضا (a.): 1.Parçalar 2. Üyeler.

e'lâm اعلام: Duyuru.

e'lâmiya اعلاميه: Duyuru bir ilan veya duyuruyu halka paylaşmak.

e'lân اعلان (a.): Reklam, haber, duyuru.

e'lân kılmâk اعلان قيلماق: Bildirmek, ilan etmek.

a'lâ اعلى (a.): En iyi, en yüksek.

âğdarmâk اغدرماق: 1. Devirmek, bir şeyi boşaltmak, koymak, dökmek, 2. Bir günahı birinin üstünde atmak.

âğdarma اغدرمه: 1. İçi sırtına, altı üstüne dökülmüş, 2. Yukunu kendisi döken.

âğnamâk اغنه ماق: 1.Yuvarlanmak, 2. Yıkılmak, düşmek.

iğvâ اغوا (a.): Bir ortamda ikiyüzlülük etmek, kötülük etme.

igvâci (عين) اغواچي: İkiyüzlülük yapan.

igvagarçi اغواگرچی: İkiyüzlülük eden.

igvagarlik اغواگرليک: Baştan çıkarma eylemi,

ifâda (a.) افاده: Anlatım, deyiş, söyleyiş.

ifâdalamâk افاده لماق: Anlatmak, ifade etmek.

ifâdali لي افاده: Belli bir ifade taşıyan.

iftihâr افتخار (a.): Övünme, gururlanma.

iftihârli افتخارلي: İftihara değen, gururlanmaya değer, gurur duymaya değer.

iftirâ افترا (a.): İftira, bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yükleme.

ifrat افراط (a.): İfrat, herhangi bir konuda çok ileri gitme, ölçüyü aşma, aşırı davranma.

efsâna افسانه (f.): Kurgu, hikaye.

efsânavi افسانوي: Efsanelerde geçen, aslında var olmayan, kurgu, efsanevî.

efsar افسر (f.): Taç, şah tacı.

efsus افسوس (f.): Efsus, yazık, eyvah.

afsuslanmâk افسوسلنماق: Pişman olmak, yaptığı bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiğini anlayarak üzölmek.

afsun افسون (f.): Büyü, hile.

afsungar افسونگر (f.): Büyücü, büyü yapan.

ifşâ افشا (a.): İfşa, gizli bir şeyi ortaya çıkarmak, yaymak.

iftâr افطار (a.): İftar, oruç açma, oruç bozma.

iftârlık افطارليک: 1.Oruç açmak için hazırlanan yiyecek, 2. Oruç tutan kişi için alınan hediye, yiyecek, iftarlık.

ufuk افق (a.): Ufuk, düz arazide veya açık denizde gökle yerin birleşir gibi göründüğü yer.

iflâs افلاس (a.): İflas, yoksul olmak, müflislik, batkınlık.

afandi افندی: Efendi.

ikbâl اقبال (a.): Baht, şans, ikbal.

iktibâs اقتباس (a.): Kitap, gazeteden bir konuyu alıntı yapma,

iktidâr اقتدار (a.): Güç, iktidar.

iktidârsiz اقتدارسيز: İktidarsız.

iktidârli اقتدارلي: İktidarlı.

iktişâd اقتصاد (a.): Ekonomi, insanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü, iktisat.

iktişâdî اقتصادي: Ekonomiye ait.

ikrâr اقرار (a.): İtiraf etmek.

âkl اقل (a.): Az.

âkâliyet اقلیت (a.): Azınlık .

iklîm اقليم (y.): İklim, hava durumu.

uqyânus اقيانوس (y.): Okyanus, kıtaları birbirinden ayıran deniz, ana deniz, umman.

akâdemî اکادمي (y.): 1. Bilginler, yazarlar, sanatçılar kurulu, 2. Yüksekokul, örnek: *polis akddemisi*.

akâdemîsîan اکادميسين (y.): Öğretim elemanı, öğretim üyesi.

iktifâ اكتفا (a.): Yetinme, yeterli olmasını bilme.

oktobar اکتوبر (L.): Miladi yılının onuncu ayı, ekim.

aktur اکتور (Fr.): Tiyatroda röl yapan kişi, aktör.

akşar اکثر (a.): Çoğu, çoğunluk, ekseri.

akşariyet اكثريت (a.): Çoğunluk, ekseriyet.

aksa/atsa اكسه (a.): Hapşırma, aksırma.

aksirmâk اكسيرماق: Hapşırmaq, aksırmak.

aka اكه: Ailede en büyük oğlan, abi.

akillamâk اكيلاه ماق: Dırdır etmek, bağırmaq, ürümek.

agar اكر (f.): Eğer.

agust اگست (L.): Miladi yılın sekizinci ayı.

alâv (bk.) الاو: Alev.

albatta البته (a.): Her halde, şüphesiz, kuşkusuz, elbet.

albasti البستي: Doğu mitolojilerında farklı yüzlerle insanlara kötülük yapan varlık, albasti.

album البوم (f.): Fotoğraf, pul vb.ni dizip saklamaya yarayan bir defter türü, albüm.

alp الب: Pehlivan, bahadır.

alplik البليك: Pehlivanlık, kahramanlık.

alpķamat البقامت: Boyu kahramanlar gibi.

ilticâ التجا (a.): Sığınma, iltica.

altarnâtîf الترناتيف (fr.): 1. Değişik, farklı, 2. Seçenek.

iltifât التفتات (a.): 1. Birbirine güler yüz gösterme, hatırını sorma, lüfta bulunma, 2. İlgi gösterme, rağbet etme, iltifat.

iltimâs التماس (a.): İltimas, müraccat, rica etme.

iltimâsname التماسنامه: İltimas etmek için yazılan yazı.

alcabr الجبر (a.): Matematik, elcebir.

alcimâk الجيماق: Boşuna konuşmak, yararsız konuşmak.

aldamâk الده ماق: 1. Altdatmak, yalan söylemek, 2. Ayartmak kötü yola sürüklemek, 3. yoldan çıkarmak.

aldamçi الدمچی: 1. Aldatıcı, çok yalan söyleyen.

aldamçilik الدمچيلىك: Yalancılık.

aldâv الداو: Yalan, doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz.

ilgâ الغا (a.): İptal, silme, bozma.

alifbâ الفبا (a.): Harflerin dizimi, alfabe.

Allâh الله (a.): Tanrı, ilah.

alam الم (a.): Acı, dert, elem.

almâri المارى (f.): Dolap, genellikle tahtadan yapılmış bölme veya çekmelrine eşye konulan kapaklı mobilya.

almâs الماس (f.): Elmas, değerli taş.

almaşmâk المشماق (عين): Alışmak.

alanga الننگه: Alevlenme.

alangalanmâk الننگه لنماق: Ateşlenmek, artırılmak.

alâv الو (bk.): Alev .

alvan الوان (a.): Kırmızı parça bez.

alvida الوداع (a.): Bir daha kuşulmayacağı düşünölen bir şeyden ayrılırken kullanılan söz, elveda.

ala اله (bk.): İki renkli şeyler, siyah beyaz gibi, ala.

alla اله: Küçük çocuklar için söylenen nini.

allalamâk اله له ماق: Küçük çocukları ninni söyleyerek uyutmak.

ilhâm الهام (a.): 1. İlham, telkin etme, 2. Tanrının peygamberlerin yüreğine doldurduğu tanrısal aleme özgü duygu ve düşünce, 3. Bir şeyi yaratmak için akla gelen.

ilhâmbâhş الهامبخش: İlham veren,

ilhâmlanmâk الهاملنماق: İlham almak.

ala-ğula اله-قوله: Beyaz ve başka renkleri birleştirmek, ala bula.

ilâhî الهى (a.): Tanrı ile ilgili olan, tanrıya özgü olan.

ilâhiyât الهيات (a.) : Allah ile ilgili konuları ve meseleleri konuşmak bahsetmek, ilahiyat.

alatasir اله-تسير: Tertibsiz.

alaçipâr اله-چيپار: Ablak ve dolgun yüz.

allâkârgâ اله-قرغه: Ablak karga.

allâkânça اله-قنچه: Bir kaç.

allâkânday اله-قنده: Nasıldır.

allâkâyer اله-قه-بيير: Belirsiz yer, belirsiz.

allâkâysi اله-قيسى: Kimse, kim olduğu belirsiz.

allakim اله-كيم: Kimdir, nasıldır, belirsiz kimse.

alamân اله-مان (bk.): Bir grup insan, halk.

allanima اله-نيمه: Nasıldır, belirsiz bir şey, nedir.

allavâkt اله-وقت: Geç kalma.

alışmâk اله-اليشماق: Değiştirmek, takas etmek.

amma اله-اما (a.): Ama, yanına getirildiği kelimenin anlamına aşırılık katarak, şaşma veya hayranlık anlatan bir söz.

imâm اله-امام (a.): Cemaate namaz kıldırın kimse.

imâmlik اله-امامليك: İmam işi, imamet.

amân اله-امان (a.): Güven içinde, sağ, selamet, konfor.

amânlik اله-امانليك: Sağlık, salimlik.

amânat اله-امانت (a.):1. Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişiye

korunması gereken eşya, kimse, 2. Eminlik, doğruluk.

ampâratûr اله-امپراتور (L.): Eski padişahların lakabı.

imtiḥân اله-امتحان (a.): Sınav, imtihan.

imtiḥânsiz اله-امتحانيسيز: Sınavsız.

imtiyâz اله-امتياز (a.):1. Herkes için tanılan hak, 2. Puan 3. Bazı sosyal, kültürel ve ya ekonomi etkinlikler için devlet tarafından verilen izin, imtiyaz.

imtiyâzsiz اله-امتيازيسيز: İmtiyazsız, ayrıcalıksız.

imtiyâzli اله-امتيازلى: Ayrıcalıklı.

imdâd اله-امداد (a.): İmdat, yardım etme.

amr اله-امر (a.): Buyruk, emir.

imzâ اله-امضا (a.): İmza, onay.

imzâsiz اله-امضاسيز: İmzasız, onaysız.

imzâlamâk اله-امضاله-ماق: Onaylamak.

imkân اله-امكان (a.): Yararlanılan uygun şart veya durum, olanak, imkan.

imkāniyet اله-امكانيت (a.) : Mümkün olan.

imlâ اله-املا (a.): Yazım, doldurma, dodurulma.

imlâî اله-املايى: İmlaya ait.

amniyat اله-امنيت (a.): Güvenlik.

umîd اله-اميد (f.): Umut, ümit, istek, emel.

umîdsiz اله-اميديسيز: Umutsuz.

umîdsizlanmâk اله-اميديسيزلنماق: umutsuzlanmak, kimsye olan umudunu yitirmek.

umîdli اله-اميدلى: Umutlu.

naumîd اله-نا-اميد: Umutsuz.

amîr (a.) اله-امير: Padişah, yurt büyüğü.

amîrlik اله-اميرليك: Emirlik, beylik.

amîn (a.) اله-امين: Emanetçi, güvenilir.

anâtumî اناتومی (y.): 1. Tüm canlıların yapısını ve organlarının birbiriyle olan ilgilerini inceleyen bilim, 2. Beden yapısı, gövde yapısı.

anâtumîk اناتومیک (y.): Anatomi ile ilgili.

anâr انار (f.): Nar.

anbâr انبار (f.): Korunmak, saklanmak veya gerektiğinde kullanılmak için bir şeyin konulduğu yer, depo.

intişâb انتصاب (a.): İntisab, biri tarafından görev ya işe alınmak.

intizâr انتظار (a.): Birinin gelmesini, bir şeyin olmasını bekleme, gözleme, intizar.

intizâm انتظام (a.): Düzenli, düzgün olma, kanun, düzen.

intizâmsiz انتظامسيز (a.): Düzensiz.

intizâmsizlik انتظامسيزليک (a.): İntizamsızlık, düzensiz olma durumu, düzensizlik.

intizâmlı انتظاملی (a.): Düzgün, düzenli bir biçimde.

intikâm انتقام (a.): İntikam, öç.

intihâ انتها (a.): Son, sona erme, sonu gelme.

antîk انتیک (Fr.L.): İlk çağlardaki uygarlıklara, özellikle eskiden kalan antik şeylere denir.

ancuman انجمن (f.): Alt kurul.

ancîr انجیر (f.): İncir.

incîl انجیل (f.):

ança انچه (f.): O kadar, çok zaman.

ançadan beri انچه دن بیری (f.): Uzun zamandan beri.

ançagaça انچه گچه (f.): Çok zamana kadar, uzun zaman.

andâza اندازه (f.): Boyut, kapsam, nitelik.

andîşa اندیشه (f.): Düşünce, endişe.

uns انس (a.): Yakınlık, kıymetini bilen, Alışmak,

ins انس (a.): İnsan, halk.

insânlik انسانلیک (a.): İnsalık, insan olma durumu, insaniyet

insânî انسانی (a.): İnsanca.

gâyr-i insânî غیر انسانی (a.): İnsaniyete karşı.

insâniyat انسانیت (a.): İnsanlık, edeb, atıfa, güzel halak.

instîtut انستیتوت (L.): 1. Bilim ya da edebî kurumu, bilim derneği, 2. Bir üniversite veya bağımsız bir kuruluş olarak genellikle araştırma yapan bazı durumlarda eğitim veren kurum.

insulîn انسولین (L.): Kan şekeri düzeyini ayarlayan, birçok hücre için büyüme faktörü olarak görev yapan, protein yapılı bir hormon, insülin.

inşâ انشا (a.): 1. Yaratma, yapı yapma, 2. Düzyazı veya şiir kaleme alma, yazıya dökme.

inşâ-allâh انشاءالله (a.): Tanrı isterse, tanrı nesip ettiyse.

insâf انصاف (a.): 1. Adalet, acımaya, vicdana veya mantığa dayanan adalet. 2. Saflık, doğruluk.

inşâfsiz انصافسيز (a.): Adaletsiz.

inşâfli انصافلی (a.): Adaletli.

in'âm انعام (a.): Birine verilen hediye, emanet, vedia

in'ikâs انعكاس (a.): Aksetme, reflex.

inķâv انقاو (a.): Aptal, söz dinlemeyen, söz bilmeyen.

anķâvlik انقاو ليک (a.): Aptallık.

inķâvsiramâķ انقاوسيره ماق (a.): Kendini aptal yapan, aptalaşmak.

inķirāz انقراض (a.): Yok olma, son bulma.

inķilāb انقلاب (a.): Devrim.

anķāymāķ انقده يماق: Haayretle bakmak.

anķimāķ انقيمات: Bir kokunun yayılması, dağılmak.

inkār انكار (a.): Yaptığını, söylediğini tanık olduğunu saklama, gizleme, yadsıma, inkar etme.

angramāķ انگره ماق: Üzüntülü bağırarak, dertli ağlamak.

angraymāķ انگره يماق: Şaşırmak.

ana انه: İşaret zamiri.

anhār انهار (a.): Nehirler.

anik انيق: Kesin, doğru.

aniklamāķ انيقله ماق: Bir şeyin doğru olduğunu anlamak, bir konuyu açıklamak, belirlemek.

aniklik انيقليلك: kesinlik.

2.3. u او: Özbekçe alfabesinin otuz birinci harfi (او), Özbekçede bu harf iki ünlüyü ifade ediyor. Birincisi (او , u) sesinin ifade edilmesi için ünlü harf söz başında(او) söz ortasında ve sonunda(يو) ya da (و) şeklinde tellafuz edilir. İkincisi ise ünsüz (و), (v) sesinin ifade etmek için söz başında(و) söz ortasında ve sonunda(يو) ya da (و) şeklindedir.

u او: Üçüncü kişi birlik kişi zamiridir. Örnek: *u keldi(o geldi.)*. işaret zamiridir. Bir nesnenin yerini işaret eden kelimedir: *U adam(o adam)*.

avbāş (a.) اوباش: Serseri, belli bir işi ve yeri olmayan, başıboş

ubdi اوبدى: Eskimiş bir şey.

u-bu او-بو: Zamir , her türlü, farklı şeyler.

upa اوپه: Mekyaj malzemesi podra.

avc(a.) اوج: Tepe, bir şeyin en üstteki bölümü.

avclanmāķ اوجلنماق: 1. Uçmak, 2. Zirveye ulaşmak, 3. Yoğunlaşmak.

uç اوج: 1. Genellikle uzun bir nesnenin incelererek biten son ve sivri Nuktası, uç.

2. Bir şeyin baş veya son Nuktası, **3.** Bir şeyin başı, tepesi.

uçli اوچلى: Ucu olan, ucu çıkan.

uçma-uç اوچمه-اوج: 1. Bir şeyin ucunu başka bir şeyin ucuyla birleştirmek, **2.** Aylık Geliri tam sonuna yetiştirmek. Örnek: *maaşini uçma-uç yetkzmāķ.*

uç اوج: İkiden sonra gelen sayının adı.

uçraşmāķ اوچرشماق: Karşılaşmak, birbiryle görüşmek, sohbet etmek,

uçraşuv اوچره شوو: 1. Önemli bir konu için toplantı almak, görüşmek, **2.** İki devletin üyelerinin toplantısı.

uçramāķ اوچره ماق: 1. Karşılaşmak **2.** Müracaat etmek, **3.** Kısmete bir kişiyle evlenmek.

uçqun اوچقون: Ateşten fırlayan ve etrafa saçılan kıvılcım.

Nesnelerin en küçük zeresi. Örnek. *Kar uçkunları.*

uçqunlanmāķ اوچقونلنماق: Peyda bulmak, doğmak.

uçqunlamāķ اوچقونله ماق: Saçmak.

uçmāķ اوچماق: Uçmak.

uçar اوچر: Uçan, uçucu.

uçqur اوچقور: Keskin uçuş hızı, Örnek: *uçkur at.*

uçuvç اوچووچى: Pilot.

uçuvçilik اوچووچىلىك: Pilotluk görevi.

uçuk اوچوق: Korktuğu zaman dudaklar çevresinde çıkan sivilca.

uçun اوچون: İçin, amacıyla, maksadıyla,

uçirmâk اوچيرماق: Uçma işini yapmak,

Uçirma اوچيرمه: İlk kez uçmaya başlayan kuş yavrusu, ilk kez uçan kuşlar.

Uhlamâk اوخله ماق: 1. Uykuya dalmak, uyumak, 2. Sesizliğe kapılmak.

Uyumak, yatmak.

urçuk اورچوق: Yün veya pamuğu iplik haline getiren, genellikle çevirmekle kullanılan bir alet.

İp yiğirmek için kullanılan ağaçtan yapılan şey.

urçimâk اورچيماق: Çoğalmak, genellikle bir ebeveyn çocukların çoğalması.

çoğalmak,

urdu اوردو: Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü.

urdugah اوردوگاه: Askeri kamp.

urgäçi اورغاچی: Dişi hayvan.

urgü اورغو: Vurgu konuşma, okuma sırasında bir hece veya kelime üzerine diğerlerinden daha farklı olarak yapılan baskı, aksan.

urgüsiz اورغوسيز: Vurgusuz.

urgüli اورغولى: Vurgulu.

urgülamâk اورغوله ماق: Vurgulamak.

urmâk اورماق: Elini ve ya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak, vurmak.

ur-yikıt اور-يقيت: Vuruş, isyan, öldürüş.

urvâk اورواق 1. Amurun yapışmaması için onun altında serpen un. 2. En küçük parçacık örnek *bizda tilaning urvği ham yuk*(bizde altının parçacığı bile yok).

3. Az, yetmeyen,

uruş اوروش: Savaş.

uruğ اوروغ: 1. Bitkilerde dölleme sonunda yumurtacıktan oluşan ve yeni

bir bitki oluşmasını sağlayan tane 2. Spermatozid 3. Ortaya bir sonuç çıkaran, bir sonucun oluşmasına sebep olan şey.

uruğdân اوروعدان: Tohumları saklayıp yetiştiren vazo.

uruğlamâk اوروغله ماق: Döllemek.

uruğli اوروغلى: Tohumu olan, tohumla üreyen.

uruğlik اوروغليک: Bitki yetiştirmede kullanılan tane, çekirdek, kök, sap vb.nin bütünü.

Aura اوره ابره (bk.): Aniden.

uramâk اوره ماق: Yalan dolan sözleri kandırıp aktarmak. Yoldan saptırmak.

urişmâk اوريشماق: Kavga etmek, kötü sözler söylemek, küfr etmek,

urişşâk اوريشقاق 1. Kavgacı, kavga çıkaran kimse 2. Bir amaç uğruna çaba harcayan, mücadele veren kimse.

urinmâk اورينماق: Çabalamak, yorulmak.

uzâk اوزاق: Uzak.

uzâklaşmâk اوزاقلشماق: Uzaklaşmak.

uzâklik اوزاقلليک: Uzaklık.

uzâk-yâkin اوزاق-يقيين : Yakınlık ve uzaklık terimi.

uzatmâk اوزاتماق 1. Uzamasına sebep olmak, uzamasını sağlamak 2. Bir tarafa yönlendirmek 3. Vermek, göndermek 4. Süreyi artırmak, temdit etmek,

uzluksiz اوزلوکسيز: Arka arkaya, ardışık, durmaz, aralıksız.

uzmâk اوزماق: 1. Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak 2. Daldan, ağaçtan alıp toplamak. 3. Borç ödemek, borçtan kurtulmak, 4. Güçlkle elde etmek.

uzuğ اوزوق: Kopuk, koparılmış.

uzangi اوزنگى: At nalı.

uzuk اوزوک: yüzük.

uzum اوزوم: Üzüm.

uzun اوزون: Uzun.

uzunçâk اوزونچاق: Boyu ya da yüzü başkalra göre daha uzun

uzunlukbir اوزونلیک: Bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı, uzunluk.

uzunasiga اوزونه سیگه: Uzunluk ölçüsüne göre.

uzaymâk اوزه یماق: Uzamak.

uzil-kesil اوزیل-کیسیل: Kesinlikle, mutlaka, katiyen.

uzilmâk اوزیلماق: Kesilmek, ayrılmak, kopmak filinin meçhul halı.

ust اوست: Üst, bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı, üzeri fevk.

ustaki اوستکی: Üst kısımda yerleşen, yukarıdaki, üst kısmındaki,

ustma-ust اوست مه- اوست: Üst üste, baş başa, arka arkaya.

ustiga-ustak اوستیگه-اوستک: Ek olarak, yanı sıra

ust-baş اوست-باش: Giysi.

ustqurma اوستقورمه: Sosyal kurumların her biri.

ustun اوستون: Üstün.

ustunçikmâk اوستون کلمâk: Üstün olmak(veya gelmek)
اوستون چیقماق(کیاماق)

uşâk اوشاق: Ekmek parçaları, fiziksel olarak küçük,

uşlamâk 1 اوشلماق: Küçücük parçalara bölünüp kırılmak.

uşlamâk 2 اوشلماق: Ele getirmek, kazanmak, sahip olmak.

uşlamâk اوشله ماق: Bakmak, göz kulak olmak,

avza' اوضاع (a.): Durm, hal, keyfiyet.

ufurmâk اوفورماق: Sıcak rüzgarın esmesi.

uqmâk اوقماق: Anlamak, bir konuyu iyice anlamak.

uquv اوقوو: Kişinin zihinsel bilme yeteneği, anlayış.

uquvli اوقوولی: Bilge, yetenekli.

avqalamâk اوقه له ماق: Ovmak.

öksijjan اوكسیجن (Fr.): Oksijen,

uka اوکه: Küçük kardeş.

ukalik اوکه لیک: Kardeş olma durumu, kardeşlik etmek.

ugra اوگره: Şehriye, çorbada kullanılan, türlü biçimlerde kesilerek kurutulmuş buğday unu hamuru.

avval اول (a.): Birinci, evvel.

avvalgi اولگی: Başta, başlangıçta, önce, iptida.

avlad(a.) اولاد: Evlat.

ulâg/ ulav اولاو/اولاغ: Eşek.

ulâk1 اولاق: Uğlak.

ulâk 2 اولاق: Uğlak.

ulâkçi اولاقچی: At binme maçında katılan kişi.

ulâqtirmâk اولاقتیرماق: Bir tarafa atmak.

ulâqmâk اولاقماق: Uzaklaşmak.

ulâv اولاو: Eşek.

ulaşmâk اولشماق: Bölmek, dağıtmak.

ulgäymâk اولغه یماق: Büyümek, olgunlaşmak.

ulkan اولکن: 1. Büyük bir hacme ve sayıya sahip 2. Hürmetli, saygılı, büyük, 3. Büyük öneme sahip, önemli.

ulgurci اولگورجی: Büyük ölçüde, çok miktarda, toptan.

ulgurmâk اولگورماق 1. Bir şeyi yapmak veya bir hedefe ulaşmak için fırsat bulmak, 2. İşi zamanında becermek, başarılı olmak.

ulus اولوس: halk.

uluş اولوش 1. Pay, birden fazla kişi arasında bölüşmüş bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen bölüm hise 2. Eşit bölüm.

uluğ اولوغ 1. Ulu, erdemli bakımından çok büyük yüce 2. Çok yüksek, çok büyük olan.

Örnek: uluğ şair "büyük şair."

uluğlamâk اولوغلاماق: Hürmet etmek, büyütmek,

uluğvar اولوغوار: Muhteşem, hürmet etmeye büyütme değer.

ulamâk اوله ماق: İp tel gibi şeylerin uçlarını birbirine bağlamak, birleştirmek.

ulâk اولاق: Bir yama, sürekli diğerine bağlı.

ulama اولمه: Bağlantılı.

avliya اوليا (a.): Veliler, yar, yardımcı, Tanrı'ya yakın kişi.

ulimâk اوليماق: Hayvanların çıkardığı ses. Ulumak.

un اون: Un

unli اونلى: Unu olan, içinde un olan.

un اون: Ses, seda.

unli اونلى: Ses yolunda bir engele çarpmadan çıkan ses ünlü, sesli.

uncha اونچه: O kadar, çok fazla.

undamâk اونده ماق: Çağırarak, bir iş için davet etmek.

unaşmâk اونشماق 1. Birinin damadı olmaya razı olmak, 2. Bir işi yapmak için çabalamak.

unmâk اونماق: Yeşermek, canlanmak yeniden ortaya çıkmak.

unum اونوم: Sonuç.

unumsiz اونومسيز: Sonucu olmayan,

unumli اونوملى: Bir sonucu olan, iyi sonucu olan.

unnamâk اوننه ماق: Bir işi yapmak için çabalamak.

unutmâk اونوتماق: Unutmak.

unamâk اونه ماق: Razı olmak, kabul etmek, her koşulu kabul etmek.

uvâk اوواق: Bir şeyin bir parçası.

uvulamâk اولوله ماق: Ulumak.

avuldirik اووولديرىق: Havyar.

avat اووه ت: Büyük arazide boş olan yer.

uvadi اووه دى (bk) اوبدى: Eskimiş, yıpranmış eşya için kullanılan bir sözcük. Giyecek, elbise gibi

şeylerin eskileri için de kullanılıyor.

uh اوه oh! Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. Duguları belirten bir söz.

uhlamâk اوهله ماق: Ohlamak, oh sesini çıkarmak, oh demek.

avaylamâk اويله ماق: Dikkat etmek, bakmak.

uy اوى: Ev.

uysiz اوييسيز: Evsiz, evi olmayan.

uylanmâk اويلنماق: Evlenmek, aile kurmak.

uyli اويلى: Evi olan kimse, evli.

uyat اويت: Utanmak, utanç.

uyatçang اويتچنگ: Utangaç.

uyatsiz اويتيسيز: Hırçın, hayasız, utançsız.

uyatli اويتلى: Utanç verici, hayali olan.

uygâq اويغاق: Uyanık, zeki.

uygânmaq اويغانماق: 1.Uyanmak, uyku durumundan çıkmak, 2. Bitkiler canlanıp yeşermeye başlamak, belirlemek,

uygün اويغون: Uygun.

uygünlaşmaq اويغونلشماق: Uygunlaşmak.

uygünlik اويغونللیک: Uygunluk.

uyku اويقو: Uyku.

uykuçi اويقوچی: Uykucu.

uykusiramâq اويقوسيره ماق: Uykulu hissetmek, istemsiz hareket.

uykusiz اوقوسيز: Uykusuz.

uykusizlik اويقوسيزلیک: Uykusuzluk.

uykuli اويقولی: Uykulu.

uyalmâq اويلماق: Utanmak.

uymâq اويماق : Bir araya toplamak.

uyum اويوم: Düzensiz durumda olan.

uyurma اويورمه: Kasırga,

uyuşmaq اويوشماق: Uyuşmak.

uyuşqâq اويوشقاق: Birleşik, entegre.

uyuşqâqlik اويوشقاقلیک: İttifak durumu.

uyuşma اويوشمه: Uyuşma.

uya اويه: Vahşi hayvanların yuvası.

uyalamâq اويه له ماق: Ev kurmak, yuva kurmak.

2.4. ö (و) او: Özbek Alfabesinin otuz ikinci harfidir, söz başında (ا) söz ortasında (و) ya da (ؤ) şeklindedir.

öpqân اويقان: Çukur

öpqânlık اويقانلیک: Derin çukur.

öpka اويپکه: Akciğer.

öpmâq اويپماق: Öpmek.

öpiç اويپچ: Öpüş.

öpirmâq اوييرماق: Koparmak, kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak, daldan ağaçtan alıp toplamak.

öt اوت: Yanış zamanı, alev, ateş.

ötli اوتلی: Yanarak nur saçan, hararetli, sıcak.

öt اوت: Ot.

öthär اوتخور: Ot ile beslenen hayvanlar.

ötsiz اوتسيز: Otsuz

ötlâq اوتلاق: Otlak, salmalık, yaylak, mera.

ötlamâq اوتله ماق: 1. Otlamak konu ile ilgisi olmayan şeylerin arkasından konuşmak.

ötli اوتلی: Otlı, ot ile kaplanan.

öt اوت: Safra kesesi

ötâq اوتاق: Oda, ev

ötrâq اوتراق: Yerli, belli bir yerde yetişen, otokan.

ötrâqlaşmaq اوتراقلشماق: Şehirleşmek, kentleşmek.

ötkâzmâq اوتقزماق: 1. Oturtmak 2. Ekmek

ötkâzmâq اوتکزماق: Geçirmek.

ötkazgiç اوتکزگیچ: Elektrik prizi.

ötmâq اوتماق: Geçmek, bir yerden başka bir yere gitmek.

ötkir اوتکیر: Keskin.

ötkirlaşmaq اوتکیرلشماق: Keskinleşmek.

ötkirlamâq اوتکیرلماق: Keskinleştirmek.

ötkirlik اوتکیرلیک: Keskinleştirme durumu.

ötkinçi اوتکینچی: Yoldan geçen.

ötgan اوتگن: Geçen fiilinin sıfat halı.

ötmas اوتمس: Keskin olmayan.

ötmaslaşmâķ اوتمسلاشماق: İyi şekilde kesmeyen.

ötmaslanmâķ اوتمسلمانماق: İyice kesmeyen.

ötmaslik اوتمسلىك: Geçmeyen, yavaşlık durumu.

ötmiş اوتمىش: Geçmiş. ö

öta اوته 1. Geçmek, 2. Bilgi bildiren sözcüklerin önünde gelerek bilgi derecesini artıradı. *Örnek: öta hoşyar(çok zeki)*

öta ketgan اوته كىتگن: Çok fazla, çok cidi.

ötamâķ 1 اوتاماق: Ekili arazide ya bahçede yabancı otları ayırmak,

ötamâķ 2 اوتاماق: Yapmak, becermek.

ötirmâķ اوتيرماق: Oturmak, inmek, düşmek, yapışmak.

ötiriş اوتيريش: Oturma işi, dostların birlikte oturması, davet.

öttiz اوتيز: Otuz.

ötin اوتين: Odun.

ötinçi اوتينچى: Oduncu, odun satıcı.

ötinhäna اوتينخانه: Odunu saklayan yer.

ötinmâķ اوتينماق: Yalvarmak

ötinç اوتينچ: Çok yalvarmak.

öcar اوجر: İnatçı

öcarlik اوجرلىك: İnatçılık.

öcak اوجك: Buzağı

öç1 اوج1: İntikam,

öç2 اوج2: Açgözlü, çok isteyen.

öçlik اوجلىك: İstekli, arzulu.

öçâķ اوجاق: 1. Soba 2. Merkez, kaynak.

öçmâķ اوجماق: Söndürmek, yok etmek,

öçik اوجىق: Söndürülmüş.

öçakişmâķ اوجە كىشماق: Kışkırtmak.

öçirmâķ اوجيرماق: Söndürme işi.

öçirgîç اوجيرغىچ: Silgi.

öħşatmâķ اوخشتماق: Benetmek.

öħşatma اوخشتمە: Benzetme.

öħşamâķ اوخشه ماق: Benzemek.

öħşaş اوخشش: Benzerlik.

öħşaşsiz اوخششسىز: Benzersiz.

öħshashlik اوخششلىك: Benzerlik.

ödägäylamâķ اوده غە يله ماق : Saldırganlık, tehdit eden.

örtâķ اورتاق : Ortak, çok yakın münasebetleri olan, arkadaş, dost.

örtâķçilik اورتاقچىلىك : Ortaklık münasebetleri.

örtâķlaşmâķ اورتاقلشماق : Ortaklaşmak.

örtâķlik اورتاقللىك : Ortak olma durumu, ortaklık.

örta اورته: 1. Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru olarak aynı uzaklıkta olan yer, orta, 2. Başlangıç ile bitimi arasında eşit uzaklıkta olan süre. 4. Ne uzun ne kısa, midi.

örtaça اورتچە: Ortalama, ölçü, mizan.

örtançi اورتنچى: Üç kardeşin ikincisi.

örtamâķ اورته ماق : 1. Üzmek, 2. Yandırmak.

örtapishar اورته پيشر : Mevsimin ortalarında pişen.

örda اورده : 1. Türk ve Moğulların devlet başkanlıkların başkenti, 2. Türk ve Moğulların bir kaç kabilesinden oluşan grup, 3. Ordu.

ördak اوردك : Ördek.

örkaç اوركچ: Kambur, bazı hayvanların sırtındaki çıkıntı.

örkaçli اوركچلى : Kamburlu, kamburu olan.

örgatmâk اورگتماق : Öğretmek, okutmak.

örganmâk اورگنماق : 1. Öğrenmek, 2. Alışmak,

örgilay اورگیله ی : Naz vermek durumu.

örgimçak اورگیمچک : Örümcek.

örmâk1 اورماق : Hasat toplamak.

örâk اوراق : Orak, ot gibi bitkilerin hasat yapan beli bükük demirdan yapılan şey.

örâkçi اوراچی : Savaşa katılan kişi, işi vurmak olan kişi.

örmâk 2 اورماق : Örmek.

örma اورمه : Örülerek yapılan.

örim اوریم : Örülmüş olan.

örmân اورمان : Orman.

örmalamâk اورمه له ماق : Örülerek yürümek, küçük böceklerin yürümesi.

örnâtmaç اورنتماق : Kurmak,

örnaşmâk اورنشماق : 1. Bir yeri sahiplenmek, 2. İşgal etmmek, 3.Oturmak.

örnâk اورنک : Örnek.

örnâkli اورنکلی : Örnek olan kişi.

örnamâk اورنه ماق : Yüklenmek,

öra اوره : Sebzeler, çukur.

öralaşmâk اوره لشماق : Boşu boşuna gezmek, eğlenmek, bir işe yakalanmak.

öramâk اوره ماق : Bükme işi,

öram اورم : Örelmiş durumu.

örama اوره مه : Örme, dokumuş.

örîk اوریک : Kaysı

örin اورین : Yer, alan, mekan.

örindâş اورینداش اورینباسر : Başkalarıyla işbirliği yaparak yardım eden, yardım sever.

oturmak ve yaslanmak için düzenlenen malzemeler.

örinsiz اورینسیز : 1. Temelsiz, sebepsiz, 2. Gereksiz.

örinlatmâk اورینلتماق : Bir şeyi yapma eylemi süreci, becermek.

örinlaşmâk اورینلشماق ~ اورنشماق : İkamet etmek, bir yerde oturmak, yaşamak.

örinlamâk اورینله ماق : Yapmak, icra etmek, becermek.

örinli اورینلی : 1. Miktar bildiren sözcüklerin önüne gelerek kaç miktarını gösterir 2. Hakikati ifade eder.

nâörin نا اورین : Boşuna, temelsiz.

örinbâsar اورینباسر : Yardımcı.

öz اوز : 1. Bir kimsenin benliği kendi manevi varlığı, iç, nefis, 2. Kendi, kendi kendini anlamlarında bşrleşik kelimeler türeten bir öz, 3. Kendi, zat,

özarâ اوز ارا : iki taraflı, arasında, kendi aralarında.

özlaşmâk اوزلشتیرماق : 1. Öz durumuna getirmek, özlü durum kazanmak, arılaştırmak, 2. Sahiplanmak.

özlaşmâk اوزلشماق : Hemen anında ulaşmak.

özbaşımça اوزباشیمچه : Kendi başıma, başkasının payı veya yardımı olmaksızın.

özbâşımçalik اوزباشیمچه لیک : Kendi isteği ile yapılan iş.

özbilerman اوزبیلرمان : Özgüvenli, her şeyi ben bilirim diyen.

özbilermalik اوزبیلرمانلیک : Özgüvenlilik.

Özbek اوزبیک : Özbekler.

özbekana اوزبیکانه : Özbeklere has, özbekçe.

özbekça اوزبیکچه : Özbeklere has, özbekl dili, edebiyat, sanat, kültüre ait.

özbekçilik اوزبیکچیلیک: Özbeklere ait gelenek görenekler.

özbekleşmâq اوزبیکلشماق: Özbekleşmek, Özbek dilin, Özbek kültürünü benimsemek.

özbeklik اوزبیکلیک: Özbek olma durumu, özbeklere özgü nitelik.

özbekler اوزبیکلر: Özbekistan ve Afganistan'ın kuzey tarafında yaşanan ve Türkçe konuşan halklar.

özak اوزک: Bir şeyin en önemli kısmı, has.

özakdâş اوزکداهش: Birbirine nisbeten, birbirinden türeyen sözcükler.

özgarmâq اوزگرماق: Geçmek, bir durumdan başka durma geçmek.

özgarmas اوزگرمس: Her zaman aynı durumda olan, geçmeyen, ebedi.

özgarov اوزگروو: Değişim, dönüşüm.

özgaruvçan اوزگرووچن: Bir durumdan başka duruma çabucak geçmek, değişim.

özgariş اوزگریش: Eylem veya dönüşüm süreci, değişim,devrim.

özgarişsiz اوزگریشسيز: Sabit, değişmemiş.

özga اوزگه: Yabancı, başkasına ait,başka kişi.

özgaça اوزگچه: Başkalara benzemeyen, farklı, benzeri olmayan.

özgalik اوزگه لیک: Özel, kendina has, başkalardan farklı özellikler.

özmâq اوزماق: Aşmak, başarılı olmak, beli bir yaşı geçmek.

özan اوزن: Suyun akıp gitiği yol, su yolu.

öziça اوزیچه: Yalnız, kendi başına, kendi fikri ve düşüncesiyle, kendi isteğiyle.

özidan-özi اوزیدن-اوزی: Kendi kendine.

ösperin اوسپیرین: Ergen.

öspirinlik اوسپیرینلیک: Gençlik.

ösmâq اوسماق: Büyüme, ilerlemek, olgunlaşmak, uzamak.

ösma اوسمه: Çıkıntı.

ösuv اوسوو: Büyüme durumu.

ösuvçan اوسووچن: Büyüme ve gelişme özelliğe sahip olan.

ösiq اوسیق: Çok büyümüş, çok uzamış olan.

ösimlik اوسیملیک: Bitki, nebat.

ösmir اوسمیر: 12-16 yaş arası çocuklara denir.

ösmirlik اوسمیرلیک: Ergenlik, ergenliğin başlangıcı, 12 ile 15 yaş aralığı.

öşqirmâq اوشقیرماق: Tehdit etmek, çok sert konuşmak.

öşa اوشه: Uzakta olan kimse, o gibi zehir.

öşaymâq اوشه یماق: Suratı asık durumda olan.

ögri اوغری: Hırsız.

ögriilik اوغریلیک: Hırsızlık.

öğrinça اوغرینچه: Gizlice.

öglâq 1 اولاق اوغلاق 1: Oğlak.

öglâq 2 اولاق اوغلاق 2: Oğlak.

öglâqçı اوغلاقچی: Oğlakçı.

öglân اوغلان: Oğlan.

ögıt اوغیت: Gübre, verimini artırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı,kimyasal veya bitkisel made, kemre.

ögıtlagiç اوغیتله گيچ: Gübreyi yere serpmek için kullanılan şey.

ögıtlamâq اوغیتله ماق: Yere gübr serpmek.

öğitli اوغیتلی: Gübreli.
ögır اوغیر: Ağır.
ögırlamâğ اوغیرله ماق: Çalmak.
ögırlık اوغیرلیک: Hırsızlık.
ögıl اوغیل: Oğul.
ögılsız اوغیلسیز: Oğlu olmayan, oğulsuz.
ögılli اوغیللی: Oğlu olan.
ök1 اوق: Ok.
ökçi اوقچی: Okçu.
öksız اوقسیز: Oksuz.
ökılamâğ اوقله ماق: Yaya ok yerleştirmek, tabancaya kurşun yerleştirmek.
ökli اوقلی: Oklu.
ökday اوقده ی: Ok gibi keskin.
ök 2 اوق: Yön göstermek amacıyla belli yerlere konulabilen, oka benzer işaret.
ökıalmâğ اوقتماق: Birini öldürmek için tehdit etmek.
ökıraymâğ اوقره یماق: Sinirli bakmak.
ökılağı اوقلاغی: Hamuru yaymak için kullanılan çubuk.
ökılav اوقلاو: Hamuru yaymak için kullanılan çubuk.
ökıtmâğ اوقیتماق: Okutmak.
ökıtuvçi اوقیتووچی: Öğretmen, hoca.
ökıtuvçılık اوقیتووچیلیک: Öğretmenlik.
ökımâğ اوقیماق: Okumak.
ökuvçi اوقووچی: Öğrenci.
ökış اوقیش: Okuma işi, okuyuş.
ökıgan اوقیگن: Okumuş olan.
ökımışli اوقیمیشلی: Okumuşluk, bilimli.
öktam اوقتم: Keskin.
öksımâğ اوقسیماق: 1. Faydasız, 2. Efsus etmek, 3. Üzülme.

öksınmâğ اوقسینماق: Faydsız.
öksınığ اوقسینیق: Bir şey için üzülme.
ökırmâğ اوقیرماق: 1. Bağırp çağırarak ağlamak, 2. Hangramak, 3. Bögürmek.
ökırik اوقیریک: Sert ağlama sesi.
ökınmâğ اوقینماق: Bir şeyden pişman olmak.
ökınç اوقینچ: Üzgün.
ökınçlı اوقینچلی: Üzgünlü.
ögay اوقی: Üvey.
ögaylamâğ اوقه یله ماق: Birini yabancılaştırmak, yabancı gözüyle bakmak.
ögaylık اوقه یلیک: Üvey olma durumu.
ögıt اوقیت: Öğüt.
ögırmâğ اوقیرماق: Çevirmek.
ölpân اولپان: Vergi.
öltırmâğ اولتیرماق: Oturmak.
ölca اولجه: Ganimet, savaşta zorla düşmandan ele geçirilen mal.
ölçamâğ اولچه ماق: Ölçmek.
ölçäv اولچاو: Ölçek.
ölçävsız اولچاوسیز: Ölçüsüz.
ölçävli اولچاولی: Ölçülü.
ölçak اولچک: Ölçek.
ölçam اولچم: Eşyelerin ağırlığını, büyük küçüklüğünü bildiren numra.
ölçagiç اولچه گیچ: Uzunluk, ağırlıklığı belirlemek için çalışan ölçü malzemesi.
ölkadaş اولکه داش: Vatandaş.
ölmâğ اولماق: 1. Ölmek, yaşamı sona ermek, 2. Solmak,
ölarça اولرچه: Nihayet derecede.
ölarday اولردی: Nihayet derecede.

ölguday اولگودى: Ölmüş derecede dövme.

ölik اوليك: 1. Ölü, ölmüş insan, mevta 2. Hayvan leşi, 3. Gücü az, zayıf, 4. Çok durgun.

öliḥâne اوليخانه: Ölüleri sakladığı yer.

ölim اوليم: Ölüm.

ölimtik اوليمتيك: Ölü canaver, hayvan leşleri.

ölimlik اوليمليك: Ölmeden önce tören cenazesi için saklanan para.

ölan1 اولن: Düğünlerde icra edilen folkulur şarkı.

ölançı اولنچی: Ölen söyleyen, şarkıcı.

ölan 2 اولن 2: Bitki.

ölib-tirilib اوليب- تيريليب: Tüm gücüyle, tüm kuvetiyle.

ön اون: 10 sayısı.

öng اونگ: 1. Ön, bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı, 2. Bir kimsenin ilerisi. 3. yakın gelecek zaman, 4. Önce olan, ilk.

önglamâḳ اونگله ماق: 1. Düzeltmek, 2. doğrulamak.

öngamâḳ اونگماق: Rengini yitirmek, beyazlanmak.

öngamâḳ 2 اونگماق 2: 1. İyileşmek, 2. İşin doğru gitmesi, işin yola gitmesi.

öy اوى: 1. Oy, bir tercihi belirten işaret, söz veya yazı, 2. Seçimlerde kişinin herhangi bir adayaveya partiye ait yaptığı tercih.

öyçan اويچن: Bir düşünceye dalmak. çok düşünen.

öyçi اويچی: Çok düşünceli.

öylamâḳ اويله ماق: 1. Fikir yürütmek, düşünmek, 2. niyet etmek, 3. birini çok merak etmek.

öymâḳ اويماق: 1. Bir yeri çukur kazımak, 2. koparmak, 3.

öyma اويمه: Oyma, oyma işi.

öymakârlık اويمه كارليك: Oyma işi.

öynaşmâḳ اوينشماق: Oynaşmak.

öynâş اويناش: Nikah yapmadan yakın ilişkide bulunan erkek veya kadın.

öynamâḳ اوينماق: 1. Oynamak, eğlenme, vakit geçirme 2. kıvıldama, hareket etmek 3. Bir film, oyun vb.de rol almak.

öynâqlamâḳ اوينقله ماق: Yaramazlık yapmak, oyun oynamak.

öynâқи اويناقی: Yaramaz çocuk.

öyin اويين: Dans, oyun.

öyinqâḳ اويينچاق: Çocukların oynadığı oyuncak.

öyinqi اويينچی: Oyuncu, dansçı.

öyin-kulgi اويين- كولگی: Mutluluk, kıvanç.

ahâli اهالى (a.): Bir şehir veya bir bölgenin halkı, sakinleri.

ahl اهل (a.): 1. insan 2. Hak eden, layık 3. Bir yerde yaşayan halk.

ahlî اهلى: Evcil.

ahamiyat اهميت (a.): Önem.

ahamiyatsiz اهميتسىز: Önemsiz

ahamiyatli اهميتلى: Önemli.

2.5. i / y (ى) (ي): Özbek alfabesinin otuz dördüncü harfidir. bu harf iki ses ünlü(İ) ve ünsüz (y)'yi ifade ediyor. Söz başında (ى) ve (ي) şeklinde gelir, Özbekçe alfabesinde bu harf iki sesi unlu(i -ى) hem de ünsüz (y -ى) ifade eder.

ayâz اياز: Havanın çok soğuk durumu.

ayâzli ايازلى: Çok soğuklu.

ayâvsiz اياوسىز: Acımasız.

ibimâḳ ايبيماق: Islanmak.

ip ایپ: İp.

ipak ایپک: İpak.

ipakli ایپکلی: İpakli.

it ایت: Et.

itirmâk ایترماق: İtmak.

aytmâk ایتماق: Söylemek, demek, beyen etmek.

aytarli ایترلی: Olmsuz fiilere kullanılır.

aytaylik ایته یلیک: Bence, sanalım.

ituzum ایت اوزوم: Beyaz güllü, kızıl meyveli bir yıllık meyvesi.

İcabî ایجابی (a.): Makl olan, iyi, olumlu.

İcad ایجاد (a.): İcat, buluş.

İcadkar ایجادکار: İcat eden, yaratıcı.

İcadkarlik ایجادکارلیک: Yaratıcılık.

İcadî ایجادی: İcad etmek. icata bağlı olan.

icirghanmâk ایجیرغناماق: Bazı kötü hadiselerle sinirlenmek.

iç ایچ: 1. İç, herhangi bir durumun, cismin veya alanine sınırları arasında bulunan bir yer, dahil.

2. Oyuk şeylerin boşluğu 3. insanın iç dünyası.

içki ایچکی: İçindeki.

içak ایچک: Bağırsak.

içak-çabâk ایچک-چباق: İnsanlar ve hayvanların karnındaki iç kısımları, mide, bağırsak gibi.

içkari ایچکری: İçeri.

içkarilamâk ایچکریله ماق: İçeriye yöneltmek, girmek.

içkilik ایچکیلilik: Alkolu içkiler.

içmâk ایچماق: İçmek, içe çekmek, yutmak.

içimlik ایچیملیک: İçecekler.

içimli ایچیملی: İçilen şeyler.

içikmâk ایچیکماق: 1.Çok özlemek 2. Sabırsızlanmak 3. Anne babasını özleyip hastalanan çocuklar.

iḥçim ایچیم: Görünüşü düzenli, görüşü güzel.

iḥçamlamâk ایچçمله ماق: Sıkışık hale getirmek, rahat ve keyifli hale getirmek.

iḥçamlamâk ایچçمشماق: Sıkışık hale getirilmek.

idaâl ایده آل (fr.): İdeal, ülkü.

idramâk ایدره ماق: Çok pişmiş olan, ezilme durumuna gelen.

idaâllaştirmâk ایده آللشتیرماق: İdeallaştırmak.

idyâlâji ایدیولوژی (y.): İdeoloji, siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin bir partini, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini moraal estetik düşünceler bütünü.

idiş ایدیş: Ev malzemeleri.

irâk ایراق: Uzak.

ayrân آیران: Ayrın.

ircaymâk ایرجه یماق: Hoş olmayan gülümseme.

irğamâk ایرغه ماق: Başı salamak.

irkit ایرکیت: Kirli.

irmâk ایرماق: İrmak, nehir.

ayri آیری: Ayrı.

irillamâk ایریلله ماق: İr ir sesi çıkarmak, eşek sesi.

ayrilmâk آیریلماق: Ayrılmak.

ayrılık آیریلیق: Ayrılık.

irim ایریم: İyi niyetle yapılan iş.

ayrim ایریم: Ayrı, ayrılmış.

iz ایز: İz.

izçil ايزچيل: 1. Kalıcı, düzenli, 2. Keşşaf.

izsiz ايزسيز: İzi olmayan.

izkuvar ايزقوور: İzçi, izi bulan.

izlamâk ايزله ماق: İzlemek.

izlagiç ايزله گيچ: Arama malzemesi.

izğirin ايزغيرين: Soğuk kasırğa.

izlanmâk ايزلنماق: 1. Yeni bir şey bulmak için çabalamak, aramak.

izleniş ايزله نيش: Bir şeyi elde etme veya keşfetme eylemi veya süreci.

izlenuvçi ايزلنووچي: Araştırmacı.

is ايس: Koku.

islanmâk ايسلنماق: Koku çıkarmak.

isli ايسلي: Kokulu.

istamâk ايستنه ماق: İstemek.

istak ايستک: İstek.

iskirt ايسقيرت: Çok kokulu.

iskamâk ايسکه ماق: Koklamak.

iskâvuç ايسکاووچ: Koku alabilen.

isliki ايسليقي: Çok kirli.

isitmâk ايسيتماق: Isıtmak.

isitma ايسيتمه: Hasta olunca ateş.

isirik ايسيريق: Hastalara iyileşme amacı ateş yapıp dumanı çıkan bitki.

isimâk ايسيماق: Isıtmak.

isik ايسيق: Sıcak, ısısı yüksek olan, çok ısınmış.

issiqlamâk ايسيقله ماق: Sıcaklaşmak.

isiklik ايسيقليق: Sıcaklık.

isikhâna ايسيقخانه: Sera, sebze ve meyvelerin yetştirildiği ve hava şartlarına karşı korunduğu cam ve naylonla kaplı yer, limonluk, ser.

issik-sâvuq ايسيق-ساووق: 1. Sıcak ve soğuk, 2. İyi ve kötü, 3. Hayatın iyi ve kötü anları.

iş ايش: İş, bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma.

işçan ايشچن: Çalışan kişi.

işçi ايشچي: İşçi.

işhâna ايشخانه: Fabrika, atölye.

işsiz ايشسيز: İşsiz.

işsizlik ايشسيزليک: İşsizlik, işsiz kalma, iş bulamama durumu.

işlâv ايشلاو: Çalışma sürecinde olan.

işlamâk ايشله ماق: Çalışmak, herhangi bir iş üzerinde olmak.

işili ايشلي: İşli olan.

işânkiramâk ايشانقيره ماق: Biraz inanmak.

işânmaç ايشانماق: İnanmak.

işânç ايشانچ: İnanç.

işânçsiz ايشانچسيز: İnançsız.

işânçsizlik ايشانچسيزليک: İnançsızlık.

işânçli ايشانچلي: İnançlı.

işânarlı ايشانرلي: İnançlı.

işbâşi ايشباشي: İşin yöneticisi.

işbay ايش بيع: Yapılan işe göre ücret ödenmesine ilişkin esaslar.

işbilarman ايشبيلرمان: İşbilen, kendi işi olan, kendi işinde usta.

iştân ايشتان: Parça pantolon.

iştânbâğ ايشتانباغ: Parça pantolonu sıkı bağlayan ip.

iştânçang ايشتانچنگ: Pantolonu olmayan, pantolunsuz.

iştânsiz ايشتانسيز: Pantolunsuz.

işkâr ايشقار: Sabun yapılan made.

işkârlamâk ايشقارله ماق: “Afyon” bitkisinden sabun yapmak.

işkâlamâk ايشقه له ماق: İki cismi birbirine sürtmek.

işkâlanış ايشقه لنيش: İki cismi birbirine sürtüş.

işkilib ايشقيليب: Herhalde.

İzâh ايضاح (a.): Açıklama, izah etmek.

İzâhlamâk ايضاحله ماق: Azah etmek.

İzâhli ايضاحلى: Açıklamalı, izhalı.

aygâqçı ايغاقچی: Bir devvlet veya kuruluşun gizli amaçları için çalışan kimse, çasıt, ajan, casus.

aygır ايغير: Aygır.

ikki ايكى: Birden sonra gelen sayının adı, 2 bu sayını gösteren rakamın adı.

ikkimlamçı ايكىلمچی: İkinci kez, ikinci.

ikkilanmâk ايكىلنماق: İkilenmek.

ikkinçi ايكىنچی: İki sayısının sıra sıfatı, ikinci.

ikki yuzlama ايكى يوزلمه: İki yüzlü, iki tarafı olan, kötü konuşan.

ikki yuzlamaçı ايكى يوزلمه چی: İki yüzlülük.

ikki yuzlamalik ايكى يوزلمه ليک: İki yüzlülük.

ikir-chikir ايکیر-چیکیر: Parçacık, bir şeyin en küçüğü.

ikkikât ايكى قت: Hamile, gebe.

igna ايگنه: İğne.

ignachi ايگنه چی: İğne yapan kişi, iğneci.

ilân ایلان: Yılan.

iljaymâk ایلجه يماق: tebbesüm etmek.

ildam ایلدم: hızlı koşabilen.

ildamlamâk ایلدمله ماق: Hızla gitmek.

ildiz ایلدیز: Ağaçların kökeni.

ildizlamâk ایلدیزله ماق: Kökleme.

ilgâr ایلغار: Öncecilik, ileri düzeyde olan.

ilgârlık ایلغارلیک: Öncecilik, üstünlük.

ilgâmâk ایلغه ماق: 1. Görmek, 2. Sezmek.

ilk ایلک: İlk.

ilgari ایلگری: İleri.

ilgaridan ایلگریدن: 1. Önceden, 2. Ezelden.

ilgarigi ایلگریگی: 1. Önceki, evvelki, 2. Geçmiş.

ilgarilamâk ایلگریله ماق: İlerlemek.

ilgak ایلگک: Askı.

ilmâk ایلماق: Çivi.

ilgeç ایلگیچ: Yelek.

ilmâk ایلماق: Çivi.

ilmâkli ایلماقلى: Çivili, çivili olan.

ilmâksiz ایلماقسيز: Çivisiz.

aylanmâk ایلنماق: 1. Dönmek, 2. Gezme 3. Belirli bir yerde dolaşmak, 4. Başka bir duruma geçmek.

aylana ایلنه: Yuvarlak, etrafında, daire.

aylanay ایلنه ی: Birisine sevgi göstermek.

ilviramâk ایلویره ماق: Çürüme.

ilhâk bölmâk ایلهق بولماق: Beklemek.

ilişmâk ایلیشماق: Yapışmak.

ilikmâk ایلیقماق: Şehvet nefsine yenilmek.

ilik ایلیک: İlik.

ilimâk ایلیماق: Ilıklaşmak.

ilikh ایلیق: Ilık su.

iliklik ایلیقلىک: Ilıklık, sıcaklık.

ilinmâk ایلینماق: 1. 2. tuzağa düşmek.

ilinç ایلینچ: kimisiden umutlanmak.

İmâ ایما(a.): el kol gibi yapılan işaretler, beden hareketleri.

Īmān ایمان (a.): iman, inanç.

Īmānsiz ایمانسیز: imansız, inançsız.

Īmānli ایمانلی: imanlı, inançlı.

imlamâk ایمله ماق: işaret ile çağırarak.

imillamâk ایمیلله ماق: Çok yavaş hareket etmek, tambelik etmek.

in این 1. yaban hayvanlarının kendilerine yuva edindikleri kovuk, 2. mağara.

inâk ایناق: Arkadaş, iki kişi arasındaki duygusal ilişki.

inâklaşmâk ایناقلاشماق: Yakın arkadaş olmak.

inâklik ایناقلیک: Dostluk.

inānmâk اینانماق: İnanmak.

intiḳ bolmâk اینتیق بولماق: Sabırsızlıkla beklemek.

intilmâk اینتیلماق: Çabalamak, bir işi başarmak için uğraşmak, gayret etmek.

inju اینجو: İnci, sedef.

injiḳ اینجیق: İnce düşünen.

inciḳlik اینجیققلیک: İncelik.

ayanch اینچ: Öfke.

ayanchli اینچلی: Öfkeli.

indamâk اینده ماق: Bir şey söylemek.

indamas اینده مس: Az konuşan, ses çıkarmayan.

indin ایندین: Yarından sonraki gün.

inḳillamâk اینیققلله ماق: Ağrı sonucu dertli ses çıkarmak.

inak اینک: İnek.

inga اینغه: İneğin çıkardığı ses.

ingalamâk اینغه لماق: İnge tarzında ses çıkarıp ağlamak.

ingička اینگیچکه: Küçük.

ingičkalamâk اینگیچکه له ماق: İnceltmek, daraltmak, bir şeyin genişliğini azaltmak.

ini اینی: Erkek kardeş.

ayniḳsa اینیقسه: Özellikle.

aynimâk اینیماق: 1. yitirmek, güzelliğini, görüşünü yitirmek, 2. vazgeçmek, 3. ahlakını yitirmek.

ayvân ایوان (f.): Balkon.

ivimâk 1 ایویماق 1: İslanmak.

ivimâk 2 ایویماق 2: 1. Sütün yoğurta dönüşmesi, 2. Sertleşmek, 3. Yoğunlaşmak.

ayamâk ایاه ماق: 1. Merhemet göstermek, şevketli, 2. Dikkat etmek, 3. İmrenmek.

ayirmâk آیرماق: Ayırmak.

ayirbaşlamâk آیرباشله ماق: Bir şey başka bir şey ile değiştirmek.

ayirma آیرمه: Ayırma.

ayirmachi آیرمه چی: Ayrımcı.

ayirmaçilik آیرمه چیلیک: Ayrımcılık.

ayıḳ آییق: Ayı.

iyak اییک: Eğik.

ayil اییل: Atın karnın altından geçen, atın eyerini sıkı tutmak için bağlanan ip.

2.6. e (ی) ای: Özbek alfabesinin sonuncu otuz altıncı harfidir. Kısa (e)'yi ifade eder.

e 2 ای: Özlem, öfke, efsuslenmeyi gösteriyor.

ep bolmâk kormâk کورماق ایپ بولماق :

epiçil ایپیچیل: Çabuk olan kimse.

epsiz ایپسیز: Tedariksiz, işi bilmeyen.

eplamâk ایپله ماق: Bir işi iyce yapabilmek, yürütmek, becermek.

epli ایپلی: Tedarıklı, işi bilen.

et اییت: Et.

etsiz ایتسیز: Etli.
etli ایتلی: Etli.
etak ایتک: Eetek.
etmâk ایتماق: Etmek, yapmak, kılmak.
etik ایتیک: Uzun çizme.
eçki emar ایچکی ایمر: Kertenkele.
er ایر: Koca.
erli ایرلی: Kocası olan
erlik ایرلیک: Erkeklik, mertlik, yiğitlik.
ersiramâk ایرسیره ماق: Koca istemek.
ersiz ایرسیز: Kocasız.
ertak ایرتک: Halk ağzı, hikaye, efsane.
ertakçi ایرتکچی: Hikayeci.
ertangi ایرتنگی: Yarımki.
erta ایرته: Yarım.
ertagi ایرته گی: Sabahki.
ertaga ایرته گه: Sabaha.
ertalik ایرته لیک: Sabahlık.
ertalab ایرته لب: Sabahleyyn.
ertalabki ایرته لیک: Sabahleyin yapılan durum.
erşi ایرشی: Uygun olmayan.
erk ایرک: Yetki, zorlama kısıltma olmayan, kişinin kendi iradesine göre hareket etmek, özgürlük. bir işi yapabilme gücü.
erkin ایرکین: Hiçbir şarta bağlı olmayan, istediği gibi davranabilen, serbest.
erkinlik ایرکینلیک: Hrkin olma durumu , serbestlik.
erksiz ایرکسیز: Hrki olmayan, erksiz.
erksizlik ایرکسیزلیک: Başızsızlık, erksızlık.
erkek ایرکک: Erkek.

erkekلامâk ایرککه ماق: Eebzelerin büyüp ağaç olması, sebzelerin kendi özelliğini yitirmek.
erkaklik ایرککلیک: Erkeklik, yiğitlik.
erkakça ایرککچه: Erkekçe, erkek gibi, erkeğe yakışır.
erkaklarça ایرککلرچه: Erkekler gibi.
erka ایرکه: Nazlı, özen isteyn, nazik.
erkalamâk ایرکه لماق: Nazla büyütmek, sivimli yapmak.
erkalik ایرکه لیک: Sevimlilik.
erkatây ایرکه تاي: Erkek çocuk.
ergaşmâk ایرگشماق: 1. Birinin yolundan gitmek, 2. Taklit etmek, 3. Tekib etmek.
ermak ایرمک: 1. Eğlenmek, 2. Gülünç.
ermaklamâk ایرمکه ماق: Şakalaşmak.
eritma ایریتماق: Eritmek.
eritma ایریتمه: Eritme.
erish ایریش: Eriş, erme işi.
erişmâk ایرişشماق: Erişmek, varmak, ulaşmak.
erimâk ایریماق: Erimek.
eruv ایروو: Erime durumu.
eruvçan ایرووچین: Eriyen bir şey.
erinmâk ایرینماق: Bir işe isteksiz olmak, ilgisiz olmak.
erınçâk ایرینچاق: İşine ilgisiz ve isteksiz olan kimse.
erınçak ایرینچک: İşine ilgisiz ve isteksiz olan kimse.
ezgu ایرگو: İyi, hayırlı, saygı değer,
ezgulik ایرگولیک: Hayırlı iş, iyi iş.
ezmâk ایرزماق: 1. Ezmek, üzme, 2. Sıkıntıya sokmak, 3. Yenmek, sindirmek.
ezma ایرزمه: Ezmek işi ezme.

ezmalanmâḳ ایزمه لنماق: Çok konuşan, yavaş çalışan.

ezmelik ایزمه لیک: Bir konu hakkında çok ayrıntılı bilgi vermek.

ezḡilamâḳ ایزغیله ماق: Devamlı ezmek,

es ایس: 1. Akıl, zeka, öğrenme, anlama, farkındalığı kullanma becerisi, anı.

essiz ایسیز: Zekası olmayan, akıllı olmayan.

eslamâḳ ایسله ماق: Hatırlamak.

esli ایسلی: Akıllı, zeki.

esan ایسن: Sağ salim.

esanlaşmak ایسنلشماق: Hal hatır sormak, selamlaşmak.

esanlik ایسنلیک: Sağlık.

esdalik ایسده لیک: Hatıra,

eski ایسکی: Eski, önceki, sabık.

eskiça ایسکیچه: Eskice, çok yeni olmayan.

eskilik ایسکیلیک: Eski durumu, eskilik.

eski-tuski ایسکی-توسکی: Tüm eski eşyalar.

eskirmâḳ ایسکیرماق: 1. Eskileşmek, 2. Modadan düşmek.

eskimâḳ ایسکی ماق: Eskileşmek.

eslatmâḳ ایسلتماق: Hatırlatmak.

esmâḳ ایسماق: Esmek.

esankiramâḳ ایسنکیره ماق: Paniklemek.

esnamâḳ ایسنه ماق: Esnemek.

esnâḳ ایسناق: Esnemek durumu.

esiz ایسیز: Efsus, eyvah.

es-es bilmâḳ ایس ایس بیلماق: Az az hatırlamak.

eş ایش: 1. eş, hayat arkadaş, 2. kuma , ortak

eşak ایشک: Eşek.

eşgak ایشگک: Kürek.

eşgakli ایشگکلی: Kürekli

eşittirmâḳ ایشتیرماق: Duyurmak, işittirmek.

eşitmâḳ ایشتتماق: İşitmek.

eşitiş ایشتیش: İşitme işi, işitiş.

eşik ایشیک: Kapı.

ekmâḳ ایکماق: Ekmek.

ekuvsiz ایکووسیز: Ekilmeyen.

ekuvli ایکوولی: Ekilen,

ekin ایکین: Ekin.

ekinçi ایکینچی: Çiftçi.

ekinzâr ایکینزار: Çiftlik,

egâv ایگاو: Çelikten yuvarlak, üçgen kara yassı çubuk şeklinde, yüzeyinin tamamı veya bir kısmı özellikle ahşap veya metali taşlamak için kullanılan bir alet.

egâvlamâḳ ایگاوله ماق:

egat ایگت: Çluk.

egar ایگر: Sele.

egarlamâḳ ایگرله ماق: Eyerlemek.

egarläglik ایگرلاغلیک: Eyerlenen at, hazırlanmış at.

egarçi ایگرچی: Sele yapan kimse.

egari ایگری: Çarpık.

egarilik ایگریلیک: Çarpıklık.

egmâḳ ایگماق: Bükmek.

egma ایگمه: Eğme.

egik ایگیک: Eğik.

ega ایگه: Sahib, veli.

egalamâḳ ایگلله ماق: Sahiplenmek, korumak, arka çıkmak, gözetmek.

egalamâḳ ایگه له ماق: Sahiplenmek.

egasiz ایگه سیز: Sahipsiz.

egasizlik ایگه سیزلیک: Sahipsizlik, sahipsiz olma durumu.

egali لی ایگه: Sahipli, bir kimsenin malı olan.

agalik لیک ایگه: Sahip olma durumu, sahiplik.

egaçi چی ایگه: Kız kardeş, abla.

egiz ایگیز: İkiz, ikisi bit arada doğan.

egizak ایگیزک: İkiz.

egilmâk ایگیلماق: 1. Eğilmek, 2. bir işe yardımcı olmak, 3. Bir iş için belini eğmek. 4. Tazim etmek.

egiluvçan ایگیلووچن: Sahiplenmek.

egin ایگین: Canlıların boyun ve amuz arası.

el ایل: Halk, insan topluluğu.

elat ایلت: Boy, kabile, toplum.

eltmâk ایلتماق: Kendisiyle götürmek,

elçi ایلچی: Elçi, bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir.

elçilik ایلچیلیک: Elçi işi.

elçihâna ایلچیخانه: Büyükelçilik.

elamâk ایله ماق: Elemek, elekden geçirmek.

elak ایلك: Elak.

ellik ایلیک: Elli.

emçak ایمچک: Göğüs.

emaklamâk ایمکله ماق: El ve ayakla yürüme.

emmâk ایمماق: Emmek.

emizmâk ایمیزماق: Emzirmek.

emizgiç ایمیزگیچ: Çocuklara süt içirmek için kullanılan şey.

emizik ایمیزیک: Emzik

emizikli ایمیزیکی: Süt içen çocuğu olan anne..

en این: Bir şeyin genişliği,

enlamâk اینله ماق: Kaplamak.

enli اینلی: Geniş

ensiz اینسیز: Dar.

entikmâk اینتیکماق: Zor nefes almak, ah çekmek, derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah demek.

endi ایندی: Şimdi.

endigi ایندیگی: Şimdiki.

endigine ایندیگینه: imdilik.

endilikde ایندیlikده: Şimdi, şuan, bugünkü iş.

ensa اینسه: Kafanın arkası.

enkaymâk اینکه یماق: 1. İnmek, yukarıdan inmek, 2. Eğilmek.

engaşmâk اینگشماق: Eğilmek, omuz ve başı aşağıya tarafa eğilmek. aşağıya doğru inmek.

evara ایوره: Torunun çocuğu.

2.7. be / ب: Özbek alfabesinin üçüncü harfidir (be) harfını ifade eder.

bâb 1 باب (a.): 1. Kapı 2. bir kitabın veya incelemenin bir bölüm ya parçası, kategori, konu.

bâb 2 باب: Uygun bir yer, iyi bir şey.

bâblamâk بابله ماق: Kandırmak.

bâba بابا (f.): 1. Bababa veya annebaba, 2. Ecdad.

bâtqâk باتقاق: Batlak.

bâtlâk باتقاق: Batlak.

bâtmâk باتماق: 1. Batmak, 2. Dünyanın dönüşü dolayısıyla güneş ay ve yıldız ufkun altına inmek, 3. İflas etmek, 4. Kirlenmek.

bâtir باتیر: Korkmaz, cesur.

bâtinmâk باتينماق: Korkulması gereken bir işe korkmadan girişmek, cesaret etmek.

bâc باج (f.): Vergi.

bâca باجه: İki kız kardeşin eşi.

bâhâbar باخبر (a.f.): 1. Haberi olan, 2. Farkında olmak.

bâdrang بادرنگ (f.): Salatalık.

bâdramâk بادره ماق: Şişmek.

bâr1 بار: Var, mevcut.

bârlık بارلىق: 1. Varlık, var olan, 2. Para, mal ,mülk, 3. Önemli, yararlı, değerli şey.

bâr-yoġı بار-يوغى: Elinde olan her şey, var- yoku.

bâr 2 بار (f): Kez, defe, kere, sefer.

bâr 3 بار (e.): Bar.

bârakallâh بارک الله (a.): Duha ve övgü için söylenen söz, allah bereket ve mubarek etsin.

bârmâk بارماق: Varmak, ulaşmak, vasıl olmak.

bârdi-keldi باردى- كىلدى: Gidiş- dönüş durumu, ailelerin birbiriyle yakın ilişkisi,

bârdi-yu باردى-يو: Şart kipini vurguluyor, eğer, örnek: *bardi-yu o kelmese, men baraman (eğer o gelmezse ben gideceğim.)*

bâra-bârib باره- بارىب: Nihayet, sonunda.

bâra bâra باره- باره: 1. Uzun bir yolu yürümek, 2. Sonunda, 3. Nihayet.

bâriş-keliş بارىش- كىلىش: Gidiş dönüş.

bâzâr بازار (f.): Pazar.

bâzârçi بازارچى: Pazarda satış yapan kişi.

bâsti-bâsti bolmâk باستى- بولماق: Saklamak, kaybolmaması görünmemesi için gizli bir yere koyak.

bastiriklamâk باستىريقله ماق: Kötü rüya görüp kalkmak, korkmak.

bâşkiç باشقىچ: Merdivenin basakları.

bâşkiçli باشقىچلى: 1. Adım adımbüyüme ve gelişme eğitim öğretim, 2. Çok basamaklı.

bâsmâk باسماق: Basmak,

bâşkin باسقىن: 1. Baskın, 2. Kısa süreli, beklenmedik saldırı, su basması, sel, 3. Ansızın çıkagelme.

bâşkinçi باسقىنچى: Baskıcı.

bâşkinçilik باشقىنچىلىك: 1. Baskıcının işi, 2. Zor ile yapılan iş, 3. Hırsız.

bâşik باسىق: 1. Basılan, ezilen. 2. Ağır insan,

bâşiklik باسىقلىك: Ezilme, basılma, durumu.

bâsim باسىم: Basınç.

bâsimli باسىملى: Basınçlı.

bâsma باسامه: Basım, basımcılık, bası işi.

bâsmâhâna باسامه خانه: Basımev.

bâsinkiramâk باسینقىره ماق: Kötü rüya görüp iyice uyumamak, düşte konuşmak.

bâş باش: 1. Baş 2. bir topluluğu yöneten kimse, 3. Başlangıç, 4. Temel, esas 5. Bir şeyin uçlarından biri.

bâşçilik باشچىلىك: Yöneticilik, rehberlik.

bâşli باشلى: Başlı, hakıllı.

bâşlik باشلىق: Kurum yönetmeni.

bebâş بىباش: 1. Başsız, 2. Yönetici, başkanı olmayan, 3. İtaatsiz.

bâş yalang باشىلنگ: Başıda örtü olmayan.

bâşâk باشاق: 1. Başak, 2. Tarlalarda, bağlarda dökülmüş veya tek tük kalmış olan ürün.

bâşkalamâk باشقه له ماق: Başaklamak, tarlalarda kalmış döküntüleri toplamak.

bâşâkli باشاقلى: Başaklı.

bâşdan-âyâk باشدن- آياق: Başta.

bâş-kâş bôlmâk باش - قاش بولماق: Çok aktiv olmak, bir işin başında olmak.

bâşkâtdan باشقتن: Başından, başkadan.

bâşkâça باشقه: Başkaca.

bâşkârmâk باشقрмаق: Yönetmek, idare etmek, tedvir etmek.

bâşkârma باشقمرمه: Büyük ve önemli işleri yapan bir kurum.

bâşkâruv باشقروو: İdare etmek, üstesinden gelmek, yönetmek.

bvşkâ باشقه: 1. Başka, bilinenden ayrı, değişik, farklı, 2. Ayrıca üstelik, bir yana.

bâşkâlik باشقه ليك: Başkalık, değişiklik.

bâşlanmâk باشلنماق: Başlanmak.

bâşlangıç باشلنغیچ: Başlangıç.

bâşlamâk باشله ماق: 1. Başlamak, bir işe girişmek, harekete geçmek, 2. ÇALIŞIR işler, yürür duruma girmek, 3. Olmak, oluşmak, doğmak, 4. Görünmek.

bâşlâmdâk باشلمداق:

bâşma-bâş باشمہ-باش: Baş başa,

bâşpanâh باش پناه: Ev, yaşayan yer, yuva.

bâşkâtirma باش قاتيرمه: Bir tür oyun.

bâiş باعث (a.): Neden, bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılan söz. sebep, ilet.

bağ 1 باغ (f.): Bağ, meyveli ağaç.

bâğça باغچه: Bahçe.

bâğdâr باغدار: Bahçenin sahibi.

bağ 2 باغ: 1. Bir şeyi başka bir şeye veya birçok şeyi topluca birbirine tutturmak için kullanılan ip, sicim, şerit, tel 2. Bağlam, deste, demet.

bâğbân باغبان (f.): Bahçıvan.

bâğlam باغلم: Bağlam, deste.

bâğlamâk باغله ماق: Bağlamak.

bâğlik باغليق: 1. Bağlı olan, bir bağ ile tuturulmuş olan, 2. Gerçekleşmesi bir şartı gerektiren, vabeste, 3. Sınırlanmış, sınırlı.

bâğli باغلى: Bahçesi olan ev.

bâğlâvçî باغلاوچى: Bağlayan.

bâğlânmağ باغلنماق: Bağlanmak.

bâğlanış باغله نيش: Bağlanış.

bâğna باغنه:

bâğmâk باقماق: 1. Bakmak, 2. Aramak, 3. beslemek, geçindirmek, 3. Bir iş birinden beklemek, 4. Tedavi etmek, 5. Yoklamak, incelemek, denemek, 6. İlgilenmek.

bâğim باقيم: Bakım.

bâğimsiz باقيمسىز: Bakımsız.

bâğuvvat باقوت (f.a.): Güçlü, kuvetli.

bâğî باقى (a.): Kalıcı, ebedi.

bâkterî باكترى (y.): Bakteri.

bâkira باكره (a.): Bakire.

bâl بال: Bal.

bâlâhâna بالاخانه (f.): Binanın ikinci katı, üst kat.

bâlâhânali بالاخانه لى: Üst katlı.

bâlta بالته: Balta.

bâltalamâk بالته له ماق: Baltalamak.

bâldir بالدير: Baldır.

bâlgâ بالغه: Çekik.

- bilkul** بالکول (a.): Tamamen, büsbütün.
- bılun** بالون (f.): Balon.
- bâla** باله: Çocuk.
- bâlali** باله لی: Çocuğu olan,
- bâlalik** باله لیک: Çocukluk.
- bâla-çäkä** چقه باله: Bir ailenin en büyük ve en küçük çocuğu.
- bâla-çäkäli** چقه لی باله: Çocuğu olan aile.
- bâlakay** باله کی: Çocuk.
- bâmdâd** بامداد (f.): Sabah, gün doğmadan önce.
- bânk** بانک (f.): Banka.
- bânröt** بانکروت (al.): Bankacı.
- bâknöt** بانکنوت (e.): BankNut.
- bânka** بانکه (ru.): Banka.
- bânket** بانکیت (fr.):
- bây 1** باى 1: Zengin.
- bâyimâk** بايماق: Zenginlik, para mülk sahibi olmak.
- bâylik** بايلىق: Zenginlik.
- bây ögli** باى اوغلى: Baykuş.
- bâyçeçek** بايچيچك: Baharın ilk günlerinde açılan çiçek.
- bâykuş** باى قوش: Baykuş.
- bâya** بايه: Önce.
- bâyagi** بايه گى: Önceki.
- babav** بابو: Çocukları korkutma macıyla söylenen sözcük.
- but** بت (f.): Heykel.
- batar** بتر (f.): Daha kötü.
- bacarmâk** بجرماق: Becermek, yapmak, kılmak.
- baça** بچه (f.): Çocuk, evlat.
- baçadân** بچه دان (f.):
- bağş** بحث (a.): Tartışma.
- bağlaşmâk** بحثلشماق: Tartışmak.
- bağr** بحر (a.): Deniz.
- böhrân** بحران (a.): kriz.
- bâht** بخت (a.): Kısım, baht, kader.
- bâhtsiz** بختسىز: Bahtsız, kadersiz.
- bâhtsizlik** بختسىزلىق: Bahtsızlık, kısmetsizlik.
- bâhtli** بختلى: Bahtli, kaderli.
- bâhtyâr** بختيار (f. a.): Bahtiyar, şanslı, mutlu.
- bâhşhi** بخشى: Halk hikayecisi, hikayeci.
- bâhîl** بخيل (a.): Pinti, hassis, kıskanç.
- bâhıya** بخيه (f.): Dikiş
- badbâht** بدبخت (f.a.): Dahtsız, talihsiz.
- badbaşara** بدبشره (f.a.): Çirkin.
- badbuy** بدبوى (f.): Kötü kokan.
- badhör** بدخور (f.): Güzel olmayan yiyecek içecekler.
- badraşk** بدرشك (f.): kötü kıskanç.
- badrâgä** بدرغه: Sürgün,
- badrâgä kılmâk** بدرغه قيلماق: Sürgün etmek.
- badfe'l** بد فعل (f.a.): Kötü huylu.
- badkirdâr** بدکردار (f): Kötü davranışlı.
- badgumân** بدگمان (f.): Şüpheli, herkese şüphe ile bakan.
- badal** بدل (a.): Yerine.
- badmast** بدمست (f.): Kötü sarhoşluk.
- badmuâmala** بدمعامله (f.a.): Kötü anlaşma yapan.
- badnâm** بدنام (f.): Kötü şöhretli.
- badniyat** بد نيت (f.a.): Kötü niyetli.
- badî'î** بديعى (a.): Tesvir edici, bedîi edebiyat.

badi'îlik بديعيليك: Bedî olma durumu.

barâbar برابر: Eşit.

barâbarlamâk برابرلماق: Eşitlemek.

barâbarlaşmâk برابرلشماق: Eşitleşmek.

birâdar برادر (f.): Kardeş, dost, arkadaş.

birâdarlaşmâk برادرلشماق: Yakın arkadaş olmak.

birâdarlik برادرليک: Dostluk, kardeşlik.

barbâd bölmâk برباد بولماق (f.): Mahvolmak.

burc برج(a.): Yüksek yapı, kule,

barça برچه: Hepsi, bütünü, tamamı, tümü.

bardâş برداش (f.): Sabır, ayıklık, dayanç.

bardâşli برداشلی: Sabırlı, dayanıklı.

bardam بردم (f.): Sağlıklı, güçlü.

bartaraf bölmâk برطرف بولماق (a.f.): Çözmek,

barqârârlık برقرارليک: İstikrar, sabitlik.

barakat برکت (a.): Bereket, çokluk, bolluk, gürlük.

baraakatli برکتلی: Bereketli.

barg برگ: Yaprak.

barmâk برماق: Parmak.

barma برمه: Delik yapmak için demirden yapılmış bir şey.

birinc برنج: Pirinç.

birinc برنج (f.): Bronz

burunz برونز(f.): Bron.

baranda برنده: Kazanan.

bari بری: Herkes, herşey.

bari bir بری بیر: 1. Hepsi aynı, farklı olmayan, 2. Ne olursa olsun.

bazm بزم (f.): Bezm, içkili meclis, arkaadaş meclisi.

basat بساط (a.): Mal mülk, ev malzemeleri.

başarat بشارت (a.): Mujde, muştu.

başaş باشاش(a.): Mutlu, genç.

başar بشر(a.): Beşer, insanlık.

ba'zan بعضا: Bazen.

ba'zi بعضی: Bazı.

bâgır بغير: Ciğer.

bâğışlamâk باغیشله ماق: Bağışlamak.

bâkqâl بقال (a.): Bakkal.

bâkqâllık بقالليک: Bakkallık.

bâkraymâk بقره يماق: Göz dikmek, gözlerini büyük açıp seyretmek.

bâqlâk بفلاق: Bilek.

bâkırmâk بغيرماق: Bağırarak.

bâkıraq بقيراق: Bağırarak kimse.

balâ بلا (a.): 1. Afet, üzüntü, 2. Her işi beceren biri.

balâgât بلاغت: Belagat, iyi konuşma, sözle inandırma yeteneği.

balâgardân بلاگردان (f.a.): Afeti kaybeden, afetten koruyan.

balâns بلانس (f.): Denge, miktar.

bulbul بلبل (a.): Bülbül.

balçik بلچيق: Kötü ve zor koşullar, çamur, ağrı.

baldâk بلداق: Küpe.

balgäm بلغم (a.):

balki بلکه (f.a.): Belki, olabilir ki, muhtemel.

baland بلند (f.): Yüksek.

balandparvaz بلند پرواز: Yüksek uçan, havalı, gururlu.

balandlik بلندلیک: Yükseklik.

balıq بلیق: Balık.

balıqçı بلیقچی: Balıkçı.

bam بم (f.): Bomba.

bambârdiman بمباردیمان (f.): Bombalamak.

bina بنا (a.): Bina.

binâyidek بناییدیک: Güzelce,

binâan بنا (a.): Binaen, -den dolayı, -den ötürü.

band بند (f.): 1. Bent, bağ, rabit, 2. Su biriktirmek için akan suyun önüne yapılan set, 3. Kanun madesi, 4. Bir şiiirdeki dörtlüklerin her biri, bağlam.

bandâj بنداز (f.): Bandaj.

banda بنده (f.): Kul, köle.

bandi بندی (f.): Mahkum, hapiste olan.

bandıhâna بندیخانه: Hapishane.

banafşa بنفشه (f.): Gül.

bang بنگ (f.): Uyuşturucu madelerden biri.

bangi بنگی: Uyuşturucu kullanan kişi.

bani بنی (a.): Çocuklar, evlatlar.

bunyâd بنیاد (f.): Temel, esas, taban.

bu بو: Bu, yerde zamanda, veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz.

but بوت: Tam, dolu.

butun بوتون: Bütün.

butunlamâk بوتون له ماق: Bütünlemek, eksiksiz duruma getirmek, tamamlamak.

butunli بوتونلی: Tamamen.

buta بوته (f.): Çalı, odunsu bitki.

butamâk بوته ماق: Dallarını kesmek.

butâk بوتاق: Bir ağacın gövdesinden veya ana daldan çıkan dallar.

bucmaymâk بوجمه يماق: Çiçeklerin soğuktan dolayı bozulması.

budca بودجه (f.): Bütçe.

burç 1 بورچ 1: Borç.

burç 2 بورچ 2: Köşe.

burçak بورچک: Açı, zaviye.

burda بورده: Parça.

burdalamâk بورده لماق: Parçalamak, bölmek.

burğı بورغی: Kazı işleri için kullanılan burma.

burğılamâk بورغیله ماق: Burmalamak.

burķiramâk بورķیره ماق: Saçılmak.

burķımâk بورķیماق: Saçılmak.

burkamâk بورکه ماق: Kaplamak, çepçevre sarmak, kuşatmak.

burgut بورگوت: Kartal.

burga بورگه: Pireler, her türlü küçük, kanatsız böcek.

burmâk بورماق: Yönlendirmek.

burma بورمه:

burnäğı بورناغی: Geçen ay, yıl, hafta.

buruşmâk بوروشماق: Solmak, kurumak.

buruşıq بوروشیق: Buruşuk.

buruqsamâk بوروقسه ماق: parçalar ve kütleler şeklinde olmak.

burun1 بورون 1: Burun.

burun2 بورون 2: Geçmiş, geçen, eski.

burungi بورونگی: Geçmişteki, eskideki,

buramâk 1 بوره ماق 1: Döndürmek, katlamak, kıvırmak.

burama بورمه: Bükme, kıvırma, döndürme.

buzâk بوزاق: Buzağ.

buzgünç بوزغونچ: Safsatacı, boş, yanıltıcı, kötü yola yönlendiren.

buzmâk بوزماق: 1. Bozmak, 2. Bir yerin bir şeyin düzenini karıştırmak, 3. Dokunmak, zarar vermek, 4. Altını paraya çevirmek, bozmak, 5. biçimini kullanımını değiştirmek.

buzâk بوزوق: Buzuk.

buza بوزه (f.): Pirinç, darı ve arpadan yapılan şarap.

bus-butun بوس-بوتون: Büsbütün.

böstan بوستان (f.): Bağ, gülistan.

bösa بوسه (f.): Öpücük, sevgi.

buğ بوغ: Buhar.

buğday بوغداى: Buğday.

buğdayzar بوغدايزار: Buğday ekilen tarım.

bultur بولتور: Geçen yıl.

bulduruğ بولدوروق : Jale,çiy.

bulgämâk بولغه ماق: 1. Bulamak, kirlenmek, 2. Lekellenmek, 3. Batırmak.

bulut بولوت: Bulut.

bulutlanmâk بولوتلنماق: Bulutlanmak.

bulutli بولوتلى: Bulutlu.

buy بوى (f.): Koku.

buruğ بويروق: Buyruk, emir, fermand.

buyruğbaz بويروقباز: İdari kural ve prosedürlere kesinlikle uymak veya bunlarla ilgilenmek.

buyruğbazlik بويروقبازلىك: İdari formaliteler ve düzenlemeler, evrak.

buyrak بوييره ك: Böbrek.

buyurmâk بويورماق: Buyurmak, emir vermek, tevsie etmek.

buyurtma بويورتمه: Buyurma, emir verme.

buyurtmaçi بويورتمه چى: Buyruk veren idare.

buyuk بويوك: Büyük.

buyum بويوم: Gündelik hayatta kullanılan her şey, eşya , malzeme.

bötķä بوتکه: Buğday ve pirinç gibi tahıllardan yapılan bir tür yemek.

bötna بوتنه: Bir sorunu hal etmek için toplanan halk.

böta بوته:1. Eve yavrusu, 2. Çocukları övmek için söylenen söz.

bötalâk بوته لاق: 1. Deve yavrusu, 2. Çocukları övmek için söylenen söz.

bör بور: Eskiden siyah tahtalarda yazılan kalem.

böran بوران: Yağmurlu ve karlı kasırğa.

böranli بورانلى: Kasırgalı gece.

börttirmâk بورتتيرماق: Belirlemek.

börtmâk بورتماق: Belirlemek.

bördäki بورداقى: Btini almak için büyütülen hayvan, mal.

börsildäk بورسيلداق: Yumuşak. örnek: yumuşak ekmek gibi.

böri بورى: Kurt.

böz 1 بوز 1: Doku mağazasında pamuk ipten dokunan bir kumaş, mal, meta.

bözçi بوزچى: Tuval dokuyan kişi.

böz 2 بوز 2: Beyazımsı mavi renk.

böz bala 3 بوزباله 3: Olgunlaşmamış çocuk.

bözarmâk بوزرماق: Beyazlanmak, rengi solmak.

bözlamâk بوزله ماق: Çok ağlamak,.

bösgä بوسغه 1. Eşik, bir şeyin başlangıç Nuktası. örnek: şahr boşğasi

böş1 بوش: Boş, içinde hiçbir şey olmadan dolu karşıtı, **2.** Bilgisiz, **3.** Kimsesiz, **4.** Yapılacak işi olmayan.

böşlik بوشلیق: Boşluk, boş olan yer, havasız yer.

böşamâk بوشه ماق: **1.** Boşalmak, **2.** Hapisten çıkmak, **3.** Özgür olmak,

böş2 بوش: **1.** Gevşek, **2.** Cansız, güçsüz.

böşamâk بوشه ماق: Gevşemek, güçsüz olmak, yumuşamak.

böşaşmâk بوششماق: **1.** Yumuşamak, sertliği kalmamak, **2.** Zayıflaşmak.

böşang بوشنگ: Genellikle işsiz ve tembel insanlara söylenilir.

bögät بوغات: Nehir, su yolunun dar kısmı.

bögäz1 بوغاز: Hamile.

bögäz 2 بوغاز: Boğaz.

bögä بوغره: Hasta deve.

bögmâk بوغماق: **1.** Boğmak, **2.** El, ip vb. ile bir şeyi çepçevre sıkamak. **3.** Renkler uygun düşmemek,

bögik بوغیق: Boğuk. *örnek: boğik tavuş()*.

bögırsäk بوغیرساق: Hamurdan yapılan bir çeşit kurabiye.

bögız بوغیز: Boğaz. *bögzi ağrımaq*(boğaz ağrısı).

bögızlamâk بوغیزلماق: **1.** Boğazlamak, **2.** Gadarca, kan dökerek öldürmek.

bögın بوغین: **1.** Birkaç kemiğin birleştiği veya araya geldiği yer, bent, **2.** kuşak, nesil, **3.** hece,

böksa بوکسه: Bel ve uyluk arası.

bökmak بوکماق: **1.** Nemin emilmesinden dolayı şişmek, **2.** Aşırı yemenin neden olduğu şişkinlik nedeniyle hareketsizlik.

bökirmâk بوکیرماق: Bağırarak.

böler- bölmes بولر-بولمس: Değersiz, boşuna.

bölmâk1 بولماق: Bölmek.

bölim بولیم: **1.** Bölüm, **2.** Bir kuruluşun yönetim birimlerinden her biri, kısım, **3.** Eserlerin ayrılan bölümleri.

bölma بولمه: **1.** Ev, **2.** Bölüm.

bölek بولک: Bölek.

böleklamâk بولک لماق: Bölekleri daha küçük kıtalara bölmek, bölmek.

bölakça بولکچه: Küçük bölekler, böleklere ayrılma.

bölmâk 2 بولماق: **1.** Olmak, yapılmak, vuku bulmak, **2.** Bir şeyi elde etmek.

bölmägür بولمغور: Temelsiz, anlamsız.

bölacak بوله جک: Gelecek, olacak.

bölik بولیق: İyi büyüyen çocuk.

bölinmâk بولینماق: Olunmak.

bölinmas بولینمس: Bölünmez.

bölinma بولینمه: Bölünme.

böy1 بوی: **1.** Boy, **2.** Uzunluk, **3.** Devamında, *örnek: kun böyi işlamâk*(gün boyu çalışmak).

böyçan بوچن: Uzun bâyılı.

böydar بویدار: Uzun boylu.

böylob بویلب: **1.** Boyunca, iş hareketinin yönelişini gösteriyor.

böy lamâk بویله ماق: **1.** Ölçmek, **2.** Kontrol etmek, **3.** Boyuna iyice bakmak

böyli بویلی: Boylu, boyu uzun olan.

böy 2 بوی: Bekar.

böy- past بوی پست: Kısa böylü.

böydäk بویداق: Bekar, eşsiz.

böysunmâk بویسونماق: İtaat etmek, boyun eğmek, verilen buyruğa uymak.

böylaşmâk بویlaşماق: Boy ölçmek.

böyamâk بويه ماق: Boyamak.

böyâk بوياق: Renk.

böyâkçi بوياقچی: Renkçi, ressam.

böyâkçilik بوياقچیلیک: Royacılık.

böyin بويین: Boyun.

böyin tumar بويین طومار: Kadınların boynunda takılan kolyeler.

böyünbâğ بويین باغ: Hayvanların boyununda takılan ip.

böyinturuq بويینتوروق: Esaret, kölelik.

baha بها (f.): Değer.

bahâsiz بهاسیز: Değersiz.

bahâlamâk بهالماق: Değer vermek.

bebahâ بی بها: Değersiz.

bahâdir بهادیر: Kahraman, cesur, güçlü.
bahâr (f.): ilk bahar.

bahârgi بهارگی: Bahara ait.

bahâna بهانه (f.): Bahane.

bahânaçi بهانه چی: Bahane eden.

buhtânçi بهتانچی: İftira atan biri.

bayân بیان (a.): İfade.

bayt بیت (a.): Beyt.

bit بیت: Bit.

baytal بیتل: Dişi at.

bitmâk 1 بیتماق 1: Bitmek, tükenmek, 2. Sona ermek, 3. Çok yorulmak, 4. Güçsüz kalmak.

bitmâk 2 بیتماق 2: Bitki, tüy saç vb. şeyler çıkıp yetişmek.

bitmâk 3 بیتماق 3: Yazmak.

bitmas-tuganmas بیتمس- توگنمس: Bitek tükenmek bilmemek, sonu olmayan, sonuna gelmeyen.

bitişmâk بیتیشماق: Bir anlaşmaya varmak, anlaşma yapmak.

bitim بیتیم: Sözleşme, antlaşma, taahhüt.

bayt-ul-lâh بیت الله (a.): Allahın evi.

bayt-ul-mâl بیتالمال (a.): Devlet hazinesi.

biçmâk بیچماق: Biçmek.

biçim بیچیم 1. Biçim 2. Tarz, 3. Dıştan görünüş şekil, eşkal.

biçik بیچیق: Biçim

biçikçi بیچیقچی: Biçen.

biçiş-tikiş بیچیش-تیکیش: Terzilik.

bidirlamâk بیديرله ماق: Çabuk ve kötü konuşan

bir بیر: Bir, sayı sıfatı, sayıların ilki.

birlik بیرلیک 1. Birlik, bir arada olma durumu, 2. Bağlılık, benzerlik, 3.

birâz بیراز: Azıcık, biraz.

birâr بیرار: Kimdir, nedir, nasıldır.

birârta بیرارته: Bir tane, biri de.

bayrâk بیرق: Bayrak, bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi, sancak.

birâk بیراق: Ama, lakin, ancak.

birân بیران: Bir tane, biri de.

birânta بیرانته: Bir tane, biri de.

birâv بیراو: Belli olmayan, kimdir,, yabancı, birisi.

bir-bir بیر-بیر: Bir bir.

birta بیرته: Bir tane.

birta-birta بیرته-بیرته: Birer tane.

birta-yarimta بیرته-یریمته: Bir tane

birtalab بیرته لب: Birer birer tane.

birdam بیردم: Aynı, düşencisi, amacı ve mesleği aynı, tek yürek, tek ruh.

birdamlik بیردملیک: Birlik, aynı yönde.

birdan بیردن: Aniden, rastgele, tesadüfen.

birdan-bir بىر-بىردن: Yalnız, bir tane.
birthday بىر دە ی: Birbirimiz gibi, benzer.
birga بىر گە: Birlikte
birgalaşmâk بىر گە لىشماق: Birliktelik.
birleşmâk بىر لىشماق: Birleşmek.
birleşma بىر لىشما: Birleşme.
birleşuv بىر لىشوو: Birleşme.
bir lamçı بىر لىمچى: Birinci, en önceki
bir munça بىر مونچە: Bir çok.
birma-bir بىر بىر: Bir bir, ayrı ayrı, gözden geçirmek.
bayram بىر م: Bayram.
bayramana بىر مانه: Bayramlık.
bir yâqlama بىر ياقلمه: Yargılamak.
birikmâk بىر يک ماق: Birikmek
birinçi بىر ينجى: Birinci.
birinçilik بىر ينجىلىك: birincilik.
birin-ketin بىر ين-كيتىن: ardarda.
bir yâla بىر يوله: Bir keredede.
biz بىز: Biz.
ba' بىع (a.): Satma, satış.
ba'lamâk بىع له ماق: Oranı belirlemek, oranı sormak.
ba'laşmâk بىع لىشماق: Oranlamak.
biğillamâk بىيغىلله ماق: Yüksek sesle ağlamak.
biğsimâk بىيغسىماق: Çürümek.
biğin بىيغىن: Vücüdün yan kısmı.
biğinmâk بىيغىنماق: Saklanmak.
bigiz بىيگىز: Dikiş için kullanılan uzun ve büyük iğne
bildirmâk بىلدىرماق: 1. Bildirmek, anlatmak, 2. Herhangi konuda bilgi vermek, 3. İfade etmek.
bilak بىلك: Bilek.

bilak uzak بىلك اوزك: Bilezik.
bilmâk بىلماق: 1. Bilmek, 2. Bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak, 3. Tanımak hatırlatmak, 4. Sanmak, varsaymak, 5. İnanmak.
bilâghân بىله غان: Bilgan.
bilim بىلیم: Bilim, ilim.
bilimdân بىلیمدان: Bilim adamı.
bilimli بىلیملى: Bilimli, ilimli.
bilimsiz بىلیمسىز: Bilimsiz.
bima بىمه: Sigorta.
bīnâ بىنا (f.): Gözleri gören, kör olmya.
nâbīnâ نابینا: Kör, gözleri görmeyen.
biyölöji بىیولوژى: Biyoloji.
biya بىیه: Dişi hayvan.
bibi بى بى: Annebaba.
bet بیت: Yüz, bir şeyin yüzü.
becâ بىجا (f.): Boşuna, yararsız.
beçâra بىچاره: Biçare, çaresiz.
behâl بىحال: Halsiz.
beğäbar بى خبر: Habersiz.
bedavâ بىدوا: Devasız,
berahm بىرحم: Vahşi, rahmi olmayan.
berk بىرک: Kapalı, engelli.
bermâk بىرماق: 1. Vermek, iletmek, 2. Bırakmak veya bağışlamak, 3. Döndürmek, çevirmek, yöneltmek.
beri بىرى: Bu yana,
bez بىز: Organ, doku.
bezâr بىزار (f.): Biri ya bir şeye isteksiz.
bezbet بىزبیت: Söz dnlemeyen, utanmaz.
bezamâk بىزه ماق: Süslenmek.
bezak بىزک: Süslü.
besörâk بىسوراق: Sormak.

besh بېش: Sayı sıfatlardan 5 rakamı.

beşik بېشیک: Beşik.

betaraf بى طرف: Tarfsız.

begäraz بى غرض: Kasıtsız.

begäm بېغم: Gamsız.

befarq بى فرق: Farksız.

beqärär بى قرار: Kararsız.

bekär بىكار: İşsiz.

bekärçilik بىكارچىلىك: İşsizlik.

bekärga بىكارگه: Yararsız, boşuna.

bekara بىكاره (f.): Tembel, iş görmeyi çalışmayı sevmeyen, çaba göstermekten, sıkıntıdan kaçan, üşengeç.

bekat بىكت: İstasyon.

bekitmâq بىكىتماق: 1. Kapatmak, 2. Yayımını yasaklamak, son vermek, 3. Sır saklamak, 4. Bitirmek, unutturmak.

bekilmâq بىكىلماق: Kapamak.

bekinmâq بىكىنماق: Saklanmak, kapanmak.

begâr بىگار (f.): Ücretsiz, zorla çalıştırma.

begârlık بىگارلىك: Ücretsiz çalışmak.

begâna بىگانه(f.): Yabancı, bigane.

begânalaşmâq بىگانه لىشماق: Yabancılaşmak.

begânasiramâq بىگانه سیره ماق: Kendini yabancı hissetmek.

bel 1 بىل: Bel.

bellaşmâq بىللىشماق: Yarışmak, rekabet etmek.

bel 2 بىل: Toprağı aktarmaya veya işlemeye yarayan, uzun saplı ayakla basılacak yeri tahta, ucu sivri kürek, bir tarım aracı.

belça بىيلچه: Küçük bel.

belbâğ بىلباغ: Bele bağlanan mendil, genellikle bele bağlanan şeyler.

belgi بىلگى: Belge, doküman.

belgilamâq بىلگىله ماق: Belgelemek.

belgili بىلگىلى: 1. Belgeli, belgesi olan, 2. Belli, kesin.

belançak بىلنچك: Salıncak.

belamâq 1 بىله ماق 1: Bebeğin elini ayağını bağlayarak beşiğe yatırıp uyutmak.

belamâq 2 بىله ماق 2: Sürmek.

bellî بىلى: Belli.

bema'nî بىمعنى (f.a.): Manasız.

bemâvrid بىمورد: Faydasız.

bevâşta بى واسطه: Torpilsiz.

bevâkt بى وقت: Vakitsiz, zamanı olmayan.

beva بىوه (f.): Dul.

behuda بىهوده (f.): Boşuna, yararsız.

behuş بىهوش: Baygın, bilinçsiz.

beadab بى ادب: Edepsiz.

bearmân بى ارمان: Arzusuz.

2.8. Pe / پ: Özbek alfabesinin dördüncü harfi (be) harfini ifade eder.

pâdşâh پادشاه (f.): Padişah, bir devlet başkanına verilen unvan, hükümdar, sultan.

padişâhlik پادشاهلىك: Padişalık, sultanlık.

pâda پاده (f.): Hayvan sürüsü.

pâdaçi پاده چى: Hayvan sürüsünü yöneten, çoban.

pârâzit پارازیت (y.): Parazit, asalak.

pârâşut پاراشوت (f.): Paraşüt.

paraşutçi پاراشوتچى: Paraşütçi.

pârâfin پارافین (L.): Parafin.

pårågråf پاراگراف (y.): 1. Paragraf, düzyazıların kendi içinde satır başlarıyla ayrıldıkları bölümler. 2. Bölüm.

pårtlamâk پارتله ماق: Patlamak.

pårtlávçi پارتلاوچی: Patlayıcı.

pårtizân پارتیزان (f.): Subay, asker.

pårk پارک (E.): Park, bir yerleşme merkezinde halkın gezip hava alması için düzenlenmiş ağaçlı ve çiçekli bahçe.

pårlåman پارلمان (f.): Parlamento.

pårlamâk پارله ماق: Parlamak.

påra پاره (f.): Rüşvet, çıkar.

påråhör پاره خور (f.): Rüşvetçi, rüşvet alarak iş gören kimse.

påsban پاسبان (f.): Taraftar.

påsangi پاسنگی (f.): Eskiden eşyaları ölçmek için kullanılan taş.

påşna پاشنه (f.): Topuk.

påşnali پاشنه لی: Topuklu.

pågâna پاغانه (f.): Adım, basamak.

påk پاک (f.): 1. Temiz, 2. Doğru.

påklamâk پاکله ماق: Temizlemek.

nåpåk ناپاک: Çirkin temiz olmayan.

påkat پاکت (f.): Paket, zarf.

påkdâman پاکدامن (f.): Namuslu, iffetli.

påkîza پاکیزه (f.): Temiz.

påliz پالیز (f.): Kavun, karpuz ekilen tarım.

påmadur پامدور (et.): Domates.

påna پانه (f.): Dik durmak için direğin altına yerleştirilen bir tahta parçası .

påy andâz پای انداز (f.): Önemli insanların ayaklarının altına serilen halı.

påyân پای انداز (f.): Son, nihayet, akıbet.

påyânsiz پایانسيز: Sonsuz.

påytåht پایتخت (f.): Başkent, merkez.

påyça پایچه (f.): Hayvanın ayağı, paça.

påylamâk پایله ماق: Cereyan etmek.

påymål kılmâk پایمال قیلماق : Çiğnemek.

påynåb پایناب (f.): Su deposunun altından çıkarak akan su.

påya پایه (f.):1. Baz, 2. Masa, sandalye gibi eşyaların tabanı.

pat پت 1. Tüy, halıları kaplayan yapay tüy.

patak پتک (f.): Ayakkabı büyük geldiğinde küçültmek için kullanılan ayakkabı tabanı.

patnus پتنوس (ru.): Tepsi.

patr پتیر (a.): Hamurdan yapılan börek.

patırlamâk پتیرله ماق 1. Ses çıkarmak, 2. Yıldızların ardışık ve hızlı görünmesi.

paçåk پاچق: Bükülmüş.

paçåklamâk پاچقله ماق 1. Bükmek, 2. Ezmek.

påhta پخته (f.): Pamuk.

påhtali پخته لی: Pamuklu.

puhta پخته (f.):1. Sert güçlü bina 2. Yetişkin 3. Pişmiş

påhsa پخسه: Duvar yapma.

påhsaçi پخسه چی: Duvarcı, usta.

påhsali پخسه لی: Kerpiç, kerpiçten yapılan duvarı olan.

påhman پخمان: Düzensiz, bakımsız.

par پر (f.): Tüy.

paråganda پراگنده (f.): Dağınık, her tarafa saçılmış.

parç kılmâk پرچ قیلماق (f.): Çekiçleme.

parça پرچه (f.): Bölek, parça.

parçalamâk پرچه له ماق: Parçalamak.

parçin پرچین (f.): Çekiçleme.

parçınlamâḡ ماڤ پړچينله **1.** Çekiçlemek, **2.** Yere yapıştırmak, sokmak.

parda پرده (f.): **1.** Perde, **2.** İki yeri birbiriden ayıran bölme, **3.** Seste pes perde **4.** Bir sahne eserinin büyük bölümlerinden biri.

pardasiz پرده سيز: Perdesiz.

pardalamâḡ پرده له ماڤ: Perdelemek.

pres پرس (L.): Pres, baskı.

preslamâḡ پرسله ماڤ: Preslemek.

parastiş پرستش (f.): İbadet etmek, tapmak.

parsunaj پرسوناژ **1.** Ünlü ve büyük kişi, **2.** Edebî eserler yaratan ve tiyatrodaki sahne alan kimse.

parsunal پرسونل (L.): Personel.

parma پرمه (f.): Burma.

parmalamâḡ پرمه لماڤ: Burmalamak.

parmaçi پرمه چی: Burmacı.

printar پرنتر: Yazıcı.

paransîp پرنسیپ (L.): **1.** Prensip, **2.** İlke.

pransîpsiz پرنسیپسيز: Prensipsiz.

pransîpli پرنسیپلی: Prensipli.

parvâ پروا (f.): Perva, çekinme, sakınma.

beparvâ بی پروا: Pervasız, korkusuz.

parvaz پرواز (f.): Uçmak, uçuş.

parvâna پروانه: Kelebek.

parvardigâr پروردگار (f.): Tanrı.

parvariş پرورش (f.): Yetiştirmek, öğretmek, terbiye etmek.

parvarişgâh پرورش گاه (f.): Yetimhane.

parvarişlamâḡ پرورش له ماڤ: Terbiye etmek, eğitmek.

pröjektör پروجیكتور (f.): Projektör, ışıldak.

parhez پرهیز (f.): Kaçınmak, imtina etmek.

parhezli پرهیزلی: Diyetli.

parhezâna پرهیزانه (f.): Doktor tarafından hasta için önerilen yemek, perhiz.

parhezgâr پرهیزگار (f.): Perhizkar.

parî پری (f.): Peri, hayal ürünü varlık, çok güzel.

perîzâd پرزاد (f.): Perinin çocuğu.

parîşân پریشان (f.): Dağınık, düzensiz, karmakarışık.

parîşânlık پریشانلیک: Perişan olma durumu, fakirlik, biçarelik.

parîvaş پریشوش (f.): Periye benzeyen, aşırı güzel.

pajmurda پژمورده (f.): solmuş.

past پست (f.): **1.** Kısa, **2.** Alçak,

pastlık پستلیک: **1.** Kısıklık, **2.** Alçaklık.

pöst پوست (f.): Post, makam.

pista پیسته (f.): Fıstık,

pösta پوسته (f.): Posta, bir yere gelen veya bir yere gönderilen mektup ve emanetlerin tümü.

pöstâhâna پوستخانه: Postahane.

pöstaçi پوسته چی: Postacı.

pasaymâḡ پسه یماق: **1.** Büyük bir makamdan düşmek, **2.** Çökmek, **3.** Güçsüzleşmek.

pasîmîzm پسیمیزم (L.): Kötümserlik, şüphecilik.

pesîmîst پسیميست (L.): Kötümser, şüpheli.

pesîmîstik پسیميستیک (L.): Kötümser.

pušta پشته (f.): Çıkıntı, bir tarım alanında küçük nehir arasındaki mesafe.

paşa پشه (f.): Sinek.

paşähäna پشه خانه (f.): Sineklerin içeri girmesini önlemek için yapılan çadır.

puşeymân پشیمان (f.): Pişman.

puf پوف (f.): Bir ateşi söndürmek veya canlandırmak için dudakları hafifçe büzerek dışarı verilen soluğun çıkardığı ses.

pufak پوفک (f.): Balon.

puflamâk پوفله ماق (f.): Püflemek.

päkir پقير (f.): Kova.

pakna پکنه (f.): Kısa boylu.

plân پلان (L.): Plan, bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen.

plähmân پلخمان (f.): Taşı uzağa atmak için kullanılan bir şey, oyuncak.

palägda پلغده (f.): 1. Çürümüş tohumlar, çürümüş yumurtalar.

palla پله (f.): Ölçeğin bir tarafı.

pala-partiş پله پرتیش (f.): Düzensiz konuşmak, alakasız konuşmak.

palīd پلید (f.): Temiz olmayan, kirli, necis.

panâh پناه (f.): 1. Barınak, 2. Sponsor, 3. Destekçi.

pancara پنجره (f.): Pencere.

pancarali پنجره لی (f.): Pencereci.

pançsanbi پنجشنبه (f.): Perşembe.

panca پنجه (f.): Parmak.

pand پند (f.): Öğüt.

pinhân پنهان (f.): Saklı.

pinhânī پنهانی (f.): Gizli.

puç پوچ (f.): 1. İçi boş, 2. Temelsiz, beyinsiz.

puçaymâk پوچه يماق (f.): Şişliği ve iltihabı azalan.

pört پورت (f.): Liman.

purkamâk پورکه ماق (f.): Püskürtmek.

purkagiç پورکه گيچ (f.): Püskürtme.

pöst پوست (f.): Kabuk, bir şeyin üstünü kaplayan ve onu dış etkilere karşı koruyan, kendiliğinden oluşmuş sertçe bölüm, kışır.

pöst dunba (f.): Yağlı kuruk.

pöstek پوستک (f.): Hayvan derisinden yapılan düşek.

pöstin پوستين (f.): Kürk mont.

bepol بی پول (f.): Parasız.

puldâr پولدار (f.): Zengin, parası çok olan kimse.

pulsiz پولسيز (f.): Fakir, parası olmayan.

pullamâk پوللماق (f.): Satmak, para yapmak.

pulli پوللی (f.): Paralı, zengin.

pölâd پولاد (f.): Çelik, polat.

pulīs پوليس (fr.): Polis.

pöpanak پوپنک (f.): Küf.

pöpanaklamâk پوپنکله ماق (f.): Küflenmek.

pöpisa پوپيسه (f.): Tehdit etmek, korkutmak.

pöçâk پوچاق (f.): Kabuk.

pörtana پورتنه (f.): Denizin güçlü dalgaları.

pörsildäk پورسيلداق (f.): Yumuşak ekmek.

pörsillamâk پورسيلله ماق (f.): Yumuşak olmak.

pöstlâk پوستلاق (f.): Bitkilerin ve meyvelerin dış kabuğu.

pök پوک (f.): 1. İçi boş, boş ağaç, 2. İçi boş insan, kendini çok gösteren.

pahlavân پهلوان (f.): Kahraman, pehlivan.

pay1 پی (f.): İnsan ve hayvan vücudundaki organların hareketini düzenleyen sert bir element.

pay2 پی (f.): Bir amaç için çabalamak.

piyâda پیاده (f.): 1. Yürüyerek gelmek, 2. Satranç oyunundaki güçsüz taş.

piyâz پیاز (f.): Soğan.

piyâzdâğ پیازداغ (f.): Kavurulmuş soğan.

piyâla پیاله (f.): Bardak.

payt پیت: 1. O an, **2.** Belli bir zaman, **3.** Fırsat, zaman.

pitirlamâk پیتیرله ماق: Paniklemek.

piçâk پیچاق: Bıçak.

piçâklamâk پیچاقله ماق: Bıçaklamak.

piçâkçi پیچاقچی: Bıçak yapan kişi.

piçâkçilik پیچاقچیلیک: Bıçak yapma işi.

piçir-piçir پیچیر-پیچیر: Çok sesizce konuşmak.

piçirlamâk پیچیرله ماق: Çok yavaşça konuşmak.

piçing پیچینگ: İroni.

pedâgoji پیداکوژی (y.): Pedozi, eğitim bilimi.

paydâ bolmâk پیدا بولماق (f.): Bulunmak.

pîr پیر: 1. Yaşlı, **2.** Rehber.

payrav پیرو: Takipçi.

payravlik پیرولیک: Takipçilik.

pistirme پیستیرمه: Pusu.

pismâk پیسماق: 1. Kapanmak, kendini saklamak, **2.** Ağzını kapatmak.

pismik پیسمیق: Muhafazakar, ne yapıp ettğini kimse ile paylaşmayan.

pişkirmâk پیشقیرماق: Hayvanların burundan sesler çıkartması.

pişlâk پیشلاق: Bir tür peynir.

pişkâb پیشقاب: Tabak.

pişmâk پیشماق: 1. Pişmek, **2.** Meyvenin olgun duruma gelmesi.

pişik پیشیق: Pişik, pişmiş olan, yetişmiş olan, olgunlaşmış.

pişikçilik پیشیقچیلیک: Meyvelerin pişmiş olması.

pişirik پیشیریق: Düğünlerde yapılan kurabiyeler.

pägâmbar پیغمبر (f.): Peygamber.

pâkâmâk پایقه ماق: 1. Hissetmek, sezmek, **2.** Anlamak, okumak.

pikillamâk پیقلله ماق: Ağlamak ya da gülmek zamanında ses çıkarmak.

paykâl پیکال: Çevirili alan, ekilli arazi.

pîlut پیلوت (fr.): Pilot.

pilla پیله (f.): İpek böceğinin çevresindeki kabuk.

paymân پیمان (f.): Şart, sözleşme.

paymâna پیمانه (f.): Kadeh.

payvast پیوست (f.): Bağlı.

pavasta پیوسته (f.): Bağlı.

payvand پیوند (f.): Bağlantı.

payvandlamâk پیوند له ماق: Bir ağacın dalını başka bir dala aşılacak.

payvandçi پیوندچی: Ağaçların bir birine bağlayan, onları bir eden.

paypaslamâk پایپیسله ماق: Dokunmak, almak, kullanmak, el sürmek.

pech پیچ (f.): Vida, döndürülerek bir yere sokulan burmalı çivi.

peçak پیچک: Sarmaşık.

pes پیس: Vücutta beya lekelerin ortaya çıkmasına ve solgun ve benekli olmasına neden olan bir hastalık.

peşâna پیشانه (f.): 1. Alın, **2.** Kader, kismet.

peşkâdam پیش قدم (f.): Öncü.

peşvâ پیشوا (f.): Lider, yetkili, rehber.

peşvâz چىقماق **peşvâz** پېشواز: Karşılama.

peşin پېشىن (f.): Öğlen.

peşinlik پېشىنلىك: Öğle yemeği.

2.9. te / ت: Özbek alfabesinin beşinci harfi (te) harfını ifade eder.

tâb تاب (f.): 1. Durum, sağlık, 2. tahamül. Örnek: *kinçiliklarga tab keltirmâk* / zorluklara tahamül etmek. 3. Dayanmak.

tâbân تابان: 1. Taban, 2. Ayağın arkası, topuk.

tâblamâk ماق تابلە: 1. Isıtmak, kızdırmak.

tâbâra تاباره: 1. Daha fazla, 2. Hızlı. Örnek: *kiş kirip künler tabara kişkärdi* / kış gelince günler daha fazla kısadı.

tâbe' تابع (a.): İtaatkar, takipçi, birinin kontrolü altına girmek, bir şeye veya bir kimseye bağlı olmak.

tâbe'lik تابعليك: Tabilik, tabi olma durumu.

tâblu تابلو (fr.): Tablo.

tâbut تابوت (a.): Tabut, ölü salı.

tâptamâk ماق تاپته: 1. Tepmek, 2. Üzerine basarak sıkıştırmak, 3. Ayağıyla vurmak.

tâparman تاپرمن: Para kazanan kimse.

tâpşirmâk تاپشیرماق: Teslim etmek, işi birine bırakmak, emanet etmek.

tâpşirik تاپشیريق: Bir işi veya bir şeyi birine teslim etmek.

tâpğan-tutğan تاپگن-توتگن: 1.Çalışıp kazandığı her şey, 2. Tüm varlık.

tâpmâk تاپماق: 1. kazanmak, 2. Bulmak, 3. Bir şeyi elde etmek, 4. İstenilen şeye kavuşmak.

tâpķir تاپķير: Zeki, akıllı.

tâpşimâk تاپشیرماق: Bilmece.

tâpinmâk تاپینماق: 1. tapmak, saygı göstermek, 2. sığınmak.

tât تات: Tad.

tâtli تاتلی: Tadlı, tadı güzel, leziz.

tâtmâk تاتماق: Tatmak, bir şeyden az miktarda yemek veya içmek.

tâtuv تاتوو: Yakınlık, arkadaş canlısı, samimi.

tâtuvlik تاتووليك: Samimilik, samimiyete yaşamak.

tâtinmâk تاتینماق: Biraz tatmak, yemek, içmek.

ta'sir تاثیر (a.): Etki.

ta'sirçan تاثیرچن: Etki eden.

ta'sir ķilmâk تاثیر قیلماق: Etki etmek, tesir etmek.

ta'sirli تاثیرلی: Etkili.

beta'sir بی تاثیر: Etkisiz.

tâc تاج (f.): Taç.

tâcdâr تاجدار: Taçlı, şah, hükümdar.

tâcir تاجر (a.): İş adamı.

târ تار: 1. Dar, 2. Cimri adam.

târlık تارلیك: Dar olma durumu.

târaymâk تاره یماق: Daralmak.

târâc تاراج (f.): Yağmalamak.

târtmâk تارتماق: 1. Tartmak, 2. Kendine çekmek, 3. Ölçmek, 4. Benzemek, 5. Dikkatla bakmak, incelemek, değer biçmek.

târtma تارتمه: Çekmece.

tartışmâk تارتیشماق: 1. Tartışmak.

târtik تارتیق: Hediye.

târtinmâk تارتینماق: Utanmak, geri çekmek.

târtinçâk تارتینچاق: Utangaç.

târtinçâklık تارتینچاقلık: Utangaçlık.

- tārīḥ** تاريخ (a.): Tarih.
- tārīḥçi** تاريخچی: Tarihçi.
- tārīḥī** تاریخی: Tarihî.
- tārīḥīlik** تاریخیلیک: Tarihiçilik.
- tāza** تازه (f.): Taze, temiz.
- tāzalamâḳ** تازه له ماق: Temizlemek, tazelemek.
- tāzelik** تازه لیک: Tazelik.
- tāzi** تازی (f.): Av atı.
- tās** تاس: Kel olan kimse.
- taassuf** تاسف (a.): Pişman , üzgün,
- ta'sīs etmâḳ** تاسیس ایتماق (a.): Kurmak, tesis etmek.
- tāş** تاش: Taş.
- tāşlâḳ** تاشلاق: Taşı çok olan yer.
- tāşbâḳä** تاشبکه: Kaplumbağa.
- tāşböran** تاشبوران: Taşlama.
- tāşkömir** تاش کومیر: Taş kömür.
- tāşmâḳ** تاشماق: 1. Taşmak, 2. Kaynamak, 3. Öfke, sabırsızlık veya heyecan yüzünden kendini tutamamak.
- tāşḳin** تاشقین: Taşkın.
- tāşma** تاشمه: Kol ve bacaklarda çıkan küçük sivilceler.
- tāşimâḳ** تاشیماق: Taşımak.
- tâğ** تاغ: Dağ.
- tâğä** تاغه: Dayı.
- tâḳça** تاقچه: Evlerin duvarında yapılan küçük dolaplar.
- taâḳmâḳ** تاقماق: 1. Takmak, 2. Düğün ve törenlerde takı armağan etmek, 3. Ad lakap koymak.
- tâḳinçâḳ** تاقینچاق: Yüzük, kolye gibi süsler.
- tâk** تاک (f.): Üzüm asması.
- ta'kīd** تاکید: 1. Vurgulamak 2. Belirlemek, damgasını vurmak.
- ta'kīdlamâḳ** تاکیدله ماق: 1. Vurgulamak 2. Belirlemek, damgasını vurmak.
- tâl** تال: Meyvesiz ağaç.
- tâlmâḳ** تالماق: Yorulmak.
- tâlmas** تالمس: Yorulmayan.
- tâla** تاله: Doğal ve yapay doku malzemesi.
- tâlali** تاله لی: Dokulu.
- tâliḳmâḳ** تالیقماق: Yorulmak.
- tâm** تام: Çatı, dam.
- tâmmâḳ** تامماق: Damlamak.
- tâmçi** تامچی: Damla.
- tâmçilamâḳ** تامچيله ماق: Damlamak.
- tâmir** تامیر: 1. Damar, 2. Kök.
- tâmirzâḳ** تامیرزماق: Damlatmak.
- tâmirzî** تامیرزگی: Damızlık, maya.
- tâmirzîç** تامیرزگیچ: Damlatan.
- ta'mīn ḳilmâḳ** تامین قیلماق (f.): Sağlamak, temin etmek.
- ta'mīnlamâḳ** تامینله ماق: Temin etmek.
- tânk** تانک (e.): Tank, zırhlı ve silahlı, tekerlekleri paletli, motorlu savaş taşıtı.
- tâng** تانگ: Sabahleyin.
- tânmaḳ** تانماق: Kabul etmeme, tanımama, inkar.
- tânişmâḳ** تانیşماق: Tanışmak.
- tânimâḳ** تانیماق: Tanımak.
- tâvân 1** تاوان: Zarar.
- tâvân 2** تاوان: Işıltılı.
- tâvuş** تاووش: Ses, seda; sözcüğün en küçük unsuru ünlü ve ünsüz sesleri
- tâvuşsiz** تاووشسيز: Sessiz,
- tâvuşli** تاووشلی: Sesli, sedalı.

- tāvūşqān** تاووشقان: Fare.
- tāvuk** تاووق: Tavuk.
- tāva** تاوه (f.): Tencere.
- tāy** تاي: Tay, üç aylık at yavrusu.
- tāygānamāq** تيغناماق: Kımıldamak.
- tāymāq** تايماق: 1. Kımıldamak, 2. Kendiliğinden çıkmak,
- tabāşir** تاباشير (bk.): Sekiden kullanılan tahta kalem.
- tabāk** تباق (عين): Tabak.
- tabarruk** تبرک (a.): Bereketli, mübarek.
- tabrīk** تبریک (a.): Kutlama, tebrik.
- tabrīklamāq** تبرىكله ماق: Kutlamak, tebrik etmek.
- tebrīknama** تبرىكنامه: Tebrik kartı, kutlama sözleri.
- tabassum** تبسم (a.): Tebessüm, gülümseme.
- tab'īd** تبعيد: Sürgün.
- tablīg** تبليغ (a.): Bildirme, bildiri, haber verme, tebliğ.
- tapir-tupur** تپير-توپور: Düzensiz adımların sesi.
- tatalamāq** تاته له ماق: Tırnaklamak, kaşınmak.
- tatimāq** تتيماق: Tatmak, tesir etmek, yetmek.
- tuccār** تجار (a.): İş adamı.
- tivārat** تجارت (a.): Ticaret, işletme.
- tacavuz** تجاوز (a.): Tecavüz, saldırı.
- tacriba** تجربه (a.): Deneyim, deney, görgü.
- tacribasiz** تجربه سيز: Deneyimsiz.
- tacribavaī** تجربوى: Tecrübeli.
- tacalli** تجلى (a.): Belirme, görünme, gözükme, tezahür.
- taclīl** تجليل (a.): Saygı gösterme, kutlama, yükseltme, yükseltiş.
- tahrīr** تحرير (a.): Yazmak işi, yazma.
- tahrīrī** تحريرى: Yazılı.
- taḥsīn** تحسين (a.): Aferin, hayranlık.
- taḥsīl** تحصيل (a.): Eğitim.
- tuḥfa** تحفه (a.): Hediye.
- taḥqīr** تحقير (a.): Aşağılama.
- taḥqīrlamāq** تحقيرله ماق: Aşağılamak.
- taḥqīq** تحقيق (a.): Araştırmak.
- taḥqīqlamāq** تحقيق له ماق: Araştırmak.
- taḥlīl** تحليل (a.): Analiz.
- taḥammul** تحمل (a.): Tahammül, sabr.
- taḥammulli** تحمللى: Sabırlı.
- tāḥlam** تخلم: Üst üste atılan şeyler.
- tāḥlamāq** تخله ماق: Yorganları büküp bir yere atmak.
- tāht** تخت (f.): Taht, yatak.
- tāhta** تخته (f.): 1. tahta, ağaç, 2. okularda yazma amaçlı kullanılan tahta.
- ta'mīnlamāq** تامينله ماق: Temin etmek, sağlamak, elde etmek.
- tānk** تانک (e.): Tank.
- tānkçi** تانکچى: Tankçı.
- tāng** تانگ: Sabahleyin.
- tārtīb** ترتيب (a.): Sıralama, düzenleniş, tertip, sıralanış, dizgi.
- tārtīblamāq** ترتيب له ماق: Sıralamak, düzenlemek.
- tārcumān** ترجمان (a.): Çevirmen.
- tārcumānlık** ترجمانلىك: Çevirmenlik.
- tārcima** ترجمه (a.): Çeviri.
- tārcīḥ** ترجيح: Tercih.
- taraddud** تردد (a.): Kararsızlık, duraksama, ikircik.

tardīd تردید (a.): Red etme, karasız kalma.

tarassud ترصد : Gözetim.

tarġīb ترغیب (a.): Teşvik, özendirme.

tarġāmāq ترغمه ماق : Saçılmak, dağılmak, yönelmek.

tarġān ترغاق : Dağınık.

tarāḳiyāt ترقیات (a.): İlerlemek, yükselmek..

tarkīb ترکیب (a.): Bir araya getirme, birleştirme.

tarkībī ترکیبی : Tamlama, birleşme, terkip.

tark etmāq ترک ایتماق (a.): Terk etmek, vazgeçmek.

tarmāq ترماق : 1. Dal, 2. Temel yol, 3. Temel teşkilat. Örnek: *maarif tarmāqlari* / eğitim teşkilatı.

tarmāqlamāq ترماقلماق : dal sürmek.

tarmāqli ترماقلى : Bir çok dalı olan bir kurum.

tarmaşmāq ترمشماق : Tırmanmak.

tarmim ترمیم (a.): Düzeltmek.

tarang ترنگ : Çok sert çekilen bir şey.

taranglamāq ترنگلماق : Bir şeyi çok sert çekerek ses çıkartmak.

taranglaşmāq ترنگلشماق : Ortak olarak bir şeyi çok sert çekerek ses çıkartmak.

tarannum ترنم (a.): Terennüm, güzel ve alçak sesle şarkı söyleme.

tarvaic ترویح (a.): Yaymak.

taramāq تره ماق : Taramak.

tarāq تراق : Tarak.

tarāqçi تراقچی : Tarakçı.

tariq تریق : Darı.

tariqday تریقده ی : Çok küçük.

tarillamāq تریلله ماق : Tır tır sesini çıkarma.

trīliyun تریلیون (fr.): Milyar kere bin.

tasbīh تسبیح : Dua etmek, zikretmek.

tascīl تسجیل (a.): Herhangi bir şeyi resmi olarak kaydetme.

taskīm تسکین (a.): Teskin, acı, öfke, heyecan vb. duyguları yatıştırma, dindirmeye çalışma.

tasallī تسلی (a.): Teselli.

tasliyat تسلیت (a.): Başsağlığı.

taslīm تسلیم (a.): Teslim, bir şeyi sahibine bırakma.

tasvaīd تسوید (a.): Karalama, müsvedde yapma.

taş تش : Dış.

taşabbus تشبث (a.): Girişim, girişme.

taşbīh تشبیح (a.): Benzetme.

taşḥīs تشخیص (a.): Kim ve ne olduğunu anlama, seçme, belirleme.

taşrif تشریف (a.): Bir yeri onurlandırma, şereflendirme.

taşġari تشقری : Dışarı.

taşġi تشقی : Dışarıdaki.

taşakkur تشکر (a.): Teşekkür.

taşakkurnāma تشکرنامه : Teşekkür belgesi.

taşkīl ġilmāq تشکیل قیلماق (a.): Teşkil etme.

taşlamak تشله ماق : 1. Bir şeyi yere atmak, 2. Vazgeçmek, terk etmek; 3. Dışlamak.

taşvīş تشویش (a.): Endişe, kaygı, üzüntü.

taşvīşlanmāq تشویشلنماق :

Endişelenmek.

taşvîk تشويق (a.): Teşvik, isteklendirme, özendirme.

taşvîkî تشويقى: Teşvik etmek özendirme.

taşimâk تشيماق: Taşımak, götürmek.

taşâduf تصادف (a.): 1. Tesadüf 2. Rastlantı, rast geliş.

taşâdum تصادم (a.): Kaza, çarpışma.

taşadduk تصدق (a): Sadaka.

taşdîk تصديق(a.): Onay.

taşdîklamâk تصديقله ماق: Onaylamak.

taşarruf تصرف (a.): Ele geçirme, bir şeyi kullanma yetkisi; tutum; para biriktirme.

taşfiya تصفيه (a.): Arıtmak, temizlemek.

taşmîm تصميم (a.): Karar.

taşnîf تصنيف (a.): Tasnif, bölümlenme.

taşnîflamâk تصنيفله ماق: Tasnif etmek, bölümlenmek.

taşavvur تصور (a.): Hayal, imge.

taşavvuf تصوف (a.): Tanrının niteliğini ve evrenin oluşumunu varlık birliği anlayışıyla açıklayan

dini ve felsefi akım, tasavvuf.

taşvîb تصويب (a.): Bir düşünce veya davranışın doğruluğunu onama, uygun bulma, tasvip etme.

taşvîr تصوير (a.): 1. Betimleme, 2. Fotoğraf, 3. Kare.

taşvîrlamâk تصويرله ماق: 1. Resim çizmek, 2. Betimlemek,

taşvîrî تصويرى: Tasvir niteliğinde olan, tasvirle ilgili, betimsel.

tazyîk تضيق (a.): Zor durumda bırakmak.

tabîk تطبيق (a.): 1. Uygulama, 2. Eşleşme.

taṭbîk etmâk تطبيق ايتماق : 1. Uygulamak, 2. Eşleştirmek.

taârif تعارف (a.): İltifat.

t'âlî تعالى (a.): Mükemmellik, yükseliş.

ta'bîr تعبير (a.): Tabir, yorum.

t'accub تعجب (a.): Taaccüp.

t'accublanmâk تعجبلماق: 1. Şaşırarak, 2. Büyülenmek.

ta'dad تعداد (a.): Sayı.

ta'ddî تعدى (a.): Tecavüz, baskı.

taaruż تعرض (a.): Saldırı.

ta'rîf تعريف (a.): Tarif, tanım.

ta'rîflamâk تعريفله ماق: Tanımlamak, övmek.

ta'zîr تعزير: Suçlamak, ayıplamak, kına.

ta'ziyat تعزيت: 1. Teselli etmek, 2. Yas tutmak.

ta'sub تعصب: Ön yargı, bağnazlık.

ta'ṭîl تعطيل (a.): Tatil.

ta'ẓîm تعظيم (a.): Saygı gösterme, ululama.

ta'qîb تعقيب (a.): Takip, izleme, arkasından gitme.

ta'qîb etmâk (qilmâk) تعقيب ايتماق: Takip etmek, izlemek.

ta'qîm تعقيم: 1. Verimsiz durumda getirme, sonuçsuz bırakmak, kısırlaştırma, 2. Mikrobundan arıtmak.

ta'lluḡ تعلق (a.): 1. Ait, 2. Bağlılık.

ta'lluḡli تعلقلى: 1. Bir şeye veya kimseye ilgisi olan, 2. Bir şey veya kimseye ait olan.

ta'lîm تعليم (a): Eğitim, terbiye.

ta'lîmî تعليمى: Eğitilmiş, ahlaklı, terbiyeli.

ta'mîr تعمیر (a.): Onarım, onarma.

ta'vaiz تعويد (a.): Beladan ve afetten kurunmak için mollalar tarafından verilen kağıt dua; muska.

ta'yin تعيين (a.): Ayarlama, belirleme.

ta'yinlamak تعيينه ماق. Ayarlamak, belirlemek.

tägära تغاره (f.): Büyük tencere.

tägın تغین: Tekrar vurgulamak.

tägır تغیر (a.): Değişim.

taf تف (f.): Buhar.

tafavut تفاوت (a.): Fark, ayırım.

taft تفت (f.): Sıcaklıktan oluşan ısı.

taftiş تفتيش (a.): Denetleme.

tafs تفس: Sıcaklık.

tafsir تفسير (a.): Yorumlama, yorum.

tafsil تفصيل (a.): Ayrıntı.

tafakkur تفکر (a.): Düşünme, düşünüş.

täqāza تقاضا (a.): Talep etme.

täkdır تقدیر (a.): Kader, kısmet.

täkdırlamak تقدیر له ماق: Takdir etmek, beğenmek, değer biçmek.

täkdıs تقدیس (a.): Kutsal sayma,

täkdım تقديم (a.): Bir şeyi karşılıksız olarak birine verme, sunma, tanıtma.

täkrız تقریظ (a.): Övme, bir eserin başına konulan yetkili bir kimsenin yazdığı, övücü tanıtma yazısı.

täkrızçı تقریظچی: Takriz yazan.

täksim تقسیم (a.): Bölüş.

täksimçi تقسیمچی: Bölme işini yapan.

täksımlamak تقسیم له ماق: Bölme, taksim etmek.

täksimat تقسیمات (a.): Bölüş.

täksir تقصیر (a.): Bir işi becermek için hata yapmak, hata.

täqällub تقلب (a.): Sahtekar.

täklıdçi تقلیدچی: Taklitçi.

täklıdı تقلیدی: Taklitten ibaret olan.

täqvâ تقوا (a.): Allahtan korkma, takva.

täkä تقه: At nalı.

täkäçi تقه چی: At nalı yapan kişi.

täkalamak تقه له ماق: At ve eşeğin ayağının altına nal takmak, nal çakmak.

täkkä تقه: Tamamen.

täkamak تقه ماق: Yaklaştırmak, yakınlaştırmak.

täkir تگیر 1. Kurak arazi, kurak bir yer, 2. Saçı, tüyü olmayan.

täkiğ تقیق: Yasak.

täkiğlamak تقیقله ماق: Yasaklamak.

täkillamak تقیقله ماق: Tık-tık sesi

k

u

t

s

a

m

a

.

takamul تکامل (a.): 1. Mükkemel olmak, 2. Gelişim, gelişme.

takamullaşmak تکامللشماق: Mükemmelliğe ulaşmak, gelişmiş.

takabbur تکبر (a.): Kibirlenme, büyülenme, çalım kurum.

takbır تکبیر (a.): Tekbir.

- tekrâr** تكرار: Tekrar.
- takrarlamâķ** تكرارلماق: Tekrarlamak.
- takalluf** تكلف (a.): Problem.
- taklîf** تكليف (a.): Problem.
- taka** تكة: Koç.
- tag** تگ: Bir şeyin alt kısmı, altı.
- tagîn** تگین: Hükümdar ailesinden olan erkeklere verilen unvan, prens.
- talavat** تلاوت (a.): Kur'anı güzel ve yüksek sesle usulünce okuma.
- talpinmâķ** تالپینماق: 1.Uçmak,2. Çabalama.
- taltaymâķ** تالتة يماق: 1. Kibirleşmek, narsist olmak, 2. Büyük konuşmak.
- talaşmâķ** تالشماق: Bir şeye sahip olmak için tartışmak, bahsetmek.
- talafât** تلفات (a.): Kayıplar.
- talaffuz** تلفظ (a.): Telaffuz, söyleyiş.
- talğân** تلقان: 1. Dut ve kurumuş ekmekle yapılan bir çeşit tatlı, 2. Genelde küçükçük parçalara ayrılan her şey.
- talkîn** تلقین (a.): Telkin, telkin etmek; bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama.
- talvasa** تلوسه (f.): Kaygı.
- talamâķ** تله ماق: Yağmalamak, zorla almak, hücum etmek.
- talay** تلى: Bir kaç, fazlaca.
- tamâs** تماس (a.): Değme, dokunma, değin.
- tamâşâ** تماشا (f.): Seyretme, hoşlanarak bakma.
- tamâşâçî** تماشاچی: Seyreden kişi.
- tamâķ** تماق: Damak.
- tamâm bölmâķ** تمام بولماق (a.): Tamamlanmak, sonlanmak.
- tamân** تمان: Taraf, yön.
- tamâyil** تمايل (a.): Arzu.
- tamba** تمبه: Kapıyı kapatmak için arkasına yapıştırılan tahta, ağaç.
- tambalamâķ** تمبه له ماق: Tamponlamak.
- tamcîd** تمجيد (f.): Hürmet etmek, dua etm.
- tamaddun** تمدن (a.): Medeniyet.
- timsâh** تمساح (a.): Timsah.
- tamşanmâķ** تمشنماق: Ağzında bir şey varmış gibi çiğneme taklidi yapmak, dudaklarını kımıldatmak.
- tamğä** تمغه: Damga, mühür.
- tamğälamâķ** تمغه له ماق: Damgalamak, mühür basmak.
- tamğäli** تمغه لى: Damgalı.
- tamalluķ** تملق (a.): Dalkavuk.
- tamanâ** تمنا (a.): Arzu, istek, dilek.
- tamîz** تميز (f.): Temiz.
- tamîzli** تميزلى: Akıllı, zeki.
- tan** تن (f.): Beden, vücut.
- tanbermâķ** تن بيرماق: Rıza göstermek.
- tön** تن (yu.): Sesin yükseklik, aşağılığı.
- tun** تن (f.): Bin kilogramlık ağırlık birimi.
- tanâsul** تناسل (a.). Üreme.
- tanâsul âlati** تناسل آلتى: Cinsel organ.
- tanâvar** تناور (f.):1. Güçlü, cüsseli, 2. Özbek şarkılarından birinin ismi.
- tanâvul** تناول (a.): Yemek yeme.
- tanbâku** تنباكو: Tütün.
- tanbal** تنبل (f.): Tembel.
- tanballaşmâķ** تنبلشماق: Tembelleşmek.
- tanbur** تنبور (f.): Gitar gibi bir müzik alet.

tanburçi تنبورچی: Müzikçi.

tanbîh تنبيه (a.): Bilgilendirmek, uyararak.

tanti تنتى: Cömert adam.

tantilik تنتیلیک: Cömertlik.

tantik تنتیق: Aşırı nazlı.

tantiklik تنتیقلیک: Erkelere karşı naz yapmak.

tança تنچه: Eskiden kışın ağaçtan yapılan dört bacaklı sandelye üzerinde yorgan atıp ısınmak.

tandurust تندرست (f.): Sağlıklı, salim kişi,

tanur تنور(f.): Ocak.

tana تنه(f.): Ten.

tanazzul تنزل (a.): Kendi durumundan daha aşağıdaki bir işi, bir durumu kabul etme.

tanzîm تنظیم (a.): Düzenlemek.

tanğimâk تنغیماق: İpi çok sert bağlamak.

tanaffus تنفس (a.): Nefes almak.

tanğîd تنقید (a.): Eleştiri.

tanğîdçilik تنقیدچیلیک: Eleştiri açısından.

tanğîd kilmâk تنقید قلماق: Eleştirmek.

tanğîdî تنقیدی: Eleştiriden ibaret.

tanğîş تنقیص (a.): Azaltma, indirme, eksiltme.

tang تنگ (f.): 1. Dar, 2. Problem.

tangri تنگری: Tanrı, Yaratan, Allah.

tanğlay تنگلی: Damak.

tanga تنگه: Sikke, bozuk para.

tanlamâk تنله ماق: 1. İstedigine ulaşmak, 2. Güzel olanı ayırıp almak, 3. Farketmek.

tanışmâk تانیشماق: Tanışmak.

tanımâk تانیماق: Tanımak.

taniş تانیش: Tanış, tanışmış, tanık.

nâtaniş ناتانیش: Yabancı, tanımayan.

taniğ تانیق: Tanık, işaret.

tavâzu تواضع (a.): Alçak gönüllük.

tub توب: 1. Alt, mesala tabağın altı gibi, 2. Son, akıbet, 3. Temel yetkili, üst makam.

tubsiz توبسیز: 1. Altsız, dipsiz, temelsiz; 2. Emelsiz.

tubdan توبدن: Temel yöntem.

töbra توبره (f.): Torba, poşet.

tuban توبن: 1. Aşağı, örnek: *başini tuban salmâk* / Başını aşağıya indirmek. Alçak bir insan, değersiz.

tubanlaşmâk توبنلشماق: Alçalmak.

tubanlik توبنلیک: Alçaklık, aşağıda olmak.

tuvba توبه (a.): Tövbe.

töp توب (f.): 1. Top, 2. Kumaş, kağıt vb. şeylerin düzenli bir yığın durumuna getirilmiş bağı, yuvarlak biçimde olan, toparlak.

tup توب: Ağaç sayma ünitesi, bunun her biri.

tuprâk توپراق: Toprak.

tupurmâk (bk.) توبورماق: Tükürmek.

tupuk توبوک: Tükürük, ağız suyu.

tut توت (f.): Dut.

tutaş توتاش: İki şeyin birbiryle sert bağı, ayrılmayan.

tutaştirik توتاشتیریق: Alevlendirmek için küçük ağaçlar.

tutaşmâk1 توتشماق1: Alevlenmek.

tutaşmâk2 توتشماق2: Beraber alışmak.

tutâkmâk توتقماق: 1. Öfkelenmek, kızmak, gazaplanmak.

2. Susamak, 3. Ateşi olan hasta.

tutğun توتقون **1.** Hapiste olan kimse, **2.** Esaret.

tutğunlik توتقونلىك: Esirlik.

tutam توتام: Tutam.

tutamlamâq توتامله ماق: Tutamlamak, tutam tutam tutmak.

tutmâq توتماق **1.** Tutma, ele almak, **2.** Avlamak, **3.** Yanına bulundurmak, alıkoymak,

tutkiç توتقيچ: Kir malzemenin tutmak için kolu.

tutkiçli توتقيچلى: Kollu malzeme.

tutantirik توتنتيريق: Yakmak için kullanılan küçücük ağaçlar.

tuturik توتوريق: Söz, sözünü tutan.

tuturikli توتوريقلى: Vefalı.

tuturiksiz توتوريقسىز **1.** Vefasız, sözünü tutmayan.

tutum توتوم: Kural, ilke.

tutun توتون: Tütün.

tutamâq توته ماق **1.** Dumanla yanan, **2.** Lamba hakkında, **3.** Yanmak.

tutanâq توته ناق: Bir tür hastalık, orada bir kere bayılmak.

tutilmâq توتيلماق **1.** Tutulmak, **2.** Güneş tutulma durumu, **3.** Yakalanmak.

tavaccuh توجّه (a.): İlgi, sevgi.

tavhîd توحيد (a.): Allaha iman etmek, Tanrı'nın bir olduğuna inanmak.

töda توده (f.): **1.** Yığın, bir şeyin yığılmasıyla oluşturulan küme, tepe, **2.** Kitle.

tudalamâq توده لماق: Yığmak, toplamak.

tur تور: Tür, çeşit, örnek: *Siport turlari* / spor türleri.

turdâş تورداش: Aynı türden olan.

turlamâq تورله ماق: Çeşitlemek.

turli تورلى: Türli, çeşitli.

turliça تورليچه: Çeşitli bir şekilde.

tavrât تورات (a.): Hz. Musa'ya indirilen ve Tanrı buyruklarını kapsayan, Musevilerin din kitabı.

turtmâq تورتماق **1.** Dürtmek, **2.** Birine kısa süreli zarar vermek, vurmak,

turtki تورتكى **1.** Hızlı bir şekilde vurmak,

turkillamâq تورتكيله ماق: Aniden düşünmeden vurmak.

turtinmâq تورتينماق: Zor bir duruma düşmek,

turgün تورغون: Sakin, yerli.

turgünlaşmâq تورغونلاشماق: Yerleşmek, sakin olmak.

turq تورق: Dış görünüş, yüz,

turk تورک: Türkler.

turklar توركلر **1.** Türkiye Cumhuriyetinin halkı **2.** Dünyada Türk dilini konuşan halkın ismi.

turkî توركى: Türkçe, Türk halkına ait her şey.

turkum توركوم: Kütle, grup.

turmâq تورماق: Durmak.

turmak تورمک: Örgü.

turmaklamâq تورمكله ماق: Örmek, bağlamak.

turmuş تورموش **1.** Yaşamak, hayat; **2.** Bir toplumun hayat durumu, **3.** Evlilik.

turna تورنه: Turnagiller, toplu olarak Afrika'da yaşayan göçebe iri bir kuş.

tuz توز: Tuz.

tuzdân توزدان: Tuzluk.

tuzsiz توزسىز: Tuzsuz.

tuzlamâq توزله ماق: Tuzlamak.

tuzsiramâk توزسيره ماق: Hayvanların vücudundaki tuz eksikliği dolayısıyla tuza meyli olmak.

tuzâk توزاق: Tuzak.

tuzatmâk توزتماق: Düzeltmek,

tuzmâk توزماق: 1. Yaratmak, 2. Kurmak, 3. Yazmak.

tuzuk 1 توزوک: Sağ salim, iyi.

tuzuk 2 توزوک: 1. Tüzük, 2. Nizamname, statü.

tuzum توزوم: Devlet, statüsü.

tuzalmâk توزلماق: Düzelmek, iyileşmek.

tavze' توزيع (a.): Dağıtım.

tuzilmâk توزيلماق: Düzelmek.

tuzilma توزيلمه: Düzelme, uyuşma.

tuziliş توزيليش: Düzeliş, yapı.

tus توس: 1. Özel siyah renk, 2. Kara renk.

tuslamâk توسله ماق: Fiilleri kişi, sayı ve zamanda değiştirmek.

tavsia توسعه (a.): Gelişme.

tusamâk توسه ماق: 1. Birini veya bir şey çok istemek, 2. Gönül vermek.

tuş 1 توش: Düş, rüya.

tuş 2 توش: Günün ortasında güneşin yükseldiği saatler, öğleyin.

tuşlik توشليک: Öğle yemeği.

tuşâv توشاو: Hayvanların ayaklarına bağlanan zincir.

tuşâvlamâk توشاوله ماق: Hayvanların ayaklarını bağlamak.

tuşkun توشکون: 1. Hayal kırıklığına uğramak, hüsrana uğramak, 2. Depresif, 3. Umutsuzluk.

tuşkunluk توشکونليک: Düşkünlük, umutsuzluk, ruhsal düşkünlük.

tuşmâk توشماق: 1. Düşmek, 2. İnme, 3. Yere devrilmek, yere serilmek, 4. Yağmak, 5. Konmak, 6. Çökmek, eksilmek, 7. Isı, basınç ateş vb. eksilmek, azalmak,

tuşum توشوم: Kazanç, kazanılan para.

tuşuntirmâk توشونتيرماق: Düşündürmek.

tuşuntiriş توشونتيريش: Düşündürme.

tuşunmâk توشونماق: Düşünmek.

tuşunar توشونر: Düşünen.

tuşunarli توشونرلي: Düşünceli.

tuşunça توشونچه: Düşünce.

tavşih توشيح (a.): 1. Süslemek, 2. Bir yazıyı imzalamak.

tavsif توصيف (a.): Nitelendirmek, niteliklerini söylemek.

tavsiflamâk توصيفله ماق: Tavsif etmek, nitelendirmek, niteliklerini söylemek.

tavsiye توصيه: Ögütlenme, yol gösterme.

tavzih توضيح: Açıklama, aydınlatma, beyan etme.

tuğmâk توغماق: Doğmak.

tuğma توغمه: Dogma.

tuğürük توغوروق: Ferzendi, çocuğu olan.

tuğürükhâna توغوروقخانه: Doğum odası, doğumevi.

töfân توفان: Fırtına.

tuf توف: Tükürük.

tuflamâk توفله ماق: Tükürmek.

tavfîk توفيق (a.): Başarı.

tavâkku' توقع (a.): Beklenti.

tavâkku' توقف (a.): Durma.

tuk توك: 1. Vücuttaki küçük saçlar, 2. Tüy

tuksiz توکسیز: Tüysüz, tüyü olmayan.

tukli توکلی: Tüylü.

tavakkul توکل (a.): Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Alla'a bırakma.

tavakalçi توکلچی: Tevekküllü.

tugal توگل: Mükkemel olan şey,

tugallamâk توگلله ماق: Sonlandırmak, bitirmek.

tugmâk توگماق: 1. Bağlamak, 2. Elde etmek.

tugma توگمه: Dügme.

tugmali توگمه لی: Dügmeli.

tugun توگون: 1. Dügüm, 2. Anlaşılmayan çözülmeyen karışık durum, 3. Edebî eserlerde çapraşık olayların çözümlenmeden önce toplandığı en büyük merak unsuru uyandıran bölümü.

tugamâk توگه ماق: Sonlandırmak, bir işi yapıp bitirmek,

tul تول: Dul, dul kadın; eşlerden biri öldüğünde veya eşler ayrıldığında her birine verilen isim.

tulpâr تولپار: Efsanevi at, hızlı koşan, kanatlı olduğuna inanılan at.

tavallud تولد: Doğmak, dünyaya gelmek.

tulki تولکی: Tilki.

tullamâk توله ماق: Hayvanların tüy değiştirme süreci.

tumşuq تومشوق: Gaga.

tuman1 تومن: Duman.

tuman2 تومن: 1. On bin, 2. Çok fazla,

tumanlaşmâk تومنلشماق: 1. Dumanla kaplı, 2. Tozlu, sisli, 3. Bulanıklık.

tumanli تومنلی: 1. Dumanlı, sisli, sisle örtülü, 2. Bulanık.

tun تون: Gece.

tungi تونگی: Gecede olan, geceki.

tunamâk تونه ماق: Bir yerde bir gecelik kalmak.

tunuka تونوکه: Teneke.

tutukali تونوکلی: Tenekeli.

tunal تونل (e.): Tünel, çevresi kapalı yol.

tuvak تووک: Çocuğun beşiğinin eşyaları.

tuyâk تویاق: Toynak, at, eşek vb. tek tırnaklı hayvanların tırnağı.

tuymâk تویماق: Hissetmek, anlamak.

tuygü تویغو: Duygu.

tuygün تویغون: Sezgici, çabuk anlayan.

tuynak توینک: Olgunlaşmamış kavun.

tuynuk توینوک: Eskiden ok atmak amacıyla evlerin çatısında yapılan delik.

tuya تویه: Deve.

tuyâkuş تویه قوش: Devekuşu.

töpâlân توپلان: 1. Çocukların bir tür düzensiz oyunu, 2. Kavga, tartışma, 3. Sert rüzgar.

töâlânçi توپلانچی: Kavgacı çocuklar, yaramaz çocuk.

töplamâk توپله ماق: Toplamak.

töplam توپلم: Toplam.

töppi توپی: Toplam, kitle.

töpik توپیک: Bilek, topuk.

töhtamâk توخته ماق: Durmak, sabretmek.

töhtâvsiz توختاوسیز: Sürekli, durdurulmaz.

töhtam توختم: Bir karara veya anlaşmaya varmak.

tör1 تور: Baş köşe.

tört تور: Dört sayısının adı.

törği تورغى: Serçe şeklinde bir tür kuş.

töra توره: Töre, yönetici, üst makamlar.

tözmâk توزماق: 1. Dağılmak, 2. Saçılmak, 3. Ayrılmak.

töstdan توسندن: Tesadüfen, aniden.

tösmâk توسماق: Kapatmak, bir yolu veya bir şeyin ağzını kapatmak.

tösik توسيق: Engel.

tösitmâk توسيتماق: Küçük çocukların elinden tutup yazı yazmayı öğretmek.

tösin توسين: İnşaatlarda kullabılan iskele.

töş1 توش: Tavuk göğsü.

töşdâr توشدار: 1. Göğüs; 2. Kuşların göğüs kısmı; 3. Bir şeyin göğüslü yeri, dağların yamaçları; 4. mcz. gönlü yüce (yiğit).

töşli توشلى: bk. töşdâr.

töşamâk توشه ماق: 1. Yaymak, 2. Bir şeyi yere sermek, 3. Atmak.

töşak توشك: Döşek.

töşma توشمه: Bir yerin üzerine atılan katman.

tögän توغان: Su biriktirmek için akan suyun önüne yapılan set, büğët, bent.

tögramâk توغره ماق: Doğramak.

tögram توغرم: Bölek, doğaramış bir ekmeyin böleği.

tögri توغرى: 1. Doğru, gerçek, yalan olmayan, 2. Hakiket, 3. Yanlıssız, eksiksiz bir biçimde. 4. Dürüst.

tögrilamâk توغريله ماق: Doğrulamak.

natögri ناتوغرى: Yanlış, doğru olmayan.

tök توق: Tok.

tökçilik توقچىلىك: Tokluk, varlık, bolluk.

töklik توقلىك: Tokluk, bolluk.

tökâl 1 توقال: Boynuzsuz, *boynuzu olmayan inek gibi*.

tökâl 2 توقال: Bir erkeğin ikinci eş alması.

töksân توقسان: Doksan sayısı.

tökli توقلى: Kuzu.

tökmağ توقماق: Ağaçtan yapılan büyük çekiç.

töknaşmâk توقنشماق: 1. Karşılaşmak, 2. Çarpışmak, 3. Tartışmak.

tökî توقى: Bataklık bir yer.

tökqiz توقيز: Dokuz sayısı.

tökim توقيم: Genellikle atların yerine yapılan şey.

tökimlamâk توقيمله ماق: At ve eşek gibi hayvanların üstüne serilmek.

tökima توقيمه: Dokuma.

tökimaçi توقيمه چى: Dokumacı, tekstil.

tökimaçilik توقيمه چىلىك: Dokumacılık.

tökuv توقوو: Doku, dokuma işi.

tökuvçi توقووچى: Dokuma işini yapan kimse.

tökuvçilik توقووچىلىك: Dokumacılık.

tökmâk توقماق: 1. Dökmek, 2. Boşaltmak, 3. Serpmek, saçmak.

tökis توقيس: İhtiyaç duymayan, mükemmel.

tökin توقين: Bol, bol sofrası.

tökinçilik توقينچىلىك: Bolluk, tokluk, çokluk.

tögarak توگره ك: Toplanma, birlikte bir karar alma.

töl تول: Koyunların doğum yapma sezonu.

tölgâk تولغاق: Doğum öncesi ağrı.

tölğanmâk تولغناماق: Dalgalanmak, dolmak.

- tölkin** تولقین (f.): Dalga.
- tölkinlanmâq** تولقینلنماق: Dalgalanmak.
- tölmâq** تولماق: Dolmak.
- tölik** تولیق: Dolu, mükemmel.
- töla** توله: Dolu dolu.
- tölamâq** توله ماق: Ödemek.
- tölav** تولاو: Kefaret, vergi.
- tölişmâq** تولیشماق: Dolmak, kilo almak.
- tömtâq** تومتاق: 1. Körelmiş, kesmeyen bıçak, 2. Akıllı çalışmayan adam.
- tön** تون: Kut.
- töntarmâq** تونتارماق: 1. Devirmek, 2. Bir devletin yönetim gücünü zorla almak.
- töngiç** تونغیچ: Ailenin büyük çocuğu.
- töngiz** تونغیز: 1. Vahşi domuz, 2. Yıl ismi.
- tögnllamâq** توغینله ماق: İstemeyerek konuşmak.
- tönkarmâq** تونکرماق: Devirmek, değiştirmek.
- tönka** تونکه: Kesilen ağaç.
- tönkamâq** تونکه ماق: İftira atmak.
- töng** تونگ: Sınırlı, öfkeli.
- töy** توی: Düğün.
- töyhâna** تویحانه: Düğün yapılan ev.
- töyçilik** تویچیلیک: Düğünde yapılan etkinlikler.
- töyâna** توینانه: Düğünde akrabalar tarafından verilen hediye.
- töybâşi** تویباشی: Düğün töreninde her işi yapan baş kişi.
- töyhät** تویخت: Düğün kartı.
- töymâq** تویماق: Doymak.
- töyinmâq** تویننماق: Doymak, iyce hazm etmek.
- tahdîd** تهديد (f.): Tahdit etmek, sınırlamak.
- tahlîka** تهلیکه (a.): Tehlike.
- tahlîkali** تهلیکه لی: Tehlikeli.
- tuhmat** تهمت(a.): İftira,
- tuhmatçı** تهمتچی: İftiracı.
- tayâr** تیار(f.): Hazır,
- tayârgarlık** تیارگرلیک: Hazırlık.
- tayârlamâq** تیارله ماق: Hazırlamak.
- tayâq** تیاق: Dayak.
- tayâqlamâq** تیاقله ماق: Dayaklamak.
- tîp** تیپ: Tip, tür, çeşit.
- tîpîk** تیپیک: Tipik, çok özgün olan.
- tîpiklaşmâq** تیپیکلشماق: Tipli olmak.
- tîpraktikan** تیپر تیکن: Kirpi, sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvan.
- tîpirçilamâq** تیپیرچیله ماق: Paniklemek.
- tîpirlamâq** تیپیرله ماق: Paniklemek,
- tîtramâq** تیتره ماق: Titremek.
- tîtrâq** تیتراق: Titrek, titreyen.
- tîtkilemâq** تیکیلله ماق: Dağıtmak, evi dağıtarak bir şeyi aramak, dağılık yapmak.
- tîtmâq** تیتماق: Dağıtmak.
- tîr** تیر (f.): Ok, yay.
- tîrânça** تیرانچه: Yaramaz, şeytan.
- tîrtîk** تیرتیق: Yama, delik ve yırtığı uygun bir parça ile onamma, kapatma.
- tîrcaymâq** تیرجه ی ماق: Tebesüm etmek, gülümsemek.
- tîrsak** تیرسک: Dirsek.
- tîrsaklamâq** تیرسکله ماق: Dirseğe yönelmek.
- tîrsak** تیرسک: Dilin ucunda çıkan sivilce.

tirsillamâk ماق تيرسييله: Kabına sığmayacak şekilde dolmak; yarılacak derecede dolmak.

tırkıramâk ماق تيرقييره: Patlayıp saçılmak.

tırkış تيرقيش: Delik, birbiriyle birleşip kapanmayan kapılar ve tahtaların arasındaki boşluk, delik.

tirgak تيرگك: Tirak.

tirmaşmâk تيرمشماق: Tırmanmak, yapışmak.

tirnamâk ماق تيرنه: Kaşımak.

tirnâk تيرناق: Tırnak.

tirnâkça تيرناقچه: Azıcık.

tiramâk ماق تيره:

tirak تيرك: Bir şeye güvenip ona kendini adamak.

tirişmâk تيريشماق:

tirik تيريک: Canlı, diri.

tirikçilik تيريکچيلىک: Diri olma durumu, canlı olma durumu.

tirilmâk تيريلماق: Dirilmek, canlanmak.

tizgin تيزگين: At ve eşek gibi hayvanların boyunlarında kullanılan ip.

tizginlamâk ماق تيزگينه: At ve eşek gibi hayvanların boynunda ip geçirmek.

tizmâk تيزماق: Dizmek.

tizim تيزيم: Dizim.

tizma تيزمه: Dizme.

tizza تيزه: Diz, kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer.

tizalamâk ماق تيزه له: Diz ile basmak.

tis تيس: Atı arkaya çevirirken söylenen sözcük.

tisarmâk تيسرماق: Geri çekilmek.

tislamâk ماق تيسله: Geri çekilmek.

tiş تيش: Diş.

tişlamâk ماق تيشله: Dişlemek.

tişlam تيشلیم: Isırık.

tişsiz تيشسيس: Dişsiz, dişi olmayan.

tişlî تيشلى: Dişli.

tîğ تيغ (f.): Bıçak ağzı, kılıç.

tîğsiz تيغيز: Çok y akın, örnek, tiğiz darâhtlar(yakın dizilmiş ağaçlar).

tiğizlik تيغيزلىک: Yakınlık.

tiğmâk تيقماق: Sokmak.

tiğıştirmâk تيقيشتيرماق: Sokuşturmak.

tiğilmâk تيقيلماق: Sokulmak.

tiğilinç تيقيلينچ: İnsanların çok olduğu yer, kalabalık.

tik تيك: 1. Tik çizgisi, 2. Tik oku, doğru olanı göstermek için kullanılan simge.

tiklamâk ماق تيكله: 1. Devirmek 2. Kurmak, bina etmek.

tikmâk تيكماق: Dikmek.

tikuvçi تيكووچي: Terzi.

tikuvçilik تيكووچيلىک: Terzilik.

tikka تيكه: Dikey bir şekilde çok yüksek, dik.

tikkaymâk ماق تيكه: Dikey şekilde.

tikilmâk 1 تيكيلماق 1: Dikilek, elbise dikmek.

tikilmâk 2 تيكيلماق 2: Dikilmek, dik duruma gelmek, ayakta durmak.

til تيل: Dil.

tillaşmâk تيللشماق: 1. Konuşmak, 2. Tartışmak,

tilsiz تيلسيس: Dilsiz.

tilşinâs تيلشناس: Dilbilimci.

tilşinâslik تيلشناسلىک: Dilbilim.

tilçi تيلچي: Dilbilimci.

tilimlamâq تىلىملە ماق: Dilimlemek.

tilik تىلىك: Dilim.

tilanmâq تىلنماق: Dilemek, dilencilik yapmak.

tilanci تىلنچى: Dilenci.

tilamâq تىلە ماق: Dilemek.

tilak تىلك: Dilek.

tilakdâş تىلكداش: İki kişinin aynı istekte olması,

tin تىن: Nefes, nefes almak.

tinç تىنچ: Sakin, rahat, huzur.

tinçsiz تىنچسىز: Huzursuz.

tinçsizlanmâq تىنچسىزلىنماق: Huzursuzlanmak.

tinçsizlik تىنچسىزلىك: Huzursuzluk, rahatsızlık.

tinçlanmâq تىنچلىنماق: Heyecan, öfkeden kurtulmak, rahatlanmak, huzurlu olmak.

tinmâq تىنماق: Rahatlamak, huzurlu olmak.

tinim تىنىم: Sakinlik, rahatlık.

tinimsiz تىنىمسىز: Rahat olmayan adam.

nâtinç ناتىنچ: Rahatsız.

tintimâq تىنتىماق: Aramak, bir şeyi aramak.

tintuv تىنتوو: Keşf etmek.

tinglamâq تىنگلە ماق: Dinlemek, işitmek.

tinglâv تىنگلاو: Dinlemek.

tinglâvçi تىنگلاوچى: Dinleyen, konuşma zamanında dinleyen taraf.

tinimâq تىنىماق: Temizlemek, saflanmak, Örnek: *Su tindi / Su temizlendi*).

tinik تىنىق: Temiz, saf.

tiniklaşmâq تىنىقلاشماق: Temizlenmek,

tiniklik تىنىقلىك: Temizlik, suyun temizliği.

tayamâq تىە ماق: Yaslanmak, dayanmak, güvenmek.

tayanmâq تىە نماق: 1. Birine güvenmek, yaslanmak.

tayanç تىنچ: Destekçi.

tiygânmâq تىغانماق: Kaymak.

tiygâncik تىغانچىق: Kaygan (yol).

tiymâq تىيماق: Bir işten birini haberdar etmek.

tibranmâq تىبرىنماق: Sallamak.

teпки تىپكى: Tekme.

tepmâq تىپماق: Tekme atmak.

teпки تىپكى: Çocuklarda bulunan bir tür hastalık.

tepkilamâq تىپكى له ماق: Tekmelemek.

tepa تىپه: Yüksek olan yer, tepe, zirve.

tepalik تىپه لىك: Zirve, doruk, yükseklik.

tetik تىتىك: Güçlü.

tecamâq تىجه ماق: Tasarruf etmek.

ter تىر: Ter.

terlamâq تىرله ماق: Terlemek.

terlama تىرله مه: Terleme.

ters تىرس: Ters, karşı.

tergamâq تىرگه ماق: Araştırmak, soruşturmak.

tergâvçi تىرگاوچى: Denetleyici, soruşturucu.

termâq تىرماق: Toparlamak, yığmak, dökülen şeyleri birer birer toplamak.

terim تىرىم: Meyve ve tarımsal ürünleri sonunda toplamak, elde etmek.

terma تىرمه: Seçilen,

termulamâq تىرمولماق (bk.): Uzun süreli bir yere bakmak, dalmak.

terak تیراک: Ağaç.

teran تیرن: Derin.

teri تیری: Deri.

terit تیریت: Saman.

tez تیز (f.): Çabuk, hızlı.

tezlamâk تیزلماق: Acele etmek, hızlı davranmak.

tezlaşmâk تیزلشماق: Hızlandırmak, çabuklaştırmak.

tezlik تیزلیک: Çabukluk.

tezak تیزک: Hayvan dışkısı, tezek.

tezaklamâk تیزکلماق: Tezek yapmak, hazırlamak.

teskari تیسگری: 1. Arka, 2. Ters.

teskarılaşmâk تیسگریلشماق: Birbiriyle tersleşmek, karşı koymak.

teşmâk تیشماق: Delmek, delik açmak, delik duruma getirmek.

teşik تیشیک: Delik.

teşa تیشه: Balta.

tekşirmâk تیکشیرماق: İncelemek.

tekis تیکیس: Pürüzsüz, saf,

tekislamâk تیکیسله ماق: Pürüzsüzleştirme, düzenli yapmak.

tekislik تیکیسلیک: Pürüzsüzlük.

nâtekis ناتیکیس: Düzensiz, pürüzlü.

tekin تیکین: Bedava.

tekinhor تیکینخور: Bedava yemeye alışmış.

tegmâk تیگماق: 1. Değmek, 2. Ulaşmak, erişmek, 3. İsbet etmek,

4. Evlenmek. Örnek: *erga tegdi* / kız evlendi.

tegacak تیگه چک: Yanlış bir söz söyleme yoluyla başkalarını kasıtlı olarak üzme.

tegacaklik تیگه چکلیک: Birini kasıtlı olarak kızdırmak, öfkelenmek.

tegirmân تیگیرمن: Değirmen.

tegirmânçı تیگیرمانچی: Değirmenci.

tegis تیگیس (bk.): Pürüzsüz, düzenli, saf.

tegişmâk تیگیشماق: 1. Değmek, 2. Azarlamak, 3. Şaka yapmak.

telba تیلبه: Deli, divane.

telbalanmâk تیلبه لنماق: Dellenmek.

telbelik تیلبه لیک: Delilik.

telefon تیلیفون (yu.): Telefon.

telefonlaşmâk تیلیفونلشماق: Telefon ile konuşmak.

temir تیمیر: Demir.

temirçi تیمیرچی: Demirci.

temirçilik تیمیرچیلیک: Demircilik.

tentak تینتک: Deli, aptal.

tentiramâk تینتیره ماق: Hedefsiz olmak, hedefsiz ve plansız şekilde gezip tozmak.

teng تینگ: 1. Denk 2. Yaşları aynı olan. Örnek: *teng balalar* / aynı yaştaki çocuklar. 3. Beraber.

tengdâş تینگداهش: Aynı yaşta olanlar.

tengilamâk تینگیله ماق: 1. Aynı yaşta olmayı göstermek, 2. Yaşını başkalarıyla mukayese etmek.

tenglaşmâk تینگلشماق: 1. Denkleşmek, 2. Beraber olmak, aynı olmak.

tenglik تینگلیک: Denklik.

tengsiz تینگسیز: Denksiz.

tengsizlik تینگسیزلیک: Denksizlik, berabersizlik.

tengkur تینگقور: Denkli, eşitlik, beraberlik.

tevarak تیوره ک: Her taraf, çevre.

2.10. ê / ث: Özbek alfabesinin altıncı harfidir, (ş) harfini ifade eder. Bu harf sadece arapçadan gelen sözcüklerde kullanılır.

şâbit ثابت (a.): Sabit, durağan.

şaniya ثانیة (a.): Saniye, bir dakikanın altmışta biri olan zaman birimi.

şabât ثبات (a.): İstikrar, kararlılık.

şabâtli ثباتلی (a.): Kararlılık, istikrarlılık.

şubut ثبوت (a.): Kanıt.

şamar ثمر (a.): Ürün sonuç almak, verim.

şamara ثمره (a.): 1. Yemiş meyve, ürün, 2. İstenilen sonuç verim, 3. Kuşak, evlat.

şamarasiz سيز ثمره: Verimsiz.

şamarali ثمره لی: Verimli.

şanâ ثنا (a.): Övme, medh, sena.

şavâb ثواب (a.): Hayırlı bir iş için Tanrı tarafından verileceğine inanılan ödül, sevap.

şavâbli ثوابلی: Sevabı olan.

şavr ثور (a.): Şemsi yılın ikinci ayı.

2.11. cĭm / جيم: Özbek alfabesinin yedinci harfidir (ce) harfini ifade eder.

câdu جادو (a.): Efsun, büyü.

câdda جاده (a.): Cadde, ana yol.

câzib جاذب (a.): Çekmek.

câziba جاذبه (a.): Çekicilik, çekim.

câzibadâr جاذبه دار: Cazibedar, alımlı.

cârĭ جاری (a.): Geçerli olan, yürülükte olan, akan.

câsus جاسوس (a.): Casus.

câlib جالب(a.): İlginç, enteresen.

câm جام (f.): Kadeh.

câme° جامع (a.): Cami.

câm'a جامعه (a.): Toplum.

cân جان (f.): 1. Can, beden, ruh 2. Güç, kuvvet.

cânlanmâķ جانلنماق: Canlanmak, dirilmek.

cândâr جاندار: Canlı.

cânli جانلی: 1. Canlı, diri, 2. Ruhlu.

cânlik جانلیک: Kurbanlık, kurban etmek için hayvan, horoz veya tavuk.

cânsiz جانسيز: 1. Cansız, ifadesiz, 2. Sönük, kuvvetsiz.

cânsizlanmâķ جانسيزلنماق: Cansızlaşmak, hareketsiz.

cânâna جانانه (f.): Güzel ve servi boylu kız, aşırı güzel kız.

cânbaz جانباز (f.): Kendini adanmış, özverili.

cânbâzlik جانبازلیک: Fedakarlık, özverili olmak.

cânbâķş جانبخش (f.): Ruh veren.

cânsarak جانسرك (a.): Heyecanlanmak.

cânkuyar جانكويار: Şefkatli, merhametli.

cânkuyarlik جانكويارلیک: Şefkatlilik.

cânvar جانور(f.): Canavar.

cânĭ 1 جانی (f.): Cana ait, cana mensüp.

cânĭ 2 جانی (a.): Suçlu.

câhil جاهل (a.): Cahil, öğrenmemiş, okumamış.

cây جای (f.): Yer, mekan.

câyisiz جاييسيز: Evsiz, mekansız.

câylaşmâķ جايلاشماق: Yerleşmek.

câyulamâķ جاييله ماق: Yerleştirmek.

câyiz جاييز (a.): Mübah, kanuni, yasal.

câynamâz جاي نماز: Seccade.

cabr جبر (a.): Zorlayış, zor.

cubrân جبران (a.): Telafi.

cabha جبهه (a.): Cephe, yan, yön, taraf.
cuşsa جثه (a.): İnsan gövdesi.
cuşsali لى جسه: Cüsseli, iri yapılı, iri gövdeli.
cacci ججى: Küçücük, zarif.
cidâl جدال (a.): Tartışma, çekişme.
cudâ جدا (f.): Ayır.
cudâlik جداليك: Ayırılık.
cudâ kılmâk جدا قيلماق: Bir şey ya da kimseden ayırmak.
cadal جدال (a.): Tartışma, çekişme.
cadval جدول (a.): Cetvel, çizelge.
zarb jadvali ضرب جدولى: Çarpma sayısının cetveli.
ciddî جدى (a.): 1. Ciddi, şaka olmayan, gerçek, 2. Ağırbaşlı, 3. Titizlik gösterilen, önem verilen, 4. Gülmeyen.
ciddîlaşmâk جديشماق: Ciddileşmek.
ciddîlik جديلىك: Ciddilik, ağırbaşlılık.
cadîd جديد (a.): Yeni.
cazâb جذاب: Çekici.
cazb جذب (a.): Cezbetme.
cazaba جذبہ (a.): Cezbe, bir duygu veya bir inanış etkisiyle aşırı şekilde coşup kendinden geçme durumu.
car جر (f.): Çukurluk.
carlik جريلىك: Çukurluk.
cura't جرات: Cesaret,
cur'atsizlik جراتسىزلىك: Cesaretsizlik.
cur'atli جراتلى: Cesaretle.
carrâh جراح (a.): Cerrah, operatör doktor.
carâhat جراحت (a.): Yaralanmış yer; yaralanış.
carâtlamâk جراحتله ماق: Yaralandırmak.

carang چرنىگ: Cam malzemeler birbirine değdiğinde çıkan ses.
carangdâr چرنىگدار: Ses çıkaran.
caranglamâk چرنىگله ماق: Cereng sesini çıkarmak.
caryân جريان (a.): Akım.
carîma جريمه (a.): Ceza.
cuz 1 جز 1 (a.): Bir bütünü oluşturan bölümlerden biri.
caz 2 جز 2: Bir şey kızartırken tencereden çıkan ses.
cazillamâk جزيله ماق: Cız sesi çıkarmak.
caz 3 جز 3: Hayvanın iç ve kuyruk yağını kızartmakla elde edilen yiyecek.
caza جزا (a.): Ceza, uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem.
cazâlamâk جزالماق: Ceza vermek.
cuzva جزوه (a.): Yazılan bir bağlam, kitabın bir kısmı.
cazira جزيره: Ada.
cazîrama جزيره مه: Aşırı sıcak.
caziya جزيه (a.): Eskiden alınan vergi.
cuz جز: Bir kısım, bir bölüm
cuz'î جزى: Az.
casârat جسارت (a.): Cesaret.
casâretsiz جسارتسىز: Cesaretsiz.
casâretli جسارتلى: Cesur.
casâmat جسامت (a.): Büyüklük, irilik.
casad جسد (a.): Ceset, ölü.
cism جسم (a.): Cisim, beden, vücut.
cisman جسما (a.): Cisim olarak, vücutça, bedence.
cismanî جسمانى (a.): Cisme ait.
cismî جسمى (a.): Cismi.

casur جَسور (a.): Cesur.
cuğrafiya جغرافيه (a.): Coğrafya.
cägäl جغل: Sahil kenarındaki küçük taşlar.
cafa جفا (a.): Zulüm, cefa.
cafakaş جفاكاش: Zulüm çeken.
cuft جفت (a.): Çift.
cuglaşmâk جفتلشماق: Çiftleşmek.
cuftlik جفتلىك: Çift olma durumu.
cigar جیگر (f.): Ciğer.
cigarband جگر بند (f.): Evladın cana yakın olması.
callâd جلاذ (a.): Suçlulara işkence etmek.
calâl جلال (a.): Büyüklük, yücelik.
calb etmâk جلب ايتماق (a.): Kendine çekmek.
cild جلد: Cilt, ten.
cilav جلو: İleri, ön.
cilavlamâk جلوله ماق: 1. Bir şeyin tüm etkisini almak, 2. At ve eşeği giydirmek.
cilva جلوه (a.): Gösterme, nezaketli ve güzel gösterme.
cilvalanmâk جلوه لنماق: Kendinin güzelliğini başkalarına göstermek.
camâ't جماعت (a.): Cemaat, bir grup.
camâl جمال (a.): Güzellik.
cam' جمع: Toplam.
cam'lamâk جمعه ماق: Toplamak, yığmak.
cam'iyat جمعیت (a.): Nüfus, topluluk.
cumla جمله (a.): Cümle, dizge, sistem.
cin جن (a.): Dini inanışlara göre duygularla kavranmayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahi

emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık, cin.
canâb جناب (a.): Saygı, onur ve büyüklük anlamında kullanılan söz, cenap.
cinâza جنازه: Cenaze.
cinâyat جنایت (a.): Cinayet, adam öldürme.
cinâyatçı جنایتچی: Cinayet işleyen.
cinâyatçilik جنایتچىلىك: Cinayet işlemek.
cinayatkâr جنایتكار: Cinayet işleyen, cani.
cinayâtkârâna جنایتكارانه: Cinayete ait.
cinâyi جنایی: Cinayete ait.
cannat جنت (a.): Cennet.
canjâl جنجال (a.): Tartışma.
canjâllaşmâk جنجاللشماق: Tartışmak.
canjâlli جنجاللى: Kavgalı,
canral جنرال (y.): General.
cins جنس (a.): Tür, cins.
cinsî جنسى: Cinsel.
cang جنگ (f.): Savaş.
cangavar جنگاور: Savaşçı.
cangçı جنگچی: Savaşçı.
cangsiz جنگسىز: Savaşız.
cangari جنگرى: Kavgacı.
canub جنوب (a.): Güney.
cinni جنى (a.): Deli, akılsız.
cavâb جواب (a.): Cevap, yanıt.
cavâbsiz جوابسىز: Yanıtsız, cevapsız.
cavâbgar جوابگر (f. a.): Sorumlu olan.
cavâbgarlik جوابگرلىك: Sorumlu olma durumu.
cuvâz جواز (f.): Susam, kimyon gibi tahıllardan yağ yapılma yeri.
cuvâz جواز (a.): Ruhsat, izin, müsaade.

cavâldoz جوالدوز (a.): Çuval dikmek için kullanılan büyük iğne.

cavâhir جواهر (a.): Takı, süsler.

cuda جوده (a.): Çok, çok fazla.

cuvdiramâk جوديره ماق (a.): Yalvarır gibi bakmak.

cuvr جور (a.): Zulüm.

curâb جوراب (a.): Çorap.

cuvramâk جوره ماق (a.): Çok konuşmak.

cavzâ جوزا (a.): Şemsi yılın üçüncü ayı.

cavlân kılmâk جولان (a.): 1. Cilve yapmak, 2. At ile her tarafa koşmak.

cölây جولای (L.): Miladi yılın yedinci ayı.

culdur جولدور (a.): Yıpranmış.

cumbâk جومباق (a.): Bilmece.

cun جون (a.): Miladi yılın altıncı ayı.

cunkimâk جونکيماق (a.): Soğuktan veya hastalıktan büzülme.

cavhar جوهر (a.): Bir şeyin özü, maya, gevher.

cavhardar جوهردار (a.): Cevherli, cevheri olan.

cöca جوجه (f.): Tavukların yeni yumurtadan çıkan çocukları.

cöcalamâk جوجه لماق (a.): Yumurtadan çıkan tavuklar.

cörtağı جورتاگی (a.): Kasıtlı.

cöşkin جوشقين (a.): Dalgalı.

cön جون (a.): Suratsız, sıfatsız.

cönamâk جونه ماق (a.): Hazırlanıp yola düşmek.

cihâd جهاد (a.): Din uğruna yapılan savaş.

cihâz جهاز (a.): Aygıt, alet, takım.

cihâzlamâk جهازله ماق (a.): Teknolojik gelişmelerin en son ürünleriyle donatılmak.

cahâlat جهالت (a.): Cahillik, bilgisizlik.

cahân جهان (f.): Dünya, evren.

cahânşumul جهانشمول (a. f.): Evrensel.

cahângard جهانگرد (f.): Turist.

cahângîr جهانگیر (f.): Cihangir.

cihat جهت (a.): Taraf, yön.

cahd جهد (a.): Çaba.

cahr جهر (a.): Duyuru.

caharçi جهرچی (a.): Duyurucu.

cahl جهل (a.): Cehalet, bilgisizlik.

cahannam جهنم (a.): Cehennem.

cips چيپس (a.): Yapışık, ayrılmaz.

cipslamâk چيپسله ماق (a.): Yapışmak.

cipslaşmâk چيپسleşماق (a.): Yapışmak, birlikte olmak, yakınlaşmak.

cipslik چيپسلىك (a.): Yapışık olma durumu,

cayran جيران (a.): Ceylan.

cirkanmâk چيركنماق (a.): Nefret etmek.

cirkanç چيركنچ (a.): Çirkin, hoş olmayan.

cîra جيره (f.): Günlük az bir şekilde dağıtılan yemek, tayın.

cîrahor جيره خوار (a.): Tayın kullanan.

ciring چيرينگ (a.): Metal malzemelerden çıkan ses.

cîz aytmâk چيز ايتماق (a.): Bir an acı hissetmek.

ciğildân چيغيلدان (a.): Kuşların boğazlarındaki cağ, deri torba.

cildiramâk چيلديره ماق (a.): Az mikatarda akmak. Örnek: *köz yaşı jildirab yuziga âkdi / gözyaşı yüzüne aktı.*

cilgä چيلغه (a.): Küçük nehir.

cilmâk چىلماق: Yerinden etmek, ötesine geçmek.

cilmaymâk چىلمه ي ماق: Tebessüm etmek,

cilvir جىلوير: Parlatma malzemesi, cilalama.

cilvirlamâk چىلويرله ماق: Parlatmak, cilalamak.

cilla جيله: Biraz, birazcık.

cim جيم: Sessiz, ses çıkarmayan, konuşmayan.

cim bölmâk جيم بولماق: Sessiz olmak.

cimlik جيملىك: Sessizlik.

cimcit جيمجيت: Sessiz, sedasız.

cimcirit جيمجيري (bk.): Sessiz sedasız.

cimcima جيمجيمه: Oyma, zarif ve güzel.

cimcimarâ جيمجيمه دار: Oymalı, süslenmiş olan.

cimirlamâk جيميرله ماق: 1. Cilvelenmek, 2. Dalgalanmak.

cingala جينگله: Halka, çember.

civir-civir جيفير جيفير: Çok olmasıyla görünüşü göz kamaştıran. çok küçük şeyler.

civirlamâk جيويرله ماق: Farklı renklerde görünen, cilvelenmek.

ciyda جيهده: Kokulu çiçek, meyveli ağaç.

ciyan جيين: Yeğen.

cirkamâk جيركه ماق: Sert konuşmak, kaba konuşmak.

2.12. çe / چ: Özbek alfabesinin sekizinci harfi (ç) harfini ifade eder.

çâbak چابك (f.): 1. Çabuk adam, 2. Yetenekli.

çâp چاپ (f.): Basım.

çâpçi چاپچى: Basımevi.

çâpğâna چاپخانه: Basım makineleri üreten fabrika.

çâpkilmâk چاپقىلماق: Basmak.

çâpar چاپر: Postacı.

çâpkin چاپقىن: Soykırım, herkesi öldürmek.

çâplus چاپلوس (f.): Dalkavuk.

çâpmâk چاپماق: Koşmak.

çâpkir چاپقىر: İyice kouşabilen.

çâpâğân چاپه غان: Aşırı hızlı koşabilen.

çâpmâk چاپماق: Ağaçların dallarını kesmek.

çâpki چاپقى: Et bölmek için demirden yapılan malzeme.

çâpkilamâk چاپقىله ماق: Bölmek, doğramak.

çâpik چاپىق: Bitkilerin köklerini toprağını yumuşatma eylemi.

çâpikçi چاپىقچى: Çiftçi, bitkilerin köklerini, toprağını yumuşatma işi olan kimse.

çâpişmâk چاپىشماق: Yarışmak, birbiriyle koşmak.

çâdar چادر (f.): 1. Çadır, eşarp.

çâdarli چادرلى: Eşarplı.

çârbâğ چهارباغ: Şehirde uzakta olan bahçe.

çârpâya چارپايه (f.): Masa.

çârrâha چهارراه (f.): Dört cadde veya yolun kesiştiği yer. Kavşak.

çârşanbi چارشنبه: Çarşamba.

çârak چارك: Çeyrek.

çârgâh چارگاه (f.): Özbek klasik şarkılarından biri.

çârlamâk چارله ماق: 1. Çağırarak, 2. Gelinin geçit töreni.

çârvâ چاروا (f.): Yük taşıyan hayvanlar.

çârvâçi چارواچی: Hayvancılık.

çârvâdâr چاروادار: Hayvancılık.

çâra چاره (f.): Çözüm.

çârasiz چاره سیز: Çaresiz, çözümsüz.

beçarâ بیچاره: Çaresiz.

çâriq چاریق: 1. Altı deriden yapılan üstü ip ile kaplı bir tür ayakkabı, çarık, 2. Özbek çiftçilerin giydiği sert ve dayanıklı ayakkabı.

çâş چاش: Hububat deposu.

çâğ چاغ: Çağ,

çâğlamâq 1 چاغله ماق: Hazırlamak,

çâğlamâq 2 چاغله ماق: Kıyaslamak, ölçmek.

çâğli چاغلی: Yaklaşık, takribi.

çâğıştirmâq چاغیشتیرماق: Kıyaslamak.

çâqmâq چاقماق: Fıstık, ceviz gibi şeylerin kırması.

çâk چاک (f.): Elbisenin yırtığı.

çâklamâq چاکله ماق: Elbisenin yırtığını dikmek.

çâl چال: Yaşlı adam.

çâlğö چالغو: Çalıcı.

çâlğöçi چالغوچی: Çalıcı.

çâv چاو: Pelvis kemiğinin en yüksek kemiği, kanat.

çây چای: Çay.

çâyhâne چای خانه: Çayevi.

çâyçöş چای جوش: Çaydanlık.

çâyçäkä چایچکه: Ucuz şeyler için harcanan çay parası.

çâynak چاینک (ç. r.): Çay demlemek için kullanılan malzeme.

çap چپ (f.): Sol.

çapâti چپاتی (f.): Ekmek, yufka.

çapâv چپاو: Yağma.

çapâvul چپاویل: Yağma.

çapâvulçi چپاویلچی: Yağmalama yapan kimse, yağmacı, hırsız.

çapak چپک (f.): Alkış.

çappa چپه (f.): Sol, eşeğe sol binmek.

çapâki چپه قی: Solcu.

çat چت: Çatı.

çatâk چتاق: Yanlış kişi, yanlış durum,

çatâklaşmâq چتاقلاشماق: Karışık bir duruma gelmek.

çatâklik چتاقلیک: Karışık duruma gelmek, karışık.

çatmâq چتماق: Dikmek, yapıştırmak.

çatanâk چته ناق: İki ayak arası.

çatişmâq چتیاشماق: Dikiştirmek, birbirine bağlamak.

çudan چدن: Demirden ve kömürden kombinasyon, metal.

çarâs چراس: Bir tür tatlı üzüm.

çarâğ چراغ (f.): Lamba.

çirâğân چراغان (f.): Işıltılı.

çarbu چربو (f.): Vücuttaki yağlar.

çarçamâq چرچه ماق: Yorulmak.

çarçâq چرچاق: Yorgun.

çarh چرخ (f.): Tekerlek.

çarhlamâq چرخله ماق: Bıçak gibi kesici aletlerin el arabası bilemek, keskinleştirmek.

çarhçi چرخچی: Kesici aletleri keskinleştiren kimse.

çarsillamâq چرسیلله ماق: Çok sinirlenmek.

çarâklamâq چرقله ماق: Işıldamak, parlamak.

çirk چرك (f.): Kir.

çirkîn چركين: Çirkin, kirli.

çirkînlîk چيركىنلىك: Çirkinlik, çirkin olma durumu.

çarlar چارلر: Gelin ve damada düğünden sonra verilen ziyafet, davet.

çarm چرم (f.): Pişirilen hayvan derisi.

çaşma چشمه (f.): Çeşme.

çäkân چقان: Çabuk.

çäkânlaşmâk چقانلشماق: Çabuklaşmak.

çäkânlik چقانلىك: Çabukluk.

çäkçäklaşmâk چقچقشماق: Konuşarak güzel vakit geçirmek.

çäkläk چقلاق: Yeni doğan bebek.

çäkâmâk چقماق: Çakmak, şimşek.

çäknamâk چقنماق: Ateşlenmek, yanmak, yıldırım saçmak.

çäkä چقه: Bozuk para.

çäkirmâk چقيرماق: 1. Çağırarak, 2. Davet etmek.

çäkirim چقيريم: Bir buçuk kilometrelik ölçü birimi.

çäkirik چقيرىق: Çağrı.

çek چك (e.): Çek, bir kimsenin satın aldığı hizmet veya ürün karşılığında para yerine verdiği ve karşılığı banka hesabından ödenen yazılı belge.

çakak چكك: Arkadaki diş.

çakman چكمن: Kalın yünlü bir kumaştan erkekler için dikilmiş giysi.

çakma چكمه: Etek.

çakna چكنه: Çok küçük bir şekilde bölüp satılmak.

çakka چكه 2: Suyu çekilmiş yoğurt, süzme.

çakki چكى: Mantıklı.

çalğı چلغى: Büyük orak.

çalğımâk چلغىماق: 1. Unutmak, 2. Karıştırmak, 3. Hata yapmak.

çalkälança چلقتچه: Uzaya bakarak kendini arkaya yaslatmak.

çalkäymâk چلقه يماق: Sırtını yere dayayıp uyumak.

çalkaş چلكش: Kafası karışmış olan.

çalkaşlik چلكشلىك: Kafa karışıklığı.

çalkaşmâk چلكشماق: 1. Kafa karışması, 2. Karmaşık hale gelmek.

çalmâk چلماق: Ses çıkarmak, ses vermek, çalmak.

çala چله: Eksik, mükemmel olmayan.

çilla چله: 1. Kışın en soğuk ayı, 2. Dervişlerin kırk günlük ibat devri.

çala-çulpik چله-چولپىق: 1. Öteden beri; yarım, eksik; 2. Tam değil, yarım.

çalacân چله جان: Ölmeye yakın, yarı canlı.

çalışmâk چلشماق: Ayakların birbirine değmesi, çelişmesi.

çaman چمن (f.): Çimen.

çaman چمه: Tahmin.

çamalamâk چمه له ماق: Tahmin etmek.

çinâr چنار (f.): Çınar

çanâk چناق: 1. Çiçeklendikten sonra açan pamuğun her bir tanesi; 2. Kafatası, göz yuvası; genel olarak kafatası kemikleri; 3. Değirmende tahılın öğütülürken düştüğü yer; 4. Kabuk.

çanbar چنبر (f.): Çember, halka.

çanbar urmâk چنبر اورماق: Çemberlemek.

çandir چندير: 1. Etin sert kısmı, 2. sert dayanıklı.

çandik چندىق: Yara izi.

çandikli چندیقلی: İzi olan.

çandimâk چندیماق: 1. Bir şeyi iple bağlamak, 2. Birbirine karşı sert konuşmak.

çangı چنغی: 1. Ski oyunu için kullanılan ağaç. 2. kar üzerinde ski yapmak.

çanķamâk چنقه ماق: 1. Susamak, 2. Çok istemek, özlemek.

çanķâk چنقاق: Susuzluk.

çanķâv چنقاو: Susuzluk.

çang 1 چنگ 1: Toz.

çangimâk چنگیماق: Tozlanmak,

çang 2 چنگ 2: Pençe.

çangal چنگال (f.): Pençe,

çangak چنگک (f.): Olta.

çöb چوب: Ağaç.

çöpân چوپان (f.): Çoban.

çuçvara چوچوره: Hamurun içine kıyma atıp pişirilen aş.

çiçimâk چوچیماق: 1. Acısını kaybetmek, tatlılaşmak, 2. Isıtmak.

çuçuk چوچوک: Tatlımsı, tatlı su.

çurk چورق: Sessiz kalmak.

çuğurlamâk چوغورله ماق: Ses çıkarmak, kuşların ses çıkarması, çocukların ses çıkarması.

çuğül چوغول: Muhbir.

çuğüllammâk چوغوله ماق: 1. Muhabirlik yapan, 2. Kötülük yapan,

çuçur چوچور: Çukur.

çuçurlaşmâk چوچورلشماق: Çukurlaşmak.

çuçurlik چوچورلیک: Çukurluk.

çuldiramâk چولدییره ماق: Çok hızlı konuşmak. (Küçük çocuklar hakkında).

çulgämâk چولغه ماق: 1. Kaplamak, 2. İçermek.

çumâli چومالی: Toplu bir şekilde bulunan karınca.

çumçuk چومچوق: Serçe.

çumki چونکه: Çünkü, zira.

çuvalçang چووالچنگ: Böcek, kurt.

çuvrindi چووریندی: Eskimiş.

çuvalmâk چوولماق: Karışmak.

çuvamâk چووه ماق: Bir bağı çözmek.

çuvimâk چوویماق: Yün çözmek.

çöt چوت: Eskiden tahtadan yapılmış hesap makinesi.

çötlamâk چوتله ماق: 1. hesaplamak, 2. tahmin etmek.

çötir چوتیر: 1. Çiçek hastalığı gibi kızarıklar ve şiddetli kaşıntı ile birlikte görülen bulaşıcı hastalık, 2. Düzensiz bir yer.

çöçkä چوچکه: Domuz.

çöçimâk چوچیماق: Kaygı, korku, duygusal hislerin çoğalması, aniden kıpırdamak.

çöri چوری: Köle.

çözmâk چوزماق: Çözmek.

çözük چوزیق: Çözük, çözülmüş.

çözma چوزمه: Bir tür hamurlu yemek.

çözğilamâk چوزغیله ماق: Hamuru güzelce çözerek pişirmek.

çözilmâk چوزیلماق: Devam etmek, çözmek.

çöziluvçan چوزیلوچن: İyice çözülebilen.

çözünâk چوزیناق: Uzun çözünen.

çög چوغ: Alevli ateş.

çökäymâk چوقه یماق: Dizleri bağdaş kurup oturmak.

çökki چوقى: Zirve, bir şeyin en yüksek yeri.

çökiştirmâk چوقىشتيرماق: 1. Horozları birbiriyle döğüstürmek, 2. Kadehleri birbirine vurmak, tokuşturmak.

çökimâk چوقىماق: 1. Tatlanmak 2. Sert konuşmak.

çökilamâk چوقيله ماق: Azıcık tatlanmak.

çökinmâk چوقىنماق: İbadet etmek, Allah'a sığınmak.

çökmek 1 چوکماق 1: Çökmek.

çökmek 2 چوکماق 2: 1. Çökmek 2. Boğulmak, batmak.

çökik چوکىک: Çekik, çekik gözler.

çökindi چوکىندى: Çöken sıvılar, tortu, çökelti.

çökma چوکمه: Çökelti.

çökiç چوکىچ: Dirgen, demirden yapılan bir tarım aracı.

çökiçlamâk چوکىچله ماق: Dirgenlemek, kazımak,

çökirtak چوکىرتک: Demirden yapılan tarım aletlerinin hepsi.

çöl چول: Çöl.

çöllamâk چوله ماق: Susamak, kurumak.

çöllaşmâk چوللشماق: Çöle dönmek.

çölâk چولاق: Çolak, sakat.

çölâklanmâk چولاقلنماق: Aksak olmak, sakatlaşmak.

çölpan چولپان: Çolpan, çolpan yıldızı.

çöltâk چولتاق: Her yeri sakatlanmış, kesilmiş olan.

çölik چولىق: Çoban yardımcısı.

çömmâk چومماق: Suya gömülme, batmak.

çömiç چومىچ: Büyük kaşık,

çömiçlamâk چومىچله ماق: Ölçmek, büyük kaşıkla süzmek.

çömilimâk چومىلماق: Yüzmek, banyo yapmak, tazelenmek.

çöntak چونتک: Cüzdan.

çönçaymâk چونچه يماق: Hayvanların iki ayak üzerinde oturması.

çehra چهره: Yüz, sima.

çaymâk چه يماق: Renklenmek, renk dökerek kirletmek.

çayân چيان: Akrep.

çibin چىبين: Sinek.

çipâr چىپر: İki renkli, siyah beyaz.

çipta چىپته: Bazı ağaçların kabuğu.

çipqân چىپقان: Derinin altında şidetli derdi olan ve irin şişmesi, Çıban.

çit چىت(f.): Farklı renklerde ince pamuklu kumaş.

çitmâk چىتماق: İpi kesmek.

çitim چىتيم: Çatmak. Örnek: Kaşını çatmak.

çidamâk چيده ماق: Sabretmek, dayanıklılık, sabır ve azim göstermek.

çidamli چىدىملى: Ağrı ve dert karşısında sabırlı olmak.

çidemsiz چىدىمسىز: Sebretmeyen.

çirây چىراى: Güzellik.

çirâyli چىرايلى: Benzersiz, aşırı güzel.

çirt چىرت: Bozulma sesi, ip çirt buzuldu.

çirs چىرس: Çırs sesi.

çirsillamâk چىرسيله ماق: Çırs sesi çıkmak.

çirmâvik چىرماويق: Bir tür çiçek.

çirmaşmâk چىرماشماق: Etrafı bir şey sarmak, bir şeylere sarılmak.

çirmaşmâk ماڭ چيرمه: Bir şeyi sıkıca sarmak, bağlamak.

çirmamâk ماڭ چيرمه: Sıkıca sarmak.

çiramanmâk ماڭ چيره نماق: 1. Herşeyini işe adamak, 2. Çok büyük konuşmak,

çirimâk ماڭ چيريماق: Çürümek.

çirik چيريك: Çürük.

çirindi چيريندى: Çürük şeyler, özellikle yapraklar, yosunlar, samanlar ve toprağa karışan bitkiler.

çizmâk چيزماق: Çizmek, resim çizmek.

çizgıç چيز غيچ: Çizelge, çizgilik.

çizma چيزمه: Çizme.

çizik چيزيق: Çizgi.

çiziksiz چيزيقسيز: Çizgisiz.

çizimça چيزيمچه: İnce ve dayanıklı ip.

çığır چيغير: Kuyudan su çıkarma aleti.

çığırık چيغيريق: Pamuk ayırma aleti.

çikmâk چيقتماق: Çıkmak.

çikim چيقيم: Maliyet, harcama ve tüketim.

çikimli چيقيملى: Maliyetli, maddi harcamanın artması.

çikimsiz چيقيميسيز: Düşük maliyetli veya maliyetsiz.

çikindi چيقيندى: Çöp.

çikik چيقيق: 1. Vücutta çıkan sivilceler, 2. Çıkıntı.

kamçikim كم چيقيم: Maliyeti düşük.

çikâmâk ماڭ چيقه: Yıkamak.

çikişmâk چيقيشماق: Uyum sağlamak.

çiggal چيگل: Karışıklık.

çigallaşmâk چيگللاشماق: Karışık duruma gelmek.

çigallik چيگللك: Karışıklık.

çigit چيگيت: Pamuk tohumu.

çigitli چيگيتلى: Tohumluk pamuk.

çigirtka چيگيرتكه: Böcek.

çigin چيگين: Karışıklık.

çayla چيله: Çiftlikte kurumuş farklı bitkilerden yapılan çadır.

çim چيم: Çim.

çimtamâk چيمتmaq: Her yemeği beğenmeyen, özel yemekeleri yiyen kimse.

çimçilamâk ماڭ چيمچيله: 1. Çimdirmek; 2. Makas almak (yanaktan, vs.); 3. Rüzgar vs. acıtmak; 4. Söz söyleyerek canını sıkmak.

çimidim چيميديم: Tutam, ele alınan azıcık miktar.

çimirmâk چيميرماق: Kaşlarını çatmak, mutsuzluğu, süprizle karşılaştığı anlardaki hisleri göstermek için kullanılan yüz ifadesi.

çimrilmâk چيميرلماق: Kaşlarını çatmak.

çimildik چيميلديق: Kulaklık.

çin چين: Kız, öz anne baba.

çinâk چيناق: Kulağı kesilmiş at.

çinķirmâk چينķيرماق: Çığlık, ince ve keskin ses çıkarmak.

çinķirik چينķيريق: Çığlık, ince ve keskin ses.

çinķirâk چينķيراق: Çığlık.

çaynam چينم: Lokma, bir lokma ekmek.

çinaki چينكى: Gerçekten, doğruca.

çinamâk ماڭ چينه: Çiğnemek,

çini چيني: Kaolin toprağından yapılan tabaklar.

çiniday چينيده: Saf, temiz, üzerine toz konmayan.

çiniqmâk چينيقماق: Çok çalışarak bağışıklık sistemini güçlendirmek.

çiyân چيان: Akrep.

çayir چيير: Kuvetli, güçlü.

çiyaratmâk چييره تماق: 1. Olgunlaşmak, serpilmek; 2. Karıştırmak (oyun kartları); 3. Elle veya özel bir aletle ip veya ipeği eğirmek.

çiyildâk چييلداق: Çok yüksek sesle konuşan, yüksek ses.

çiyillamâk چييله ماق: Çi-çi sesi çıkarmak, çığlık sesi gibi.

çebar چيير (bk.):1. Alacalı, çapar, 2. Tüm işleri yapabilen kadın.

çebara چييره (bk.): Torunun çocuğu.

çet چيت: 1. Merkezden uzaktaki ilçeler, 2. Sahil, 3. Yabancı ülkeler.

çetki چيتكى: Köşedeki ev, köşedeki.

çetlamâk چيتله ماق: Birini işten çıkartmak, işine son vermek.

çetlaşmâk چيتلشماق: Yabancılaşmak, uzaklaşmak.

çeçak 1 چيچك 1: Çiçek.

çeçak 2 چيچك 2: Çiçek virüsü.

çeçan چيچن: Çabuk.

çertmâk چيرتماق: Gitar çalmak,

çek چيك: Son, bir işin en sonu.

çeksiz چيكسيز: 1. Sonusuz, bir şeyin sonu olmayan, 2. bitmez-tükenmez.

çeksizlik چيكسيزليك: Sonsuzluk,

çeklamâk چيكلماق: Sınır koymak, sınır belirlemek.

çekli چيكلى: Sonlu, nihayeti olan.

çekmâk چيكلماق: 1. Sallamak, kafadan atmak, 2. Acı çekmek. 3. Çccc ekmek.

çekim چيکيم: Çekim.

çekka چيکه: Merkez.

çekanmâk چيکنماق: 1. Çekinmek, kaçınmak, 2. Bir şeyi yapmak istememek.

çegara چيگره: Sınır, Afganistan sınırı gibi.

çegraçi چيگره چي: Sınır koruma görevlisi, sınır muhafızı.

çegradâş چيگره داش: Sınırdaş.

çegrasiz چيگره سيز: Sınırdaş olmayan, sınırsız.

çegralamâk چيگره له ماق: Sınır koymak, sınırını belirlemek.

çegrali چيگره لی: Sınırlı.

çega چيگه: Her iki ucu bükülmüş bir şeyi , kırık bir porselen tabak gibini tutturmak için kullanılan küçük ve ince bir metal parçası, tel.

çegalamâk چيگه لماق: Tencere tabak gibi şeyleri kırıldıktan sonra metal parçası ile tutturmak.

çegaçi چيگه چي: Tencere tabak gibi şeyleri kırıldıktan sonra metal parçası ile tutturma işini yapan kimse.

çegirmâk چيگيرماق: Belirli bir miktar para, sermaye, veya mülkten kesinti yapmak.

çelak چيلک: 1.Çocuklara oyuncak yapmakta kullanılan kısa ve yuvarlak bir ağaç. 2. Kova.

çevor چيور: 1. Her işi yapan yetenekli bir kadın. 2. Kendi işinin ustası olan.

çevorlik چيورليك: Yetenekli.

çevora چيوره: Torunun çocuğu.

2.13. he / ح: Özbek alfabesinin dokuzuncu harfi, (h) harfi ifade eder.

hâcat حاجت (a.): İhtiyaç, gereksinim.

hâci حاجي (a.): Hacca gitmiş, hac merasimini yapmış olan, hacı.

hâdişa حادثه (a.): Olay.

ḥaṣīya حاشیه (a.): 1. DipNut 2. Asıl konudan uzaklaşma.

ḥaṣīyarav حاشیه رو (a.): Asıl konudan uzaklaşmak isteyen, konuyu değiştiren.

ḥaṣīyaravlık حاشیه رولیک (a.): Konuyu döndürmek.

ḥāṣil حاصل (a.): Sonuç, verim, mahsul.

ḥāzır حاضر (a.): 1. Mevcut, 2. Hazır.

ḥāzırlamâk حاضرله ماق (a.): Hazırlamak.

ḥāzırlık حاضرلیک (a.): Hazırlık.

ḥāzırjavap حاضر جواب (a.): Çabuk yanıt veren, her soruya yanıtı olan kimse.

ḥāfiz حافظ (a.): Kur'an'ı ezbere bilen kimse, hafız.

ḥāfıza حافظه (a.): Hafıza, bellek.

ḥākım حاکم (a.): Egemenliğini yürüten, buyruğunu yürüten, sözünü geçiren, egemen.

ḥākimiyyat حاکمیت (a.): Egemenlik.

ḥāl حال (a.): Durum, vaziyet.

ḥālsiz حالسيز (a.): Halsiz.

ḥālbuli حال بو که (a.): Halbuki, aslında.

ḥāli حالی (a.): Şimdi, şu an.

ḥāli-beri حالی بیری (a.): Yakın zamanda, yakında zamanda gelmesin.

ḥāligi حالیگی (a.): Önceki. Örnek: *haligi adam kimidi/önceki adam kim idi.*

ḥāmıla حامله (a.): Hamile, gebe, yüklü.

ḥāmi حامی (a.): Koruyucu, sponsor.

ḥāmılik حامیلیک (a.): Korumacı olma, sponsurluk.

ḥābs kılmâk حبس قیلماق (a.): Hapsetmek, bir suçluyu hapishaneye koymak.

ḥattâ حتا (a.): Bile bağlacı.

ḥac حج (a.): Hac, islam'ın beş şartından biri olan, müslümanlarca zilhicce ayında

Mekke'de yapılan Kabe ziyareti ve tavaf ibadeti.

ḥicâb حجاب (a.): Hicap, perde, eşarp.

ḥuccat حجت (a.): Hücet, belge, tanıt.

ḥucra حجره (a.): Küçük oda, ev, medrese.

ḥacm حجم (a.): Hacim, bir cismin mekanda kapladığı yerin üç boyutlu ölçüsü.

ḥad حد (a.): 1. Bir şeyin yayılabileceği veya genişleyebileceği son çizgi, uç 2. Son sınırdır.

ḥads حدس (a.): Sanmak, zannetmek.

ḥudud حدود (a.): Hudut, sınır.

ḥadīs حدیث (a.): Hz. Muhammed'in söz ve davranışları, hadis.

ḥazar kılmâk حذر قیلماق (a.): Kaçınmak.

ḥazf حذف (a.): Silmek, uzaklaştırmak.

ḥur حر (a.): Hür, özgür.

ḥarârat حرارت (a.): Sıcaklık.

ḥirâsat حراست (a.): Korumak.

ḥarâm حرام (a.): Haram, yasak.

ḥarâmtamâk حرامتماق (a.): Haram yollarda gün geçirmek.

ḥarâmhör (a.f.): Haram yollardan para kazanmak.

ḥarâmî حرامی (a.): Nikahsız çiftlerden dünyaya gelen çocuk.

ḥarb حرب (a.): Savaş.

ḥarbî حربی (a.): Askeri.

ḥarba حربه (a.): Kılıç, silah ve hançer gibi savaş silahları.

ḥırş حرص (a.): Sonu gelmeyen istek, aşırı tutku.

ḥarf حرف (a.): Dildeki bir sesi gösteren ve alfabeyi oluşturan işaretlerden her biri, kod.

h̄arakat حرکت (a.): Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi, devimin, aksiyon, hareket.

h̄arakatlanmâk حرکتلنماق: Hareket etmek, yürüme.

h̄arakatli حرکتلی: Hareketli.

h̄areketsiz حرکتسيز: Hareketsiz.

h̄arakatçan حرکتچن: Çok hızlı hareket eden.

h̄urmat حرمت (a.): Hürmet, saygı.

h̄urmatsiz حرمتسيز: Hürmetsiz, saygısız.

h̄urmatsizlik حرمتسيزلیک: Saygısızlık.

h̄urmatlamâk حرمت له ماق: Saygı göstermek, hürmet etmek.

h̄urmatli حرمتلی: Saygılı, hürmet gösteren.

h̄urriyat حریت (a.): Özgürlük.

h̄arîr حریر (a.): İpek, ipek elbise.

h̄arîşlik حریشلیک: Harislik, açgözlülük.

h̄arîf حریف (a.): Ortak, meslektaş, ortak.

h̄izb حزب (a.): Bir topluluk içinde ayrı bir grup teşkil eden küçük topluluk, guruh, fırka, klik; parti.

h̄azîn حزین (a.): Hazin, hüzzünlü.

h̄is حس (a.): His, duygu.

h̄issiz حسسيز: Hissiz, duygusuz.

h̄isli حسلی: Hisli.

h̄issi حسی: Hissi olan, duygusal.

h̄isâb حساب (a.): Hesap, aritmetik, matematiksel işlem.

h̄isâbçi حسابچی: Muhasebeci.

h̄isablamâk حسابله ماق: Hesaplamak.

behisâb بیحساب: Hesapsız, sayısız.

h̄isâb- kitâb حساب-کتاب: Muhaasebe etmek.

h̄asâdat حسادت (a.): Kıskançlık.

h̄assâs حساس (a.): Duyarlı.

h̄asad حسد (a.): Kıskançlık.

h̄asrat حسرت (a.): Hasret, özlem.

h̄asratlaşmâk حسرتلشماق: Özlem duymak.

h̄asratli حسرتلی: Hasretli, özlemlı.

h̄usn حسن (a.): Güzellik, cemel.

h̄asud حسود (a.): Kıskanç.

h̄aşar حشر (a.): Bir işin yapılmasına yardımcı olmak için gönüllü eylem yapılması veya insanların toplanması.

h̄aşarçi حشرچی: Toplu bir işe yardımcı olan.

h̄aşara حشره (a.): Böcek.

h̄aşamat حشمت: 1. Büyüklük, 2. Tevazu, alçakgönüllülük.

h̄uşul حصول (a.): Başarı, olmak, ortaya çıkmak.

h̄işşa حصه (a.): 1. Bölüm, 2. Pay, tutam.

h̄azrat حضرت (a.): Yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan.

h̄uzur حضور (a.): Birinin karşısında hazır olmak.

h̄ak حق (a.): 1. Hak, adalet, 2. Pay, 3. Doğru gerçek.

h̄âksiz حقسيز: Haksız.

h̄âksizlik حقسيزلیک: Haksızlık.

h̄âkli حقلی: Haklı.

nâhâk ناحق: 1. Kanuna aykırı, 2. Doğru olmayan.

nâhâklik ناحقلىک: Adaletsizlik, yanlışlık.

h̄âkârat حقارت: Onur kırma, onura dokunma.

h̄âkâratlamâk حقارتلماق: Hakaret etmek, onurunu kırmak.

ḥāḳḳānī حَقَائِي (a.): Doğruluk üzerinden haklılık.

ḥuḳuḳ حَقُوق (a.): Hukuk.

ḥuḳuḳşinās حَقُوقَشِنَاس: Hukukçu.

ḥuḳuḳşinaslik حَقُوقَشِنَاسَلِيك: Hukukçuluk.

ḥuḳuḳī حَقُوقِي: Hukuka ait.

ḥāḳidaa حَقِيدَه: Hakkında.

ḥāḳīr حَقِير (a.): Aşağı görülen, değersiz, hakir.

ḥāḳīkāt حَقِيقَت (a.): Gerçek.

ḥāḳīḳi حَقِيقِي (a.): Doğru bir şey, gerçek.

ḥikāyat حَكَايَت (a.): Bir kimse ya da bir olay hakkında birine anlatma, hikaye.

ḥukm حَكْم (a.): Buyruk.

ḥikmat حَكْمَت (a.): Bilgelik.

ḥikmatli حَكْمَتَلِي: Hikmeti olan.

ḥukumdār حَكْمَدَار (a.f.): Hükümdar.

ḥukmran حَكْمَرَان (a.f.): Hükümdar, hakim.

ḥakīm حَكِيم: Bilge, her şeyi bilen.

ḥal حَل (a.): Hal etmek.

ḥal bölmāḳ حَل بُولْمَاق: Çözülme.

ḥal ḳilmāḳ حَل قِيلْمَاق: 1. Çözmek, 2. Bir maddeyi suya karıştırmak, suda eritmek.

ḥalāl حَلَال (a.): 1. Kurallara, geleneklere uygun, helal.

ḥalāvāt حَلَاوَت (a.): Sevimlilik, şirinlik, tatlılık.

ḥalḳ حَلَق: Boğaz.

ḥalḳā حَلَقَه (a.): 1. Halka, 2. Cemaat, 3. Dernek.

ḥalvā حَلْوَا (a.): Helva.

ḥamāḳāt حَمَاقَت (a.): Cehalet, akılsızlık, bilmemezlik.

ḥammam حَمَام (a.): Hamam, yıkanılacak yer, yunak.

ḥimāya حَمَايَه (a.): 1. Destek, 2. Tehlike veya kötü bir olaydan (birini) korumak.

ḥimāyeçi حَمَايَه چِي: Destekçi.

ḥimāyesiz, حَمَايَه سِيز: Desteksiz.

ḥamd حَمْد (a.): Övgü, övmek.

ḥamal حَمَل (a.): 1. Kuzu, 2. Şemsi yılının birinci ayı.

ḥamlā حَمَلَه (a.): 1. Yük, 2. Ana karınındaki çocuk.

ḥinā حِنَا (a.): Kına.

ḥancara حَنْجَرَه (a.): Boğaz.

ḥavārī حَوَارِي (a.): Havari, yardımcı.

ḥavāriiler حَوَارِيلِر: Hz. İsa'nın yardımcıları.

ḥut حَوْت (a.): 1. Büyük balık, 2. Şemsi yılın on ikinci ayı.

ḥavza حَوْزَه (a.): 1. Semt, 2. Doğa.

ḥavşila حَوْصَلَه (a.): Sabır, dayanma.

ḥavşilasiz حَوْصَلَه سِيز: Sabırsız.

ḥavşilali حَوْصَلَه لِي: Sabırlı, dayanıklı.

ḥavz حَوْض (a.): Havuz.

ḥavili حَوِيلِي (a.): Evin bahçesi.

ḥayā حَايَا (a.): Utanç.

ḥayāsiz حَايَاسِيز: Utanmasız, utanmaz.

ḥayāli حَايَالِي: Şerefli, namuslu.

behaya بِي حَايَا: Şerefsiz.

ḥayāt حَايَات (a.): Hayat.

ḥayātbāḥş حَايَاتْبَاحْش: Hayat veren, hayat bağışlaan, güç veren.

ḥayrān حَيْرَان (a.): Bir konu hakkında düşünüp kalmak, şaşırma.

ḥayrat حَيْرَت (a.): Şaşırma.

ḥayz حَايِض: Kadınlarda adet dönemi.

ḥayf حيف (a.): Yazık.

ḥīla حيله (a.): Birini aldatmak , yanıtlamak için yapılan düzen, dolap, oyun, hile.

ḥayvân حيوان (a.): Hayvan.

ḥayvanlaşmâk حیوانلشماق: İnsani özelliklerini yitirmek, hayvan gibi olmak.

ḥayvanī حیوانی: Hayvanlara ait.

2.14. ḥe / خ: Özbek alfabesinin onuncu harfi, (**h**) harfını ifade eder.

ḥâtima خاتمه: 1. Bir şeyin veya işin sonu, 2. Bir edebî eserin sonuç kısmı.

ḥâtin خاتین: Kadın.

ḥâtinça خاتینچه: Kadınlara ait, kadınlar gibi.

ḥâtinsiz خاتینسیز: Kadınsız, eşsiz.

ḥâtinli خاتینلی: Kadını olan.

ḥâtinlik خاتینلیک: 1. Kadınlık, 2. Kadınlara özel karakter.

ḥâtin-қızler خاتین قیزلر: Farklı yaşlardaki kız çocukları.

ḥâc خاج (f.): Hıristiyanlığın sembolü sayılan, haç.

ḥâdim خادم (f.): Hizmetçi.

ḥâda خاده (a.): Uzun ağaç.

ḥâric خارج (a.): Dışarı, hariç.

ḥâş خاص (a.): Özel, has, özgün.

ḥâşiyat خاصیت (a.): Özellik, bir şeyin veya birinin özelliği.

ḥâtir خاطر (a.): Zihin, düşünce.

ḥâḳân خاقان: 1. Eski Türkler ve Çinli şahırların ismi, 2. Yüce.

ḥâḳânlik خاقانلیک: Hakan olma durumu. Hakanlık.

ḥâl خال (f.): Benek, ben.

ḥâldar خالدار: Benekli, benli.

ḥâlli خالی: Benekli, benli.

ḥâliş خالص (a.): Saf, halis.

ḥâliḳ خالق (a.): Yaratan, Tanrı.

ḥâla خاله (a.): Teyze.

ḥâm خام (f.): 1. Çiğ, 2. Tecrübesiz adam.

ḥâmlık خاملیک: Çiğlik.

ḥân خان: Han.

ḥânlik خانلیک: Hanlık, han olma durumu.

ḥânḳizi خانقیزی: Han kızı.

ḥânim خانم: Hanım.

ḥânali خانه لی: Evi olan, bir kaç tane evi olan.

ḥâyin خاین (a.): Hain, hıyanat eden kimse, kötü niyeti olan.

ḥâbar خبر (a.): Haber, bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık.

ḥâbarçî خبرچی: Haberci.

ḥâbardar خبردار: Haberli, bilgili.

ḥâbarsiz خبرسیز: Habersiz.

beḥâbar بیخبر: Habersiz.

ḥâbâs خبیث (a.): Kötü, alçak, soysuz.

ḥâtm ختم (a.): Bitirmek, sonlandırmak.

ḥâtna ختنه: Sünnet yapmak.

ḥıjalat خجالت (a.): Mahcup, utangaç.

ḥıjil خجل (a.): Utanmış.

ḥâçir خچیر: Katır.

ḥâḥâlamâḳ خخاله ماق: Çok yüksek sesle gülmek.

ḥüdü خدا (f.): Yaratan, Tanrı.

ḥüdücu خداجو (f.): Dindar.

ḥıdmat خدمت (f.): Hizmet.

ḥıdmatkar خدمتکار: Hizmetçi.

ḥıdmatçî خدمتچی: Hizmetçi.

häråblik خرابلیک: Bozulmuş olan.

häråbåt خرابات (a.): Meyhane.

häraba خرابه (a.): Yıkkın, harap.

härablik خرابلیک: Yıkkınlık, harabilik.

härâc خراج (a.): Vergi.

härâfât خرافات (a.): Batıl inanç.

härj خرج: Harç, masraf.

härclamâk خرجله ماق: Harcamak.

härhâşa خرخشه (f.): 1. Gereksiz konular hakkında tartışmak, 2. Bir işi yapmak için kaygılanmak.

härhâşali خرخشه لی: Sıkıntılı bir iş.

hærtum خرطوم (a.): 1. Hortum, 2. Fil hortumu.

hırkâ خیرقه (a.): Dervişlerin giydiği üstlük.

hürma خرما: Hurma.

hırman خرمن (f.): Nasipsizlik, mahrumiyet.

härîta خریطه (a.): 1. Harita, 2. Meşin torba, dağarcık.

hüzân خزان (f.): Sonbahar.

hüzâna خزانه (a.): Hazine, büyük servet.

hüzânaçi خزانه چی: Hazinedar, bir hazineyi bekleyen, yöneten kimse.

hüzanda خزنده (a.): Sürüngenler.

hüzîna خزینه (a.): Hazine.

häs خس (f.): Bitkilerin kurumuş ağaçları.

hısâra خساره (a.): Zara.

hâsta خسته (f.): Yorgun.

häsîs خسیس (a.): 1. Cimri, 2. Bayağı.

hışâva خشاوه: Yabancı bitkileri ekinlikten ayırmak.

hışt خشت (f.): Kil.

hüşuş خصوص (a.): 1. Konu, madde, 2. Özellik.

hüşumat خصومت (a.): Husumet, düşmanlık.

hät خط (a.): 1. Mektup, 2. Yazı, 3. Çizgi.

hätâ خطا (a.): Hata, yanlış.

hätäsiz خطاسیز: Hatasız.

hätâli خطالی: Hatalı.

hätâlik خطالیک: Hatalı olma.

hıtab خطاب (a.): Sözü birine veye birilerine yöneltme, seslenme, hitap.

hätâţ خطاط (a.): Hattat, çok güzel el yazısı yazan sanatçı.

hüţba خطبه (a.): Hutbe.

hätâr خطر (a.): Tehlike.

hätârsiz خطرسیز: Tehlikesiz.

hätârsiz خطرسیز: Tehlikesiz.

hätîb خطیب (a.): Hutbeyi söyleyen kimse, hatip.

hüftan خفتن (a.): Gece namazı vakti.

hâfa خفه (f.): Üzgün.

hâfalaşmâk خفه لشماق: Birbirine küsmek.

hâfalanmâk خفه لنماق: Üzülmek.

hâfalik خفه لیک: Küskünlük.

hâfîf خفیف (a.): Hafif.

hâlâş خلاص (a.): 1. Kurtulmak, 2. Özgürleşmek.

hülâşa خلاصه (a.): Sözün özeti, kısacası.

hülâf خلاف (a.): Aksine, tersine.

hâlâk خلاق (a.): Yaratıcı.

hâlâyik خلیق (a.): Halk, beşer.

hüllas خلص (a.): Özet.

hül'at خلعت (a.): Büyük kişi tarafından küçüklere verilen hediye, elbise.

h  lk خلق (a.): 1. Yaratmak, icat etmek, 2. Bir  lkenin adamları, 3. Milet,  zbek mileti.

h  lk  t خلق (a.): Yaratılış, doğa.

h  lk  r   خلق ارا (a.): Uluslararası.

h  l  l خلل (a.): Engel.

h  l  vat خلوت (a.): Halktan uzak kendi başına, kimsesiz bir yer.

h  l  fa خلیفه (a.): Halife, h k mdar.

h  m خم (f.): Eğik.

h  m خم (f.):  mlek kovada saklanan i ki, alkol.

h  m  r خمار (a.): Humar, i ki veya uyku sersemliği.

h  mir خمیر (a.): Hamur.

h  mirturuş خمیرترش (a.f.): Hamur mayası.

h  nş   خنثا (a.): Faydasız, etkisiz.

h  r خوار (f.): Zelil, aşağı tutulan.

h  rlam  k خوارله ماق (f.): Aşağılamak, değerinden d ş k g stermek.

h  h  ş خواهش (f.): İstek.

h  h  lam  k خواهله ماق (f.): İstemek.

h  db  n خودبین (f.): Bencil, egoist.

h  db  nlik خودبینلیک (f.): Bencillik.

h  dparast خودپرست (f.): Egoist, bencil.

h  ddi خودی (f.): Aynen.

h  r  k خوراک (f.): Yemek.

h  rillam  k خوریلله ماق (f.): Horlamak.

h  ş خوش (f.): Mutlu, sevin li.

h  ş   خوشا (f.): Ne kadar iyi.

h  şlam  k خوشله ماق (f.): Beğenmek, se mek.

h  şlik خوشلیک (f.): Mutluluk.

h  şb  ht خوشبخت (f.): Mutlu, bahtlı.

h  şbuy خوشبوی (f.): G zel kokulu.

h  şbi im خوشبیچیم (f.): Yakışıklı, g zel, boyu ve y z  g zel olan.

h  şh  l خوشحال (a.f.): Bir Şeyden mutlu olan, memnun.

h  şh  bar خوشخبر (a. f.): G zel haber (verici).

h  şr  y خوشروی (f.): G zel, iyi, hoş.

h  şk  m  k خوشقامت (a.f.): Boyu, y z  g zel olan.

h  şv  kt خوشوقت (a.f.): Zamanı mutlu ge en.

h  şa خوشه (f.): dal, bitkinin bir dalı.

h  ş  mad خوشامد (f.): Hoş geldin.

h  şfe' l خوشفعل (f.): İyi davranan kimse.

h  vf خوف (a.): Korku.

h  vsiz خوفسيز (f.): Korkusuz.

h  vsizlik خوفسيزلیک (f.): Korkusuzluk.

h  vflanm  k خوفلنماق (f.): Korkma.

h  vfli خوفلی (f.): Korkulu.

h  ş خویش (f.): Akraba.

h  şlik خویشلیک (f.): Akralalık.

h  r  z خوراز (f.): Horoz.

h  rsin  k خورسینماق (f.): Ah  ekmek.

h  rsinik خورسینیق (f.):  z nt den derin ah  ekmek.

h  rlam  k خورله ماق (f.): Aşağılamak.

h  ş خوش (f.): Peki.

h  y  b  n خیابان (f.): Cadde.

h  y  l خیال (f.): Hayal, imge.

h  y  l   خیالی (f.): 1. Kurgu, 2. Efsanevi.

h  y  nat خیانت (a.): İhanet, hainlik.

h  yr خیر (f.): İyilik, hayırlı, yararlı.

h  yr  şm  k خیرلشماق (f.): Ayrılmak, vedalaşmak.

h yrl  خیرلی (f.): Hayırlı, yararlı.

h yrh h خیرخواه (a.f.): Hayırsever, iyilik yapan.

h ra خیره (f.): Bulanık.

h ralaşm k خیره لشماق: Bulanıklaşmak.

h ralanm k خیره لنماق: 1. Bulanıklaşmak, 2. İyice görmemezlik.

h ralik خیره لیک: Bulanıklık.

h rillam k خیریلله ماق: Horlamak.

h yriya خیرییه (a.): Hayır kurumu.

h yl خیل (a.): T r.

h yla خیله (a.): Çok.

h yma خیمه (a.): adır.

h ymmaa خیمه ه: adır.

h vi خوی: K  k k adır.

hez خیز (f.): Zıplama.

hezlam k خیزله ماق: Zıplamak.

2.15. d / د:  zbek alfabesinin on birinci harfidir (d) harfini ifade eder.

d d داد (f.): 1. Bağırma, 2. Adalet.

d dlam k دادلماق: Bağırmak, feryat etmek.

dar دار (f.): İdam mahkumlarını asmak iin dikilen direk.

d rb z دارباز: Bir yerde oynayan, oyun g steren.

d rb zlik داربازلیک: Meydanda oynama mahareti, faaliyeti; meydan oyunculuğu.

d ru دارو (f.): İlaç.

d ruh na داروخانه: Eczane.

d st n داستان (f.): Destan, efsane.

d st ni داستای: Destancı.

d st nilik داستاییلیک: Destancılık.

d ş 1 داش: Fırın.

d ş berm k داش بیرماق: Direnmek, sabretmek.

d 'iya داعیه (a.): Sebep.

d ğ 1 داغ (f.): Leke, iz.

d ğli داغلی: Lekeli.

d ğ 2 داغ (f.): Sıcak yemek, sıcak yağ.

d ğlam k داغله ماق: 1. Isıtmak; 2. Kızgın bir demirle hayvan derisine damga vurmak.

d ğ 3 داغ (f.): Ağır bir  z nt den kalan acı, iz.  rnek: *farzant dağıda yanm k* / ocuk  z nt s nden yanmak.

d ğd r داغدار:  z nt  çeken, evladın  l m derdini g ren.

d ktar داکتر (L.): Doktor, hekim.

d ka داکه: İpekli kumaş.

d lar دالر (e.): Dolar.

d m دام (f.): Tuzak.

d n دان: Tohum, kuşlara verilen yemek.

d nli دانلی: Kuşların  n ndeki yemek.

d n  دانا (f.): Bilimli, bilge.

d niş دانش (f.): Bilgi, bilim, vukuf.

d nişmand دانشمند (f.): Bilim insanı.

d nk دانک (f.): Tank, savaş arabası.

d ng دانگ: ş hret, itibar.

d ngdar دانگدار:  nl , ş hretli.

d ngli دانگلی:  nl .

d na دانه (f.): 1. Herhangi bir sayıda olan şey, adet, tane. 2. Bazı bitkilerin tohumu, 3. Bazı s slemelerin tanesi mesela sedef taneleri.

d nalab دانه لب: Tane tane yapmak, tanelemek.

d v n داوان: Tavan.

d vdir داودیر: Akılsız, anlayışı kıt.

dāvdiramâḡ داوڊيره ماق: Akılsızca davranmak, konuşmak, sersemlik yapmak.

dāvdirlik دواڊيرليک: Delilik.

dāvul داوول: Rüzgarlı yağmur.

dāvvyurak داوويوره ک: Korkmaz, bahadır.

dāhī داهي (a.): Zeki, dahi.

dāyir داير (a.): Dair.

dāyra دايره (a.): Halka, çember.

dāyravaī دايروي: Halka şeklinde olan.

dāyim دايم (a.): Hep, her zaman.

dayimī دايمي: Kalıcı, her zaman.

daya دايه (f.): Dadı, daye.

dayalik دايه ليک: Dadılık.

dabdaba دڊڊبه (a.): Tantana, görkem.

dabba دبه (a.): Cinsel organ hastalığı.

debīt دبيت (a.): Kredi.

duçâr دچار (f.): Belaya bulaşmak, bir hastalığa yakalanmak.

dāḡhān دڡان (a.): Tütün.

dāḡhāniyāt دڡانيات: Tütün.

dāḡl دڡل (a.): 1. İlgi, münasebet. 2. Kazanç.

dāḡma دڡمه (a.): Mezar, mezar taşı.

dur در (a.): Sedef.

darāmad درامد (f.): Aylık gelir.

drām درام (y.): Tiyatro için yazılmış oyun, drama.

drāmātizm دراماتيزم (y.): Dramatize etme, acıklı olmak.

drāmātik دراماتيک (y.): Sahne oyununa özgü olan.

dr̄rāv دراو: Çabuk, acil. Örnek: *drav keling* / çabuk gel.

darbār دربار (f.): Hükümdarların oturduğu büyük yapı, saray.

darbadar دربدر (f.): Avare, işsiz, güçsüz.

darbadarlik دربدرليک: Avarelik.

daraja درجه (a.): Derece, aşama, rütbe, basamak.

darça درچه (f.): Küçük kapı.

darhākiḡāt در حقيقت (a.f.): Hakiketen, gerçekten.

darāḡt درخت (f.): Ağaç.

dard درد (f.): 1. Ağrı, dert, 2. Üzüntü, hasret.

dardçil دردچيل: Çabucak hastalanan kimse.

dardsiz دردسيز: Ağrısı olmayan, dertsiz.

dardlaşmâḡ دردلشماق: Dertleşmek.

dardli دردلي: Dertli.

hamdard همدرد: Hemdert, dert otağı olan.

dard-i-sar دردی سر: Başağrısı olmak, başına gereksiz iş çıkarmak.

dardmand دردمند (f.): Dertli.

darz درز (f.): Yarık, çatlak.

dars درس (a.): 1. Öğretmenin öğrenciye belirli bir sürede verdiği bilgi, 2. ibret.

darşhāna درسخانه: Sınıf.

darslik درسليک: Derslik, kitap.

durust درست (f.): Dürüst, doğru.

durustlamâḡ درستله ماق: Düzeltmek.

dark درک (a.): Birinin hakkında haber almak, uğramak.

darakçi درکچي: Haberci, haberi ulaştırın.

daraksiz درکسيز: Habersiz.

daraklamâḡ درکله ماق: Birinin hakkında haber almak, uğramak.

- dargah** درگاه (f.): Dergah, tekke.
- darman** درمان (f.): Derman güç, takat , ilaç.
- darmanisiz** درمانسيز: Tedavi edilmeyen, çaresiz.
- daranda** درنده (f.): Yırtıcı hayvan.
- darnağlamâk** درنغله ماق: Dır-dır ses çıkarmak.
- darvâza** دروازه (f.): Kapı.
- darvâzabân** دروازه بان (f.): Kapıcı.
- darvâzahâna** دروازه خانه (f.): Kapıya yapışık bir yer.
- darvâke'** درواقع (a.f.): Hakiketen, gerçekte.
- darviş** درويش (f.): Derviş.
- darvişâna** درويشانه (f.): Dervişçe.
- dara** دره (f.): Dere.
- daryâ** دريا (f.): Derya, deniz.
- dariğ** دريغ (f.): Pişmanlık, efsus, yazık.
- dariğ tutmâk** دريغ توتماق: 1. Tereddüt etmeden yardım etmek, 2. Çekinmeden yardım etmek.
- dastâr** دستار (f.): Destar, sarık, başını örtmek için örtü.
- dasthâţ** دستخط: Mektup.
- dastarhân** دسترخوان (f.): Sofra.
- dastgah** دستگاه (f.): Cihaz.
- dastlab** دستلب: Önce, başta, evvel.
- dastlabki** دستلبكى: Öncelik, ilk.
- dastmâya** دستمايه (f.): Sermaye.
- dastur** دستور (f.): Destur, izin, müsaade.
- dasta** دسته (f.): 1. Deste, bağlam, 2. Kılıç, bıçak vb.nin elle tutulacak yeri.
- dastadâr** دسته دار: Saplı.
- dastalamâk** دسته له ماق: Destelemek.
- dastyâr** دستيار (f.): Yardımcı.
- dastyara** دستياره (bk.): Yardımcı.
- daş** داش (bk.): Dış.
- daşt** دشت (f.): Çöl.
- duşman** دشمن (f.): Düşman.
- duşmanlaşmâk** دشمنلشماق: Düşman olmak.
- daşnâm** دشنام: Küfür.
- duâ** دعا (f.): 1. Dua, yakarış 2. Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dini metin.
- da'vagar** دعوagr (f.a.): Dövücü.
- da'vat** دعوت (a.): Davet.
- da'vatnama** دعوتنامه: Davetiye.
- dägdägä** دغدغه (a.): Endişe, kınama, ve yüksek sesle bağırma.
- däg-däg titramâk** دغ دغ تيتره ماق: Tir tir titremek.
- däğäl** دغل (f.): Çirkin.
- dägällaşmâk** دغللشماق: Çirkinleşmek.
- dägällik** دغللىك: Kötülük, yanlışlık.
- daf** دف (f.): Düğünde çalınan müzik aleti.
- daftar** دفتر (y.): Defter.
- daf'** دفع (a.): Savma.
- dafn** دفن: Gömmek.
- dafîna** دفينه (a.): Yere gömülen hazine.
- diğkät** دقت (a.): Dikkat, itibar.
- däkiğkä** دقيقه (a.): Dakika.
- dukân** دكان (a.): Mağaza.
- dukandâr** دكاندار: Mağaza, bakal.
- dukandârlık** دكاندارلىك: Bakkal, Dükkan sahibi olma.
- duktur** دكتور (L.): Doktor.
- dukturlik** دكتورلىك: Doktorluk.

dukturâ دكتورا (L.): Doktora.

dukturant دكتورانت (L.): Doktorasını bitirmek üzere bir bilim kurumunda olan.

dil دل (f.): Gönül.

dallâl دلال (a.): Satıcı ve müşteri arasında aracılık yapan.

dallâlik دلاليك: Aracılık yapan.

dalâlat دلالت (a.): 1. Kılavuzluk, 2. Bir şeyi ispatlamak için kanıt getirmek.

dilband دلبنده (f.): Kalbe yakın.

diltang دلتنگ (f.): Sıkkın, birini özlemek.

diltanglik ديلتنگليک: Üzgünlük.

dilhârâş دلخراش (f.): Kötü bir olay, korkunç bir olay.

dilhünn دلخون (f.): Kanla dolu olan gönül.

dildâr دلدار (f.): Dilber, sevgili.

dildârlik ديلدارليک: Nezaketçi.

dilrabâ دلربا (f.): Gönüllü kapan biri.

dilsöz دلسوز (f.): Şefkatli, merhemetli.

dilsözlik دلسوزليک: Merhametli.

dilkaş دلکش (f.): Çekici.

dalv دلو (a.): 1. Kova 2. Şemsi yılın on birinci ayı.

dala دله: Meydan.

dalîl دليل (a.): Kanıt, hüccet, belge.

dilazar دل آزار (f.): Azarlanan sevgili.

dilâzârlık دل آزارليک: Azarlamak.

dum دم (f.): Kuyruk.

dumli دملي (f.): Kuyruklu.

dam دم (f.): 1. Dem, 2. Soluk nefes almak, 3. Zaman, çağ.

damlamâk دملمه ماق: Demlemek.

damlam دملم: Bir demlem çay.

dam 2 دم (f.): 1. An, lehze, 2. Bazen.

dam 3 دم (f.): Uç.

dimâğ دماغ (f.): Damak, burun.

dambdam دمبدم (f.): Hızlı hızlı, an.

dumğâza دمغازه (f.): Hayvanların ve kuşların kuyruklarındaki kemik

dumğöza دمغزه (f.): Hayvanların ve kuşların kuyruklarındaki kemik.

damgîr دمگير (f.): Pilavın demini alması için üzerine örtülen bez.

dunba دنبه (f.): 1. yağlı kuyruk.

dunbali دنبلي: Kuyruklu.

dangillama دنغيلمه: Muhteşem, görkemli.

dangasa دنگسه: Tembel.

dangsalaşmâk دنگسه لشماق: Tembelleşmek.

dunya دنيا (a.): Dünya, evren.

dunyavaî دنياوای: Evrene ait.

dunya kıraş دنيا قرش: Evrene yakışan, dünyaya münasib.

dav دو (a.): İlaç, derman.

davalamâk دواله ماق: İlaç ile iyileşmek, tedavi etmek.

bedava بيدوا: İlaçsız,

davam دوام (a.): Devam.

devam etmâk دوام ايتماق: Devam etmek.

davamsiz دوامسيز: Devamsız.

davamlı دواملي: Devamlı.

dubara دوباره (f.): Tekrar, ikinci kez.

döblaj دوبلاژ (f.): Dublaj.

dupur دوپور: Hayvanların ayak sesi.

dutar دوتار (f.): İki telli, uzun saplı bir tür müzik aleti.

dutarçi دوتارچی (f.): Müzik çalan.

duç kilmâķ دوچ کيلماق: Rastlamak, denk gelmek.

duhâba دوخابه: Kadife.

duduk دودوق: Kekelemek.

duduklanmâķ دودوقلماق: Kekemelik.

duda دوده (f.): Dumanın külü.

davr دور (a.): Devir.

durbîn دوربين (f.): Kamera.

durga دورگه (f.): Başka etnik gruplara ait.

durgalamâķ دورگه له ماق: Bağlantılamak.

davra دوره (a.): Dönüş, kez.

döz دوز (y.): Düz.

dözâh دوزخ (f.): Cehennem.

dözâhî دوزخی: Cehenneme ait.

döst دوست (f.): Dost.

döstlarça دوستلارچه: Arkadaşlık.

döstlaşmâķ دوستlaşماق: Arkadaş olmak.

döstlik دوستلیک: Dostluk, arkadaşlık.

döstana دوستانه (bk.): Arkadaşlık.

duk دوک (f.): İp örülen alet.

dukkak دوکاک: Nuhut, kuru fasulye gibi hububatların kabuğunun içindeki.

dukkaklamâķ دوککله ماق: Etli bitkilerin büyümesi.

dukkakli دوککلی: Etli tohumlu bitkiler, taneli.

dukillamâķ دوکيلله ماق: Düdük düdük ses çıkarmak, oynamak, tekmelemek.

dugana دوگانه: Dost, ortak.

döl دول (f.): Değirmende su dökmek için kullanılan alet.

devlet دولت (a.): Devlet.

devletli دولتلی: Zengin.

davlatçilik دولتچیلیک: Devletçilik.

dumalâķ لاق دومه: Ağaçtan yapılan hamur yayma aleti.

duv دوو: Aniden.

döppaslamâķ دوپاسله ماق: Dövmek, vurmak.

döppi دوپی: Farklı renklerle dokunan Özbeklere ait şapka.

dök 1 دوق 1: Tehdit amacıyla söylenen söz.

dök 2 دوق 2: Bakır aletlerden çıkan ses.

döl دول 1: Farklı şekil ve büyüklükteki buzparçalarından oluşan atmosferik yağ. Savaşlarda veya büyük törenlerde çalınan davul.

dölta دولته: Kısa boylu ve kilolu.

dölma دولمه: Dolma.

dömbâķ دومباق: Şişman.

dömbira دومبیره (f.): Gitar şeklinde bir müzik aleti.

dömbirachi دومبیره چی: Müzikçi.

döndiramâķ دونديره ماق 1: Çok güzel çalan, 2. Çok güzel konuşan, 3. İyi becermek.

döndik دونديک: Güzel, sıcak kanlı.

döng دونگ: Çıkıntısı olan bir yer.

dönglik دونگلیک: Çıkıntılı.

döngiz (bk.) دونغيز: Domuz.

dahr دهر (a.): Çağ, hayat.

dahrî دهری (a.): Ateist, tanrıya inanmayan.

dahrîlik دهریلیک: Ateistlik,

dahşat دهشت (a.): Korku.

dahşatli دهشتلی: Korkunç.

dehķân دهقان (f.): Çiftçi.

dehķânçilik دهقانچیلیک: Çiftçilik.

dahlez دهليز (f.): Salon.

daydi ده يدي Avare, işsiz güçsüz.

daydilik ده يدىلىك: İşi gücü olmadan gezmek durumu.

daydimâq ده يدىماق: Başıboş gezmek, işsiz.

diyâr ديار (a.): Yurt, diyar, memleket.

diyanat دىانت (a.): Din kurralarına tam bağlı olma durumu.

diyanâtsiz دىانتسىز: Dinin kuralarına uymayan.

diyânatli دىانتلى: Dine bağlı olan, imanlı.

dīplom دىپلوم (fr.y.): Diploma.

dīplomât دىپلومات (f.): Diplomat.

dīplomâtîk دىپلوماتىك (f.): Diplomatik.

dīplômâsî دىپلوماسى (fr.): Diplomasi.

dīdar ديدار (f.): Buluşma.

dirillamâq دىرىلله ماق: Titremek, tir tir titremek.

dezal دىزل (al.): Dizel.

dīsânt دىسانت (f.): Uçaktan askerleri düşman toprağına indirmek.

dīsântçi دىسانتچى: Asker.

dikkaymâq دىكه يماق: Dikilmek.

dik etib turmâq دىك ايتىب تورماق: Dikilmek, çabucak yerinden kalkmak.

dim دىم: Aşırı sıcak bir hava.

dimlamâq دىمله ماق: Demlemek.

dimikmâq دىمىقماق: Zorla nefes almak, nefesi boğulmak.

dīn دىن: Din, inanç.

dindâr دىندار: İmanlı, inançlı.

dīnsiz دىنسىز: İnançsız, imansız.

dīnşinâs دىن شناس: Dinci, ilahiyatçı.

dīnâr دىنار: Dinar.

debâça دىباچه (f.): Giriş söz.

dev ديو (f.): Korkunç, çok iri ve olağanüstü güçlü bir masal yaratığı, dev.

deraza دىرزه: Pencere.

demâq دىماق: Söylemek, demek.

demak دىمك: Yani.

dengiz دىنگىز: Deniz.

devâr ديوار (f.): Duvar.

devârî ديوارى: Duvar saati gibi duvara yapıştırılan aletler.

devân 1 دىوان: Divan, şairlerin şiirlerini topladıkları eser.

devân 2 دىوان: Yüksek düzeydeki devlet adamlarının kurduğu büyük meclis.

devâna دىوانه (f.): Deli.

deyarli دىيرلى: Değerli.

2.16. zâl / ذ: Özbek alfabesinin on ikinci harfı, (z) harfini ifade eder.

zât ذات (a.): 1. Kendi, kişi, 2. Bir şeyin özü.

zâtdâr ذاتدار: İyi bir öze sahip, iyi bir kişiliğe sahip.

zâtan ذاتا (a.): Zaten, doğrusu, esasen.

zâhîra ذخيره (a.): Depo.

zarra زره (a.): Zerre, çok küçük parçacık.

zarraça زره چه: En küçük parçacık.

zurriyât ذريات (a.): Züriyet, soy, nesil, yavru, çocuk.

zuuriya ذريه: Ferzent, nesil, çocuk.

zakâvat زكاوت (a.): Zekavet, çabuk anlama ve kavrama, zekilik.

zakavatli زكاوتلى: Akıllı.

zîkr ذكر (a.): Zikir, anma, övme.

zakî زكى (a.): Zeki.

zakîlik زكىلىك: Zeki olma durumu.

zalâlat ذلالت (a.): Aşağılanmak, küçük görülmek.

zillat ذلت (a.): Aşağılama.

zalîl ذلیل (a.): Aşağılanan, hor görülen.

zimma ذمه (a.): Birnin üstündeki, boynundaki iş, güç, burç.

zulcalâl ذولجلال (a.): Büyüklük ve makam sahibi.

zulhicca ذولحجه (a.): Kameri yılın on ikinci ayı, zilhicce.

zulkä'da ذوالقعدة (a.): Kameri yılın on birinci ayı, zilkade.

zuzankä ذوزنقه (a.): Trapez.

zavq ذوق (a.): Zevk, tat, lezzet, eğlence.

zavqsiz ذوقسيز: Zevksiz.

zavlanmâq ذوقلنماق: Zevk almak.

zavqli ذوقلى: Zevkli.

zahn ذهن (a.): Zihin, bellek, bilinç.

zahnshiz ذهنسيز: Bilinçsiz.

zahnli ذهنلى: Bilinçli.

2.17. re /ر/: Özbek alfabesinin onu üçüncü harfi, (r) harfi ifade eder.

râbita رابطه: İlişki, bağlantı.

râhat راحت (a.): Rahat, huzur.

râhatlanmâq راحتلنماق: Rahatlamak, sakinleşmek.

râdiyâtur رادياتور (L.): Radyatör.

râdiyö راديو (L.): Radyo.

râzdâr رازدار: Sır saklayan.

râst راست (f.): Doğru.

râstlamâq راستلماق: Doğrulamak, yaymak.

râstlik راستلىك: Doğruluk.

râstgöy راستگوی (f.): Açık sözlü, doğru konuşan.

râstgöylik راستگویلىك: Doğruluk, doğru konuşma durumu.

râzi راضى (a.): Memnun, mutlu.

râzi bölmâq راضى بولماق: Memnun olmak.

râzilik راضىلىك: Memnunluk, kıvanç.

narazi ناراضى: Razı olmayan, mutsuz.

rakid راکد (a.): Hareketsiz.

râm kılmâq رام قىلماق: 1. Ram etmek, 2. Evcilleştirmek.

râvaî راوى (a.): Anlatan, rivayet eden.

rây راي (a.): Düşünce, görüş, fikir.

rayic رايچ (a.): 1. Yaygın, 2. Çoğu kimselerce benimsenmiş olan.

rab راب (a.): Tanrı.

ribâb رباب (a.): Bir tür müzik aleti.

ribâbçi ربابچى: Rubab müzik aletini çalan kimse.

rubâî رباعى (a.): Rubaî, dörtlük.

racaz رجز (a.): 1. Kısa şiire denir, 2. Övmek; kendi kendini övmek; 3. Aruzda şiir ölçülerinden biri.

raca رجه (f.): İpliğin iki tarafından duvara asılıp çamaşırları üzerine yaymak için kullanılan ip.

racalamâq رجه له ماق: Planlamak, tasarlamak.

rahm رحم (a.): Merhamet.

rahmsiz رحمسيز: Merhametsiz.

berahm بيرحم: Merhametsiz.

rahim رحم (a.): Anne rahmi.

rahmat رحمت (a.): Merhamet etme, bağışlama.

rahmatli رحمتلى: Rahmetli.

ruhsat رخصت (a.): İzin, müsaade.

ruhsatsiz رخصتسيز: İzinsiz.

rāhna رخنه (f.): Çatlak.

rad رد (a.): Red.

radīf ردیف (a.): Redif, şiirde uyaktan sonra tekrarlanan, aynı harflerden oluşan kelime veya ek.

raddiya ردیه (a.): Reddetme mektubu.

razālat رذالت (a.): Rezîl, rezalet.

rezîl رذیل (a.): Rezil.

razīlaşmâk رذیللشماق: Rezilleşmek.

rezîllik رذیللیک: Rezillik.

razzâk رزاق (a.): Tanrı isimlerinden biri, sağlayıcı.

rizk رزق (a.): Tanrı tarafından sağlanan geçim.

rizkli رزقلى: Geçim konusunda şanslı.

rejîsur رژیسور (fr.): Rejisör, yönetmen.

regisurlik رژیسورلیک: Yönetmenlik.

rijîm ریژیم (fr.): Rejim, yönetme, düzenleme biçimi.

risâla رساله (a.): Risale, kitapçık.

rassâm رسام (a.): Ressam, resim yapan sanatçı.

rassâmlık رساملیک: Ressamlık.

raeturan رستوران (fr.): Restoran, lokanta.

rasta رسته (f.): Taraf.

rasm رسم (a.): 1. Resim, çizme, 2. Toplumdaki gelenek görenek.

rasman رسما (a.): Resmen, devletçe.

rasmî رسمی (a.): Resmî, devlete ait, devlet ile ilgili.

rasmîlaştırış رسمیلشتیریش: Resmîleştirmek.

rasmîyat رسمیت (a.): Resmîyet, resmîlik.

rasmiyyatçı رسمیتچی: Resmî olan, resmîyete önem veren.

rusvâ رسوا (f.): Rezil olmak.

rusvalik رسوالیک: Rüsvalık, rezillik.

rusum رسوم (a.): Gelenek görenek.

rişta رشته (f.): İp, iki şeyi birbirine bağlayan şey. Örnek: *muhabat riştasi / sevgi bağı*.

raşk رشک (f.): Kıskançlık.

raşkli رشکلی: Kıskançlı.

raşkçi رشکچی: Kıskançlı.

raşad رصد (a.): Gözlem.

raşadhâna رصدخانه: Gözlemevi.

riâya رعایه (a.): Gözlemek.

ra'iyat رعیت (a.): Halk,

râğbat رغبت (a.): İstek, arzu, ilgi.

râğbatlanmâk رغبتلنماق: İligi duymak,

rafâkât رفاقت (a.): Arkadaşlık, dostluk.

rifâh رفاه (a.): Refah, huzur bulmak.

rafîk رفیق (a.): Arkadaş, dost.

rafîklik رفیقلیک: Arkadaşlık.

râkâbat رقابت (a.): Yarışma.

râkâbatçı رقابتچی: Yarışmacı.

râkqâş رقاص (a.): Dansçı.

râkâşa رقاصه (a.): Dansçı.

râkâmli رقملى: Numralandırmak.

râkîb رقیب (a.): Rakip.

râkîblik رقیبلیک: Rakiplik, rekabetçi.

rak'at رکعت (a.): Rek'at.

reklâm ریکلم (fr.): Reklam, duyuru.

rukun رکن (a.): Bir şeyin en güçlü ve sağlam yönü.

rukud رکود (a.): Hareketsizlik.

rekörd ریکورد (e.): Kayıt, record.

ruku ركوع (a.): Öne doğru eğilme.

ramz رمز: Şifre.

ramzli رمزلى: Şifreli.

ramzĀ رمزى: Şifreli.

ramazān رمضان: Ramazan, oruç tutulan ay.

ranc رنج (f.): Üzüntü.

rancimāq رنجىماق: Üzülmek.

randa رنده (f.): Rende, tahta yüzeylerini pürsüz duruma getirmek için marangozların kullandığı bir araç.

randalamāq رنده لىماق: Rendelemek, pürsüzleştirmek.

rang رنگ (f.): Renk.

ranglamāq رنگه لىماق: Boyamak.

rangli رنگلى: Renkli.

rang rang رنگ برنگ (f.): Rengareng.

ravā روا (f.): Yakışır, uygun, yerinde.

rava körmāq رواكورماق: Reva görmek, uygun görmek.

ravabilmāq روا بىلىماق: Uygun görmek.

ravbölmāq روا بولماق: Helal olmak, reva olmak.

ravāc رواج (a.): Yaygın, popüler, yükseliş.

ravāclanmāq رواجلىنماق: 1. Yükselmek, 2. Gelişmek.

ravān روان (f.): 1. Giden, yürüyen 2. Akıcı.

rivāyat روايت (a.): Rivayet, söylenti.

rubaru روبرو (f.): Yüzyüze.

ruh روح (a.): 1. Ruh, can, 2. Öz. 3. Duygu.

ruhan روحا: Ruh bakımından, ruhça.

ruhsiz روحسىز: Cansız, etkisiz, güçsüz.

ruhsuzluk روحسىزلىك: Ruhsuzluk,

ruhĀ روحى: Ruhsal.

ruhānĀ روحانى (a.): Ruhanî, ruhla ilgili.

röznāma روزنامه (f.): Gazete.

röza روزه (f.): Oruç.

rözähör روزه خوار (f.): Ramazan ayında oruç tutmayan.

rözadār روزه دار (f.): Oruçlu.

raviş روش (f.): Yöntem.

ravşan روشن (f.): Aydınlık.

röşanlik روشنايلىك: Aydınlık, talihli.

rukaş روکش (f.): Örtü.

röl رول (f.): Bir filmde sahne almak, rol.

rumātizm روماتىزم: Romatizma.

rumāl رومال (f.): Kadınlara özel renkli çiçekli bir tür eşarp.

röman رومان (fr.): Edebî eser, roman.

römāntizm روماتىتىزم (fr.): Romantizm.

römāntik رومانتيك (fr.): Romantik.

ravnāk رونق (a.): Gelişme.

röyā روىا (f.): Rüya, düş.

ruyhüşlik رويخوشلىك: Mutlu ve samimi bir yüz.

rahber رهبر (f.): Önder, rehber.

rahbarlik رهبرىك: Önderlik.

rahnamā رهنا (f.): Yol gösterici, rehber.

riya رىا (a.): İkiyüzlülük, riya.

riyakar رىكار: İkiyüzlü.

riyākārlik رىكارلىك: Riyakarlık, ikiyüzlülük.

riyākārāna رىكارانه: İkiyüzlülükle.

riyāzat رياضت (a.): Nefsini, isteklerini kırma.

riyāzĀ رياضى (a.): Matematik.

rayhān ريحان (a.): Reyhan.

rīša ریشه (f.): Kök.

rīng رینگ (e.): Halka.

rais ریس (a.): Reis, başkan.

raislik ريسلىك: Başkanlık.

rezarv ريزرو (f.): Rezerv, yedek, ihtiyat.

2.18. ze / ز: Özbek alfabesinin on üçüncü harfidir, (z) harfini ifade eder.

zar زار (a.): Nale, inleme.

zâriqmâq زاريقماق: **1.** Muhtaç olmak, ihtiyacı olmak, gerekmek, **2.** İstekli olmak.

zârlanmâq زارلنماق: Bir durumdan şikayet etmek, hasret kalmak.

zârilamak زاريله ماق: Üzüntü ve çaresizlikle şikayet etmek.

zâğ زاغ (f.): Karga.

zâğâra زاغره: Mısır ününden yapılan ekmek.

zâhid زاهد (a.): Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurdıklarını yerine getiren kimse.

zubda زبده (a.): Bir şeyin özeti, öz.

zabardast زبردست (f.): Güçlü, kuvvetli.

zabur زبور (a.): Tanrı tarafından Hz. Davut'a gönderilen kutsal kitap.

zuhal زحل (a.): Zuhale, satürn.

zahmat زحمت (a.): Zahmet, güçlük.

zahmatkaş زحمتکش: Çalışkan.

zâhm زخم (a.): Yara.

zar زر (f.): Altın.

zirâat زراعت (a.): Tarım.

zardâb زرداب (f.): **1.** Vücuttan çıkan sarı sıvı, **2.** Safra.

zardöz زردوز (f.): Elbiselerde nakış dikme işini yapan.

zardözlik زردوزلىك: Elbiselerde nakış dikme işini yapmak.

zarda زرده: Safra.

zargâldâq زرغداق: **1.** İncir yiyen kuş ismi, **2.** Sarımsı.

zargar زرگر (f.): Kuyumcu.

zargarli زرگرلىك: Kuyumculuk.

zarang زرنگ: Zeki, akıllı.

zireh زره (f.): Zırh, savaşçılarda ok, kılıç süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel levhalardan yapılmış giysi.

zirehli زرهلى: Zırhlı.

zirehdar زرهدار: Zırhlı.

zakat زكات (a.): Zekat, zenginlerin sahip olduğu mal ve paranın kırkta birinin dağıtılmasını öngören, İslam'ın beş şartından biri.

zulâl زلال (a.): Saf, tatlı su.

zilzila زلزله (a.): Deprem.

zulf زلف (f.): Zülûf.

zaman زمان (a.): **1.** Zaman, vakit, **2.** Çağ, devir.

zamandaş زمانداش: Zamandaş, aynı zamanda yapıılardan veya gerçekleşenlerden her biri.

zamâna زمانه (a.): Çağ, devir.

zamânasâz زمانه ساز: İş zamanına göre ayarlayan, anlaşma yapan.

zamana sazlik زمانه سازلىك: İş zamanına göre ayarlamak.

zumuht زمخت (a.): Kaba.

zamzam زمزم (a.): Zemzem suyu.

zamzama زمزمه (a.): Kendi kendine, yavaş sesle şarkı söylemek.

zina زنا (a.): Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki, zina.

zancir زنجیر (f.): Zincir, birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ.

zancırlamâk زنجیرله ماق (f.): Zincirlemek.

zancirli زنجیرلی (f.): Zincirli, zinciri olan.

zancirband زنجیربند (f.): Zincire bağlanan.

zang زنگ (f.): Paslanma.

zanglamâk زنگله ماق (f.): Paslanmak, üzerinde pas oluşmak.

zang زنگ 2 (f.): Zil.

zavâl زوال (a.): 1. Yok olma, yok edilme, 2. Gün batımı.

zuvâla زواله (f.): Ekmek yaparken birer birer ayrılan hamur.

zör زور (a.): Güç, kuvvet.

zörlik زورلیک (f.): Güçlük,

zörlamâk زورله ماق (f.): Zorlamak, bir işe mecbur bırakmak.

zöraymâk زوریماق (f.): 1. Güçlü olmak, 2. Ağırlaşmak,

zöravarlik زورآورلیک (f.): Güçlülük.

zöraki زوره کی (f.): Zorla yapılan iş.

zufa زوفا (f.): Bir tür çiçek.

zavlâna زولانه (f.): Hapiste olanların boyunda takmak için kullanılan, demirden yapılan bent.

zum زوم (f.): Çok az zaman, an, lahza.

zörgä زورغه (f.): Zorlukla, zor bir biçimde, güçlülükle.

zahr زهر (f.): Zehir.

zahrlamâk زهرله ماق (f.): Zehirlemek, zehirle öldürmek.

zahrli زهرلی (f.): Zehirli.

zahrhänd زهرخند (f.): 1. Acı ironi 2. Kötü amaçla gülmek.

zahr-zâkum زهر-زقوم (a.f.): Çok acı.

zuhra زهره (a.): Venüs.

ziyârat زیارت (a.): Ziyaret, görüşme.

ziyâratçı زیارتچی (f.): Ziyaretçi, ziyaret eden.

ziyaratgâh زیارتگاه (f.): Ziyaret yeri.

ziyân زیان (f.): Zarar.

ziyanli زیانلی (f.): Zararlı.

ziç زیچ (f.): Birbirinin arasında boşluk olmadan çok yakın çizme.

ziçlamâk زیچله ماق (f.): Arasında boşluk olmadan çizmek, sıkı çizmek.

zîrak زیرک (f.): Zeki, akıllı.

ziçlik زیچلیک (f.): Birbirine çok yakın olmak; bolluk, yoğunluk.

zîrak زیرک (f.): Zeki, akıllı.

zîraklik زیرکلیک (f.): Zekilik.

zîra زیره (f.): Kimyon.

zirillamâk زیریلله ماق (f.): Titremek, çok korkmak.

zigır زیغیر (f.): Küçük ve oval şekilli tohumları olan bir yıllık bitki, bu bitkinin kahve renkli yenilebilir yağlı tohumu.

zil زیل (f.): Yöntem.

zilday زیلیدی (f.): Çok ağır.

zîna زینه (f.): Merdiven.

zeirikmâk زیریکماق (f.): 1. Sıkılmak, 2. Yorulmak.

zerikarli زیریکرلی (f.): Sıkılmak durumu,

2.19. je / ژ: Özbekçenin on beşinci harfidir, (j) harfini ifade eder.

jâla ژاله (f.): Dolu.

jörnâl ژورنال (fr.): Jurnal, haber yazısı, günlük.

jörnâlist ژورنالیست (fr.): Gazeteci.

2.20. sin / س: Özbek alfabesinin on altıncı harfidir, (s) harfini ifade eder.

sabîk سابق (a.): Eski, önceki.

sâp ساپ: Sap.

sâplamâk ساپله ماق.:1. Saplamak, **2.** Sap üretmek.

sâtmâk ساتماق: Satmak.

sâtqin ساتقین: Hain, kendini para karşılığında satan kimse.

sâtan ساتن (fr.): Atlas, saten.

sâç ساچ: Saç.

sâçmâk ساچماق: **1.** Bir şeyi ortalığa dağıtmak, saçmak.

sâçîk ساچیق: Saçık, serpilmiş, saçılmış.

sâhil ساحل (a.): Sahil, kıyı.

sâha ساحه (a.): **1.** Düz açık ve geniş yer, meydan, alan, **2.** Akademik alan.

sâhtagi ساخته گی (f.): Sahte, yapay.

sâhta ساخته (f.): Sahte, düzmece, uydurma, yapmacık.

sâhtalaşmâk للشماتق ساخته: **1.** Sahte olmak, **2.** Yakınlığını, gerçekliğini yitirmek.

sâhtalik ساخته لیک: Sahtelik, sahte olma durumu.

sâdda ساده (f.): **1.**Sade, süsü gösterişi olmayan, yalın, gösterişsiz, **2.** Yalın, süssüz, anlaşılır olan, üslup anlatım. **3.** Nurmal insan.

sâdda lavh ساده لوح (a.f.): **1.** Doğru insan, kötülük yapmayı bilmeyen **2.** Akılsız, aptal.

sâddadil ساده دل (f.): Temiz insan, temiz yürekli, doğru insan.

sârbân ساریبان (f.): Caravan.

sâz ساز (f.): Dürüst, doğru, düzenli.

sâzlamâk سازله ماق: Düzeltmek.

sâz 2 ساز: Müzik aletlerinin genel adı.

sâzında سازنده: Müzik aletlerini çalan sanatçı.

sâzmân سازمان (f.): Örgüt, teşkilat.

sa't ساعت: Saat.

sâğ ساغ: Sağ, salim.

sâğäymâk ساغه یماق: İyileşmek, düzelmek.

sâğlik ساغلیک: Sağlık.

sâğlâm ساغلم: **1.** Sağlam, selamet, iyi, **2.** Zarar görmemiş, bozulmamış, **3.** Gerçek, inanılır bir temeli olan.

sâğlamâk ساغلماق: İyi olmak, düzelmek.

sâğmâk ساغماق: Sağmak.

sâğınmâk ساغینماق: Özlemek.

sâğınç ساغینچ: Özleyiş.

sâqçı ساقچی: Bekçi.

sâqit kılmâk ساقتق قیلماق (a.): **1.** İptal etmek, **2.** Bozmak.

sâqî ساقی (a.): İçki dağıtan kimse.

sâqîlik ساقیلیک: İçki dağıtma işini yapan.

sâlmâk سالماق: **1.** Bırakmak, koyu vermek, **2.** Koymak, katmak, **3.** Uğratmak, başını derde salmak. **4.** Sarkıtmak, **5.** Bina etmek.

sâlik سالیق: Vergi.

sâlnâma سالنامه: Takvim.

sâlon سالون (fr.): Salon, bölüm.

sâlištırmâk سالیشتیرماق: Kıyaslamak, karşılaştırmak.

sân 1 سانتی: Sayı, miktar.

sânsiz سانسیز: Sayısız, çok fazla.

sân 2 سان: Hayvanların ayaklarının uyluk kısmı.

sântî سانتى (L.): Santimetre, santim.

sântimtr سانتيمتر (fr.): Santimetre.

sânsur سانسور (fr.): Her türlü yayının, sinema ve tiyatro eserinin hükümetçe önceden denetlenmesi işi, sıkı denetim, sansür.

sâvçî ساوچى: Kız ailesi ile erkek ailesi arasında gençlerin evlendirilmesinde sözcülük yapan kimse, kız isteyen kişi.

sâvçilik ساوچىلىك: Savcılık, görücülük.

sâvrinli ساورينلى: Bir ödüle layık görülen.

sâvga ساوگه: Hediye.

sâvgâ-salâm ساوغه-سلام: Birbirine verilen hediye.

sâvqâtmâk ساووقتماق: Üşütmek, donmak.

sâvut ساووت: Savaşlarda kullanılan zırhlı elbise.

sâvurmâk ساوورماق: 1. Savurmak, hava atıp dağıtmak, 2. Boşuna harcamak.

sâvitmâk ساويتماق: Soğutmak.

sâvutgîç ساووتگىچ: Klima.

sâviğ ساويماق: Soğumak.

sâvuğ ساووق: Soğuk.

sâvuğçilik ساووقچىلىك: Soğuk ilişkiler, samimi olmayan arkadaşlıklar.

sâvğlik ساووقلىك: Soğukluk.

sâvuğqân ساووق قان: Soğukkanlı, pervasız.

sâvuğqânlik ساووق قانلىك: Soğukkanlılık, umursamazlık, pervasızlık.

sây ساي: Dere.

sâyban سايبان (f.): Gölge, sayeban.

sâya سايه (f.): Gölge.

sbab سبب (a.): Sebep, bir şeyin olmasına veya belli bir halde bulunmasına yol açan şey.

sababli سببلى: Sebebi olan, sebepli.

sababsiz سببسىز: Sebepsiz.

sababçî سببچى: Bir şeye sebep olan.

sabad سبد (f.): Ağaçtan yapılan sepet.

sabz سبز (f.): Yeşil.

sabza سبزه (f.): Sebze.

sabzi سبزی (f.): Sebzeler.

sabâk سبق (a.): 1. Ders, eğitim, bir olaydan ders almak.

sabamâk سابه ماق: Döşek pamuğunu iki ağaç ile karıştırarak vurmak.

sabalamâk سابه له ماق: Döşek pamuğunu iki ağaç ile karıştırarak vurmak.

sipâh سپاه (f.): Devrim muhafızları.

siptimbar سپتمبر (L.): Miladi yılın dokuzuncu ayı, eylül.

sapçimâk ساپچى ماق: Kendini başkasının üzerine atmak, çok hızlı hareket etmek.

spört سپورت (e.): Spor.

spörtçî سپورتچى: Sporcu.

satang ستنگ: Giyim kuşamına çok özen gösteren, şık.

sutun ستون (f.): 1. Taban, evin tabanı 2. Aile büyüğü, 3. Anne baba gibi güvenilen kişi.

sacda سجده (a.): Secde, namaz kılarken alını yere getirerek alınan durum.

sacdagâh سجده گاه (f.a.): İbadet yapılan yer, cami.

saçramâk ساچره ماق: 1. Saçılmak, 2. Aniden hareket etmek.

saħar سحر (a.): Sabahın güneş doğmadan önceki zamanı, seher vakti.

saħarlik سحرليک: Ramazan ayında sehere doğru yemek yemek, sahur.

sh̄r سحر (a.): Büyü.

seħrgar سحرگر: Büyücü.

seħrlamâķ سحرله ماق: 1. Büyülemek, 2. Kendine aşık etmek.

seħrli سحرلى: Büyülü, büyüleyici.

sähâvat سخاوت (a.): Cömertlik.

sähâvatli سخاوتملى: Cömert olmak.

sähî سخى (a.): Cömert.

sähîlik سخيليك: Cömertlik.

sadâķ سداق: Sadak, içine ok konulan torba veya kutu biçiminde kılıf, okluk.

sir سر (a.): Gizem, sır.

sirdâş سرداش: Sırdaş, birinin sırnı bilecek kadar ona yakın olan kimse, mahrem.

sirli سرلى: Sırlı, sır sürülmüş, sırnı olan.

sarâb سراب (f.): Serap.

sarây سراى (f.): Saray.

sarbâz سر باز (f.): Asker.

sarparast سرپرست (f.): Başkan yerine bir sürelik geçen kimse, başkan yerine görev yapan geçici danışman.

sarçaşma سرچشمه (f.): 1. Kaynak 2. Suyun kaynağı.

sarħad سرحد (f.a.): Sınır.

sarħisob سرحساب: Belli bir zamanda faaliyetlerini hesaplamak, hesaplamak.

sarħöş سرخوش: Mutlu.

sarħäyl سرخيل (f.a.): Grup başkanı.

sarsân سرسان (f.): Avare, sersem.

sarsabz سرسبز (f.): Yeşillik.

sarişta سرشته (f.): Önceden hazırlık yapan, geleceğini planlayan.

saraťân سرطان (a.): 1. Konser 2. Şemsi yılın dördüncü ayı.

sur'at سرعت (a.): Hız.

sarķit سرقيت: 1. Yemek artıkları 2. Eskiden günümüze kadar gelen gelenek görenekler.

sarkarda سرکرده: Ordunun başı.

sarkaş سرکش (f.): Haydut, baş eğmeyen.

sirka سرکه (f.): Sirke.

sargardân سرگردان (f.): Sersem, avare.

sarlavħa سرلوحه (a.f.): Başlık.

sarmâya سرمايه (f.): Sermaye, servet.

sarmoyador دار سرمايه (f.): Zengin.

sarmast سرمست (f.): Gururlu, mutlu.

sarv سرو (f.): Çok güzel ve yüksek bir ağaç.

saralamâķ سره له ماق: Güzel şeyleri bir araya getirmek

sari سرى: Semt, taraf.

siryâl سريال (L.): Dizi.

sariķ سريق: Sarı renk.

sargâymâķ سرغيماق: Sararmak, sarı olmak.

sarimsâķ سریمساق: Sarımsak.

saryâĝ سرياغ: Tere yağı.

sazovor سزاوار (f.): Hak edilmiş, layık.

sust سست (f.): Güçsüz, tembel.

sustaymâķ سسته يماق: Güçsüzleşmek

susaymâķ سوسه يماق: Güçsüzleşmek.

sustlik سستليک: Tembellik, zayıflık.

sasimâķ سسيماق: 1. Çürümek 2. Kötü koku çıkarmak.

sasiķ سسيق: Çürük.

sath سطح (a.): 1. Bir ieyin üstü 2. Seviye.

saťr سطر (a.): Sıra, bir şeyin düzeni.

s'âdat سعادت (a.): Mutluluk.

s'âdatli سعادتلی: Şanslı, mutlu.

sa'i سعی (a.): Çaba.

sägäna سغانه (f.): Mezar.

safâl سفال (a.): Çömlek.

safar سفر (a.): Bir iş veya seyahat amaçlı uzak bir yere gitmek, gezi.

safarbar سفربر (f.a.): Seferberlik.

safarbarlik سفربرلیک: Seferberlik.

sufra سفره (a.): Sofra.

safsata سفسطه (a.): Safsata, boş, temelsiz, asılsız söz.

safsatabâz سفسطه باز: Safsata yapan.

safsatabâzlik سفسطه بازلیک: Temelsiz, asılsız bir şekilde konuşmak.

sâqâl سقال: Sakal.

sâqâv سقاو: Lal, konuşamayan.

sâqlamâq سقله ماق: 1. Saklamak 2. Dikkat etmek, 3. Korumak.

sâkiç سقیچ: Sakız.

sâkiz سقیز: Sakız.

sakta سکتہ (a.): Felç.

sakramâq سکره ماق: Atlamak.

sakân سکسان: Seksen rakamı.

saksâvul سکساوول: Bir tür çalı. Seksevil ağacı. Haloxylon (saxaul): Amaranthaceae bitki ailesine ait bir çalı.

sukut سکوت (a.): Sessizlik.

sukun سکون (a.): Hareketsiz.

sukunat سکونت: Sükunet, konut.

sikka سکه (a.): Sikke, para.

sakkiz سکیز: Sekiz rakamı.

sal سل: Biraz, azıcık.

sil سل (a.): Tüberküloz hastalığı.

sulâla سلاله (a.): Kuşak, nesil.

salâm سلام (a.): Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına geldiğinde veya yanından uzaklaştığında kendine söz ve işaretle bir nezaket göstergesi yapma, esenleme, merhaba.

salâmlaşmâq سلاملشماق: Selamlaşmak.

salâmat سلامت (a.): Sağlıklı, kusursuz.

salb سلب (a.): Zorla alma, kapma, kaldırma.

salbî سلبی (a.): Zorla bir şeyi almak, kaçırmak.

silsila سلسله (a.): Birbirne bağlı, birbiryle ilgili şeylerin oluşturduğu dizi, sıra.

saltanat سلطنت (a.): Sultanlık, devlet.

salqin سلقین: Serin, çok az soğuk, ılıman hava.

salqinlamâq سلقینه ماق: Serinlenmek.

salqinlaşmâq سلقینلشماق: Serinlemek.

salmâq سلماق: 1. Ağırlık, 2. Nüfuslu adam.

salanglamâq سالنگله ماق: İşsiz güşsüz, boşu boş gezmek.

salla سله: Erkekler başını örtmek için kullanılan sarık, sarık.

sallali سله لی: Sarıklı.

sallalik سله لیک: Dastar/sarık yapmak için yapılan kumaş.

samâ سما (a.): Sema, gök.

samâvaî سماوی: Gökyüzüne ait, semavi.

samânḥâna سمانخانه: Samanhane.

samâvâr سماوار (r.): Çaydanlık.

samâvârçi سماوارچی: Çay demleyen kişi.

saman سمن (f.): Sarı at.

samand سمند (f.): Sarı at.

simînar سیمینار (L.): Seminer.

sanâ سنا (L.): Senato, meclis.

sanâtur سناتور (L.): Senatör, senato üyesi.

sanâç سناچ: Deriden yapılan menteşeler ve saplar.

sunbul سنبل (a.): Sümbül, süs bitki.

sunbula سنبله (a.): 1. Şemsi yılın altıncı ayı, 2. Başak.

sunnat سنت (a.): Hz. Muhammed'in müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz, sünnet.

sincâk سنجاق: Toplu iğne.

sançmâk سنچماق: 1. Bir şeyin ucunu sokmak, 2. Bıçak, iğne vb. batırmak, saplamak.

sançik سنچيق: Sancık.

sanâd سند (a.): Belge.

sanadli سنادلى: Belgeli, belgesi olan.

sandon سندان (f.): Çelik parçası.

sandirlomâk ساندیراقله ماق: Boş boş gezmek.

sanği سنقى: Boş boş gezen.

sançimâk سنقى ماق: Yapacak işi olmayan, boş gezen.

sanamâk سنه ماق: Hesaplamak, saymak.

sanâk سناق: Sayı saymak.

sanâqsiz سناقسيز: Sayılmayan, sayısız.

sunni سننى (a.): Suni, yapay.

savâd سواد (a.): Okuryazarlık, eğitim.

savâdsiz سوادسيز: Okumamış, eğitimsiz.

savâdsizlik سوادسيزلىك: Eğitimsizlik.

savâdli سوادلى: Eğitilmiş.

savâl سوال (a.): Soru.

supurmâk سوپورماق: Süpürmek.

supurgi سوپورگى: Süpürge.

supurindi سوپوريندى: Süpürge'nin çöpi.

sut سوت: Süt.

sutli سوتلى: Sütli.

sut emisuvçi سوت ايميزوچى: Süt emen yavru.

sud سود (f.): Kar, fayda.

savdâ سودا (f.): Alış veriş yapılan malzemeler.

savdâlaşmâk سودالشماق: Pazarlık yapmak.

savâda سودا (a.): Sevda, aşk.

savdâî سوداى: Sevdalı.

savdâ-sotik سودا-ساتيق: Alışveriş.

sudhâr سودخور (f.): Karlı.

sudramâk سودره ماق: 1. Kendi tarafına çekmek, 2. Geciktirmek, 3. Zorla ala koymak.

sur سور: Etin Dışarıda kuruması, kuru et.

surân سوران: Gürültü ve kalabalık.

surbet سوربيت: Utanmaz.

surbetli سوربيتلىك: Hayasızlık.

surp سورپ: İpekten dokunan kumaş.

surtmâk سورتماق: Bir şeyi yüzüne sürmek.

surğüç سورغوج: İşaretlemek, veya damgalamak için kullanılan çabuk erime özelliğine sahip mum.

surğüşlamâk سورغوشلاماق: İşaretlemek, damgalamak.

surkalamâk سوركلماق: Sürmek, bir şeyin yüzeyini diğerine sürmek.

surkamâk سوركه ماق: Sürmek, kendini duvara yapıştırmak.

surgun سورگون: Sürgün.

surmâk سورماق: Sürmek, hüküm sürmek, devam etmek,

surgi سورگی: Bağırsakları çalıştırıp temizleyen, dışkının kolaylıkla dışarı atmasını sağlayan ilaç.

surma سورمه: Gözün kenarına sürülen bir tür mekyaj malzemesi, sürme.

surmali لی سورمه: Sürmeli.

surni سورنی (f.): Davul (Büyük ve enlice bir kasnağın iki yanına deri geçirilerek yapılan, tokmak ve değenle çalınan çalgı) aleti ile kullanılan müzik aleti. Zurna.

surnayçi سورنیچی: çalgıcı, Zurnacı.

suruğ سوروغ: Uzun odun.

suruv سوروو: Sürü.

sura سوره (a.): Kur'an suresi.

suriştirmâk سوریشتیрмаق: Sürüştürmek.

sözâk سوزاک (f.): Belsoğukluğu, Hem kadınlar hem de erkekleri etkileyen, cinsel yolla bulaşan bir bakteriyel enfeksiyondur. Bu bakteri genellikle üretra, reaktum veya farinksi etkiler.

suzmâk سوزماق: Süzmek.

suzma سوزمه: Süzme, yoğurt.

suzmâk سوزماق: 1. Suyun içinde yüzmek, 2. Su akmak.

suzmâk سوزماق: Hayvan boynuzu ile vurmak, süsmek.

suzilmâk سوزیلماق: Naz ile kalkmak.

suğärmâk سوغرماق: Sulamak, ekinlik ve bahçeleri sulamak.

suğürta سوغورته: Sigorta.

suğürtmâk سوغورتماق: Savurmak, kaldırıp atmak, fırlatmak.

suk سوق: Açgözlü.

sukmâk سوقماق: Sokmak.

sukma سوقمه: Sokma.

sukilmâk سوقیلماق: Sokulmak.

suluv سولوو: Güzel, benzersiz.

sulaymâk سوله یماق: Aşırı yorulmak.

sumak سومک: Çocuk beşiğinin bir aleti.

sumalak سوملک: Akan suyun donma etkisinden kaynaklanan, demir kapı çatıların kenarlarında oluşan ince buz kristaller.

suv سوو: Su.

suvçi سووچی: Ekinleri sulayan, çiftçi.

suvsamâk سوسه ماق: Susamak.

suvsiz سووسیز: Susuz.

suvlâk سوولاق: Hayvanların su içebildiği yer, suluk.

suvlamâk سوله ماق: Sulamak, ekmeği suya çökertmek.

suvli سوولی: Sulu.

suv âsti سوواستی: Su içinde dalış yapmak.

suvsar سووسر: Samur, sansargillerden, kuzey Avrupa'da yaşayan, çok yumuşak ve ince tüyleri olan, postu in avlanan küçük hayvan.

suvluğ سوولوق: Atın ağız için metalden yapılan bir alet.

suvâk سوواق: Tuğla.

suvâqçi سوواقچی: Tuğlacı, usta.

suvâqsiz سوواقسيز: Tuğlasız duvar.

suvarak سووره ک: Evde bulunan siyah ve koyu renkli böcek.

suvamâk سوه ماق: Pamuğu bir ağaç ile gevşetmek.

suvagiç سوه گیچ: Pamuğu gevşetmek için kullanılan odun.

suvalamâk سوه له ماق: Pamuğu bir ağaç ile gevşetmek.

suyak سویک: Kemik.

suyakli سویکلی: Kemikli.

- suymâk** سويماق: Sevmek.
- suyanmâk** سوينماق: Yaslanmak.
- suyañç** سوينچ: Yaslanmak, kötü günde yardım eden kimse.
- suyañçık** سوينچيک: Kanepede sandalye gibi eşyaların arkasındaki yaslanma yeri.
- suyuk** سويوق: 1. Kendi kendine tabağın rengini alan sıvı, 2. Fahişe.
- suyuklik** سويوقليک: 1. Sıvı olma durumu, 2. Fahişelik..
- suyulmâk** سويولماق: sıvılaştırmak, basınç veya erime etkisiyle sıvılaştırma.
- suyunmâk** سويونماق: Sevinmek.
- suyunçi** سويونچي: İyi ve sevinçli bir haber getirene verilen hediye, müjdelik.
- suviya** سويه (a.): Seviye, düzey.
- su** سو: Kötülük, kar.
- su-i istifâda** سو استفاده: Bir makam veya bir adı kötüye kullanmak.
- su-i kâşd** سو قصد (a.): Cinayet.
- söpâk** سوپاق: Geniş baş, geniş yüz.
- sötmâk** سوتماق: Küfretmek.
- sötalamâk** سوتله ماق: Dayaklamak, vurmak.
- sörmâk** سورماق: Emmek, çekmek, zorla bir şeyi birinden almak.
- sörgiç** سورغيچ: Çocukların süt içmek için kullandıkları emzik.
- söramâk** سورماق: Sormak.
- söraşmâk** سوراشماق: Soramak, selamlaşmak.
- söramâk** سورماق: Sormak.
- sörâk** سوراك: Soru.
- sörâksiz** سوراكسيز: Sorusuz.
- sörâklamâk** سوراكلاماق: Soruşturmak.
- sörâv** سوراو: Soru.
- besörk** بيسوراك: İzinsiz.
- sörraymâk** سورره يماق: Zayıflamak ve güçsüzleşmek.
- söz** سوز: Söz.
- sözlamâk** سوزله ماق: Söylemek, konuşmak.
- sözsisiz** سوزسسيز: Söyleyecek bir şeyi olmayan.
- sözlaşmâk** سوزلشماق: Konuşmak, sohbet etmek.
- sözlik** سوزليک: Sözlük.
- sözma-söz** سوزمه-سوز: Kelime kelime konuşmak,
- sözbâşi** سوزباشي: Ön söz, giriş.
- sözamâl** سوزمه مال: Çok güzel konuşan.
- sökâmâk** سوقماق: Kişinin hayatında ilk gittiği ve aştığı yollar.
- sökqä** سوقه: Yalnız, tek başına, kimsesiz.
- sökir** سوقير: 1. Görme engelli, kör, gözü görmeyen, 2. Duygusuz.
- sökqä baş** سوقه باش: Kimsesiz, yalnız.
- sökir** سوقير: 1. Görme engelli, kör 2. Hiçbir şey bilmeyen, duygusuz.
- sökim** سوقيم: Öldürmek için hazırlanan hayvan.
- sökmâk** سوکماق: Küfretmek, sövmek.
- sökış** سوکيش: Sövgü, küfür.
- sökmâk** سوکماق: Sökmek.
- sögal** سوگل: Kol ve ayakta çıkan bir tür sivilce.
- söl** سول: Sol.
- sölcaymâk** سولجه يماق: 1. Aklını kaybetmek, şaşırıp kalmak; 2. Yüzünü asmak, kaşını çatmak; 3. Buruşmak, büzülme.
- sölak** سولک: Soluk, nefes.

sölmâķ سولماق: Solmak, rengini yitirmek.

sölġin سولغين: Solgun.

sölik سوليق: Solmuş, sönük.

sömirmâķ سوميرماق: Solmak.

söng سونگ: Son.

söngsiz سونگسيز: Sonsuz.

sönggi سونگگي: En sondaki, en son.

söngra سونگره: Sonra.

söngak سونگك: Kemik.

sönrmâķ سونماق: Sönmek.

sönik سونيق: Sönük, sönmüş olan.

sönmas سونمس: Sönmez.

söylâķ سويلاق: Dişlerin arasında en büyük ve çıkık diş, büyük dişli adam.

söylamâķ سويله ماق: Söylemek.

söymâķ سويماق: 1. Soymak, 2. Hayvanları kesmek, 3. Meyveleri kabuğundan çıkarmak.

şeşanbi سه شنبه (f.): Salı günü.

sayin سه بين 1. Ek almış sıfatlarla gelip işin, hareketin güçlendiğini bildirir; 2. Vakit bildiren sözlerle gelip işin daha çok tercih edildiğini veya tekrarlandığını bildirir.

sayyâh سياح (a.): Gezgin.

sayâhat سياحت: Yolculuk, gezi.

sayâhatçi سياحتچي: Gezgin, seyyah.

sayyâr سيار (a.): Mobil, taşınabilir.

sayyâra سياره (a.): Gezegen.

sayâz سياز: Sığ, derinliği az, dibi yüzeyine yakın olan (göl, deniz, akarsu.).

siyâsat سياست (a.): Siyaset.

siyâsatbâz سياستباز: Siyasetçi.

siyâsatbâzlik سياستبازليک: Siyasetçilik.

siyâsî سياسي (a.): Siyasal.

sayâķ سياق: 1. Tarz, yöntem, 2. Kötü yollara giden, ahlaksız.

sipķirmâķ سيبقيرماق: Bardak suyunu soluksuz çekmek, içmek.

sitmâķ سينماق: 1. Sökmek, 2. Nar veya mısır tanelerini ayırmak.

sitilmâķ سيتيلماق: Yırtılmak.

siçķon سيچقان: Sıçan, fare.

sıh سيخ (f.): Kebap yapmak için demirden yapılan ucu keskin bir alet.

sıhlamâķ سيخله ماق: Mızrak gibi keskin bir şeyin ucunu yapmak.

sidirmâķ سيديرماق: 1. Parmaklar veya avuç içine basarak bir tarafa doğru hareket ettirmek; 2. Parmaklarla itip düşürmek, temizlemek; 3. Silmek, alıp atmak; 4. Alıp atmak, boşaltmak, gidermek.

sayr سير (a.): Gidiş, yürüyüş, ilerleyiş.

sirpanrmâķ سيرپنماق: Kaymak.

sirpinçik سيرپينچيق: Kaydırıcı.

sirt سيرت: Sırt.

sirtķi سيرتقي: Sırttaki, arkadaki.

sirtlon سرتلان: Sırtlan.

sirtmâķ سيرتماق: İşkence, boğulma, basınç.

sirġinrmâķ سيرغنماق: Kaymak.

sirġä سيرغه: Küpe.

sirġalik سيرغه ليک: Kulağın yumuşak kısmı.

sirķimâķ سيرقيماق: Süt ve Kaymağı çok olan bir yer, yayla.

sirka سيركه: Bitin yumurtası.

sira سيره: Hiçbir zaman, asla.

sayramâķ سيره ماق: 1. Ötmek, 2. Çok fazla konuşmak.

sayrâki سیراکی: Öten, çok konuşan.

siz سیز: Siz.

sizsiramâk سیزسیره ماق: Sızlamak, kendinden büyüğe saygı göstermek.

sizlamâk سیزله ماق: Büyüklere saygı göstermek amacıyla siz diye hitap etmek.

sizmâk سیزماق: Anlamak, sezmek.

sizningça سیزنینگچه: Size göre.

siğimâk سیغیماق: Sığmak, yerleşmek.

siğim سیغیم: Kapasite.

siğınmâk سیغینماق: 1. Sığınmak, 2. Tapmak.

sikmâk سیقماق: Sıkılmak.

sikim سیقیم: Sıkım, sıkma işi.

sikimlamâk سسیقیمله ماق: Bir şeyi basınç altına almak.

sikuv سییقوو: İşkence, eziyet.

sikıştırmâk سیقیشتیرماق: Sıkıştırmak.

sikilmâk سیقیلماق: Sıkılmak.

sigir سیگیر: Sığır.

siltamâk سیلته ماق: Okşamak, okşanmak.

silcimâk سیلجیماق: Kaymak.

silciş سیلجیش: Kayış.

silkimâk سیلکیماق: Tüm gücüyle sarsmak.

silla سیله: Güç, kuvvet.

silamâk سیله ماق: Okşamak.

saylamâk سیله ماق: 1. Seçmek, 2. Kurmak, 3. İşe almak.

saylâv سیلاو: Seçim, seçm eşi.

saylâvçi سیلاوچی: Oy veren.

sillik سیلیق: 1. Düz, yatay durumda olan, eğik ve dik olmayan.

2. Yalın sade, süssüz, 3. Kıvrımlı olmayan, doğru.

sîliklaşmâk سیلیقلاشماق: Parlatmak, pürüzsüzleştirmek.

silliklamâk سیلیقله ماق: Parlatmak, pürüzsüzleştirmek.

sayl سیل (a.): Sel, sürekli yağın yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su.

sim سیم (f.): Tel.

sîmâ سیما (a.): Yüz.

sîmâb سیماب (f.): Cıva.

simirmâk سیمیرماق: Somurmak, emmek.

sinç سینچ: Duvar yapmak için kullanılan ağaç.

sinçkâv سینچکاو: Dikkatle incelemek.

sinçavâlik سینچاوالیک: Dikkatlice inceleme durumu.

sinçi سینچی: At türünü iyi bilen, tanıyan kimse.

sinçiklamâk سینچیکله ماق: Dikkatla incelemek.

singari سینگری: Yiğit.

singmâk سینگماق: Sinmek.

singil سینگیل: Kız kardeş.

sînamâ سینما (f.): Sinema.

sinmâk سینماق: Kırılmak.

sinik سینیق: Kırık.

sîna سینه (f.): Göğüs.

sinamâk سینماق: Denemek.

sinâv سیناو: Sınav.

sinönim سینونیم (y.): Eş anlamlı.

sinikmâk سینیقماق: Sönük, soluk.

sayhân سیهان: Alan, meydan.

siypalamâq ماق سپیه له: Sıvazlamak, bir şeyin üstünde yavaş yavaş, hafifçe el gezdirmek, okşamak.

siydik سیدیك: İnsanlar ve hayvanların idrarı.

siyrak سیره ك: Seyrek.

siyķä سییقه: Eskimek, yıpranmak.

sep سیپ: Kızın ailesi tarafından düğünde verilen ev eşyaları, çeyiz,

sepli سیپلی: Çeyizli.

sepkil سپکیل : Genellikle yüz, boyun ve ellerin derisinde görülen çeşitli şekillerde sarı, kahverengi, koyu lekeler.

sepmâq سپماق: Serpmek, bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, saçmak.

ser سير (f.): Çok, fazla, aşırı.

serob سیراب: Suyu çok olan yer.

sergap سیرگپ: Çok konuşan.

sergak سیرگك: Zeki,

sergaklanmâq سیرگکلنماق: Zekillik, akıllı olmak.

sezmâq سیزماق: Sezmek.

sezgi سیزگی: Sezgi.

sezgir سیزگیر: Sezgisel.

sezilamâq سیزیلماق: Sezilmek, bir şeyi bir durum anlaşılacak, hissedilmek.

sezirli سیزیرلی: Sezgisel.

seskanmâq سیسکنماق: Kıpırdamak.

sekin سیکین: Sakin, durgun, sessiz.

sekinlaşmâq سکینلشماق: Sakinleşmek.

selpimâq سیلپیماق : Saçmak, bir bitkinin tohumlarını yere saçmak.

selgimâq سیلگیماق: Kurumak, bir şey nemini yitirmek.

semiz سیمیز: Kilolu.

sen سین: Sen zamiri.

sensiramâq سینسییره ماق: Sen diyerek konuşmak.

sevmâq سیوماق: Sevmek.

sevgi سیوگی: Sevgi.

sevgili سیوگیلی: Sevgili.

sevimli سیویملی: Sevimli.

sevinmâq سیوینماق: Sevinmek.

sevinç سیوینچ: Sevinç.

sevinçli سیوینچلی: Sevinçli.

2.21. şin / ش: Özbek alfabesinin on yedinci harfı, (ş) harfını ifade eder.

şâtut شاتوت (f.): Kırmızı dut.

şâti شاتی: Merdiven.

şâh شاخ (f.): 1. Dal, 2. Boynuz.

şâhça شاخچه: Küçük dal.

şâhsiz شاخسيز: 1. Bounuzsuz, dalsız ağaç.

şâhlamâq شاخله ماق: 1. Boynuzlamak, 2. Dalları kesmek.

şâhli شاخلی: Boynuzlu.

şâhâ شاخه (f.): Ağaçların dalları.

şâd شاد (f.): Mutlu.

şâdlik شادلیك: Mutluluk.

şâdob شاداب (f.): Taze, güzel.

şâdalamâq شاده له ماق: Kolye yapmak.

şâdiyâna شادیانه: Mutluluk, tantana.

şâşkâlâq شاشقلاق: Şaşırmak.

şâşmâq شاشماق: 1. Şaşırmak, 2. Acele etmek.

şâşma-şâşar شاشمه-شاشر: Şaşırmak.

şâşilinç شاشیلینچ: İlk fırsat, çabuk, hızlı.

şâir شاعر (a.): Şair.

şâgird شاگرد (f.): Öğrenci.

şâgirdlik شاگردلیك: Öğrenci olma durumu.

şâl شال (f.): Eşarp, şal, baş örtüsü.

şâm شام (f.): Akşam namaz vakti.

şan شان: Şan, ün, gösteriş.

şântâj شانتاژ (fr.): Şantaj.

şâna شانه (f.): Omuz.

şâvķin شواقين: Güçlü ses, yüksek ses, derya sesi.

şâvullamâķ شاوولله ماق: Derya sesi.

şâh شاه (f.): Hükümdar, şah.

şâhâna شاهانه: Şahane, hükümdarlarla ilgili, hükümdara özgün.

şâyad شايد (f.): Belki.

şâyi شايي (f.): İpekden dokulmuş parça.

şabkôr شبکور (f.): Gece gözü iyi görmeyen kimse.

şabnam شبنم (f.): Çiy.

şubha شبهه (a.): Şüphe.

şubhasiz شبهه سيز: Şüphesiz.

şubhalanmâķ شبهه لنماق: Şüphelenmek.

şubhali شبهه لي: Şüpheli.

şapalâķ شپلاق: Tokat.

şapalâķlamâķ شپلاقه ماق: Tokatlamak.

şitâb شتاب (f.): Acele, çabuk, tez.

şatranc شترنج (f.): Satranç uyunu.

şicâ't شجاعت (a.): Cesaret.

şicâ'tli شجاعتي: Cesaretli.

şacara شجره (a.): Soy ağacı.

şâhs شخص: Şahıs, adam.

şâhsî شخصي: Özel, kişiye ait.

şâhsiyat شخصيت (a.): Kişilik.

şiddat شدت (a.): Bir hareketin, bir gücün derecesi yeğlilik, şiddet, hız.

şiddatli شدتلي: Hızlı, şiddetli.

şudyâr شديار (f.): Ekin için temizlenen arazi.

şudyârlamâķ شديارله ماق: Ekin için araziye temizlemek.

şarâb شراب (a.): İçki, alkol.

şarorat شرارت (a.): Kötülük yapan.

şarrâs شراس: Şiddetle yağan yağmur.

şaroâfat شرافت (a.): Şerefli.

şarâyiķ شرايط: Koşullar.

şarbat شربت (a.): Şurup, şerbet.

şarta شرتة: 1. Düpedüz, 2. Başka bir amaç gütmeyen, aşıktan açığa, açıkçası, gerçekten.

şarķ شرح (a.): Açıklama, yorumlama.

şarķlamâķ شرحه ماق: Açıklamak, yorumlamak.

şarķlâvķi شرحلاوچي: İzah eden, açıklayan.

şarşara شرشره: Şelale.

şarķ شرط (a.): 1. Koşul, 2. İdea.

şarķli شرطلي: Koşullu.

şar'î شرعي: İslam hukukuyla ilgili.

şaraf شرف (a.): Şeref, onur.

şarafli شرفلي: Şerefli, onurlu.

şaraflamâķ شرفله ماق: Hürmet etmek, saygı göstermek.

şarķ شرق (a.): Doğu.

şarķî شرقي: Doğu ülkelerine ve halklarına ait.

şarķâna شرقانه: Doğu kültürüne ait.

şarķşinas شرقشناس: Doğu bilgini.

şarķşinaslik شرقشناسليك: Doğu kültürü, halkı, medeniyeti hakkında çalışmalar.

şirk شرك (a.): Kafir, Tanrının varlığını ve birliğini inkar eden kimse.

şirkat شركت (a.): Şirket.

şarm شرم (f.): Utanç, tevazu.

şarmli شرملى: Utançlı.

şarmsiz شرمسىز: Utanması olmayan.

şarmanda شرمنده: Utanmaz.

şarmandalik شرمندلىك: Utanmazlık.

şarâklamâk شارقلا ماق: Şarâk sesi çıkartmak.

şariat شريعت: Şeriat, islam hukuku.

şarîk شريك (a.): Ortak.

şarîklik شريكلىك: Ortaklık.

ş'âr شعار (a.): Slogan.

şö'ba شعبه (a.): Bir kurumun dalları.

şe'r شعر (a.): Şiir.

şe'rî شعرى: Şiirsel.

şu'la شعله (a.): Alev, ışık.

şuğl شغل (a.): İş.

şuğullanmâk شغللنماق: Bir işe alınmak, iş bulmak.

şifâbâhş شفابخش: Şifalı.

şifâhâna شفاخانه: Hastane.

şafâ't شفاعت (a.): Şefaet.

şaffâf شفاف (a.): Şeffaf, saydam.

şaftâlu شفتالو (f.): Şeftali.

şifr شفر (a.): Şifre yazarken gizlice rakamı söylemek.

şifralamâk شفرله ماق: Şifrelemek.

şafâk شفق (a.): Gün batımı.

şafâkât شفقت (a.): Şefkat, sevecenlik.

şafâkâtsiz شفقتسىز: Şefkatsiz, merhametsiz.

şafâkâtsizlik شفقتسىزلىك: Merhametsizlik, şefkatsizlik.

şafâkâtli شفقتلى: Merhametli.

şaksiz شكسىز: Şüphesiz.

şakkâk شكاك (a.): Şüpheli, her şeyden şüphelenen.

şakâklik شكاكلىك: Şüphencilik.

şikâyat شكايت (a.): Şikayet, hoşnutsuzluk belirten söz veya yazı, sızlanma.

şikâyatNuma شكایتنامه: Şikayet mektubu.

şakar شکر (f.): Şeker.

şakarsiz شكرسىز: Şekersiz.

şekerli شكرلى: Şekerli.

şukrâna شکرانه (f.a.): Minnettarlık.

şikast شکست (f.): Kırılmak, başaramamak.

şikasta شکسته (f.): Kırık.

şikasta nafs شکسته نفس (a.f.): Mütevazı.

şikastaband شکسته بند (f.): Kırık ayak veya elli tedavi eden kimse.

şakl شکل (a.): Biçim, bir şeyin şekli.

şallanmâk شکللنماق: Şekillenmek.

şikanca شکنجه (f.): İşkence, aşırı eziyet.

şukuh شکوه (f.): Görkem.

şukuhli شکوهلى: Görkemli.

şal شل (f.): Engelli.

şallâk شلاق (a.): Kırbaç.

şallâklamâk شلاقله ماق: Kırbaçlamak.

şallâk شلاق: Serseri, ahlakı bozuk.

şalâkı شلاقى: Utanmaz, hayasız.

şalâla شلاله: Şelale.

şalpang شلپنگ: Uzun ve asılmış kulak.

şalpaymâk شلپه يماق: Solmak, zayıflayıp güç kuvvetini yitirmek.

şaldir-şuldir شلدير-شولدير: Şelalenin suyu akarkan çıkan ses.

şaldıramâk شلدیره ماق: Suyun sesi hakkında.

şalvirmâk شلویره ماق: Halsızlanmak, gevşemek.

şamâl شمال: Rüzgar.

şamâllamâk شماله ماق: Hava almak, rüzgar esmek.

şimâl شمال: Kuzey.

şams شمس (a.): Güneş.

şamsî شمسی: Güneşe ait, şemsi yılı.

şam' شمع: Mum.

şam'dân شمعدان (f.a.): Mumluk.

şamma شمه: Demlenen çayın atığı.

şamma شمه: İroni.

şanbi شنبه (f.): Haftanın günü cumartesi.

şangı شنغی: Hızlı ve yüksek konuşan kimse.

şangıllamâk شنغیله ماق: Bağırarak konuşmak.

şu شو: Şu zamiri.

şöh شوخ (f.): Eğlenceli biri, şakacı.

şöhlik شوخلیک: Eğlenmek, şaka yapmak.

şudring شودرینگ: Çiğ, Şebnem.

şör شور (f.): Çok tuzlu.

şöro شورا (a.): Konsey.

şörbâht شوربخت: Şansız, talihsiz.

şörtumuşq شور تومشوق : İçe dönük, kimseyle konuşamayan, kimseyle arkadaş olmayan.

şörvâ شوروا (f.): Çorba.

şöra شوره (f.): Kendi kendine çıkan bir tür bitki.

şavk شوق (a.): İstek, arzu.

şavkat شوکت (a.): Şevket.

şum شوم (a.): Kötü düşünceli adam, bahtsız şanssız adam.

şumşuk شومشوک: Kötü huylu biri.

şumşaymâk شومشه یماق: **1.** Zor ve tatsız bir durumda olmak, **2.** Kendini toplayarak bir yerde oturmak, **3.** Üzgün olmak.

şunça شونچه: Bu kadar, şu kadar.

şuday شونده ی: Böyle, şöyle.

şörtang شورتنگ: Biraz tuzlu.

şölp شولپ: Ağır bir şey suya atılınca çıkan ses.

şölq شولق: Suyun içine ağır bir şey atılınca çıkan o ses.

şöngmâk شونغمیماق: Batmak, suyun içine batmak.

şahodat شهادت (a.): Tanıklık, din tanrı hakkında tanıklık yapmak.

şahodatNuma شهادتنامه (f.a.): Okul sertifikası.

şahr شهر (f.): Şehir.

şahrdaş شهرداش: Vatandaş, hemşehri.

şahrlaşmaâk شهرلشماق: Şehirleşmek, kentleşmek.

şahrilik شهرلیک: Şehir içinde yaşayanlar.

hamşahr همشهر: Hemşehri.

şuhrat شهرت (a.): Ün, şöhet.

şuhratparast شهرتپرست: Ünlü olmayı seven.

şuhratli شهرتلی: Şöhretli.

şahzöda شهزاده (f.): Prens.

şahvat شهوت (a.): Şehvet, erkek ve dişinin birbirine karşı duydukları güçlü cinsel istek, kösnü.

şahîd شهید: Şehit, kutsal bir ülkü veya inaç uğrunda ölen kimse.

şahidlik شھيدلىك: Şehit olma durumu.

şay شى: Hazır.

şaylamâk شايلا ماق: Hazırlamak.

şay شى: Şey.

şaypur شايپور (f.): Ağız yoluyla çalınan çalgı.

şitirlamâk شيتيرله ماق: (Çıtır Çıtır ses çıkarmak.)

şayh شيخ(a.): Şeyh, tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse.

şaydâ شيدا (f.): Meftun, tutkun.

şaydâlik شيدالىك: Meftunluk, tutkunluk.

şirbirinc شيربرنج: Sütlaç.

şirçay شيرچاي (f.ç.): Sütlü çay.

şira شيره (f.): Genellikle üzüm, dut vb. meyvelerin kaynatılarak koyulaştırılmış biçimi, pekmez.

şirasiz شيره سيز: Pekmezsiz.

şirali شيره لى: Pekmezi olan.

şirin شيرين (f.): Tatlı.

şirinlik شيرينلىك: Tatlılık.

şiş شيش: Şişmiş olan yer, şişlik.

şişmâk شيشماق: Şişmek, kilo almak.

şîşa شيشه (f.): Cam, ayna.

şaytân شيطان (a.): Şeytan, iblis.

şaytânlamâk شيطانله ماق: Şeytani hastalığa yakalanmak, dili tutulmak.

şaytânlık شيطانلىك: Kandırmak, azarlamak, fenalık yapmak.

şaytanat شيطاننت (a.): Fenalık, rezalet.

şikirlamâk شيقيرله ماق: Şıkır şıkır ses çıkartmak.

şilpik شيلپيق: Bir tür göz hastalığı, gözden sarı sıvı çıkararak acıyan dert.

şilta شيلته: Cimri.

şilimşik شيليمشيق: Yapışkan bir şey, Üzüm, dut, vs. tatlımsı meyvelerinin kaynatılarak koyulaştırılmış biçimi.

şimarmâk شيمرماق: Gömlek, elbise veya pantolon gibi giysileri yukarı kaydırmak.

şimimâk شيمىماق: 1. İçine çekmek; 2. Nüfuz etmek, sindirmek.

şingil شينگيل: Üzüm dalları.

şinam شينم: Güzel, zarif, düzenli.

şinni شيننى: Üzüm, dut gibi tatlımsı meyvelerinin kaynatılarak koyulaştırılmış biçimi.

şivirlamâk شيويرله ماق: Çok sessizce konuşmak.

şehir شير (f.): Aslan.

şekilli شيكىللى: Belki, ihtimal, gibi sözcüklerin anlamında.

şeva شيوه (f.): 1. Yöntem, prensip, 2. Şive.

2.22. şât / ص: Özbek alfabesinin on sekizinci harfı, (ş) harfı ifade eder. Bu harf sadece Arapçadan geçen sözcüklerde kullanılır.

şâbun صابون (a.y.): Sabun, kirli ve yağlı şeyleri temizlemekte kullanılan, türlü yağlarla alkaliler birleştirilerek yapılan madde.

şâhib صاحب (a.): Sahip, malik.

şâhibcamol صاحب جمال (a.): Güzellik sahibi, çok güzel olan.

şâdir صادر (a.): İhraç, dış ülkelere gönderilen ürünler.

şâdirât صادرات (a.): İhracat.

şâdiq صادق (a.): Sadık.

şâf صاف (a.): Saf.

şâfdil صاف دل (f.a.): İyi kalpli.

şâleḥ صالح (a.): Dürüst.

şabr صبر (a.): Sabır, dayanıklılık.

şabrsiz صبرسىز: Sabırsız.

şabrsizlik صبرسىزلىك: Sabırsızlık.

şabrli صبرلى: Sabırlı.

şahâba صحابه (a.): Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş müslümanlar, ashop.

şuĥbat صحبت: Sohbet, konuşma, muhabbet.

şuĥbatdâş صحبتداش: Yakın arkadaş.

şuĥbatlaşmâk صحبتلاشماق: Sohbet etmek.

şihât صحت (a.): Sağlık.

şahrâ صحرا (a.): Çöl.

şahrâî صحرايى: Çöle ait.

şahn صحن: Alan, ev alanı.

şahna صحنه (a.): Sahne.

şahnalaştırmâk صحنه لشتيرماق: 1. Edebî bir eseri tiyatrodan canlandırmak, 2. Bir kitabı sergilemek.

şähra صحره (a.): Kıyı.

şadâkât صداقت (a.): Dürüstlük.

şadâkâtsiz صداقتسىز: Dürüst olmayan.

şadâkâtli صداقتلى: Vefalı, dürüst.

şadaf صدف (a.): İnci.

şidk صدق (a.): Dürüstlük.

şadâkâ صدقه (a.): Sadaka.

şarrâf صراف (a.): Döviz.

şarflamâk صرفله ماق: Harcamak.

şu'ud صعود (a.): Yükseliş, yukarı gidiş.

şägır صغیر (a.): Yetim, annesiz ve babasız.

şaf صف (a.): Sıra.

şafdaş صفداش: Aynı sırada olanlar.

şifat صفت (a.): Sıfat, bir kimsenin görev, ödev gibi toplumsal veya hukuki konulardaki yeri ve özelliği.

şifatsiz صفتسىز: Unvanı, sıfatı olmayan, suratsız kimse.

şifatlamâk صفتله ماق: Birinin veya bir şeyin sıfatını yapma, hakkında iyi yorum yapma.

şifatli صفتلى: Sıfatı olan, iyi, orjinal.

şafha صفحه (a.): Sayfa, üzerinde yazı yazılan veya basılan bir kağıt yaprağın iki yüzünden her biri, sahife.

şafhalamâk صفحه له ماق: Sayfalara ayırmak, bölmek.

şifr صفر (a.): Sıfır, hiçbir değeri olmayan şey.

şafar صفر (a.): Yolculuk.

şufa صفة (a.): Balkon.

şilâĥ /salâĥ صلاح (a.): İyilik.

şulĥ صلح (a.): Barış.

şalîb صليب (a.): Haç, salıp.

şamîmî صميمى (a.): Çok yakın, tanıdıklık.

şinâ't/ sanâ't صنعت (a.): Sanat.

şanâye' صنايع (a.): Sanayi, endüstri.

şanduk صندوق (a.): Vezne, kutu.

şan'at صنعت (a.): Sanat.

şan'atçı صنعتچى: Sanatçı.

şan'atgar صنعتگر: Sanatçı.

şun' صنع: Yaratış, türetme.

şun'î صنعى (a.): Yapay.

şinf صنف (a.): Sınıf.

şinfdaş صنفداش: Sınıf arkadaşı.

şanam صنم (a.): Put, çok güzel kadın.

şavaâb صواب (a.): Hayırlı bir davranış karşısında sevap, Tanrı tarafından verileceğine inanılan ödül.

şurat صورت (a.): Yüz.

şöfî صوفى (a.): Sufi, mutasavvıf.

şöflîk صوفیلىك: Sufi olma durumu.

şavlat صولت (a.): Kudret, büyük.

şavlatli صولتلى: Kudretli.

şayyâd صياد (a.): Avcı.

şaykâl صيقل (a.): Parlatma.

2.23. zâd / ض: Özbek alfabesinin on dokuzuncu harfi, (z) harfi ifade eder.

zâbiṭa ضابطه (a.): Kural.

zâmin ضامن (a.): Kefil.

zabṭ ضبط (a.): Ele geçirmek, zorla almak.

zid ضد (a.): Karşı, muhalif.

ziddiyat ضديت (a.): Muhalefet, karşılık.

zarb ضرب (a.): 1. Şidetli çarpma 2. Sikke basmak.

zarba ضربه (a.): Şiddetli çarpış.

zarar ضرر (a.): Zarar.

zararsi ضررسىز (a.): Zararsız, ziyansız.

zararlanmâḳ ضررلنماق: Zarar etmek.

zararli ضررلى: Zararlı.

zarur ضرور (a.): Gerek, önemli.

zarurlik ضرورلىك: Gereklik, önemlilik.

zarurat ضرورت (a.): Gerekli.

za'if ضعيف (a.): Zayıf.

za'iflaşmâḳ ضعيفلشماق: Zayıflamak.

za'iflik ضعيفلىك: Zayıflık, güçsüzlük.

zamaNut ضمانت (a.): Kefil.

zamir ضمير (a.): Zamir.

zamîma ضميمه (a.): İlave, ekleme.

ziyâ ضيا (a.): Aydınlık, nur.

ziyâfat ضيافت (a.): Misfir olmak, misafir ağırlamak.

zîḳ ضيق (a.): Dar.

2.24. tā, tōy / ط: Özbek alfabesinin yirminci harfi, (t) harfi ifade eder.

şu şekilde gelir. Bu harf sadece Arapçadan giren sözcüklere kullanılır.

ṭâat طاعت: Allah'ın buyruklarını yerine getirme, ibadet etme.

ṭâḳ طاق (a.): Tek, çift karşıtı.

ṭâḳât طاقت (a.): Sabr etmek.

ṭâḳâtsizlanmâḳ طاقتسىز : Sabırsızlanmak.

ṭâḳât ḳilmâḳ طاقت قىلماق: Sabr etmek, sabırlı olmak.

ṭâḳâtli طاقتلى: Sabırlı.

ṭâle' طالع (a.): Baht, talih, şans.

ṭâlesiz طالعسىز: Bahtsız, şanssız.

ṭale'li طالعلى: Şanslı.

ṭib طب: Tıp bilimi.

ṭibbî طبى (a.): Tıbbi, tıbbaya ait.

ṭabâbat طبابت: Tıp işleri, tıbbi işler.

ṭab'1 طبع (a.): Basım.

ṭab'2 طبع (a.): Mezaç, doğa.

ṭabâḳ طبق (a.): Tabak.

ṭabâḳâ طبقه (a.): Kat, sınıf, zemin.

ṭabâḳâli طبقلى: Katlı.

ṭabîb طبيب (a.): Doktor.

ṭabîblik طبيبلىك: Doktorluk.

ṭabîat طبيعت (a.): Tabiat, doğa.

ṭabî'î طبيعى (a.): Doğal.

ṭarovat طراوت (a.): Taze, güzel, genç.

tarḥ طرح (a.): Bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen.

tarz طرز (a.): Yöntem, üslup, biçim.

taraf طرف (a.): Ön, arka, sağ, sol, üst, alt, vb. yanlardan her biri.

tarīḳ طریق (a.): Yol, tarz.

tarīkāt طریقت (a.): Tarikat, Tanrı yolu.

taām طعام (a.): Yemek.

ta'm طعم (a.): Tat.

ta'na طعنه (a.): Alay, birinin hatasını tekrar yüzüne söylemek.

tillā طلا (f.): Altın.

talāḳ طلاق (a.): Boşanma.

talab طلب (a.): Talep, istek.

tilism طلسم (a.): Büyü.

tama' طمع (a.): Hırs, sonu gelmeyen aşırı tutku.

tama'gir طمعگیر (a.): Hırslı.

tannāz طناز (a.): Çok naz yapan, nazlı.

tanṭana طنطنه (a.): Tantana.

tavḳ طوق (a.): Kolye.

tahārat طهارت (a.): Abdest, temizlik.

tīnat طینت (a.): Yaradılış, özellik.

2.25. zā, zōy / ظ: Özbek alfabesinin yirmi birinci harfidir, (z) harfi ifade eder. Bu harf Arapçadan giren sözcükleri kapsar.

zālim ظالم (a.): Zalim, baskıcı.

zālimlik ظالِمِلیک (a.): Zalimlik, zalim olma durumu.

zāhir ظاهر (a.): Dış görünüş.

zarāfat ظرافت (a.): Güzellik, zariflik.

zarf ظرف (a.): Tabak, bardak, kaşık gibi şeyler, bulaşık.

zarīf ظریف (a.): Güzel, zarif.

zarafat ظرافت (a.): Zariflik.

zafarli ظفرلی (a.): Savaşta kazanılan başarı, başarılı olma durumu.

zūlm ظلم (a.): Baskı.

zūlmat ظلمت (a.): Cehalet, bilgisizlik.

zāhr ظهر (a.): Günün ortası, öğlen ve akşam arası.

zūhur ظهور (a.): Görünmek, bulunmak.

2.26. Ayn (‘) ع: Özbek alfabesinin yirmi ikinci harfidir, (‘)’yi ifade eder.

‘ācz عاجز (a.): 1.Gücü bir işe yetmez olan, güçsüz, 2. Beceriksiz.

‘acizlik عاجزلیک (a.): Zayıflık, güçsüzlük.

‘acil عاجل (a.): Acil, hemen yapılması gereken, ivedi.

‘adat عادت (a.): Alışkanlık.

‘adatlanmāḳ عادتlanماق (a.): Alışmak.

‘adatda عادتده (a.): Hemen, hemen, sanki.

‘adil عادل (a.): Adil.

‘adilona عادلانه (a.): Haklı olarak, adaletli.

‘addī عادی (a.): Nurmal.

‘ar عار (a.): Kendine yakıştırmayan, kusur, rezalet.

‘arif عارف (a.): Mistik.

‘aşıḳ عاشق (a.): Sevgili.

‘asī عاصی (a.): Asi, başkaldırcı.

‘atifa عاطفه (a.): Alaka, ilgi, gönül bağı.

‘afiyat عافیت (a.): Sağlık, selametlik.

‘āḳ عاق (a.): Anne babayı kıran ve onlara başkaldıran çocuk.

‘āḳ ḳilmāḳ آق قیلماق (a.): Kendi çocukluğunu lanetlemek, kendi çocuğunda yüz çevirmek, vazgeçmek.

‘āḳibat عاقبت (a.): Son, bir iş veya durumun sonu, sonuç.

- ‘**ākli** عاقل (a.): Bilge, akıllı.
- ‘**ākilli** عاقليليك: Bilgelik.
- ‘**ākilāna** عاقلانه: Akılıca.
- ‘**alim** عالم (f.a.): Bilgin.
- ‘**alam** عالم (a.): Varlık, evren, hayat.
- ‘**alamşumul** عالم شمول: Bütün evreni, varlığı kapsayan.
- ‘**alī** عالی (a.): 1. Harika, 2. Büyük, yukarı.
- ‘**amil** عامل (a.): Faktör.
- ‘**amma** عامه (a.): Halk, herkes.
- ‘**ammavaī** عاموی: Halka ait.
- ‘**ayid** عايد (a.): Ait.
- ‘**ailali** عايله لى: Evli, aile kuran kimse.
- ‘**ailavaī** عايللوی: Aileye ait, ailece.
- ‘**ibodat** عبادت (a.): Bir dinin buyruklarını yere getirmek, ibadet.
- ‘**ibodathāna** عبادخانه: İbadethane.
- ‘**iborat** عبارت (a.): İbaret, oluşan, meydana gelen.
- ‘**abas** عبث (a.): Yararsız, faydasız.
- ‘**ibrat** عبرت (a.): İbret, kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç.
- ‘**ibratli** عبرتلى: Bir olaydan ders alma durumu.
- ‘**atīkā** عتيقه (a.): Eski, antik.
- ‘**acayib** عجايب (a.): Hayrete düşüren, hayret eden.
- ‘**acab** عجب (a.): Şaşırmak.
- ‘**acablanmāq** عجبلىماق: Şaşırmak.
- ‘**acabā** عجا (a.): Acaba, şüphe, kuşku.
- ‘**acala** عجله (a.): Hızlı yapılan, çabuk, tez, ivedi.
- ‘**acīb** عجيب (a.): Garip.
- ‘**adālat** عدالت (a.): Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, adalet, türe.
- ‘**adālatsiz** عدالتسىز: Adaletle aykırı düşen şey, adaletsiz.
- ‘**adālatli** عدالتلى: Adaletli, insafılı.
- ‘**adāvāt** عداوت (a.): Düşmanlık.
- ‘**adl** عدل(a.): Adalet.
- ‘**aliye** عدليه: Hukuk ve adalet işlerini gören devlet kuruluşları.
- ‘**adda** عده (a.): Bazı, bir kaç kişi.
- ‘**azob** عذاب (a.): Dert, işkence.
- ‘**azr** عذر (a.): 1. Özür, günahsız oluşun kanıtlanması, 2. Bağışlama.
- ‘**azrsiz** عذرسىز: Özürsüz, özrü olmayan.
- ‘**azrli** عذرلى: Özürlü, özrü olan.
- ‘**arş** عرش: İslam inancına göre göğün en yüksek katı.
- ‘**araz** عرض (a.): Sunma, yüksek bir makama anlatma, bildirme.
- ‘**arazlamāq** عرضله ماق: Sunma, bildirme.
- ‘**arf** عرف (a.): Adet, gelenek, kültür.
- ‘**arafa** عرفه (a.): Bayram.
- ‘**arq** عرق (a.): Irk.
- ‘**arqçi** عرقچى: Irkçı, resist.
- ‘**arqçilik** عرقچىلىك: Irkçılık.
- ‘**aruz** عروض (a.): Aruz vezni, şiir vezni.
- ‘**arīza** عريضة (a.): Dilekçe.
- ‘**azo** عزا (a.): Yas, matem.
- ‘**azodor** عزادار: Yası olan, matemli.
- ‘**izzat** عزت (a.): Büyüklük, yücelik.
- ‘**izzatlamāq** عزتله ماق: Hürmet etmek,
- ‘**izzatli** عزتلى: Hürmetli, saygılı.

‘azm عزم (a.): İrade, niyet, bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü, istenç.

‘azīz عزیز (a.): Değerli.

‘askar عسكر (a.): Asker.

‘asal عسل (a.): Bal.

‘asal ari عسل آری (a.): Bal arısı.

‘uşşoq عشاق (a.): Aşıklar.

‘işrat عشرت (a.): Eğlenme meclisi, içki içme meclisi. ‘

‘işq عشق (a.): Sevgi.

‘işqī عشقی: Aşka ait, sevgiyeye ait.

‘işva عشوه (a.): İşve, naz, cilve.

‘aşo عصا (a.): Baston, yürürken dayanmaya yarayan, ağaç veya metaldan yapılan alet.

‘uşōra عصاره (a.): Meyvelerin suyunu çıkardıktan sonra hazırlanan madde.

‘aşab عصب (a.): Sınır.

‘aşabī عصبی: Sınırlı, asabî.

‘aşabīlaşmāq عصبی لشماق: Sinirlenmek.

‘aşabīlik عصبیlik: Sınırlılık, asabilik.

‘aşr عصر (a.): 1. Çağ, 2. Dönem, devir, 3. Akşam namazı vakti, akşam üstü kılınan namaz.

‘işyon عصیان (a.): Başkaldırmak, isyan.

‘işyonçī عصیانچی: Başkaldırıcı.

‘uzv عضو (a.): Vücudun her bir kısmı.

‘uzvaī عضوی (a.): 1. Organik, 2. Bir şeyin veya birinin ayrılmaz bir parçası.

‘aṭo عطا (a.): Bağışlama.

‘aṭor عطار (a.): Parfümcü.

‘aṭorlik عطارlik: Parfümcülük.

‘aṭr عطر (a.): Parfüm.

‘aṭiya عطیه (a.): Hediye.

‘azamat عظمت (a.): Büyüklük.

‘iffat عفت (a.): İffet, cinsel konularda ahlak kurallarına bağlılık.

‘iffatsiz عفتسيز: İffetsiz.

‘iffatsizlik عفتسيزlik: Hayasızlık.

‘iffatli عفتلی: Namuslu, temiz, hayalı.

‘afv عفو (a.): Bağışlama, af.

‘ufunat عفونت (a.): Pis koku, ufunet.

‘uḡob عقاب (a.): Kartal.

‘uḡda عده (a.): Kin.

‘āḡl عقل (a.): Akıl, bellek.

‘āḡlsiz عقتسيز: Akılsız.

‘āḡlsizlik عقتسيزlik: Akılsızlık.

‘āḡlli عقتلی: Akıllı.

‘āḡllilik عقتلیlik: Akıllılık, akı olma durumu.

‘āḡlī عقتلی: Akla ait, belleğe ait.

‘āḡīda عقیده (a.): İnanç, iman, din, mezhep.

‘aks عكس (a.): Fotoğraf.

‘aks-ul-amal عكس العمل: Reaksiyon.

‘aksinça عكسینچه: Aksine.

‘iloc علاج (a.): 1. İlaç, 2. Çare, önlem.

‘ilacsiz علاجسيز: İlaçsız, çaresiz.

‘aloḡä علاقه (a.): 1. İlgi, 2. Alaka

‘alomat علامت (a.): İşaret.

‘alloma علامه (a.): Dahi, bilim adamı.

‘illat علت (a.): Neden, sebep.

‘ilm علم (a.): Bilim.

‘ilimsiz علمسيز: Bilimsiz.

‘ilimsizlik بيلمسيزlik: Bilimsizlik, bilimsiz olma durumu.

‘ilimli علملی: Bilimli.

‘ilmī علمی: Bilime ait.

‘alâhida علیحه (a.): Başkalarından ayrı, başkalarından farklı.

‘imorat عمارت (a.): İnşa etmek, kurmak, yapmak.

‘amd عمد (a.): Kasıtlı, birine veya bir işe kasıtlı olmak.

‘amdan عمدا: Kasıtlı olarak.

‘umr عمر (a.): Ömür, yaşam.

‘amal عمل(a.): Yapılan iş, edim, fiil.

‘amal kılmâk عمل فیلماق: İş yapmak, kanuna uymak.

‘amallamâk عملله ماق: Çaresini bulmak, ilacını yapmak.

‘amalî عملی (a.): Eşleştirmek, becermek.

‘amudî عمودی (a.): Dikey.

‘umum عموم: Tüm, halk, herkes.

‘umuman عموما (a.):1. Genel olarak, 2. Temel olarak.

‘amma عمه (a.): Hala, babanın kız kardeşi.

‘inayat عنایت (a.): Merhamet.

‘unşur عنصر (a.): Unsur, öge.

‘an’ana عنعنه (a.): Gelenek görenek.

‘unvon عنوان (a.): Başlık.

‘avom عوام (a.): Sıradan insanlar, bilgisi olmayan, okumamış insanlar.

‘avrat عورت (a.): Kadınlar ve kızlar için tüm vücudu kapatan, örtü.

‘evaz عوض (a.): Yerine koymak, bir şeyin yerine başka bir şey koymak.

‘ahd عهد (a.):1. Bir işi yapacağını kesin olarak vaadetme, söz; 2. Devir, dönem.

‘ahdlaşmâk عهدلشماق: Birbirine söz vermek.

‘uhda عهده (a.): Sorumlu, bir işi yapabilmek, üstesinden gelmek.

‘iyodat عیادت (a.): Hasta ziyareti.

‘ayyor عیار (a.): Kendi çıkarı için başkalarını aldatmak, kurnaz.

‘ayyorlik عیارلیک: Kurnazlık, dolandırıcılık.

‘ayyoş عیاش (a.): İçkiye düşkün, içkici, ayyaş.

‘ayol عیال (a.): Karı, eş.

a’yon عیان (a.): Belli, bilinen, açık.

‘ayb عیب (a.): Ayıp, kusur, eksiklik.

‘aybdor عیبدار: Ayıplı, suçlu.

‘ayblamâk عیبله ماق: Ayıplamak, kınamak.

‘îd عید (a.): Bayram.

‘ayş عیش (a.): Yaşamak için yiyip içmek, mutlu olmak.

‘ayn عین (a.): Aynen.

‘aynan عینا (a.): Aynen.

2.27. gäyn / غین: Özbek alfabesinin on üçüncü harfi, (ğ) harfi ifade eder.

gär غار (a.): Dağ arasında oluşan boşluk, delik.

gârat غارت (a.): Yağmalamak.

gâzî غازی (a.): Müsülmanlıkta düşmanla savaştan veya savaş yapmış kimse.

gâşib غاصب (a.): Gaspçi.

gâfil غافل (a.): Habersiz.

gâlib غالب: 1. Üstesinden gelmek, yenik düşmemek, 2. Muzaffer

gâvlamâk غاوله ماق: Yetişmeyen ağaçlar ve bitkilere denir.

gâvur غور (a.): Çocukların çok ses çıkarması, farklı sesler çıkarmak.

gâyib غایب (a.): Kayp, mevcut olmayan.

gâyib bölmâk غایب بولماق: Kaybolmak.

ġāyat غایت: Gayet, pek çok, aşırı bir biçimde.

ġāya غايه (a.): Bir şeyi yapmayı önceden düşünme, maksat, niyet.

ġübār غبار (a.): Toz.

ġübārsiz غبارسيز: Tozsuz.

ġābarli غبارلى: 1.Tozlu, 2. Üzgün yürek.

beġübār بيغبار: Tozsuz, saf.

ġācimāḳ غجماق: 1. Çiğnemek, 2. Ezmek.

ġāddār غدار: Vefasız, hain.

ġādir-budir غدير-بودير: Çıkıntılı yer, düz olmayan.

ġızā غذا (a.): Yemek.

ġār غر (f.): Orospu kadın.

ġārb غرب (a.): Batı.

ġārbī غربى (a.): Batı tarafı, batıya ait, gün batımı.

ġūrbat غربت (a.): Vatansızlık, gurbet, gurbetlik.

ġūrbathāna غربتخانه: Üzüntü ve acının çok olduğu yer.

ġāraz غرض (a.): 1. Niyet, maksat, 2. Kötü niyet.

ġārazli غرضلى: Kötü maksatlı.

beġarāz بيغرض: Kötü niyeti olmayan, maksatsız.

ġārḳ bölmāḳ غرق بولماق (a.): 1. Çökmek, batmak, 2. Hayallere dalmak.

ġūrub غروب (a.): Gün batımı.

ġūrur غرور (a.): 1. Gurur, kendini beğenme, kibir, 2. Övünme.

ġūrusiz غرورسيز: Gurursuz.

ġūrurli غرورلى: Gururlu.

ġāram غرام: Yığın, bir yere toplanan şeyler.

ġārīb غريب (a.): Fakir, çaresiz,

ġārībāna غريبانه: Yoksullara ait.

ġārīza غريزه (a.): İçgüdü, insan doğası.

ġāzā غذا (a.): Din yolunda yapılan savaş.

ġızol غزال (a.): Ceylan.

ġāzal غزل (a.): Şiir tarzı, bu tarzda yazılan şiir, gazel.

ġüsl غسل (a.): Boy abdesti.

ġāş عش (a.): 1.Bayıma, 2. Kavga ederek küsmek.

ġāşlanmāḳ عشلنماق: Bayılmak.

ġāşlik عشلىك: Üzgünlük.

ġüşşā غصه (a.): Üzüntü.

ġāzab غضب (a.): Gazap, öfke, kızgınlık.

ġāzablanmāḳ غضبلنماق: Öfkelenmek, kızgın olmak.

ġāzabli غضبلى: Öfkeli.

ġāzruf غضروف (a.): Kemik kadar sert olmayan, dayanıklı, esnek, bükülgen, damarsız bağ okusu, kıkırdak.

ġāflat غفلت (a.): Gaflet, aymazlık.

ġālaba غلبه (a.): Galebe, yengi.

ġālbir غلبير: Büyük elek, kalbur.

ġālaḳ غلط(a.): Hata, yanlış.

ġūlgūla غلغله(a.): Kuşların sesi.

ġūlu غلو(a.): Abartı.

ġālla غله : Hububat, tahıl.

ġām غم (a.): Üzüntü.

beġām بيغم (a.): Gamsız, üzüntüsüz.

ġāmḥār غمخوار (f.a): Üzüntü çeken, merhametli.

ġāmza غمزه (a.): Gamze, yan bakış, göz süzme, sitemli bakma.

gämğīn غمگین (a.f.): Üzüntülü.

günça غنچه (f.): Daha açılmayan çiçekler.

gänīmat غنیمت (a.): Ganimet, savaşta düşmandan zorla ele geçirilen mal.

gävvaaş غواص (a.): Dalgıç.

gävğā غوغا (a.): Tertipsiz sesler, bağırış çağırış.

gävğosiz غوغاسیز: Sessizce, artışımsız.

gül غول (a.): Dev.

güldiramâk غولديره ماق: Kendi kendine boşuna konuşmak.

günacin غونجین: Buzağı.

gördaymâk غوردیماق: Kendini büyük göstermek, kibirli olmak.

gäyb غیب (a.): Kaybolmak.

göngillamâk غونغیله ماق: Kendi kendine ses çıkarmak, ağlamak, kendi kendine konuşmak.

gībat غیبت (a.): Dedikodu yapmak.

gībatçı غیچی: Dedikoducu.

gıc-gıc غیج-غیج: Kalabalık olan yer, çok fazla insanın bir arada bulunması, Pazar gibi.

gıcirlamâk غیجیرله ماق: Gıcırdamak.

gıcim غیجیم: Eğilerek toplamak.

gäcimplamâk غیجیمله ماق: El ile toplayıp sıkmak, çiğnemek.

gäcinmâk غیجینماق: Ökelenerek yüzünü çevirmek.

gıcirlamâk غیجیرله ماق: Aşınmak, birbirine sürtünerek incelemek.

gıdi-bidi غیدی-بییدی: Aile sorunları.

gäyr غیر: Başka, başkası, başka kimse.

gırrâm غیرام: 1. Haram iş yapan, temiz olmayan; 2. Oyun vs.de kurallara uymayan; 3. Özbek güreşinin

terimlerinden biri: yarışma sırasında büyük bir hata yaptığında veya tekrar tekrar faul yaptığında güreşçiye son uyarı olarak kullanılan sözcük.

gırrâmlık غیراملیک: 1. Haram iş yapmak, temiz olmamak; 2. Kurallara uymamak.

gäyrat غیرت (a.): Gayret, çalışma, çaba.

gäyretsiz غیرتسیز: Gayretsiz, tembel.

girt غیرت: Sonsuz, çok fazla anlamları kapsar.

gıra-şira غیره-شیره: Yarı aydınlık yarı karanlık.

gırrillamâk غیریله ماق: 1. Gır gır ses çıkarmak, 2. Bir tarafa doğru hareket etmek.

giring etmeslik غیرینگ استمسلیک: Karşılık göstermeyen.

gız غیز: Bir nesnenin hızla fırlatıldığında veya zıpladığında çıkan ses.

gızillamâk غیزیله ماق: 1. Hızla uçma sesi çıkarmak (vız); 2. Hızlı hareket etmek. Vızlamak.

güldiramâk غیلديره ماق: Yuvarlak nesnelere hakkında yuvarlanıp gitmek.

güldirak غیلديره ک: Araba direksiyonu

güldirakli غیلديره کلی: Direksiyonlu.

gılay غیلی: Gözleri sıkıntılı olan kimse, bize bakarken başkasına bakar diye gibi görünen insanların gözü, Şaşlı..

gımirlamâk غیمیرله ماق: Hareketsiz konuşmak.

gıngıllamâk غینگیله ماق: 1. Çok yavaş konuşmak, sessiz konuşmak. 2. Çok alçak sesle, anlaşılmayacak şekilde konuşmak.

gıng غینگ: 1. Kapıdan çıkan çık yavaş ses. 2. Sinek, arı gibi böceklerin uçma sesi.

ğingillamâk غينگيلله ماق: Çok yavaş konuşmak, sessiz konuşmak.

ğingşimâk غينگشيماق: 1. İnlemeye yakın ses çıkarmak; 2. Anlamsız sesler çıkarmak; 3. mcz. İnlemeye benzer olmayacak sesler çıkarmak.

ğäyur غيور (a.): Gayretli, namussuz.

2.28. fe / ف: Özbek alfabesinin yirminci harfi, (f) harfi ifade eder.

fâbrîka فابريکه (i.): Fabrika, işlenmemiş veya yarı işlenmiş maddelerin makine, araç vb. ile işlenerek tüketime hazır duruma getirdiği sanayi kuruluşu, üretimevi.

fâteḥ فاتح (a.): Zafer kazanan, fetheden kimse, fatih.

fâtiḥa فاتحه (a.): 1. İşin başlangıcı 2. Kur'an'ın ilk suresi.

fâcia فاجعه (a.): Çok üzüntü veren, acıklı olay, afet.

fâḥiṣa فاحشه (a.): Orospu, kötü yollara giden kadın.

fâriğ فارغ (a.): 1. Bir işten vazgeçmiş, çekilmiş 2. Sıkıntısız, rahat.

fâsid فاسد (a.): Kötü, bozuk, fasit fikir.

fâş فاش (f.): Bariz.

fâşlamâk فاشلله ماق (a.): Ortaya çıkartma, sıyrını ortaya çıkarmak.

fâşizm فاشيزم (i.): Demokratik düzenin yerine aşırı bir ulusçuluk ve baskı düzeni kurmayı amaçlayan öğretisi, faşizm.

fâşist فاشيست (i.): Faşizm yanlısı olan kimse, görüş.

fâşila فاصله (a.): Mesafe, iki şeyin arasındaki mesafe.

fâzil فاضل (a.): Bilgin.

fâkulta فاکولته (L.): Fakülte.

fâl فال (a.): Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kağıdı,

el ayasına bakarak anlam çıkarma, bakı, fal.

fâlbîn فالبين : Fal bakan, bakıcı.

fânus فانوس (a.): Süslü, ayaklı fener.

fânî فانی (a.): Ölümlü, gelip geçici, fani.

fâyda فايده (a.): Yarar.

fâydasiz فايده سيز : Yararsız.

fâyda kılmâk فايده قيلماق : Yararlanmak.

fâyda lanmâk فايده لنماق : Yararlanmak.

fâyda li فايده لی : Yararlı.

febrivarî فبروری (L.): Miladi yılın ikinci ayı, şubat.

fath فتح (a.): Bir ülkeyi düşman elinden almak, savaşı kazanmak.

fitna فتنه (a.): Karışıklık, kargaşa, fitneci, ara bozucu.

fitnaçi فتنه چی : Fitneci, ara bozucu.

fatvâ فتوا (a.): İslam hukuku ile ilgili bir sorunda dinî hukuk kurallarına göre verilen fetva.

fahş فحش (a.): Küfretme.

fâhr فخر (a.): Gurur, onur.

fâhr lanmâk فخرلنماق : Gurur duymak, onurlanmak.

fâhrli فخرلی : Gurur verici.

fidâ فدا (a.): Kurban.

fidrâl فدرال (a.): Federasyon durumunda birleşmiş olan.

fidrâlizm فدراليزم (fr.): Federalizm, birçok devletin özel yasalara ve bağımsızlığa sahip olarak tek bir devlet durumunda birleşmesi yöntemi.

fidya فديه (a.): Fidyeye.

farâsat فراست (a.): Anlayış, sezgi, sezgi.

farâsatsiz فراستسيز : Anlayışsız.

farâsatli فراستلی : Anlayışlı, sezgili.

farroş فراش (a.): Devlet kurumlarında çalışan, temizlikçi, çaycı.

firâk فراق (a.): Ayrılık.

farâvaân فراوان (f.): Çok fazla, her yönden fazla.

farzand فرزند (f.): Ferzent, evlat.

farzandsiz فرزندانسیز: Evlatsız, çocuğu olmayan.

farzandli فرزندانلی: Çocuğu olan, çocuklu.

farş فرش (a.): Halı.

frišta فرشته (f.): Melek.

furşat فرصت (a.): Fırsat.

farz 1 فرض (a.): Varsayım.

farz 2 فرض (a.): Müslümanların uygulaması gereken islami emirler, farz.

fir'avn فرعون (a.): Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan.

farq 1 فرق: Fark.

farqsiz فرقسيز: Farkı olmayan, farksız.

farq kılmâk فرق قیلماق: Fark etmek.

farqlamâk فرقله ماق: Fark etmek, iyi ve kötüyü ayırmak.

farqli فرقلی: Farklı.

befarq بیفرق: Farksız.

farq 2 فرق: Baş, kafa.

fraksiyun فرکسیون (fr.): Fraksiyon, hizip.

farmân فرمان (f.): Buyruk, emir.

farmâyiş فرمایش (f.): Buyruk, buyurma.

förmul فورمول (L.): Genel bir olguyu, bir kuralı veya ilkeyi açıklayan simgeler takımı.

faryâd فریاد (f.): Çok üzüntüden dolayı ağlamak, bağırarak.

fa'âl فعال (a.): Aktif.

fa'âliyat فعالیت (a.): Faaliyet, canlılık, hareket.

fiğân فغان (f.): Feryat, inilti.

fâkr فقر (a.): Sefalet, fakirlik.

fâkâţ فقط (a.): Fakat, yalnız.

fiğ فقه (a.): Fıkıh, bir şey gereği gibi, iyce, anlayıp bilme, Bilim, düşünce, Müslüman hukuku; ilahiyat.

fâkîr فقیر (a.): Fakir.

fâkîrâna فقیرانه: Fakirlik.

fâkîrleşmâk فقیرleşماق: Fakirleşmek.

fikr فکر (a.): Düşünce, fikir.

fikirdâş فیکرداش: Hem fikir, aynı düşüncede olan.

fikrlamâk فیکرله ماق: Düşünmek.

falâkat فلاکت (a.): Felaket, büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela.

falâkatli فلاکتلی: Felaketli.

falân فلان (a.): Söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir özel adın yerini tutan kelime, filan.

filtr فیلتر (fr.): Süzgeç, süzek.

filtrlamâk فیلترله ماق: Filtreden geçirmek, sezme.

falac فالج (a.): Felç.

falaclanmâk فالجیلماق: Felç olmak.

falsafa فلسفه (a.): 1. Varlığın ve bilginin bilimsel olarak araştırılması, 2. Bir bilimin veya bilgi alanının temelini oluşturan ilkeler bütünü.

falsafî فلسفی: Felsefi, felsefe ile ilgili.

falak فلک (a.): Gök, uzay.

favt فوت (a.): Ölmek, yok oluş.

fötbâl فوتبال (e.): Futbol.

fötbâlçi فوتبالچی: Futbolcu.

favq-ul-âda فوق العاده (a.): Harika, mükemmel.

föklör فولكلور (e.): Halk ağzı, folklor.

föklörşinâs فولكلورشناس: Folklor bilimci.

fahm فهم (a.): İdrak, akıl.

fahmsiz فهمسىز: Anlayışsız, akılsız.

fahmlamâq فهمله ماق: Anlamak, sezmek.

fahmli فهملى: Anlayışlı.

fîzîk فيزيك (y.): Fizik, bilim dalı.

fîzîkî فيزىكى: 1. Fizik bilimine ait, 2. Fiziksel.

fîşad فيصد (a.): Yüzde yüz.

fayşala فيصله (a.): Bir kararın sonucuna varmak.

fayz فيض (a.): Bereket, feyz.

fîl فيل (f.): Fil, çok iri, kalın derili hayvan.

faylasuf فيلسوف (y.): Filozof, bilgin.

film فلم (e.): Film, fotoğrafçılıkta, radyografide ve sinemacılıkta resim çekmek için kullanılan, selülozdan, saydam bükülebilir şerit.

2.29. kâf / ق: Özbek alfabesinin yirmi beşinci harfi, (k) harfi ifade eder.

kâbân قابان: Vahşi domuz.

kâbil قابل (a.): Layık, nitelikleri, öz, hareketleri davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan.

kâbiliyet قابليت (a.): Yeteneklilik, kabiliyetlilik.

kâbiliyatsiz قابليىتسىز (a.): Kabiliyetsiz.

kâbiliyetli قابليتلى: Yetenekli, kabiliyetli.

kâbiq قابىق: Kabuk.

kâp قاپ: Büyük çuval.

kâpkaq قاپقاق: Kapak.

kâpkaqlamaq قاپقاقله مmaq: Kapaklamak, bir şeyin üstünü kapatmak.

kâpkaqli قاپقاقلى: Kapağı olan, kapaklı.

kâpkaqn قاپقان: 1. Fare yakalamak için yapılan alet, tuzak, 2. Av.

kâplân قاپلان: 1. Kaplan, 2. Cesur erkek.

kâplamaq 1 قاپله ماق: Boğdayı çuvala atmak, çuvallamak.

kâplamaq 2 قاپله ماق: 1. Kaplamak, her yanını örtmek, istila etmek, 2. Çerçeve sarmak, kuşatmak 3. Doldurmak.

kâplam قاپلم: Kaplı.

kâplama قاپلمه: Kaplama.

kâpmaq قاپماق: 1. Isırık almak, 2. Kötü konuşmak.

kâpâgân قاپغان: Isırmak, kapmak.

kâtil قاتل (a.): Katil.

kötillik قاتىلىك: Katillik, katil olma durumu.

kâtmâq قاتماق: 1. Sert duruma getirmek, 2. Durgun durumda durmak, 3. Zayıflamak.

kâتما قاتمه: Zayıf, kilo veren.

kâtırma قاتىرمه: Yufka ekmek.

kâçmaq قاقماق: 1. Kaçmak, hızla koşup bir yere saklanmak, 2. Bir yerden uzaklaşmak.

3. Kaçınmak, 4. Kaybolmak.

kâçiq قاقىق: Yenilen, yenilmiş adam.

kâçaq قاقاق: Kaçak.

kâçqin قاققىن: 1. Kaçak, avare 2. Mülteci.

kâçmaq 1 قاقماق: 1. Korkak, çabuk pes eden, kaçak, 2. Söylemeden kaçıp gitmek.

kâçmaq 2 قاقماق: Hamile olmak, dişi hayvanlar hakkında.

ķaçirmâķ قاچيرماق: 1. Kaçirmek, uzaklaştirmek, 2. Kaybetmek.

ķaçirim قاچيريم: 1. Bir konu hakkında birine alaycı bir şekilde konuşmak.

ķâdir قادر (a.): Yetenekli, güçlü.

ķâr قار: Kar.

ķârli قارلى: Karlı, karla kaplanan dağlar.

ķârânġı قارانġى: Karanlık.

ķârânġılařmâķ قارانġيلاřماق: Karanlıklaşmak, karanlık olmak.

ķârġât قارخط: İlk kar yağışında arkadaşlar arasında gönderilen mektup.

ķârmâķ قارماق: 1. Karıştirmek, 2. Yenmek, batırmak, rakibini yere batırmak.

ķâra قاره: Siyah, kara.

ķâralamâķ قاره له ماق: 1. Kara, leke atmak, karalamak, 2. Kötü konuşmak.

ķâralaçı قاره لاوچى: Karalayan, suçlayan kişi, savcı, mahkumu kınayan kişi.

ķâraymâķ قاره يماق: Siyaha boyamak, siyah yapmak.

ķâracigar قاره جگر: Karaciğer.

ķâraça قاره چه: Yüzü, vücudu siyah olan.

ķâraçik قاره چيق: Göz bebeġi.

ķârakuyu قاره كويه: Duman.

ķâra mâl قاره مال: İnek.

ķâri قارى (a.): 1. Okuyucu, okur, 2. Kur'an'ı kurallarına uygun bir biçimde okuyan kimse.

ķâriřmâķ قاريřماق: Karışmak.

ķâriřma قاريřمه: Karışma.

ķârin قارين: Karın, göbek.

ķârinbaġ قارين باġ: Atın beline baġlanan ip.

ķâz قاز: Ördek, kuġu.

ķâzânmaķ قازانماق: Kazanmak.

ķozmâķ قازماق: Kazımak.

ķâziķ قزيق: Kazık, topraġa çakılmak için hazırlanmış, ucu sivri demir veya aġaç.

ķâzilmaķ قازيلماق: Kazılmak, kazma işi yapılmak.

ķâzilma قازيلمه: Kazılmak işi.

ķâř قاش: Kaş.

ķâřik قوشيق: Kaşık.

ķâřimaķ قاشيماق: Kaşımak.

ķâzi قاضي (a.): Hakim, yargıç.

ķâi'da قاعده (a.): Kural, kanun.

ķâġaz قاغذ (f.): Kaġıt.

ķâfiya قافيه (a.): Kafiye, uyak.

ķâfiyadař قافيه داش: İki kelimenin birbiriyle uyaklı olması, kafiyesi.

ķâfiyali قافيه لى: Kafiyesi, uyaklı.

ķâķ قاق: 1. Kuru, 2. Hiçbir şeyi olmayan.

ķâķlamâķ قاقله ماق: Kurutmak.

ķâķmâķ قاقماق: 1. Kakmak, itmek, vurmak, 2. Kakma yapmak, vurarak dar bir yere sokmak.

ķâķi قاقى: Kurumuş meyveler, kuru.

ķâķilmâķ قاقيلماق: Kakma işi yapılmak, kakılmak.

ķâķindik قاقينديق: 1. Sadaka, 2. Kendinden küçük çocuklara söylenen güzel söz.

ķâlib قالب (a.): 1. Kalıp, bir şeye biçim vermeye veya eski biçimini korumaya yaryan araç, 2. Biçki model, patron.

ķâlgan-ķutgan قالگن-قوتگن: 1. Atık, atık malzeme, 2. Aşırı tüketimden sonra geriye kalan atık malzemeler.

ķâlmâķ قالماق: 1. Kalmak, olduġu yeri ve durumu korumak, sürdürmek, 2. Zaman, uzaklık veya niceliġin belirtilen

miktarda bulunması, **2.** Konaklamak, konmak, **4.** Oturmak, yaşamak, **5.** Varlığını korumak, sürdürmek.

qalâq قلاق: **1.** Büyümede geri kalmak, **2.** Geri zekalı, **3.** Geri düşünceli, **4.** Geri kalmış olma durumu.

qaldîq قالدیق: Kalıntı, bakiye.

qâlin قالین: Halı.

qâlinça قالینچه: Küçük halı.

qâmat قامت (a.): Boy.

qâmatli قامتلی: Boylu.

qân قان: Kan.

qândâş قانداش: Kabdaş, kardeş.

qânsirmâq قانسیره ماق: Kan kaybetmek, kansızlaşmak.

qânsiz قانسيز: Kansız.

qânsizlanmâq قانسيزلنماق: Kansızlaşmak, kansız olmak.

qânsizlik قانسيزلىك: Kansızlık.

qânamâq قانه ماق: Kanamak.

qânli قاتلی: Kanlı.

kamqân كم قان: Kansız.

kamqânlik كم قاتلىك: Kansız olma durumu.

qântlaş قانتلاش: Kıp kızıl.

qântlaşmâq قانتلاشماق: Kızıllaşmak.

qânḥâr قانخوار: **1.** Kana susamış, **2.** Zalim.

qânmağ قانماق: İkna olmak.

qânun قانون: **1.** Kanun, yasa, **2.** Geçerli olan kural.

qânunçilik قانونچىلىك: Kanunculuk, kanuni.

qânunsiz قانونسيز: Kanunsuz.

qânunşinas قانونشناس: Hukukçu.

qânunli قانونلى: Yasal olma durumu.

qânunî قانونى: Kanuncu.

qânunîlaşmâq قانونىلاشماق: Yasallaşmak.

qânunîlik قانونىلىك: Kanuni olma durumu.

nâqânunî ناقانونى: Kanuna karşı.

ğâyr-i qânunî غير قانونى: Yasadışı, kanuna karşı.

qânun قانون: Eski çağlara ait bir müzik aleti.

qânuniyat قانونيت (a.): Yasallık.

qâniqmâq قانىقماق: İnanmak, tatmin olmak.

qâniqârsiz قانىقارسيز: Tatmin olmayan, kötü.

qâniqârli قانىقارلى: Tatmin olma durumu.

qâvâq 1 قواق 1: Kabak, kakkabgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, bir çok türü olan bir bitki.

qâvâq 2 قواق 2: Kapak, göz kapağı.

qâvurdâq قوورداق: **1.** Yağın içinde kavurarak pişirilen et, **2.** Plav yapmak için hazırlanan malzemelerin kavurması.

qâvurmâç قوورماچ: Kavrulmuş buğday.

qâvurmâq قوورماق: Kavurmak.

qâvârma قوورمه: Kavurma, et ile patatesi yağın içinde kavurarak yapılan yemek.

qâvuz قاووز: Hububatın kabukları.

qâvuşmâq قاووشماق: **1.** Kavuşmak, **2.** Çok istenen bir şeye erişmek onu elde etmek.

3. Katılmak, **4.** Bir araya gelmek, birleşmek.

qâvuq قاووق: Mesane, idrar torbası.

qâvun قاوون: Kavun.

qâvunqâki قاوون قاقى: Kavunun kurusu.

qâyîq قايىق: Tekne.

ķayıķçı فایقچی: Kayıkçı.

ķāyimṡāķā قایم مقام (a.): Kaymakam.

ķāya قایه: Tepe.

ķābāḡat قباحث: Ćirkinlik, rezillik.

ķābāla قباله (a.): Tapu, bir taşınmazın üstündeki mülkiyet hakkını gösteren belge.

ķābāķ قباق: Kapak.

ķābat قبات: 1. Kat, 2. Ara, bir şeyi arası.

ķābr قبر (a.): Mezar.

ķābristān قبرستان (f.a.): Mezarlık.

ķābarmāķ قبرماق: 1. 2. Kabarmak.

ķābarĉiķ قبرچیق: Kabarık, kabarmış olan.

ķābariķ قبریق: Kabarık.

ķābzīyat قبضیت (a.): Kabızlık, kabız.

ķibla قبله (a.): Kible, bazı ibadetler yerine getirilirken dönülen Kabe'nin bulunduğu yön.

ķābul قبول (a.): Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma, kabul.

ķābul ķilmāķ قبول قیلماق: Kabul etmek.

ķābīḡ قبیح (a.): 1. Ćirkin, 2. Yaramaz.

ķābīḡlik قبیحلیک: Ćirkinlik, rezillik.

ķābirġā قبیرغه: Kaburġa.

ķābīla قبيله (a.): Kabile, boy.

ķābilaĉilik قبيله چیلیک: Boy tarzında yaşan kabileler.

ķābilavaī قبیلوی: Boylara ait, kabilelere ait.

ķābimāķ قبیماق: 1. Kapatmak, 2. Dikmek, bir dōřeġin aġzını dikmek.

ķābiķ قبیق: Dikiş yolu,

ķāppaymāķ قپه یماق: 1. şişerek taşmak, 2. Kabarmak.

ķāpiřmāķ قپیřماق: Yapışmak, iyice yaklaşmak.

ķāt قات: Kat, ara.

ķātlamāķ قاتله ماق: Katlamak, kaġıt, kumaş vb. nesneleri üst üste kat oluşturacak biĉimde bükmek.

ķātlama قاتلمه: Yayılan hamurun içinde yaġ sürerek katlayarak pişirilen yemek.

ķāttāl قاتال: Katil.

ķātāġān قاتغان: Devlet tarafından yapılan baskı, engel.

ķātķālāķ قاتقلاق: Sellerden sonra kuruyan ĉamurun sert tabakası.

ķātl قاتل (a.): Cinayet.

ķātnařmāķ قاتنماق: Katılmak.

ķātnařĉi قاتنشی: Katılımcı.

ķātnamāķ قاتنه ماق: 1. Katılmak, 2. Bir topluluġa girmek, iştirak etmek.

ķātnāv قاتناو: Araĉların gidip gelme eylemi ve süreci, Trafik.

ķātiķ قاتیق: Yoġurt.

ķātiķsiz قاتیقسیز: Yoġurtsuz.

ķātiķlmaāķ قاتیقلمه ماق: Yoġurt yapmak.

ķtiķli قاتیقلى: Yoġurtlu.

ķāttiķ قاتیق: 1. Sert 2. Güçlü, 3. Cimri adam, 4. Aġır söz.

ķāttiķlařmāķ قاتیقلاřماق: Sert duruma gelmek, güçlenmek.

ķāttiķķāl قاتیق قول: 1. Aġır el, 2. Düzenli, disiplinli, 3. Cimri.

ķātmlamāķ قاتیمله ماق: İplikleri tek seferlik dikiş için hazırlamak.

ķāĉān قچان: Ne zaman. Zaman bildirici söz.

ķāĉāngi قچانگی: Ne zamanki, eskiden yaşananlar.

ķāḡt قحط (a.): Kıtlık.

ķāhtçilik قحطچىلىك: Kıtlık.

ķād قد (a.): Kat.

ķādāķ قداق: Ağırlık birimi 400 grama eşittir.

ķādāķlamāķ قداقلا ماق: 1. Kıymeti açısından kadak (1 funt= 409,512 g) ile ölçmek, tartmak; 2. Tartmak, ağırlığını ölçmek.

ķādāķ قداق: Kabarık.

ķādaķ قداح (a.): Kadeh.

ķādr قدر (a.): 1. Değer, 2. İtibar.

ķādrsiz قدرسىز: Değersiz.

ķādrsizlanmāķ قدرسىزلىنماق: Değersizleşmek.

ķādrāmāķ قدرله ماق: Değer vermek, saygı göstermek.

ķādrli قدرلى: Değerli.

ķudrat قدرت (a.): Güç.

ķudratli قدرتلى: Güçlü.

ķādrdān قدردان (a.f.): Minnettar olmak.

ķādġān قدرغن: Engelemek.

ķādam قدم (a.): Adım.

ķādamlamāķ قدمله ماق: Adım atmak, adım ile ölçmek.

ķādamāķ قدمه ماق: 1. Sokmak, 2. Ekmek.

ķādim قديم (a.): Eski.

ķādimġi قديمġى: Eskiye ait, eskiler.

ķārā قرا: K1ta.

ķārār قرار (a.): 1. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı, 2. Karar.

ķārārsiz قرارسىز: Kararsız.

beķārār بىقرار: Kararsız.

ķārāķçi قراقچى: Huydut.

ķārāķçilik قراقچىلىك: Huydutluk.

ķārāvul قراوول: Muhafızlar.

ķārāvulġāna قراوولخانه: Muhafızların konakladığı yer.

ķirāat قرات (a.): Okuyuş, Kur'an okuyuş.

ķurbān قربان (a.): Kurban, kurbanlık.

ķurbānlik قربانلىك: Kurbanlık.

ķārtmaymāķ قرتله يماق: Yaşlanmak.

ķārçāķ قرحاق: Oyuncak.

ķārçigāy قرحىغى: Karga.

ķārdāş قرداش: Kardeş.

ķārdāşlik قرداشلىك: Kardeşlik.

ķārş قرص: İnce ve nefis eşarp.

ķārsak قرسك: Alkış.

ķārsillamāķ قرسىلله ماق: Kuru yemişleri yerken ağızdan çıkan ses.

ķārşî قرشى: 1. Karşıt, zıt, 2. Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi, karşı.

ķārşilamāķ قرشىله ماق: Karşılama.

ķārşilik قرشىلىك: Karşılık, engel olma durumu.

ķārż قررض (a.): Burç.

ķārzdār قررضدار: Borçlu.

ķur'a قرعه (a.): Kura.

ķārgā قرغه: Karga.

ķārgāmāķ قرغه ماق: Beddua etmek.

ķārgiş قرغىش: Beddua.

ķārķāra قرقره: Çoğunlukla uzun bacaklı, uzun gagalı balıkçıl sinsinden kuşlar alt takımı, balıkçılar.

ķārmāķ قرماق: Balık tutma kancaları.

ķirmizi قرمىزى: Kırmızı.

ķārantīn قرنطين (fr.): Karantina.

ķārāġāy قره غى: Çam, orman ağacı.

ķāramāķ قرة ماق: **1.** Görmek, bakmak, **2.** Anlamak, kavramak, sezmek, **3.** Bağlı olmak, **4.** Eğitmek, bakmak.

ķāraş قرة ش: Bakış.

ķāraşli قرة شلى: Ait, okula ait bahçe.

ķāram قرة م: Bağımlı.

ķārama-ķārşı قرة مه-قرشى: Yüzyüze, karşı karşıya.

ķārama-ķārşilik مه-قرشيليك قرة: Karşılık, muhalefet.

ķāri قرة ي: Yaşı büyük, yaşlı.

ķārilik قريليك: Yaşlılık.

ķārimāķ قريماق: Yaşlanmak.

ķārīb قريپ (a.): Yakın.

ķāriç قريچ: Karış, bir karış.

ķāriçlamāķ قريچله ماق: Karışlamak.

ķārin قرين: Karın, yürek.

ķārindāş قرينداش: Kardeş, karındaş.

ķārindāşlik قرينداشليك: Kardeşlik.

ķāzān قزان: Kazan.

ķāzġāķ قزغاق: Kepek, saç keppeği.

ķāsamyād قسام ياد (f.a.): Söz vermek, yemin etmek.

ķism قسام (a.): Bölüm.

ķisman قسام (a.): Kısmen, bazı bakımdan, bazı yönden.

ķāsmāķ قسماق: Toplumun çirkin kısmı.

ķismet قسمت (a.): Kader, kısmet.

ķāsnāķ قسناق: Elek.

ķāşāķ قشاق: Fakir, yoksul.

ķāşāķlaşmāķ قشاقلاشماق: Fakirleşmek, yoksullaşmak.

ķoşşāķlik قشاقليك: Fakirlik.

ķāşķāldāķ قشاقداق: Amphipods (tırnaksı) cinsinin sazlıklarda yaşayan ve

başında tırpan bulunan bir türü; ördekten daha küçük bir vahşi av kuşu..

ķāşķā قشقه: Hayanların siyah beyaz olması, sakar.

ķāşķir قشقىير: Kurda benzeyen köpek, börü.

ķāşimāķ قشيماق: Kaşımak.

ķāşāv قشاو: Hayvanların vücutlarını kaşımak.

ķāşāb قصاب (a.): Kasap.

ķāşāblik قصابليك: Kasaplık.

ķāşāş قصاص (a.): İntikam, öc.

ķāşd قصد: Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat, niyet.

ķāşdlaşmāķ قصدلاشماق: Kötü niyetli, öç almak.

ķāşr قصر (a.): Kale.

ķuşur قصور (a.): Kusur, Nuksan.

ķişşa قصه (a.): Öykü, muhabbet.

ķāşīda قصيده (a.): Kaside.

ķāzā قضا (a.): **1.** Yargılamak, **2.** Vefat etmek.

ķāzāvat قضاوت (a.): Yargılamak.

ķātār قطار (a.): Sıra,

ķātārlamāķ قاتارله ماق: Sıralamak, dizmek.

ķuţb قطب (a.): **1.** Kutup, **2.** Birbiriyle karşıt olan şeylerden her biri, **3.** Bir mıknatıs demirinin iki ucundan her biri.

ķātrān قطران (a.): Katran.

ķāţra قطره (a.): Damla.

ķāt قطع (a.): Kesmek.

ķāt'an قطعاً (a.): Kesinlikle.

ķāt'ī قطعى: Kesin, şiiir kıtası.

ķāġıllamāķ قغیلا ماق: Bağırarak.

ķāfas قفاس (a.): Kafes.

ķufı قفı (a.): Kilit.

ķuffıamâķ قفıله ماق: Kilitlemek.

ķâķramâķ قفره ماق: Susuzluktan yerin kuruması.

ķâķrâķ قفراق: Kuru ve susuz.

ķâķřatmâķ قفřتاماق: Çok ağrımak, tirtretmek,

ķâķřatķiç قفřتنقیچ: Ağır ve sert, yok edici,

ķâķřamâķ قفřشه ماق : 1. Tir tir titremek, 2. Zar zar ağlamak, 3.

ķâķâlamâķ قفله ماق: Tavukların çıkardığı ses.

ķâķķâymâķ قفه یماق: Dik durmak.

ķâķir قفیر: Susuz ve kuru yer.

ķâķıldâķ قفیلداق: Kendini bildiğini sanan kimse, çok konuşan.

ķâılb قفلب: Kalp, yürek.

ķâılb قفلب: Kötü işler yapan, temiz olmayan, dolandırıcı.

ķâılpâķ قفپاق: Şapka.

ķâılpâķlı قفپاقلی: Şapkalı.

ķâıltirmâķ قفلتیرماق: Korkmaktan dolayı titremek.

ķâıltis قفلتیس: İnce, duyarlı.

ķâıltırdırgâç قفلدیرغاق: Kırılacağı.

ķâıla`a قفله: Kale, vila.

ķâıla`i قفلی (a.): Teneke.

ķâıla`ılamâķ قفلیله ماق: 1. Lehimlemek; 2. Kalaylamak.

ķâııķân قفلقان: Ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık, kalkan.

ķâııķımâķ قفلقیماق: 1. Su ve yağ gibi sıvıların üzerindeki dalga, 2. Kalkmak, ayağa kalkmak.

ķâılam قلم (a.): Kalem.

ķâılamça قلمچه: Ağaçları aşılamaķ için onlardan kesilen dallar.

ķâılamdân قلمدان: Kalem kutusu.

ķâılamtarâř قلمتراش (f.a.): Kurşun kalem.

ķâılandar قلندر (a.):1. Kalender, gösterişsiz, sade yaşamaktan yana olan, alçak gönüllü kimse, kalender, 2. Özensiz.

ķâılay قلی: Nasıl, nasıl bir durumda.

ķâılin قلین: 1. Kalın, 2. Değer veren arkadaş.

ķâılinlařmâķ قلینلشماماق: 1. Kalınlaşmak, 2. Birbirine yakınlaşmak.

ķâılin قلین: Başlık parası, kız ailesinin tarafından düğünde alınan başlık parası.

ķimâr قمار (a.): Kumar.

ķimâr bâz قمارباز : Kumarbaz, kumara düşkün, sürekli kumar oynayan.

ķimâr bâzlık قماربازلیک: Kumarbazlık, kumarçılık.

ķimâr ģâna قمارخانه: Kumarane.

ķâmçı قمچی: Bir ucuna ip, deri vb. bağlı olan vurma, dövme aracı, kamçı.

ķâmçılamaķ قمچیلھماق: Kamçılamaķ, kamçı ile vurma.

ķâmramâķ قمره ماق: Kaplamak.

ķumri قمری (a.): Sırtlangiller ailesine bağlı bir tür kuş.

ķâmařmâķ قمřماماق: Yeteneğini yitirmek, güçsüzleşmek.

ķâmal قمل: Kuşatma.

ķâmamâķ قمه ماق: Kuşatmak, dört taraftan kuşatılmışlık.

ķâmâķ قماق: Hapishane.

ķâmiř قمیř: Ney, üflemeli bir çalğı.

ķämifşzâr قَمِيشْزَار: Neyli olan yer, ney yetişen arazi.

ķänât قَنَات: Kanat, kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ.

ķännâd قَنَاد (a.): Tatlıcı.

ķännâdlik قَنَادِيك: Tatlıcılık.

ķänâ't قَنَاعَت: Kanaat, yetinme, yeter bulma.

ķänâ'tsiz قَنَاعَتْسِيز: Kanaatsız.

ķänâ'tlanmâķ قَنَاعَتْلَنَمَاق: Kanaat etmek, yetenek.

ķänâ'tli قَنَاعَتْلِي: Kanaatlı, kanaatkar.

ķântarmâķ قَنَتْرَمَاق: Kendini aç bırakmak.

ķântara قَنْتَرَه: Elbisenin içine pamuk yerleştirilerek dikilen kışlık elbise.

ķänçigä قَنَجِيغَه: Bisiklet ve motorsikletin arkadaki yük taşıyan kısmı.

ķänçik قَنَجِيك: 1. Dişi köpek, 2. Orospu.

ķänça قَنْچَه: Ne kadar.

ķänd قَنَد (a): Şeker.

ķänday قَنَدَه ي: Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz, nasıl.

ķänsimâķ قَنَسِيْمَاق: Ekmek ve yemeklerin hava yetmezliği durumunda bozulması.

ķänşar قَنَشَر: Burnun iki kaş arasındaki kısmı.

ķäni قَنِي: 1. İmkansız anlamında kullanılan bir söz, nerede, 2. 'Bul bakayım' şeklinde kullanılır.

ķut قُوت: Talih, baht.

ķutlug قُوتْلُوغ: Kutlu, mübarek.

ķutlamâķ قُوتْلَه مَاق: Kutlamak.

ķutlâv قُوتْلَاو: Kutlama.

ķut قُوت: Rızık, yiyecek, içecek şey.

ķut-i lâymut قُوت لَایْمُوت: Uzun süre yaşamak için kullanılabilen yiyecek.

ķuvvat قُوت (a.): 1. Kuvvet, fiziksel güç, 2. Zenginlik, 3. Kabiliyet.

ķuvvatlamâķ قُوتْلَه مَاق: 1. Güç vermek, 2. Desteklemek.

ķuvvatli قُوتْلِي: Güçlü, kuvvetli.

kamķuvvat كَم قُوت: Güçsüz.

ķutķärmâķ قُوتْكَرْمَاق: Kurtarmak.

ķutķu قُوتْكَو: Kötü işe yönlendirmek, tahrik etmek.

ķuturmâķ قُوتُورْمَاق: 1. Kuduz denen bir tür hastalığa yakalanmak, 2. Düşmana karşı dayanmak, 3. Çok fazlalaşmak.

ķuturiş قُوتُورِيْش: Kuduz hastalığı.

ķutulmâķ قُوتُولْمَاق: Kurtulmak.

ķutti قُوتِي: Kutu.

ķuvciramâķ قُوتْجِيرَه مَاق: 1. Kurulaşmak, 2. Susuzluktan dudakların kuruması.

ķäcirâķ قُوتْجِيرَاق: Kurumuş.

ķuçmâķ قُوتْچِمَاق: Kucaklamak.

ķuçâķ قُوتْچَاق: Kucak.

ķuçâķlamâķ قُوتْچَاقْلَه مَاق: Kucaklamak.

ķuduķ قُوتُودُوق: Toprağa kazılan derince çukur, kuyu.

ķuda قُوتُودَه: Damat ve gelinin îlerinin birbiriyle münasebeti.

ķudalaşmâķ قُوتُودَه لَشْمَاق: Akraba olmak.

ķuda-anda قُوتُودَه-اَنَدَه: Gelin ve damat ailesinin uzak akrabası.

ķuraâl قُوتُورَال: 1. Silah, 2. Kural.

ķurâldâş قُوتُورَالْدَاش: Askeri arkadaş.

ķurâlsiz قُوتُورَالْسِيز: Silahsız, savaşmayan.

ķurâlsizlanmâķ قُوتُورَالْسِيزْلَنْمَاق: Silahsını atmak, silahsızlanmak.

ķurállanmâķ قوراللانماق: Savaşa hazırlanmak, silah almak.

ķurállı قوراللی: Silahlı, silah zoruyla ile yapılan iş.

ķurbâķä قورباقه: Kurbaęa.

ķurt قورت: Yumuşak vücutlu, uzun gövdeli, omurgasız bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı küçük hayvan, kurt.

ķurtlâķı قورتلاقی: Kurtlanmak, içinde veya üzerinde kurt üremek.

ķurtlamâķ قورتله ماق: Kurtlanmak.

ķurtli قورتلی: Kurtlu, üzerinde kurt üreme durumu.

ķurdâř قورداش: Aynı yaşta olan.

ķursâķ قورساق: Mide.

ķurřamâķ قوررشه ماق: kuşatmak, etrafı kuşatmak.

ķurřâv قورشاو: Kuşatma.

ķurġâķ قورغاق: 1. Kuru arazi, 2. Kuru bölge.

ķurġâķçilik قورغاقچیلیک: Kuruluk.

ķurġâķlik قورغاقلیک: Kuru olma durumu.

ķurġür قورġور: Kurgu.

ķurmâķ قورماق: Kurmak.

ķuruvçi قورووچی: Kurucu.

ķurut قوروت: Süzmeyi ceviz büyüklüğünde yumaklar haline getirip 2-3 gün güneşte bekleterek hazırlanan yiyecek.

ķurultây قورولتای: Kurultay.

ķurum قوروم: Kurum, bacalarda biriken is.

ķurumsâķ قورومساق: Cimri, para harcamaktan korkan kimse.

ķuralay قوره لی: Ceylan yavrusu.

ķuramâķ قوره ماق: Farklı parçaları bir araya getirmek, yapmak.

ķurâķ قوراق: Artık kumaş parçalarından yapılan şey.

ķurilmâķ قوريلماق: Kurulmak.

ķurilma قوريلمه: Bina.

ķuriliř قوريلیش: 1. Kuruluş 2. İnşaat.

ķurimâķ قوريماق: Kurutmak, kurumak.

ķuruķ قوروق: Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı, kuru.

ķuruķçilik قوروقچیلیک: Yağış olmayan yıl, kuraklık.

ķuruķlik قوروقلیک: Kuru olma durumu.

ķävs قوس (a.): Yay, keman.

ķusmâķ قوسماق: Kusmak, yiyip içtiğini kusmak.

ķusuk قوسوق: Kusma.

ķuř قوش: Kuş.

ķuřday قوشده ی: Kuş gibi.

ķul قول: Kul.

ķuldâr قولدار: Sahip, lider.

ķuldârlik قولدارلیک: Liderlik.

ķävl قول (a.): Söz.

ķulâç قولاج: Kolun parmaklara kadar olan arasındaki mesafe ölçümü.

ķulâçlamâķ قولاجله ماق: El ve kol ile ölçmek.

ķulâķ قولاق: Kulak.

ķulâķsiz قولاقسيز: Kulaksız.

ķulâķli قولاقلی: Kulaklı.

ķulâķçin قولاقچین: İki kulağı kapatma şekilnde olan şapka.

ķuldiramâķ قولديره ماق: Karı süpürürken çıkan o ses.

ķulf قولف: Kilitli.

ķulluķ قۇلۇق: Mbarek, kutlu.

ķulun قۇلۇن: At yavrusu, çocuklara severken sylenen sz.

ķulunlamķ قۇلۇنلە ماق: Yavru doğurmak.

ķulunli قۇلۇنلى: Yavrulu.

ķulamķ قۇلە ماق: Yere dşmek, yok olmak.

ķulay قۇلى: Kolay.

ķulaysiz قۇلايسيز: Kolaysız.

nķulay ناقۇلى: Kolay olmayan

ķulaylik قۇلە يلىك: Kolaylık.

ķvm قۇم (a.): Kavim.

ķum قۇم: Kum.

ķumlķ قۇملاق: Kum ile kaplanan yer, kumlu yer.

ķumlamķ قۇملا ماق: Kumlamak, kumla kaplamak veya kum dkmek.

ķumli قۇملى: Kumlu.

ķumlik قۇملىك: Kumlu yer, kumla kaplanan yer.

ķumęn قۇمغان: ay makinesi.

ķumandn قۇمندان: Komutan, bir asker topluluğunun başı, kumandan.

ķumanda قۇمندا: Buyruk, komutanın buyruğu.

ķumursķ قۇمورسķە: Karınca.

ķumalķ قۇمە لاق: Hayvanların dışkısı.

ķunduz قۇندوز: Yırtıcı hayvan.

ķunsul قۇنسۇل: Konsolos.

ķunsulgarlik قۇنسۇلگىرىك: Konsolosluk.

ķunsullik قۇنسۇللىك: Konsolusluk.

ķuniřmķ قۇنىřماق: Korkmak veya soğuktan dolayı başı eğmek.

ķuv قۇو: Kuğu.

ķuvnmķ قۇوانماق: Sevinmek, mutlu olmak.

ķuvn قۇوانچ: Sevinç.

ķuvnli قۇوانچلى: Sevinçli.

ķuvmķ قۇوماق: Takip etmek.

ķuvęın قۇوغيں: Srgn.

ķuvlamķ قۇولە ماق: Birinin izini srmek, takip etmek.

ķuvanmķ قۇونە ماق: Mutlu olmak, sevinmek.

ķuvnķ قۇوناق: Yz hep mutlu, sevinçli grnen kimse.

ķuvnķlik قۇونالىك: Mutluluk,

ķuvur قۇور: Boru, bir yerden başka bir yere sıvı, gaz, vb. aktarmaya yarayan, içi boş, uçları açık uzun ve dar silindir.

ķuyř قۇياř: Gneş.

ķuyřli قۇياřلى: Gneşli.

ķuyn قۇيان: Tavşan.

ķuynik قۇيانچىق: 1. Uyluktan dizine doğru ynlendirilen bir tendon, bir damar (kasap terimi).

2. Nbet, epilepsi.

ķuyruk قۇيرۇق: Kuyruk.

ķuyķum قۇيقۇم: Dert, acı.

ķuyķ قۇيقە: Dert, acı.

ķuymķ قۇيماق: 1. Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek, koymak, 2. Bırakmak, 3. katmak, eklemek, 4. Yağmak, 5. Suğarmak.

ķuyma قۇيمە: Koyma.

ķuymķ قۇيماق: Unlu omlet pişirmek.

ķuymu قۇيمۇچ: Sakral kemik.

ķuyuřķn قۇيۇřقان:

ķuyuķ قۇيۇق: Koyu, yoğunluğundan dolayı g akan sulu karşıtı, 2. Rengi

açık olmaya, daha belirgin olan, açık karşıtı, 3. Aşırı.

kıuyuklaşmâk قویوقلشماق: Koyulaşmak.

kıuyulmâk قویولماق: Koyu olmak, koyu olma durumu.

kıuyun قویون: Sığanak yağış.

kıuyi قویى: Yukarı karşıtı, aşağı.

kıöbiz قویبیز: Epik şarkıları söylerken çalınan müzik aleti.

kıöbizçi قویبیزچی: Destansı şarkıları söylerken çalınan müzik eltin çalgıcısı.

kıöpârmâk قویپارماق: 1. Koparmak, 2. Dökmek.

kıöpâl قویپال: Çirkin biri, çirkin söz.

kıöpâllaşmâk قویپاللاشماق: 1. Çirkinleşmek, 2. Sertleşmek.

kıöpâllik قویپاللیک: Çirkinlik, kötülük.

kıöppaymâk قویپه یماق: 1. Kötü görünmek, 2. Yakışmamak, bir elbisenin yakışmaması.

kıötân قویتان: Hayvanların kaldığı yer.

kıötir قویتیر: Bulaşıcı uyuz hastalığı.

kıötçâr قویچفار: Erkek koyun.

kıör قویور: Ateş, kömür.

kıörs قویورس: Çirkin, numara yapan kimse.

kıörslik قویورسلیک: Numara yapma, çirkinlik.

kıörgâşin قویورغاشین: Kurşun metal gibi kimyasal element.

kıörgân قویورغان: Kamp, puslu.

kıörkmâk قویورقماق: Korkmak.

kıörkâk قویورقاق: Korkak.

kıörkâklik قویورقاقلیک: Korkaklık.

kıörkmas قویورقمس: Korkmaz.

kıörkuv قویورقوو: Korku

kıörkinç قویورقینچ: Korkunç.

kıörkinçli قویورقینچلی : Korkunç, korkulacak şey ya da olay.

kıörma قویورمه: Kavurma.

kıörimâk قویوریماق: Korumak, saklamak.

kıöririk قویورریق: Koruma yer.

kıöririkçi قویورریقچی: Korucu, bekçi.

kıöririkhâna قویورریقخانه: Ender bulunan hayvanların ve ağaçların saklandığı yer.

kıöririklamâk قویورریقله ماق: Korumak, himaye etmek, saklamak.

kıözgâlmâk قویوزغلاماق: 1. Gitmek üzere yerinden kalkmak.

kıözgâlân قویوزغالان: İsyân, başkaldırı.

kıözgâlânçi قویوزغالانچی: İsyancı, başkaldırı.

kıözgâmâk قویوزغه ماق: 1. Karıştırmak, karışma işini yaptırmak, 2. Kurcalamak 3. Altüst etmek.

kıözi قویوزى: Kuzu.

kıözilmâk قویوزیله ماق: Kuzu doğurmak.

kıözimâk قویوزیماق: Tekrarlamak, tekrar yüz vermek.

kıöş قویوش: 1. Çift, bir şeyin iki sayısı, 2. Demir bir küreğe bağlı iki tane inek.

kıöşçi قویوشچی:

kıöşâk قویوشاق: 1. Eş, 2. Bir veya bir çok koyunun ipe bir araya bağlanması.

kıöşâklamâk قویوشاقله ماق: Bir ipe birbirine bağlamak.

kıöşmâk قویوشماق: 1. Ayrı ayrı parçaları birbiryle birleştirmek, 2. Birleştirmek.

kıöşma قویوشمه: 1. Birleştirme, 2. Birlikte yapma.

kıöşmaçi قویوشمهچی: Birleştirmeci.

kıöşan قویوشن: Düğünde damat arkadaşları tarafından birleşerek alınan hediye.

köşimça قوشیمچه: Bir şeyin eksliğini tamamlamak için ona katılan parça, ek. 2. Eklenmiş, katılmış.

köşni قوشنی: Komşu.

köşinçilik قوشینچیلیک: Komşuluk.

köşa قوشه: Çift.

köşalâk قوشه لاق: Birbirinden ayrılmayan iki şey, çift

köşik قوشیق: Şarkı.

köşikçi قوشیقچی: Şarkıcı.

köşikçilik قوشیقچیلیک: Şarkıcılık.

köşilmâk قوشیلماق: Birleşmek, çiftleşmek, birlikte olmak.

köşin قوشین: Ordu, koşun.

köğırçâk قوغیرچاق: Oyuncak.

kökqısdan قوقیسدن: Aniden, birden.

köl قول: Kul, el.

köllamâk قوله ماق: 1. Yardım etmek, 2. Kullanmak, 3. Yeni yöntemleri kullanmak.

kölbâğ قولباغ: Çocuğun yatarken iki elini beşiğe bağlamak.

költik قولتیق: 1. Koltuk altı, 2. Kucak.

költılamâk قولتیقله ماق: 1. Kucaklamak, 2. Maddi ve manevi destek.

költik قولتیق: Körfez.

kölkâp قول قاپ: Eldiven.

köllanmâk قوللنماق: Kullanmak.

köllanma قوللنمه: Kılavuz, bir işe yardımcı olan kılavuz.

kölansa قولنسه: 1. Kötü kokan 2. Anlaşmada kötü olan, 3. Soğuk adam.

kölyâzma قولیازمه: Elyazma eserler.

kömsamâk قومسه ماق: Birini çok özleyerek onu görmeyi arzulamak.

köndâk قونداق: Kundak, silahın kundağı; Tüfek gibi bazı ateşli silahlarda bunları çeşitli yönlerle çevirmeye yarayan, namlunun altında bulunan ağaç veya metal bölüm.

köndâklamâk قونداقله ماق: Kundaklamak.

köndirmâk قوندیرماق: Kondurmak, konma işini yapmak.

köngır قونغیر: Gri renk.

köngırâk قونغیراق: 1. Zil , 2. İçinden sarkan tokmağın kenarlara vurmasıyla ses çıkaran alet, çan.

köngız قونغیز: Böcek.

könalğä قونلغه: 1. Kuşların yuvası, 2. İnsanların yorulduğunda oturup dinlendiği yer.

könmâk قونماق: Konmak; kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek.

könâ قوناق: Konak.

könâklamâk قوناقله ماق: Konaklamak.

könâhâna قوناقخانه: Otel, konaklama yeri.

könim قونیم: 1. Konak, ev 2. Sabır.

könimsiz قونیمسیز: Sabırsız.

könimsizlik قونیمسیزلیک: Sabırsızlık.

köy قوی: Koyun.

köyçi قویچی: Koyunlara bakan kişi.

köyhâna قویخانه: Koyunların kaldığı yer.

köymâk قویماق: Koymak.

köyârda-köymay قویرده-قویمی: İstemeyerek yapılan, zoraki.

köyin قویین: Kucak, koyun, sine.

köhr قهر (a.): Küs, dargın.

köhrlamâk قهرله ماق: Küsmek.

köhrli قهرلی: Küskün.

köhrtân قهرتان: Aşırı soğuk kış.

ķāhramān قهرمان: Kahraman, yiğit.

ķāhramānlarķa قهرمانلىق: Kahramanlık, yiğitlik.

ķāhķāha قهقهه (a.): Kahkaha atmak.

ķāhva قهوه (a.): Kahve.

ķāytmāķ قىتماق: 1. Gittiği yerden geri dönmek, 2. Vazgeçmek, 3. Pişman olmak.

ķāytim قىتىم: Sikke, para.

ķāyer قه يير: Neresi, nereye, hangi yönü, ne tarafı.

ķāyerlik قه ييرلىك: Ne taraftan, nereden.

ķiyās قياس (a.): Kıyas, ölçü.

ķiyāslaşmāķ قياسلاشماق: Kıyaslamak, ölçmek.

ķiyāsī قياسى: Kıyaslama.

ķiyāfa قيافه (a.): Dış görünüş, yüz, sima.

ķiyām قيام (a.): Ayaklanma.

ķiyām قيام : Şeker suya katılıp kaynatıldığında ortaya çıkan mahsul.

ķiyāmat قيامت (a.): Kıyamet, mahşer günü.

ķāytmāķ قىترماق: 1. Çevirmek, geri çevirmek 2. Döndürmek, 3. Reddetmek.

ķāytargiķ قىترگىچ: Işık, ısı, ses, dalga gibi şeyleri döndüren alet, reflektör.

ķāytarma قىترمه: Geri çevirmek.

ķāytarik قىترىق: Hızlı hızlı tekrarlanan.

ķāyta قىته: Yine, tekrar.

ķāytałamāķ قىته له ماق: Çevirmek, tekrarlanmak.

ķāytaga قىته گه: Aksine.

ķitik قىتىق: Gıdıklama.

ķitķilamāķ قىتىقيله ماق: Gıdıklamak.

ķiķķirmāķ قىچقىرماق: Kışkırtmak, bağırarak, hayvanları kaçırmak için çıkarılan ses.

ķiķķiriķ قىچقىرىق: Kışkırtmak, yüksek sesle bağırarak.

ķāyķi قىچى: Makas.

ķāyķilamāķ قىچيله ماق: Makaslamak, makasla kesmek.

ķiķirdatmāķ قىچىردىتماق: Gıcır, gıcır ses çıkarmak. Dışlerini gıcırdatmak.

ķiķimāķ قىچىماق: Kaşınmak.

ķiķima قىچىمه: Deride özellikle ellerde kızarıklıklar ve şiddetli kaşınmaların eşlik ettiği bulaşıcı deri hastalığı.

ķāyd قيد (a.): 1. Hayvanları bağlamak için kullanılan ip, bent, 2. Bir yere mal ederek deftere geçirme.

ķidirmāķ قىدىرماق: Aramak,

ķirlik قىرلىك: Neftten oluşan made

ķīr قىر (a.): 1. Tepelik yer, kır; 2. Kenar, çerçeve, safha; 3. Kuruluştta kullanılan birleştirici, yapıştırıcı madde.

ķirāv 1 قىراو: Geceler soğuk havadan dolayı yerin veya nesnelere üzerinde bulunan kar gibi beyaz toz, çiy.

ķirāv 2 قىراو: 1. Kırağı, çiy; 2. Yeni bilenmiş bıçak gibi nesnelere yüzünde kalan zerrecikler.

ķirtişlamāķ قىرتىشله ماق: Silerek yok etmek, temizlemek

ķirķilamāķ قىرķيله ماق: Güçlü olmak, zirveye ulaşmak.

ķirķillama قىرķىللمه: Güçlü, sert.

ķirġāķ قىرġاق: Sahil, kıyı, yalı.

ķirķ قىرķ: Kırk sayısı.

ķirķāyāķ قىرķ آياق: Kırkayak.

ķirķmāķ قىرķماق: Kesmek, koparmak.

ķirkim قيرقيم: Hayvanların yünlerini kesmek.

ķirkindi قيرقيندى: Tıraş, yontmak.

ķirmâç قيرماچ: Pişirilmiş yemeğin kazanın altına yapışan kısmı.

ķirmâķ قيرماق: Tıraşlamak.

ķirġiç قيرغيج: Meyveler ve sebzeleri tıraşlamak veya temizlemek için kullanılan alet.

ķirindi قيريندى:

ķäyrimâķ قيريلماق: Eğilmek, bükülmek.

ķäyrima قيريلمه: Yaya benzeyen, eğik bir şey.

ķäyriliš قيريليش: Çeviriş, su, nehir gibi akıntıların yönünü çevirmek.

ķirra قيره: Yön, kenar.

ķirradâr قيره دار: Kenarlı, yanlı.

ķirali قيره لى: Kenarlı, yanlı.

ķäyräġaç قيره غاچ: Karaaġaç.

ķäyramâķ قيره ماق: Bıçak, makas gibi şeyleri bilemek, keskinleştirmek; etkinleştirmek.

ķäyraq قيراق: Bıçak, balta gibi şeylerin keskinleştiren taş.

ķirriķ قيرريق: Aldatıcı, çevik.

ķiz قيز: Kız.

ķizlik قيزليک: Kız olma durumu, bakirelik.

ķizarmâķ قيزرماق: Kızarmak, utanmak, kızıl renge dönüşmek.

ķizġıldâķ قيزغيلداق: Lale.

ķizġänmâķ قيزġنماق: 1. Tereddüt etmek, 2. Kiskanmak, 3. Merhamet etmek.

ķizġınç قيزġينچ: Kızgın.

ķizġınçiq قيزġينچيق: Kiskançlık.

ķizġın قيزġين: Sıcak, kaynak, kızgın.

ķizġımlaşmâķ قيزġينلشماق : Çok sıcak olmak, kaynamak üzere olmak.

ķizamik قيزه ميقي: Kızamık hastalığı.

ķizişmâķ قيزيشماق: Öfkeden kızmak,

ķizik قيزيق: 1. Çok sıcak, 2. ilginç,

ķizikmâķ قيزيقماق: Dikkat etmek, ikna etmek.

ķizikçi قيزيقچى: Şakacı,

ķizikärli قيزيقرلى: İlginç, insanın havasını deġiştiren.

ķizikuv قيزيقوو: Dikkat çekme eylemi, merak uyandırma.

ķizikuvčan قيزيقوچن: Bir şeyi yapmak veya öğrenmek için çabalamak.

ķizil قيزيل: Kızıl, kırmızı.

ķizil iştân قيزيل ايشتان: Kızıl pantolon.

ķizilça قيزيلچه: Kızıl aġaç.

ķizimâķ قيزيماق: Çok sıcaklaşmak, aşırı sıcaklık.

ķistamâķ قيستماق: Zorlamak, bir iş zorlamak, acele etmek,

ķistalang قيستهنك: İvedi, acil.

ķistirmâķ قيستيرماق: 1. İçine veya arasına girmesini sağlamak, 2. Sokmak, batırmak.

ķiskärtmâķ قيسقرتماق: Kısaltma, özetleme durumu.

ķiskärtma قيسقرتمه: Bir kitabın veya bir romanın özeti, kısaltma.

ķiskä قيسقه: Kısa haber, özet.

ķiskärmâķ قيسقرماق: Kısa olmak.

ķismâķ قيسماق: 1. Kısımak, 2. Sıkıkmak, 3. Bir yeri daraltmak.

ķisim قيسيم: Sıkım, sıkma işi, avucun sıkıldığında alabildiği miktar.

ķisik قيسيق: Sıkıştırılmış.

ķiskīç قيسقيچ: Bir Şeyi tutmak için kullanılan alet, pens.

ķäysi قيسى: Hangisi, kim, hangi Şey anlamlarında kullanılan bir söz.

ķisir قيسير: Kısır, doğuramayan hayvan.

ķisinmâķ قيسينماق: Bir işi yapmaktan korkmak.

ķiŐ قيش: Kış.

ķiŐki قيشكى: KıŐa ait.

ķiŐlamâķ قيشله ماق: KıŐı sezonunu bir yerde geçirmek.

ķiŐlik قيشلىك: Kışlık, kışın giyilen elbiseler.

ķiŐlâķ قيشلاق: Köy.

ķiŐlâķdâŐ قيشلاقداش: Köylü, aynı köyden olma.

ķiŐlâķlik قيشلاقلىك: Köylü olma durumu.

ķiŐlâķi قيشلاقى: Köylü.

ķiŐin-yazin قيشين-يازين: Kışın yazın.

ķäyŐar قيصر (a.): Bazı Avrupa imparatorlarının lakabı, sezar.

ķäyġü قىغو: Üzüntü, dert.

ķäyġüdâŐ قىغوداش: Üzüntülü.

ķäyġülu قىغولو: Üzüntülü, dertli.

ķäyġürmâķ قىغورماق: Üzüntü çekmek, dert çekmek.

ķikirlamâķ قىقرله ماق: Alçak bir sesle kıkır kıkır ġülmek.

ķil قيل: Sa, özellikle hayvanların saçları, yün, tüy.

ķiltamâķ قيل تماق: İŞtahsız, iŐtahsızlık hastalığı.

ķilpillamâķ قىپىلله ماق: Naz yapmak, cilveli yürümek.

ķiltanâķ قىلتاق: 1. Balıkların vücudundaki kılı ve omurga benzeri

kemikler, 2. Buğday, arpa gibi hububat ve bitkilerin başında bulunan dikenler.

ķiltiķ قىلتىق: 1. Balıkların kemiği, 2. Buğday, arpa gibi tahılların kabuğun sonunda sivri, uzun, iğne benzeri sıska sivri uŐlar. 3. Çok zayıf insanlar.

ķiltillamâķ قىتيله ماق: Kımıldamak, yerinde hafifçe hareketlenmek.

ķilt etmâķ قىلت ايتماق: Kımıldamak.

ķilmâķ قىيلماق: 1. Kılmak, 2. Etmek, yapmak.

ķilġulik قىلġىلىق: Farklı hareketler.

ķilmiŐ قىلمىش: Yapılmış, kılınmış.

ķilik قىلىق: Karakter, alışkanlık, mod.

ķäyila قيله: Küçük doğranan et parçaları.

ķiliç قىليچ: Kılıç.

ķäymâķ قىماق: Kaymak.

ķäymâķli قىمماقلى: Kaymaklı.

ķĪmat قىمت(a.): Fiyat, değer, oran.

ķĪmatilik قىمتچىلىك: Pahalılık.

ķĪmatsirmâķ قىمتسىرماق: Oranını yükseltmek.

ķĪmatli قىمتلى: Değerli,

ķimtimâķ قىمتىماق: Dudağı ısırarak, kesmek.

ķimtinmâķ قىمتينماق: Bir Şeyi yapmak için cesaret edememek.

ķimrân قىمران: Deve sütünden yapılan içecek.

ķimir etmâķ قىمير ايتماق: Kımıldamak, hareket etmek.

ķimirlamâķ قىميرله ماق: Yerinden hafifçe hareketlenmek, kımıldamak.

ķimiz قىمىز: Kıımız, at sütünden yapılan içecek.

ķin قىن: Bıçak, kılıf gibi Şeylerin içinde saklandığı kılıf.

ķäynäta قيناته: Kayınpeder, kayınata.

ķänäğä قيناغه: Kocanın erkek kardeşi.

ķäynatmaq قينتماق: Kaynatmak.

ķäynatma قينتمه: Kaynatma.

ķingäymäq قينغه يماق: **1.** Eğilmek, **2.** Gözünün kenarından bakmak, **3.** Doğru yoldan sapmak.

ķingır قينغير: **1.** Eğri, **2.** Sahtekar.

ķingırlik قينغيرليك: Sahtekarlık, ihanet etmek.

ķäynamäq قينماق: Kaynamak.

ķäynäq قيناق: Kaynak.

ķiy قىي: Koyun ve kuzu gibi hayvanların dışkısı.

ķäyirmäq قىيرماق: **1.** Büküp katlamak, sofranın kenarlarını katlamak, **2.** Çevirmek.

ķäyşiq قيشيق: Eğri, eğri ağaç, dik durmayan ağaç.

ķiyğır قىغير: Etçil kuş.

ķiyķirmäq قىقىيرماق: Yüksek sesle bağırarak,

ķiyķirik قىقىيريق: Bağırış, bağırma işi.

ķiymaq قىيماق: Makas ile kesmek, kağıt kesmek, **2.** İp veya tel gibi şeylerin sıkı çekmek sebebiyle vücuta bıraktığı iz.

ķiyik قىييق: **1.** Saf, temiz, problemsiz **2.** Problemsiz göz.

ķiykim قىيقيم: **1.** Rende ile ufak parçalara ayrılmış şey.

ķiyķindi قىيىقىيندى: Tahta yüzeyleri pürsüz olmaktan dolayı ondan dökülen ufacık parçalar.

ķiyma قىيمه: Kıyma.

ķiymalamaq قىيمه له ماق: Etin makineden geçirilip hazır duruma getirilmesi, kıyılmış et.

ķiy mali قىيمه لى: Kıymalı.

ķiyin قىيين: Zor, zor iş.

ķiyinçilik قىيينچىيلىك: Zorluk.

ķiyinlaşmaq قىيينلششماق: Zorlaşmak.

ķäyin قىيين: Kadın veya kocaya göre birbirlerinin erkek kardeşi, babası, annesi, kız kardeşini ifade eder.

ķäyin äta قىيين آته: Kayınbaba.

ķäyin äğä قىيين آغه: Kayınbirader.

ķäyin ini قىيين اينى: Kayınkerdeş

ķäyin eğäçi قىيين ايغه چى: Kayınabla

ķäyin singil قىيين سينگيل: Kayınkızkardeş.

ķäyin قىيين: Bir tür ağaç.

ķiy namäq قىيينه ماق: **1.** Zorluk çekmek, ruhsal ve fiziksel anlamda rahatsızlanmak, **2.** Muhtaç olmak.

ķiy nāq قىييناق: Zorluk çekmek, ruhsal ve fiziksel anlamda rahatsızlanmak.

ķiya قىيه: Bir tarafı yukarı bir tarafı aşağı olma durumu.

ķiyalik قىيه لىك: Bir tarafı yukarı bir tarafı aşağı olan yer.

2.30. kâf / ك: Özbek alfabesinin yirmi altıncı harfidir, (**k**) harfi ifader.

kâbîn كابين (fr.): Kabin, küçük özel bölüm.

kâbîna كابينه (fr.): Kabine, bakanlar kurulu, hükümet.

kârib كاتب (a.): Memur, katip, yazman.

kârtan كارتن (fr.): Karton, kutu.

kârĥāna كارخانه (f.): Atölye.

kârvān كاروان: Kervan, uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.

kârvānbāşı كاروانباشى: Kervanbaşı.

kârvânsaray کاروانسرای (f.): Kervansaray, kervanların konakladığı yer.

kârîkâtur کاریکاتور (it.): Karikatür.

kârîkâturçi کاریکاتورچی (f.): Karikatürçü.

kâsib کاسب (a.): İş adamı.

kâsa کاسه (f.): Cam, çini toprak vb.nden yapılmış derince çanak, kase.

kâşaâna کاشانه (f.): Büyük, süslü konak, saray, ev.

kâşki کاشکی (f.): Keşke.

kâşî کاشی (f.): Fayans.

kâşîkâr کاشیکار (f.): Fayansçı.

kâşîkârlık کاشیکارلیک (f.): Fayansçının yaptığı iş.

kâfir کافر (a.): Dinsiz, Tanrısız.

kâfein کافین (fr.): Kafein, kahve ve çayda bulunan, hekimlikte kullanılan, kasları, sinirleri uyarıcı etki yapan bir madde.

kâkil کاکل (f.): Saçın alında eğilen kısmı, bir tutam saç.

kâlâ کالا (f.): Elbise.

kâmil کامل (a.): Yetkin, erişkin, mükemmel, olgun.

kamyâb کامیاب (f.): Başarılı.

kân کان (f.): Maden.

kânâl کانال (fr.): Kanal, su yolu.

kâvak کاوک (f.): Çukur yer.

kâvlamâk کاوله ماق (f.): 1. Aramak, 2. Kazımak, 3. Çukur bir yeri aramak.

kâinât کاینات (a.): Evren.

kâyimâk کاییماق (f.): 1. Cezalandırmak, 2. Sert sözler söylemek, 3. Etkilenmek.

kabâb کباب (f.): Kebap.

kebâbpaz کبابپز (f.): Kebapçı.

kibr کبر (a.): Gurur, kibir.

kibr kılmâk کبر قلماق (f.): Kibirleşmek.

kibrli کبرلی (f.): Kibirli, gururlu.

kabutar کبوتر (f.): Güvercin.

kapalak کپک (f.): İki kanatlı böcek.

kapa کپه (f.): Yazlık çadır, ağaçlardan yapılan çadır.

kapîtal کپیتال (L.): Kapital, sermaye.

kitâb کتاب (f.): Kitap.

kitâbî کتابی (f.): Kitapla ilgili, kitabi.

kitâbhâna کتابخانه (a.f.): Kütüphane.

katân کتان (a.): Keten.

katta کته (f.): Büyük.

kata kılmâk کته قیلماق (f.): Büyütmek, yetiştirmek.

kattalaşmâk کته لشماق (f.): Büyükleşmek, büyümüş.

katîrâ کتیرا (f.): Kitre sakızı.

kaşâfat کثافت (a.): 1. Çokluk, sıklık, yoğunluk, 2. Saydam olmama durumu, bulanıklık, 2. Kirlilik.

kaşîf کثیف (a.): Kirli, çirkin.

kacâva کجاوه (f.): Yük taşıyan hayvanların üzerine bir şeyler yüklemek için kullanılan nesne.

kaçâlu کچالو (f.): Patates.

kar کر (f.): Sağır.

kirâ کرا (a.): Kira, icare.

kirâ almâk کرا آلماق (f.): Kiralamak, icare almak.

kirâ kılmâk کرا قیلماق (f.): Kira etmek, kiralamak.

kirâyî کرای (f.): Kira için.

karamat کرامت (a.): 1. Keramet, ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan,

doğüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum, 2. Olağanüstü durum.

karâmatli كرامتلى: Kerametli.

kirâya كرايه: Kira için.

karç كرج: Kavun veya karpuzun kesilmiş bir bölümü.

karçlamâq كرجله ماق: Bölümlemek, parçalamak.

karâht كرخت (f.): Uyuşuk.

kredît كريدت (L.): Kredi.

kredîtör كريديتور (L.): Kredi veren kimse.

kirişma كرىشمه (f.): Kendini sevimli ve çekici yapmak.

karam كرم (a.): Büyüklük, cömertlik.

karnay كرنى (f.): Müzik aleti.

karnayçi كرنىچى: Karni müzik aletini çalan kimse.

kura كره (a.): Küre.

karra كره (a.): Kez, defa.

krīstâl كرىستال (y.): Kristal, billur.

karillamâq كارىلله ماق: Çok fazla kendini övmek, çok fazla övünmek.

kasâd كساد (a.): Kesat, alışverişte durgunluk.

kasâv كساو: Demir veya ağaç sopa.

kasb etmâq كسب ايتماق: Kazanmak, başarmak.

kasbî كسبى: Çaba ile kazanmak.

kasr كسر (a.): Kesinti.

kasal كسل (a.): Hasta.

kasalhâona كسلخانه: Hastane.

kasir-kasir كسىر-كسىر: Sert ve esnek olmayan şeyleri kırmaktan veya çiğneyince çıkan ses.

kaşta كشته (f.): Bezlerde dikilmiş, resm edilmiş şekiller.

kaştali كشتلى: Resimli ve çiçekli parçalar.

kaşf كشف: İcat.

kaşfiyât كشفيات (a.): İcatlar, keşifler.

kişmiş كشمش (f.): Kuru üzüm.

ka'ba كعبه (a.): Kabe, Allah evi.

kaf كف (a.): Avuç içi.

kafâlat كفالت: Kefalet, kefil olmak.

kifâyat كفايت (a.): Yeterli, layık.

kifâya كفايه (a.): Yeterli, kafi.

kaftar كفتر (f.): Güvercin.

kufır كفر (a.): Nankörlük, Tanrı ve dini aşağılama.

kafgîr كفىگر (a.): Kazandan yemeği alan büyük kaşık, kevgir.

kafan كفن (a.): Kefen.

kafanlamâq كفنله ماق: Kefenlemek, ölüyü kefene sarmak.

kafanli كفنلىك: Kefenlik.

kafîl كفىل (a.): Kefil.

kafîllik كفىللىك: Kefil olma durumu.

kaklik ككلىك: Keklik kuşu.

kal كل (f.): Kel, saçı olmayan.

kulâl كلال (f.): Çömlekçi.

kulâlçilik كلالچىلىك: Çömlekçilik.

kulba كلبه (f.): Kulübe, küçük ev.

kaltak كلتك: Sopa.

kaltaklamaâq كلتكله ماق: Sopa ille dövme.

kalra kesak كلته كىسك: Kertenkele.

kulfat كلفت (a.): Zor durum, üzüntü.

kulfatli كلفتلى: Zorlu, yorucu, sıkıcı.

kaleksiyun كلكسىون (L.): Koleksiyon.

kalima كلمه (a.): Kelime, sözcük.

kalavş كلوش (r): Yaşlı kadınlar ve erkeklerin giydiği bir tür ayakkabı.

kalla كله (f.): Baş, hayvanların kesilen başı.

kalit كلیت (f.): Anahtar.

kalīsā کلیسا (f.): Kilise.

klīnīk کلینیک (y.): Poliklinik.

kam کم (f.): Az.

kamçilik کمچیلیک: Azgınlık, az olma durumu.

kamçiliksiz کمچیلیکسیز: Az olmama durumu.

kamaymâk کمه یماق: Azalmak.

kamân کمان (f.): Yay, keman.

kambâyn کمباین(e.): Tarım ürünlerini hasat eden, toplayan makine, kamyon.

kambâynçi کمباینچی: Kamyocu.

kambâgâl کمبغل: Sefil, fakir.

kambâgâlçilik کمبغلچیلیک: Sefillik, fakirlik.

kambâgâllik کمبغللیک: Biçarelik,

kampir کمپیر: Yaşlı kadın.

kamçin کمچین: Nadir.

kamçin کمچین: Nadir bulunan şey.

kumidī کمیدی (y.): Komedi, gülünç, güldürücü.

kamsuqum کمسوقوم: Kendini büyük zannetmeyen, nazik.

kömak کمک (a.): Yardım.

kömekçi کمکچی: Yardımcı, yardım eden.

kömaklaşmâk کمکلشماق: Yardımlaşmak, yardım etmek.

kumīta کمیته (fr.): Kurul, komite.

kamida کمیده: En az, en azından.

kamīsyun کمیسیون (L.): Komisyon, alt kurul.

kamīn کمین (f.): Pusu.

kamgap کمگپ: Az konuşan.

kinâr کنار (f.): Yan, bir şeyin yan tarafı.

kinâya کنایه (a.): Kinaye, üstü kapalı, dokunaklı söz.

kinâya âmīz کنایه آمیز: Alaycı söz.

kinâyali کنایه لی: Alaycı söz, kinayeli.

kuncâra کنجاره (f.): Eskiden yağ çıkarmak için kullanılan nesne.

kanari کنری (fr.): Renkli bir tür kuş.

kansart کنسرت: Konser.

kansarv کنسرو (fr.): Konserve.

kanfarâns کنفرانس: Konferans.

kana کنه (f.): Hayvanların derisinde asalak olarak yaşayan, bulaşıcı hastalıklara neden olan böcek, sakirga, kene.

kanīz کنیز (f.): Hizmetçi.

kutmâk کوتماق: 1. Beklemek, 2. Birinin gelişini beklemek, 3. Bir olayın oluşunu sabırsızlıkla beklemek.

kavşar کوثر (a.): Kevser, cenneteki havuz, çeşme.

kuç کوچ: 1. Güç, kuvvet, 2. Sınırsız mutlak nitelik, 3. Birim zamanda yapılan iş.

kuçsiz کوچسیز: Güçsüz, gücü olmayan.

kuçsizlanmâk کوچسیزلنماق: Güçsüzleşmek.

kuçaymâk کوچه یماق: Güçlenmek.

kuçli کوچلی: Güçlü.

kuçanmâk کوچنماق: Tüm gücüyle hareket etmek, zorlamak.

kuçuk کوچوک: Köpek.

köça کوچه (f.): Sokak, evden dışarı.

kör كور (f.): Kör, gözleri görmeyen.

körlük كورليک: Kör olma durumu.

kurtak كورتک: Filiz, tohumdan veya tomurcuktan çıkan körpe ve küçük dal.

kurtaklamâk كورتكله ماق: Fizilenmek.

kurtillamâk كورتيلله ماق: Kırt kırt ses çıkarmak.

kurs كورس (L.): Kurs.

kurk كورک: Yumurtadan civciv çıkarmaya hazır olan tavuk.

körkörüna كورکورانه (f.): Körü körüne, iyice dikkat etmeden onay verme.

körnamak كورنمک (f.): Nankör.

köra كوره (f.): Fırın.

kuraş كورش: Belli kurallar içinde, güç kullanarak iki kişinin türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmeye çalışması, güreş.

kuraşçan كورشچن: Güreş yapabilen.

kuraşçi كوره شچی: Güreşçi.

kuraşmâk كورشماق: Güreşmek, iki kişi türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmek.

kuramâk كوره ماق: Küremek, kürekle atıp temizlemek.

kurak كوره ک: Kürek.

kurakçi كوره کچی: Kürekçi.

kurakça كوره کچه: Kürekçe.

kuz كوز: Sonbahar.

kuzgi كوزگی: Sonbahar ile ilgili, sonbahara ait.

kuzatmâk كوزتماق: 1. Bir misafiri gidince onun yolcu etmek; uğurlamak, 2. Gözetlemek, takip etmek.

kösa كوسه: Bıyığı, sakalı çıkmayan, köse.

köşiş كوشش (f.): Çaba.

kuvşamâk كوشه ماق: Bir şey yerken ağızdan çıkan ses, genelde hayvanlar hakkında.

kul كول: Kul.

kuldan كولدان: Kulluk.

kulça كلچه: Kurabiye.

kavlaştirmâk كولشتيرماق: Soruşturmak.

kulmâk كولماق: Gülmek.

kulgi كولگی: Gülüş.

kulgili كولگیلی: Gülünç, güldürücü.

kulgiç كولگیچ: Gülünce yanağın çukurlaşmei.

kumuş كوموش: Gümüş.

kun كون: Gün.

kunlik كونليک: Günlük, o gün ile ilgili, o günkü.

kunbay كون بيع: Kazanılan günlük ücret, gün hesabıyla ödenen hak.

kunbâtar كون باتر: Gün batımı.

kundâş كونداش: 1. Ortak kocası olan kadınlara denir, 2. Bir erkek kaç tane eş alınca onun eşlerin birbirine münasebeti.

kunduz كوندوز: Gündüz.

kunduzgi كوندوزگی: Gündüze ait, gündüz ile ilgili.

kudalik كونده ليک: Gündelik.

kuylamâk كويله ماق: Şarkı söylemek.

kuyâv كوياو: Yeni evlenen damat.

kuymâk كويماق: 1. Yanmak, 2. Vücut veya nesnelrin ısısı artmak, 3. Parlamak, 4. Çok istemek, çabalamak, 5. Çok üzülmek, 6. Oyunlarda oyun dışı kalmak.

kuyuk كويوک: Yanmış, yanık.

kuya1 كويه: Yanık.

kuya 2 كويه: Yünlü kumaşlara zarar veren tüylü, gövdeli böcek.

köp كوپ: Çok.

köpçilik كوپچىلىك: Çokluk, çok olan şeyler.

köplab كوپلب: Çok miktarda.

köplik كوپلىك: Çokluk.

köpaymâk كوپه يماق: Çoğalmak, çok olmak.

köpçimâk كوپچىماق: Yetişmek, şişmek.

köprik كوپرىك: Köprü.

köpak كوپك: Köpek.

köpaytirmâk كوپه يتيرماق: Artırmak, çoğaltmak.

köpirmâk كوپيرماق: Övünmek.

köpik كوپىك: Köpük.

köpiklamâk كوپىكله ماق: Köpüklenmek, üstü köpük bağlamak.

köpinça كوپىنچه: Genelde, çoğunlukla.

kötarmâk كوترماق: 1. Kaldırmak, bulunduğu yerden almak, 2. Yükseltmek, 3. Yukarıya doğru hareket ettirmek, 4. Çekmek, taşımak, 5. Toplamak, 6. Yok etmek, ortadan silmek.

kötarma كوترمه: Kaldırma.

kötara كوتره: Çok fazla

kötarinki كوترىنكى: Mutluluk ve gurulanmak duyguları ile dolu.

köç كوچ: Göç.

köçmâk كوچماق: Göçmek.

köçki كوچكى: Çiğ, dağdan yuvarlanan kar kütlesi,

köçmançi كوچمنچى: Göçmen kabileler, göçmen boylar.

köçmas كوچمس: Göçmez.

köçma كوچمه: Göçmek işi, bir yerden başka bir yere gitmek.

köçat كوچت: 1. Fidan, yeni yetişen ağaç veya ağaççık, 2. Başka bir yere dikilmek için bulunduğu yerden çıkarılan taze ağaç, dikme.

köçirmâk كوچيرماق: 1. Göçürmek, göçmesine sebep olmak, 2. yazı ve metinleri yeniden yazmak.

köçirma كوچيرمه: 1. Göçürmek, 2. Bir yazı veya bir metinden alınan kopya.

köçirmaçi كوچيرمه چى: Göçürmek işini yapan kişi.

körpa كورپه: Battaniye, örtü.

körpaça كورپچه: Küçük battaniye, örtü

körpalik كورپه لىك: Yorgan Yapmaya uygun kumaş.

körsatmâk كورستماق: 1. Göstermek, 2. Belirtmek, anlatmak, 3. Görünmek, benzemek.

körsatkiç كورستكىچ: İşaret, bir şeyi göstermek işaret etmek.

körsatma كورستمه: Göstermek işi, sergileme.

körfaz كورفز: Körfez, karanın içine sokulmuş deniz parçası.

körk كورك: Güzellik

körkam كوركم: Görkem, göz alıcı ve gösterişli olma durumu.

körkamlaşmâk كوركملشماق: Güzelleşmek, görkemli olmak.

körgazmâk كورگزاماق: Göstermek.

körgazma كورگزمه: Gösterme, göstermek işi.

körgazmali كورگزمه لى: 1. Gösterişli, 2. Şov yapmaya uygun.

körmâk كورماق: 1. Görmek, göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek, 2. Anlamak, kavramak,

sezmek, **3.** Yüzü bir yöne doğru olmak, bakmak, **4.** Bir şeye erişmek,

körgilik كورگىلىك: **1.** Hoş olmayan ve uygunsuz bir durum, **2.** Kader.

körük كورىك: **1.** Grup sınavı, **2.** Gösteri.

körüm كورىم: Hoş olma durumu.

körimsiz كورىمسىز: Hoş olmayan durum, çirkin.

körümli كورىملى: Görkemli, hoş olan bir şey.

körinarlı كورىنارلى: Görünlü.

körünüş كورىنىش: Görünüş, görünme işi.

köra كوره: Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince, göre.

köz كوز: Göz, görme organı, basar.

közlamâk كوزله ماق: Gözlemek.

köz-köz kılmâk كوز-كوز قىلماق: Herkese göstermek, göstermek.

kök كوك: Gök.

kökarmâk كوكرماق: Filizlenmek, gelişmeye, büyümeye başlamak.

kökat كوكت: Sebze, bitki.

kökrak كوكرك: Göğüs, gövdeden boyuna kadar kısım, ön kısım.

köks كوكس: Göğüs, elini göğüse koyup eğilmek, tazim etmek.

köklam كوكلم: Bahar.

köl كول: Göl.

köllamâk كوله ماق: Suyun bir yerde toplanıp yığılması,

kölam كولم: Alan, ölçek, hacim.

kölmak كولمك: Yağmur yağdıktan sonra bir çukurda yığılan yağmur suyu, akmayan su.

kölanka كولنكه: Gölge,

kömmâk كومماق: **1.** Gömmek, yerin altına koyarak üstünü toprakla örtmek, **2.**

Bir nesnenin içine yerleştirmek, batırmak, **3.** Defnetmekk.

kömir كومير: Kömür,

köndalang كونده لنگ: Genişlik,

köngil كونگيل: Gönül yürek, kalp.

köngilçan كونگيلچن: Merhametli, iyi kalpli.

köngilçilik كونگيلچىلىك: Merhametli olma durumu.

köngilsiz كونگىلسىز: Gönülsüz, kalpsiz, merhametli olmayan.

köngilli كونگىللى: Gönüllü, kalbı olan, merhametli.

könmağ كونماق: Tatmin olmak, razı olmak.

könikmağ كونىكماق: **1.** Alışmak, **2.** Pes etmemek, **3.** Tatmin olmak.

könikma كونىكمه: **1.** Bir işte artılan yetenek, **2.** Beceri geliştirmek.

köylak كويلك: Elbise, giyim.

köylaçan كويلچن: Üzerinde elbisesi olan.

köhna كهنه (f.): Eski.

kiprik كىپرىك: Kırpık.

kiçraymâk كىچره يماق: Küçülmek.

kiçkintây كىچكىنتاي: Çocuk.

kiçiri كىچىرى: Pirinçten yapılan bir tür yemek.

kiçik كىچىك: Küçük.

kiçiklaşmâk كىچىكلاشماق: Küçülmek.

kir كىر: Kir, herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde oluşan, biriken pislik, pasak.

kirtaymâk كىرتيه يماق: Uykusuzluk, yorgunluk ve çok uzun süre uykusuz kalma sebebiyle çökük gözler.

kirdi-çikdi كىردى-چىقىدى: Giriş, çıkış.

kirmâk كىرماق: Girmek,

kirim كيرم: Gelir, para.

kiriş كيريش: Giriş, bir bilime hazırlık amacıyla yazılan eser.

kirişimli كيريشيملى: Girişimli, girişimci adam.

kirişmâk كيريشماق: 1. Girişmek, 2. Bir işe başlamak, 3. İnsanlarla iyi ilişkiler kurmak.

kīsa كيسه (f.): Cep, giysilerin belli bir yerine açılarak, bir şey koymaya yarayan astardan yapılmış parça.

kīsabur كيسه بر: Hırsız.

kişt كشت: Tavuklar veya kuşları kovalamak için çıkarılan ses.

kişan كيشن: At ve eşek gibi hayvanların ayaklarına bağlanan demirli prangalar.

kişanlamâk كيشنله ماق: Demir pıranga ile bağlamak.

kişanli كيشنلى: Zincirli, zincir vurulmuş.

kişnamâk كيشنه ماق: Atın bir nesneye karşılık gösterdiği zaman çıkardığı ses, kişnemek.

kişi كيشى: Kişi, nefer, şahıs.

kişilik كيشيلىك: Kişilik, özellik.

kayf كيف (a.): 1. Keyif, bir şeyden keyif almak, zevk almak 2. Rahat, huzur.

kayfiyat كيفيت (a.): Nitelik.

kigiz كيگيز: Yünden yapılan halı.

kīlō كيلو (fr.): Kilo, kilogram.

kīlōgrām كيلوگرام: Kilogram, bin gramlık ağırlık ölçü birimi.

kīlometr كيلومتر (fr.): Kilometre, bin metrelik uzunluk ölçü birimi.

kim كيم: Kim, hangi kişi anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan söz.

kimlik كيملىك: Kimlik, toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse

olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü.

kimsa كيمسه: Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi, kimse.

kimsasiz كيمسه سيز: Kimsesiz.

kīmyâ كيميا: Kimya, maddelerin temel yapılarını, birleşmelerini, dönüşmelerini, çözülme, birleşim ve üretim, yöntemlerini inceleyen bilim.

kīmyâvaī كيميائى: Kimyasal.

kindik كينديك: Göbek.

kīna كينه (f.): Kin, birine duyulan öç alma isteği, garaz.

kīnaçi كينه چى: Kinci, kindar.

kīnali كينه لى: Kinci.

kiyik كييك: Geyik.

kimyâk كيميماق: Giymek, örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.

kiyim كيميم: Giyim.

kiyimlik كيميملىك: Giyim parçası,

kiyim-keçak كيميم-كچك: Giyim kuşam.

kepak كچپك: Kepek, buğday kepeği.

ket كيت: Arka, sırt, art.

ketma-ket كيتمه-كيت: Arka arkaya, sırt sırta.

ketmâk كيتماق: 1. Gitmek, bir yere doğru yönelmek, 2. bir yerden veya bir işten ayrılmak, 3. Çıkmak, ulaşmak, 4. Tiketilmek, harcanmak, 5. Terk etmek, 6. Vefat etmek.

keç كچ: 1. Geç, geç kalmak, 2. Öğlen ile akşam arası.

keçki كچكى: Geceye ait, gece ile ilgili.

keçkurun كچقورون: Akşam, gündüz bitip akşamın başladığı vakit.

keçqurungi كىچقورونگى: Akşam veya akşam ile ilgili.

keçmâq كىچماق: 1. Geçmek, bir yerden bir yere gitmek, 2. Bir yandan girip diğer yandan çıkmak, 3. Vazgeçmek, bırakmak,

keçik كىچىك: 1. Küçük, yaşı daha küçük olan, 2. Nitelgi az olan.

keça كىچە: Gece.

keçaqi كىچە گى: Geceki, gece olan, gece yapılan.

keçasi كىچە سى: Gece.

keçirmâq كىچىرماق: Affetmek, herhangi bir kötü davranış için ceza vermektен vazgeçmek.

keçirim كىچىرىم: Affediş, özür.

keçikmâq كىچىكماق: Gecikmek.

keçinma كىچىنمه: Ruhsal durum sebebiyle beyinde oluşan zihinsel etkiler.

kermâq كىرماق: Açıp arasına bir nesneyi yerleştirmek, germek.

kerak كىره ك: Gerek, lazım.

keraksiz كىره كسىز: Gereksiz, yararsız.

kerakli كىركلى: Yararlı, gerekli.

keragiça كىره گىچه: Gerekçe.

kerişmâq كىرىشماق: Girişmek, başlamak, kalkışmak.

kez كىز: Kez, defa.

kezmâq كىزماق: 1. Gezmek, bir yerde dolaşmak, yürüme, 2. Bulunmak.

kesatmâq كىستماق: Alay etmek,

kesatik كىسه تىق: Kinaye,

kesak كىسك: Bir yığın kuru çamur.

kesmâq كىسماق: 1. Kesmek, 2. Düzgün parçalara ayırmak, 3. Belirtmek,

keskin كىسكىن: Keskin, şiddetli,

keskinlaşmâq كىسكىنلشماق: Keskinleşmek, keskin duruma gelmek.

keskinlik كىسكىنلىك: Keskinlik.

keskir كىسكىر: Keskin bıçak.

kek كىك: Kin, birine karşı kin beslemek, öç alma duygusu.

kekçi كىكچى: Kinci.

keska كىسكه: 1. Yaşlı, 2. Eski, antik.

keksalik كىكسهلىك: Yaşlılık.

keksaymâq كىكسه يماق: Yaşlanma.

kekaymâq كىكه يماق: 1. Kendini herkesten üstün sanmak, 2. Gururla yürüme, kibir.

kekirdak كىكىردك: Boğaz kısmı, gırtlak.

kekirmâq كىكىرماق: Midede toplanan gazı ağızdan sesli bir biçimde çıkarmak, geçirmek.

keltirmâq كىلترمماق: 1. Getirmek, 2. Sebep olmak, ortaya çıkarmak, 3. İleri sürmek.

kelmâq كىلماق: Gelme.

kelgusi كىلگوسى: Gelecek, gelecek yıl.

kelgindi كىلگندى: Yerli olmayan, mülteci.

kelacak كىله جك: Gelecek, daha gelmemiş, yaşanacak zaman, istikbal, ati.

kelasi كىله سى: Gelecek, gelme üzere olan.

keliştirmâq كىلىشتىرماق: Geliştirmek.

kelişmâq كىلىشماق: Gelişme.

kelişgan كىلىشگن: Gelişmiş.

kelişmâvçilik كىلىشماوچىلىك: Karşılık.

kelişuv كىلىشوو: Anlaşma, anlaşma eylemi ve süreci.

kelin كىلىن: Erkeğin eşi, gelin.

kelinli كىلىنلى: Gelinli, gelini olan.

kelinlik كېلىنلىك: Gelinlik, gelin olma durumu.

kelin salâm كېلىن سلام: Düğün gecesinden sonra aileler içinde yapılan merasim.

kemtik كېمىتىك: 1. Bir şeyin kırılmış kısmı, bardak, 2. Azgınlık, 3. Azlık.

kemşik كېمىشىك: Öndeki iki dişi düşmüş çocuk.

kema كېمه: Tekne.

kemaçi كېمه چى: Tekneci.

kemirmâk كېمىرماق: 1. Çiğnemek, 2. Kalbini kırmak, azarlamak.

kemiruvçılar كېمىرووچىلر: Kemirgenler.

kenca كېنجه: En son doğan evlat.

keng كېنگ: Geniş.

kenglik كېنگلىك: Genişlik.

kengaymâk كېنگه يماق: Genişlemek.

kengâş كېنگاش: Danışman.

kengaş كېنگاش: Danışman, danışma.

kengaşli كېنگاشلى: Danışma durumuNulan, danışma meclisi olan.

kengaşmâk كېنگاشماق: Danışmak.

keyin كېين: Sonra, daha ileri bir zamanda, önce karşıtı.

keñçalik كېينچه لىك: Sonradan, konuşulan zamanın ardından gelen zamanda.

keyingi كېينگى: Sonraki, sonra olan.

2.31. gâf / گ: Özbek alfabesinin yirmi yedinci harfidir. (g) harfi ifade eder.

gârâc گاراج (f.): Otomobil vb. taşıtların konulduğu üstü örtülü yer, arabalık, garaj.

gârd گارد (fr.): Koruma.

gârsun گارسون (fr.): Garson, lokantalarda müşterilere hizmet eden kimse.

gâz گاز (fr.): Gaz.

gâzlaştirmâk گازلاشتيرماق: Gazlaştırmak, bir maddeyi gaz durumuna dönüştürmek.

gâzlamâk گازله ماق: Gazlamak.

gâzli گازلى: Gazlı olan, gazlı, veya gaz ile bulaşmış olan.

gap گپ (f.): Söz, sohbet, konuşma,

gapdân گپدان: Çok konuşan, söz bilen kimse.

gaplaşmâk گپلاشماق: Sohbet etmek, konuşmak.

gapirmâk گپيرماق: Konuşmak.

kamgap كم گپ: Az konuşan.

sergap سيرگپ: Çok konuşan.

gaç گچ (f.): Sıva.

gaçkâr گچكار: Sıvacı.

gaçkârlık گچكارلىك: Sıvacılık, sıvacılık işi.

gaçlamâk گچله ماق: Sıvamak, sıva ile kaplamak, sıva vırmak.

gada گدا (f.): Dilenci, fakir.

gadâlik گدالىك: Dilencilik, fakirlik.

grâm گرام (fr.): Kilogramın binde biri değerindeki ağırlık ölçüsü birimi, gram.

grâmar گرامر (L.): Dilbilgisi, gramer.

gard گرد (f.): Toz, duman.

gird گرد (f.): Yuvarlak, daire.

girdâb گرداب (f.): Girdap, tehlikeli yer veya durum.

gardan گردن (f.): Boyun.

gurz گرز (f.): Elde dokunan eski eşarp, baş örtü.

giriftâr bolmâk گرفتار بولماق (f.): 1. Yakalama işi yapılmak, ele geçirilmek, bir hastaalığa tutulmak, 2. Birine tutulmak.

garang گرنگ (f.): 1. Ağır, 2. Kulağı işitmez duruma gelmek.

garangssimâk گرنگسیماق: Kafa karışmak.

girav گرو (f.): Bir evi başkasının kullanımına vermek için bir yıllık para karşılığında belli bir koşulda anlaşma yapmak, kiralamak.

guruh گروه (f.): Grup, cemaat.

guruhbâzlik گروهبازلیک: Grup oyunu, kendi kârı için belli bir grubu övmek.

gaz گز (f.): 1. Yer ölçmeye yarar düğümlü ip, gaz, 2. Yapı işlerinde kullanılan çekül.

gazlamâk گزله ماق: Gezlemek, bir yeri ölçmek.

gazlama گزله: Dokuma parça.

gazak گزک (f.): Enfeksiyon, mikrop kapmış yara.

gazaklamâk گزکله ماق: Enfekte olmak, şiddetli olmak, ciddi olmak.

gal گل (f.): Kez, defa, sıra.

gul گل (f.): Gül, çiçek.

gullamâk گلله ماق: 1. Çiçek açmak, 2. Popüler olmak, 3. Güzelleşmek, 4. Ekmeğin kızarması.

gulhâna گلخانه: Gülhane, çiçeklerin bakıldığı yer.

gulâb گلاب: Gül.

gulçi گلچی: Çiçekçi.

guldâr گلدار: Çiçekli.

guldân گلدان: Vazo, saksı.

gulzâr گلزار: Bahçe, çiçekli.

gulli گلی: Çiçekli.

guldasta گلسته (f.): 1. Çiçek demeti, 2. Camilerdeki minare.

gulâyçi گل قیچی: Çiçeklerin kesilişi.

gulhân گلخن (f.): Mangal ateşi, fırın.

galdiramâk گلديره ماق: 1. Kekemelik, 2. Kafası karışmak.

gulşan گلشن (f.): Çiçekli bahçe.

gala گله (f.): Sürü, hayvanlar veya kuşlar sürüsü.

galalaşmâk گله لشماق: Sürü sürü gitmek, toplanmak.

gulyâr گليار (f.): Yar sevdasına söylenilen şarkılar, folklor.

gumân گمان (f.): Tahmin, tahmin etmek.

gumânsiramâk گمانسیره ماق: Tahmin etme, şüphelenmek.

gumrâh گمراه (f.): Yoldan sapmak.

gumrâhlik گمراهلیک: Doğru yoldan sapmak.

gum bölmâk گم بولماق (f.): Kaybolmak, yolunu kaybetmek.

gunâh گناه (f.): 1. Günah, dini bakımdan suç sayılan iş veya davranış, vebal. acımaya yol açacak kötü davranış, suç, günah.

gunâhkâr گناهکار: Suçlu, suç işlenen kimse.

gunâhsiz گناهسيز: Günahsız.

begunâh بیگناه: Günahsız, suçsuz.

gunbaz گنيز (f.): Kubbeler.

ganc گنج (f.): Hazine.

gancîna گنجینه (f.): Hazine.

gandiraklamâk گنديره کله ماق: Dengesiz hareket etmek.

gung گنگ (f.): 1. Dilsiz, konuşamayan, 2. Karışık anlaşılmayan konu.

gangimâk گنگیماق: Rahatsız edici düşünce veya davranış, şaşkın halde olmak, ne yaptığını bilmemek.

guvâh گواه (f.): 1. Tanık, şahit, 2. Duruşmada bilgisine, görgüsüne başvurulmuş kimse, şahit.

guvâhlik گواھلیک: Şahitlik, tanıklık.

guvâhînâma گواھینامه: Bir olayı onaylayan mektup, yazı.

gup گوپ: Gıp şeklindeki ses.

guvda گوده: 1. Gövde, 2. Ölü ceset, 3. Bir şeyin varlığı, vücudu.

gudalanmâk گوده لنماک: 1. Bulunmak, 2. Aniden göz önüne dikilmek, 3. Görünmek.

gavdali گوده لی: İri cüseli, büyük.

gôr گور: 1. Mezar, 2. Ölünün gömüldüğü yer.

gurs گورس: Ağır bir nesnenin sesi.

gursillamâk گورسیله ماق: Gırs sesi çıkarmak.

göristân گورستان (f.): Mezarlık.

görkâv گورکاو (f.): 1. Mezar kazan kişi, 2. Yok olan nesnelere arayıp bulan kimse.

görkan گورکن (f.): Mezar kazan kişi.

gurkiramâk گورکیره ماق: 1. Yeşermek 2. Gelişmek, 3. Büyümek, 4. Her tarafı kapsayacak şekilde yayılmak,

gurung گورونگ: Sıcak sohbet, güzel ve samimi sohbet muhabbet.

gurunglaşmâk گورونگلاشماق: Sıcak sohbet etmek, sohbetleşmek.

göşt گؤشت (f.): Et.

göştdâr گؤشتدار: Etli, eti olan.

göştsiz گؤشتسیز: Etsiz, eti olmayan.

göşa گوشه (f.): Köşe, kenar.

göşegîr گوشه گیر: Münzevi, kimse ile konuşmayan, insan içine katılmayan.

gugird گوگرد (f.): Çakmak.

guldur گولدور: Çok güçlü ses.

guldurâs گولدوراس: Güçlü, devamlı güldüren ses.

gulduramâk گولدوره ماق: Güldürmek.

gumbur گومبور: Gümbür gümbür eden güçlü ses.

gumburlamâk گومبورله ماق: Gümbür, gümbürdemek.

guvillamâk گوویله ماق: Guvv sesi çıkarmak.

gavhar گوهر (f.): Gevher, cevher, pahalı taş.

göyâ گویا (f.): Güya, sözde, sanki.

gözal گوزل: Güzel.

gözallaşmâk گوزللاشماق: Güzelleşmek.

gözallik گوزللیک: Güzellik.

göl گول: Aptal, bilmeyen.

göng گونگ: Hayvanların dışkısı.

gönglamâk گونگله ماق: Dışkılarını yere, araziye saçmak.

giyâh گیاه (f.): Bitki, ot.

gicing گicing: Eğri boyunla yürüyen komik ve oynak at.

gicinglamâk گicingله ماق: Şaka yapmak,

giçça گیچه: İnsan ve hayvanların içinde yaşayan parazitlerin ismi.

gijgijlamâk گیزله ماق: 1. Ortalığı karıştırmak, 2. İki tarafı tartışmaya kışkırtmak, kavgaya teşvik etmek.

gîlâs گیللاس (f.): Kiraz.

gilam گیلیم (f.): Kilim, halı.

gilambâf گیلیم باف: Halı dokuyucu.

gilambâflik گيلم بافليک: Kilim dokumacılık, halı dokuma işi.

gerdaymâk گيرده يماق: 1. Başı dik yürümek, 2. Aşırı dercede gururlanmak,

gezarmâk گيزرماق: 1. Rengi solmak, 2. Kötü haber alınca rengi beyazlamak.

2.32. lâm / ل: Özbek alfabesinin yirmi sekizinci harfidir, (l) harfi ifade eder.

lâbratvâr لابراتوار (fr.): Ayırıştırma, birleştirme yoluyla bir sonuca ulaşmak veya teşhis etmek için çeşitli araçlar kullanılara tıp, fizik, kimya gibi bilim dallarıyla ilgili araştırmaların, deneylerin yapıldığı özel donanımlı yer, laboratuvar.

lâcvard لاجورد (f.): Gök renkli pahalı taş.

lâçin لاجين: Av için eğitilen uzun kanatlı, siyah gözlü yırtıcı kuş türünden bir kuş.

lâzim لازم (a.): Gerek, lazım.

lâş لاش (f.): Ölü hayvanın cesedi.

lâf لاف (f.): Palavra.

lâfçi لافچى: Palavracı.

lâl لال (f.): Dili tutulmuş, konuşamaz duruma gelmiş, lal.

lâla لاله (f.): Lale çiçeği.

lâv etib لاول ايتيب: Ateşin alevelenerek yanması.

lây لای (f.): Çamur.

lâyha لايحه (a.): Layiha, ferman, buyruk, kanun.

lâyik لايق(a.): Layık, çalışkan, bir şeye uygun olan, yaraşan.

nâlâyik نالايق: Bir şeye yaraşmayan, uygun olmayan.

lâyqâ لايقه: Suyun altındaki çamur.

lâyqâlamâk لايقه له ماق: Çamur yapmak.

lââkâl لاقل (a.): En azından, en azı ile, hiç olmazsa.

lab لب (f.): 1. Dudak, 2. Bir şeyin kenarı, kasenin kenarı gibi.

libâs لباس (a.): Elbise, giyim.

labbay لبي (a.): Bir doğrulama ve onaylama sözü, beli, he, evet gibi.

lappar لپپر: Düğün merasimlerinde genç erkekler ve kadınlar tarafından söylenen şarkı.

lapparçi لپپرچى: Düğün şarkısını söyleyen genç erkekler ve kızlar.

lapşang لپشنگ: Tembел, işsiz.

lapanglamâk لپنگله ماق: Boşu boşuna gezmek.

latta لته: Bez, eşarp.

laḥad لاحد (a.): Mezarın içi.

laḥza لحظه (a.): Zamanın bölünmeyecek kadar kısa olan parçası, an, lahza.

laḥm لحم (a.): Etin kemiksiz kısmı.

lâhta لخته (f.): Pıhtı, kan pıhtısı gibi.

lâhm لحم (f.): Kemiksiz, yağsız, saf et.

lizâ لذا (a.): O halde, öyleyse.

lazzat لذت (a.): Lezzet.

lazzatli لذتلى: Lezzetli.

laziz لذيز (a.): Lezzetli.

larza لرزه (f.): Titremek.

larsillamâk لارسيلله ماق: Titreşim, titreme.

laş لاش: Ceset.

laşkar لشكر (f.): Ordu.

laşkarbâşi لشكرباشى: Ordu başı, komutan.

laḥâfat لطافت (a.): İncelik, hoşluk, güzellik.

laḥâfatli لطافتلى: Güzel olma durumu, hoşluk.

luṭf لطف (a.): Önem verilen, sayılan birinden gelen iyilik ve yardım, ihsan, lütuf.

luṭfan لطفا (a.): Lütfen, birinden bir şey isterken dilerim, rica ederim, anlamında kullanılan söz.

laṭīf لطيف: Yumuşak, hoş, ince bir güzelliği olan,

laṭīfa لطيفه (a.): Şaka, hikaye.

la'nat لعنت (a.): Lanet, Tanrının merhametinden yoksun olan.

la'natlamâḳ لعنتله ماق: Lanetlemek, beddua etmek.

la'natī لعنتى (a.): Lanetli, lanetlenmiş.

luḡāt لغت (a.): Kelime, sözcük.

luḡāvaī لغوى: Sözlüksel.

lāḡv لغو (a.): İptal.

lift لغت (e.): Asansör.

lākāb لقب: Soyadı, takma ad, lakap.

lākābli لقبلى: Lakaplı.

lākma لقمه: İyimser, her şeye inanan.

lākmalik لقمه لىك: Lokma, dilim, bir dilim ekmek gibi.

luḡma لقمه (a.): Sokum, dilim, bir lokma.

lākḡā لقه: Yırtıcı balık, benekli balık.

lākīllatmâḳ لقيلتماق: Boşuna zaman geçirmek, aldatılmak, sadelik.

lākīllamâḳ لقيلله ماق: Boş yere zaman harcamak, boşuna konuşmak, sadelik.

laklak لك لك (f.): Siyah telekli, uzun gagalı, uzun bacaklı, beyaz göçmen kuş, leylek.

lagan لگن (f.): Leğen, metal veya plastikten yapılan kap.

lalmi للمى: Kuru arazi.

lallaymâḳ لليماق: Yumuşamak.

lampa لمپه (r.): Lamba.

lams ḡilmâḳ لمس قيلماق: Dokunmak.

lanc لنج: 1. Pilavın aşırı yumuşaması, 2. Tereddütlü, kararsız veya kesin düşüncelere sahip olmayan kimse.

lancilik لنجلىك: 1. Halsizlik, 2. Kararsızlık.

lunc لنج (f.): Yanak.

ladāvur لنداوور: Elinden hiç bir şey gelmeyen, boşuna konuşan kimse.

lang açiḡ لنگ آچىق: Genişlik, kapının genişliği gibi.

langar لنگر (f.): Çapa, tarlalarda toprağı işlemek için kullanılan ağaç veya demir saplı kazı aracı.

lubyâ لوبيا (f.): Fasulye.

lavha لوحه (a.): Bir yere asılmak için yazı, levha.

luks لوکس (fr.): Lüks, en güzel, en iyi.

lōppi لوبى: Şişman, kilolu.

lōḡillamâḳ لوقيلله ماق: Aşırı ağrımak, başın aşırı ağrması.

lōḡillamâḳ لوقيلله ماق: Yürürken vücudun her yerini hareketlendirmek.

lōli لولى: Modern çağda hala göçebe yaşıyan halk, kavgacı.

lōlilik لوليليك: Kavgacılık.

lōnda لونده: Kısa, kesin.

lahca لهجه: Şive, lehçe.

liyâḡāt لياقت (a.): Liyakat, yetenek.

liyâḡätsiz لياقتسىز: Liyakatsiz, başarısız.

liyâḡätli لياقتلى: Liyakatli, başarılı, yetenekli.

lip لىپ: Hızlı hareket etmek.

lipillamâḳ لىپيلله ماق: Hızlı hareket etmek.

lītr لىتر (fr.): Litre, ölçü birimi.

litrli لیترلی: Litre ölçüsünde olan.

layça لیچه: 1. Evcil küçük köpek, 2. Birinin buyruğunda olan, her işi yapan kimse.

ledar لیدر (e.): Lider.

likillamâq لیقیلله ماق: Kararsız hale gelmek, sarsılmak.

lik töla لیق توله: Çok dolu.

likillamâq لیکیلله ماق: 1. Hızlı hareket etmek, 2. Huzursuz olmamak.

laylatulkâdr لیله القدر (a.): Kadir gecesi.

limâ-lim لیما-لیم: Aşırı dolu.

lim-lim لیم-لیم: Aşırı dolu.

lekin لیکن (a.): Lakin, ama.

lemö لیمو (f.): Limon.

lemöli لیمولی: Limonlu.

2.33. mim / م: Özbek alfabesinin yirmi dokuzuuncu harfidir, (m) harfi ifade eder.

mât مات (f.): 1. Şaşkın, 2. Satranç oyununda taraflardan birinin yenilgisi.

mât bölmâq مات بولماق: 1. Satranç oynunda yenilmek, 2. Bir tartışma sonunda veya benzeri bir durumda yenik düşmek.

mât kılmâq مات قیلماق: 1. Satranç oynunda yenmek, 2. Bir tartışmada sonunda karşısındakini cevap veremez duruma düşürmek, 3. Kötü duruma düşürmek, bozmak.

mâtam ماتم (f.): Matem, yas.

mâcarâ ماجرا (a.): Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven, macera.

mâdâniki مادامیکه (f.a.): Mademki, madem.

mâdda ماده (a.): Dişi hayvanlar ve kuşlar.

mâdda ماده (a.): 1. Duyularla algılanabilen nesne, 2. Bir cismi oluşturan öge, öz, 3. Yasa, sözleşme, antlaşma vb. metinlerde, her biri başlı başına bir yargı gösteren ve çoğu kez rakamla belirtilen bölüm.

mâddî مادی: Madde ile ilgili, maddesel, özdeksel, manevi karşıtı, maddeden oluşan.

mârç مارچ (L.): Miladi yılın üçüncü ayı, mart.

mârşâl مارشال (fr.): En yüksek askerî rütbe, mareşal.

mârşâllik مارشاللیک: Mareşallik, mareşal olma durumu.

mâs ماس (a.): Uygun.

mâslaşmâq ماسلاشماق: 1. Uygun olmak, 2. Koordine olmak.

mâslamâq ماسله ماق: 1. Anlaşmak, koordine etmek, 2. Eşitlemek.

mâsk ماسک (fr.): Maske.

mâş ماش (fr.): Hububatlardan biri.

mâşîn ماشین (fr.): Makine.

mâzî ماضی (a.): Geçmiş, geçmiş zaman.

mâksîmum ماكسیموم (L.): Maksimum, azami.

mâket ماکت (fr.): Mimarlıkta, sanayide ve bazı sanat dallarında yer alan eserlerin taslak durumundaki küçük örneği.

mâl مال (a.): 1. Mal, mülk, 2. Evcil hayvanlar.

mâldâr مالدارلیک: Hayvancılık.

mâlbâkâr مال باقر: Çoban.

mâlekul مالکول (L.): Molekül, madde.

mâla ماله (f.): Mala, harç alıp sürmeye yarayan, çoğu üçgen biçiminde yassı, demirden, üstten tahta saplı sıvama aracı.

mâliyât مالیات (a.): Vergi.

mâliya مالیه (a.): Vergi.

ma'mur مامور (a.): Memur, devlet çalışanı.

ma'muriyat ماموریت (a.): Memurluk.

mâmatalâk مامه تلاق: Güçlü bir darbe sonucu oluşun morluk.

mâmâkâldirâk مامه قلدیراق: Gök gürültüsü.

mâmiğ مامیق: Beyaz ve yumuşak pamuk.

mâne' مانع (a.): Engel.

mânand مانند (f.): Gibi, -e benzer.

mâvaî ماوی: Mavi.

mâher ماهر (a.): Mahir, becerikli, yetenekli.

mâherâna ماهرانه (f.a.): Becerikli.

mâhiyat ماهیت (a.): Nitelik, vasıf, öz, özlük, asıl esas.

mây ماي: Hayvansal yağ.

mâylamâk مايله ماق: Yağlamak.

mâyli مايلى: Yağlı.

mâyil مایل (a.): Meyli olmak, ilgisi olmak.

ma'yus مايوس (a.): Hayal kırıklığına uğramış.

mâya مايه: Dişi deve.

mâyagi مايه گى (f.): Maya, fermant.

mubâhasa مباحثه (a.): Bir konu hakkında iki veya daha çok kişinin karşılıklı konuşması, mübahase.

mabâdâ مبدا (f.): Değiş tokuş.

mubârak مبارک (a.): Mübarek, kutlu.

mubârabâd مبارکباد (f.a.): Kutlamak.

mubâlâğâ مبالغه (a.): Mübalağa, abartı.

mubtadî مبتدى (a.): İptida, başlangıç.

mubtażal مبتذل (a.): Saygınlığını yitirmiş, mübtezel.

mubtakir مبتکر (a.): Yenilikçi.

mubtalâ bölmâk مبتلا بولماق (a.): Bağımlı, tutulmuş, müptela.

mablâğ مبلغ (a.): Tutar.

mubham مبهم (a.): Belirsiz.

mutaassir متاثر (a.): Etkilenen.

mutaassif متاسف: Üzgünüm, maalesef

matâ' متاع (a.): Mal, elbise, giyim.

matânat متانت (a.): Ayıklık.

muttaḥid متحد (a.): Birleşik.

mutâḥşîş متخصص (a.): Uzman.

mutâḥşîşlik متخصصلىك: Uzmanlık.

mutâḥällif متخلف: Suçlu.

metr متر (f.): Metre.

mutarâdif مترادف (a.): Eş anlamlı sözcük.

mutaḥabiş متشبث (a.): Girişimci.

mutaḥaddî متصدى (a.): Müze, Kütüphane, sergi, hayvanat bahçesi vb.ni yöneten ve etkinliklerini düzenleyen kimse, Küratör,

muttaşil متصل (a.): Bağlı.

mutaḥşavuf متصوف: Sufi.

mut'âl متعال (a.): Yüce.

muta'şş ib متعصب (a.): Yobaz.

muta'llim متعلم (a.): Öğrenci.

mutafakkir متفکر (a.): Mütefekkir, düşünür.

mutakabbir متكبر (a.): Kibirli.

mutakalîm متكلم (a.): Söyleyen, konuşan.

muttakî متكى (a.): Güvenmek.

matal مثل (a.): Genellikle çocuklar için geleneksel bir hikaye.

mutamaddin متمدن (a.): Uygarlık.

mutamallik متملق (a.): Dalkavukluk.

matn متن (a.): Metin, yazı.

mutanâsib متناسب (a.): Uygun.

mutanaffiz متنفض: Etkili, sözü geçer, istediğini yaptıran.

mutavâzin متوازن (a.): Paralel, muvazi.

muttahaam متهم (a.): Sanık.

misâl مثال (a.): Örnek.

muşbat مثبت: Pozitif.

maşal مثل (a.): Mesel, eğitici hikaye veya masal, örnek alınacak söz.

maşalan مثالا (a.): Mesela, söz gelişi.

muşallaş مثلث (a.): Üçgen.

musmir مثمر (a.): Üretken.

muşannâ مثنا: İkinci baskı, ikinci.

maşnavāī مثنوی (a.): Her beyti ayrı uyaklı bir divan edebiyatı nazım biçimi, mesnevi.

mucâz مجاز (a.): Mecaz, metafor.

mucâzi مجازی: Sanal.

mucâzât مجازات : Ceza.

macbur مجبور (a.): Mecbur, herhangi bir konuda yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda olan.

macburī مجبوری: Zorunlu.

macburiyat مجبورييت (a.): Zorunluluk.

mucarrad مجرد (a.): Bekar.

mucrim مجرم (a.): Suçlu, suç işleyen.

macruḥ مجروح (a.): Yaralı.

mucassam مجسم (a.): Şekillenme.

mucassamlamâk مجسمه ماق: Şekillendirmek, biçimlendirmek.

mucassama مجسمه (a.): Heykel.

macâklamâk ماق مجقله: Basınç nedeniyle bir şeyin şeklini değiştirmek.

maclis مجلس (a.): Bir konuyu konuşmak, veya görüşmek için yapılan toplantı, meclis.

macalla مجله (a.): Dergi.

macma' مجمع (a.): Dernek.

mucmal مجمل (a.): Özet olarak anlatılmış, kısa ve özlü, mücmel.

mucmallik مجمللیک: Kısa ve özet olma durumu, mücmellik.

macmu' مجموع (a.): 1. Bir ara getirilmiş, toplanmış bütün, hep, 2. Toplam.

macmua مجموعه (a.): Belli bir konu hakkında toplanmış metinler, toplam.

macnun مجنون (a.): Mecnun, sevdadan ötürü, kenidini kaybetmiş, çılgın, deli.

macnuntâl تال مجنون: Dallarını yere doğru eğilen ağaç.

mucihaz مجهز (a.): Donanımlı.

machul مجهول (a.): Meçhul, bilinmeyen, bilinmedik.

machullik مجهوللیک: Bilinmezlik.

muḥâsira محاصره (a.): Kuşatılmış.

muḥâfiz محافظ (a.): Koruyucu.

muḥâfiza محافظه (a.): Korumak.

muḥâkama محاکمه (a.): Yargılamak.

muḥabbat محبت (a.): Sevgi.

muḥbas محبس (a.): Hapishane.

maḥbub محبوب (a.): Popüler.

maḥbuba محبوبه (a.): Sevilen.

muḥâkama محاکمه (a.): Yargılama.

muḥabbat محبت (a.): Sevgi.

muḥtaç محتاج: İhtiyaçlı, ihtiyacı olan.

muḥtâṭ محتاط (a.): Dikkatli.

muhtaram محترم (a.): Saygılı.

muhtaşam محتشم (a.): Görkemli, muhteşem.

muḥaddiş محدث (a.): Hadis bilimiyle uğraşan kimse.

meḥrâb محراب (a.): Sunak.

muḥarir محرر (a.): Yazan, yazar.

muḥarrik محرک (a.): Hareketi sağlayan, harekete geçiren.

muḥarram محرم (a.): Hicri ve kamari yılın ilk ayı.

maḥram محرم (a.): 1. Yakın akrabadan olduğu için nikah düşmeyen kimse, 2. Nikah kıyan karı kocanın birbiryle münasebeti.

maḥrum محروم (a.): Yoksun.

maḥsub محسوب (a.): Hesap edilmiş, hesaba geçirilmiş.

muḥaşşil محصیل (a.): Öğrenci.

maḥşul محصول (a.): 1. Ürün, 2. Verim, 3. Ortaya çıkan elde edilen şey.

maḥfil محفل (a.): 1. Program, 2. Parti.

maḥkamlamâk محکمہ ماق (a.): Sıkılaştırmak,

maḥkama محکمه (a.): Mahkeme.

maḥkum محکوم (a.): Hükümlü, mahkum.

maḥa محل (a.): Bölge, mekan.

maḥallī محلی (a.): Yerel.

maḥallīçilik محلچیلیک (a.): Yerellik, yerel olma durumu.

meḥnat محنت (a.): Minnet, yapılan bir iyilge karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.

meḥnatkaş محنتکش (a.): Çok çalışan, çalışkan.

meḥnatsiz محنتسيز (a.): Minnetsiz.

maḥnatli محنتلی (a.): Çok minnet isteyen.

maḥvaṭa محوطه (a.): Etraf, alan.

muḥîṭ محیط (a.): Çevre.

muḥâbara مخابره (a.): İletişim.

muḥâṭab مخاطب (a.): Kendisine söz söylenen kimse, kendisiyle konuşulan kimse. kitle.

muḥâlif مخالف (a.): Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olan, aykırı olan kimse, aykırı.

muḥbir مخبر (a.): Muhbir

muḥâr مختار (a.): Muhtar.

muḥtare مخترع (a.): Mucit, yaratıcı.

muḥtaşar مختصر (a.): Özet.

muḥtalaṭ مختلط (a.): Karışık.

muḥtalif مختلف (a.): Farklı.

muḥâddir مخدر (a.): Uyuşturucu madde.

mâḥrac مخرج (a.): 1. Mahreç, Payda.

mâḥşuş مخصوص (a.): Özel.

mâḥfî مخفی (a.): Gizli.

muḥliş مخلص (a.): Dostluğunda ve inançlarında içten olan, saf, içten.

mâḥluḳ مخلوق (a.): 1. Yaratılmış, 2. Halk.

madâr مدار (a.): 1. Medar, dönence, cezir karşısı, 2. Kişinin güç kuvveti.

mudâfe مدافع (a.): Savunan kimse.

midâl مدال (fr.): Madalya.

mudâm مدام (fr.): Hep, her zaman.

mudabbir مدبر (a.): Tedbirli.

muddat مدت (a.): Süre.

madad مدد (a.): Yardım istemek.

madrassa مدرسه (a.): Medrese.

mudd'â مدعا (a.): Davacı, savcı.

madanī مدنی (a.): Kentleşmiş, uygar, medeni.

madanīlaşmâḳ مدنیشماق (a.): Medenileşmek, uygarlaşmak.

madaniyat مدنیت (a.): Medeniyet, uygarlık.

madaniyatsız مدنیتسیز (a.): Uygar olmayan.

madaniyatli مدنیتلی (a.): Medeniyetli.

mudhiş مدهش (a.): Korkunç, şaşkın.

mudīr مدیر (a.): Müdür.

madyun مديون (a.): Verecekli, borçlu.

muzâkara مذاکره (a.): Bir konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunma, müzakere.

mazkur مذکور (a.): Adı geçen, anılan, sözü edilen.

mazhab مذهب (a.): Mezhep.

murâca't مراجعت (a.): Başvuru.

murâca'tnama مراجعتنامه (a.): Başvuru mektubu.

murâd مراد (a.): Murada veya muradına ermek.

marâsim مراسم (a.): Merasim, dinî veya gelenek görenekler için yapılan program.

marâḳ مراق (a.): Merak, heves.

marâḳli مراقلی (a.): Meraklı, istekli.

murâḳibat مراقبت (a.): İlgilenmek.

marâm مرام (a.): Meram, istek.

murabbâ مربيا (a.): Reçel.

marbuṭ مربوط (a.): İt.

murabbī مربی (a.): Koç, çalıştırıcı, rehber.

murabbīlik مربیlik (a.): Rehberlik.

martaba مرتبه (a.): Mertebe, aşama, derece.

martabali مرتبه لی (a.): Mertebeli, dereceli.

marṣiya مرثیه (a.): Mersiye, ağıt.

marcân مرجان (a.): Mercan.

murç مورچ (a.): Biber.

marḥamat مرحمت (a.): Merhamet.

marḥum مرحوم (a.): Merhum, ölü.

mard مرد (f.): Mert, adam.

mardlik مردلیک (f.): Mertlik, yiğitlik.

mardikâr مردکار (f.): Her gün çalışan adam, işçi.

mardum مردم (f.): Halk.

mardud مردود (a.): Reddedilmiş.

murda مرده (f.): Ölü.

maraz مرض (a.): Hastalık.

marṭub مرطوب (a.): Islak.

marḳād مرقد (a.): Mezar, kabir.

murkkab مرکب (a.): Bileşik, birleşerek oluşmuş, basit olmayan, mürekkep.

murakkablaşmâḳ مرکبیشماق (a.): Birleştirmek.

markaz مرکز (a.): Merkez, başkent.

markazlaşmâḳ مرکزیشماق (a.): Merkezileşmek.

markazī مرکزی (a.): Merkezde olan, merkezi oluşturan.

maral مرل (a.): Ceylan.

marammat مرمت (a.): Restorasyon, yeniden düzenleme.

marmar مرمر (f.): Mermer, değerli taş.

marvârīd مروارید (f.): Sedef, inci.

muruvvat مروت (a.): Centilmenlik, merhametli.

muruvvatli مروتلی (a.): Merhametlilik,

marham مرهم (a.): Merhem, deriye sürülen ilaç.

marīḥ مریخ (a.): Mars.

murīd مرید (a.): Mürit.

- mazâh** مزاح (a.): Eğlenceli, şaka.
- mizâc** مزاج (a.): Huy, yaradılış, tabiat, karakter.
- muzâhim** مزاحم: İnsanların işlerine engel olmak, sinir bozmak.
- mazâr** مزار (a.): 1. Türbe, 2. Mezar.
- muzâhraf** مزخرف (a.): Saçmalık.
- muz** مزد (f.): Ücret.
- mazr'a** مزرعه (a.): Tarla.
- muzmin** مزمن (a.): Kronik.
- maza** مزه (f.): Tat.
- bemaza** بيمزه: Tatsız.
- mucda** مژده: İyi haber, müjde.
- mis** مس (f.): Bakır.
- musâbâkâ** مسابقه (a.): Yarış.
- musâbâkâlaşmâk** مسابقه لشماق: Yarışmak.
- misâhat** مساحت (a.): Bir yerin uzunluk ve genişlik ölçüsü.
- musâid** مساعد (a.): Elverişli.
- musâfir** مسافر (a.): Yolcu.
- musâfirlik** مسافرليک: Yolcu olma durumu, gurbette olan kimse.
- mustîd** مستعيد (a.): Duyarlı, akıllı, yetenekli.
- mustâkil** مستقل (a.): Özgür.
- mustâkillik** مستقيلک: Özgürlük.
- mustamlıka** مستملیکه: Sömürge, kuşatılmış, ele geçirilmiş.
- mustamlıkaçi** مستملیکه چی: Sömürgeci.
- mustaamlıkaçılık** مستملیکه چيلیک: Sömürgecilik.
- mustanad** مستند (a.): Belgesel.
- mascit** مسجد (a.): Cami.
- mashâra** مسخره (a.): Gülünç, komik.
- musaddas** مسدس (a.): Altıgen, altı kenarlı çokgen.
- maskan** مسکن (a.): Mesken, konut.
- maska** مسکه (f.): Tereyağ.
- miskîn** مسکين (a.): Fakir, biçare.
- musallah** مسلح (a.): Silahlı.
- maslak** مسلک (a.): Meslek, iş.
- maslakdâş** مسلکداهش: Meslektaş.
- muslim** مسلم (a.): Müslüman.
- musulmân** مسلمان (a.): Müslüman.
- musulmânlik** مسلمانليک: Müslümanlık.
- masmum** مسموم (a.): Zehirlenmiş.
- misvâk** مسواک (a.): Misvak.
- mas'ul** مسؤول (a.): Sorumlu.
- mas'uliyat** مسووليت (a.): Sorumluluk.
- mas'uliyatsiz** مسووليتسيز: Sorumluluksuz, sorumluluğu olmayan.
- mas'uliyatsizlik** مسووليتسيزليک: Sormsuzluluk.
- mas'uliyatli** مسووليتلي: Sorumlu.
- muşâcara** مشاجره: Tartışma, birbiriyle düşmanlık yapan.
- muşâ'ra** مشاعره (a.): Toplu olarak şiir okumak.
- maşşâk** مشاق (a.): 1. Yazı Öğretmeni, 2. SteNugraf.
- muşâvir** مشاور (a.): Danışman.
- muşâhida** مشاهده (a.): Görme, gözlem.
- muşây'tt** مشايعت (a.): Eşlik.
- muşt** مشت (f.): Yumruk.
- muştday** مشتده ی: Yumruk gibi.
- muştlaşmâk** مشتلاشماق: Dövüşmek, kavga etmek.
- muştlamâk** مشتلاماق: Yumruklamak.
- muştâk** مشتاق (a.): Hevesli.

- muştarak** مشترك (a.): Ortak kullanılan her şey, kamu mülkü, ortak ev.
- muştarī 1** مشتری (a.): Müşteri, alıcı.
- muştarī 2** مشتری (a.): Jüpiter.
- muşāhāş** مشخص (a.): Belli.
- muşarraf** مشرف (a.): Onurlandırmak, yükselmek.
- maşriq** مشرق (a.): Doğu.
- muşrik** مشرك (a.): İnanıcı olmayan, dinsiz tanrısız.
- maşru'** مشروع (a.): Yasal.
- maş'al** مشعل (a.): Meşale.
- maşğul** مشغول (a.): Meşgul, bir işle uğraşan, iş görmekte olan.
- maşq** مشق (a.): Bir öğretmenin, aynısını yazmaları için öğrencilerine verdiği yazı örneği, meşk.
- maşākķāt** مشقت (a.): Zor iş, zahmet.
- maşākķātli** مشقتلى: Zor.
- muşkil** مشكل (a.): Sorun.
- muşkillāşmāķ** مشکلاشماق: Zorlaşmak.
- maşmaşa** ممششه: Tartışma, macera.
- maşvara** مشوره (a.): Tavsiye.
- maşhur** مشهور (a.): Ünlü.
- muşāhaba** مصاحبه (a.): Röportaj yapmak.
- muşādara** مصادرہ (a.): Müsadere, zor alım.
- muşālaħa** مصالحة (a.): Uzlaşma, uyum, uygunluk.
- muşāhiħ** مصحح (a.): Düzeltme.
- muşħaf** مصحف (a.): Mushaf, Kur'an.
- maşdar** مصدر (a.): Fiil, mastar.
- mişrā'** مصراع (a.): Kıta, dörtlük.
- maşraf** مصرف (a.): Tüketim.
- muşaffā** مصفا (a.): Saf, taze, temiz.
- muşleh** مصلح (a.): Reformcu, yenilikçi.
- maşlahat** مصلحت (a.): İş, önemli iş, mesele.
- maşnuī** مصنوعى (a.): Yapay.
- muşavvir** مصور (a.): Ressam.
- muşībat** مصيبت (a.): Felaket.
- muşībatli** مصيبتلى: Felaketli.
- mażmun** مضمون (a.): Konu, anlam, kavram.
- mażmunli** مضمونلى (a.): Kavramlı, konulu.
- mażīķā** مضيقه (a.): 1. Dar bir yer, 2. Zorluk.
- maţb'a** مطبعه (a.): Basımevi, matbaa.
- ma'baaĉi** مطبعه چى: Basımcı, basımevi sahibi.
- ma'baaĉilik** مطبعه چيلىك: Basımcılık.
- ma'buāt** مطبوعات (a.): Basın, matbuat.
- ma'lab** مطلب (a.): Maksat, amaç.
- ma'la'** مطلع (a.): Divan edebiyatında kaside veya gazelin ilk beyti.
- mu'lāk** مطلق (a.): Mutlak, salt, kesinlikle.
- mu'maīn** مطمئن (a.): Emin, güvenli.
- mu'ī** مطيع (a.): Yumuşak başlı, itaat eden.
- mu'īlik** مطيعلىك: Mutilik.
- mużaffar** مظفر (a.): Muzaffer, üstünlük elde etmiş, zafer kazanmış.
- mażnun** مظنون (a.): Şüpheli.
- mażhar** مظهر (a.): Tezahür.
- ma'ārif** معارف (a.): Eğitim.
- ma'aş** معاش: Geçim kaynağı.
- mu'aşarat** معاشرت (a.): Sosyalleşme.

- mu'âlaja** معالجه (a.): Tedavi.
- mu'âmala** معامله (a.): İki taraf arasındaki işlem, alış satışı.
- mu'âmalali** معامله لی (a.): İyi davranış.
- mu'âvin** معاون (a.): Yardımcı.
- ma'bad** معبد (a.): Tapınak.
- mö'tâd** معتاد (a.): Bağımlı, madde bağımlısı.
- mö'tabar** معتبر (a.): Geçerli, itibarlı.
- mö'tadil** معتدل (a.): Ilıman.
- mu'ciza** معجزه (a.): Mucize.
- ma'dan** معدن (a.): Maden, yer kabuğunun bazı bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekoNumik yönden değer taşıyan mineral.
- ma'da** معدة (a.): Mide.
- ma'rifat** معرفت (a.): Bilgi.
- murriḫî** معرفی (a.): Tanıtmak.
- ma'raka** معركة (a.): 1. Savaş meydanı, düğün, 2. Matem gibi merasimlerde toplanan nüfus.
- ma'ruza** معروضه (a.): 1. Arzedilen, 2. dilekçe.
- ma'suḫ** معشوق (a.): Sevgili.
- ma'sum** معصوم (a.): Masum, suçsuz, günahsız.
- mözila** معضله (a.): Sorun, zor bir iş.
- muatḫar** معطر (a.): Kokulu.
- mu'aḫḫal** معطل (a.): Gecikme.
- ma'ḫul** معقول (a.): Mantıklı.
- ma'ḫullamâḫ** معقوله ماق (a.): Mantıklı olmak.
- nâm'ḫul** نامعقول (a.): Mantıksız.
- mua'llâḫ** معلق (a.): Askıya alınmış.
- mua'llim** معلم (a.): Öğretmen, hoca.
- ma'lum** معلوم (a.): Bilinen, belli.
- nâma'lum** نامعلوم (a.): Bilinmeyen.
- ma'lumât** معلومات (a.): Bilgi.
- ma'lumâtsiz** معلوماتسيز (a.): Bilgisiz.
- ma'lumâtnâma** معلوماتنامه (a.): Bilgi mektubu.
- ma'lumâtli** معلوماتلی (a.): Bilgili.
- mua'mmâ** معما (a.): Gizem.
- me'mâr** معمار (a.): Mimar.
- me'mârçilik** معمارچيلىك (a.): Mimarcılık, mimarlık mesleği.
- me'mârlik** معمارلىك (a.): Mimarlık.
- ma'mul** معمول (a.): Umulan, düşünülen.
- ma'nâ** معنا (a.): Anlam.
- ma'nâdâr** معنادار (a.): Anlamlı.
- ma'nâdâş** معنى داش (a.): Aynı anlamda olan.
- ma'nâli** معنالى (a.): Anlamlı.
- ma'navaî** معنويى (a.): Manevi.
- ma'naviyat** معنويت (a.): Maneviyat.
- ma'nâ** معنى (a.): Anlam.
- me'yâr** معيار (a.): Kriter, ölçüt.
- maîḫat** معيشت (a.): Geçim kaynağı.
- mu'în** معين (a.): Yardımcı olan, yardımcı.
- mua'yyan** معين (a.): Belirtili, belli.
- ma'yub** معيوب (a.): Engelli.
- mâğâra** مغاره (a.): Mağaza, dükkan.
- mâğrur** مغرور (a.): Gururlu.
- mâğrurlanmâḫ** مغرورلنماق (a.): Gururlanmak.
- mâğz** مغز (f.): 1. Beyin, 2. Fıstık badem gibi meyvelerin fındığı.
- mâğzâva** مغز او ه (a.): Çamaşırın kirli suyu.
- mâğlub** مغلوب (a.): Mağlup, yenilmiş.
- mâğlubiyat** مغلوبيت (a.): Yenilgi.

muft مفت (f.): Bedava.

mufattiş مفتش (a.): Müfettiş.

maftun مفتون (a.): Büyülenmiş.

muftī مفتی (a.): Müftü.

mufassal مفصل (a.): Detaylı.

mafşil/ mafşal مفصل (a.): Eklem.

maflura مفوره (a.): Görüş, bakış açısı.

mufīd مفید (a.): Yararlı.

muqābil مقابل (a.): Ön taraf.

muqābala مقابله (a.): Yüzleşme.

māqāl مقال (a.): Atasözü.

māqāla مقاله (a.): Makale, bilimsel çalışma.

māqām 1 مقام (a.): Özbek klasik müziğinin altı makam denilen her bir kısmı.

māqāmçi مقامچی: Özbek klasik müziğinin altı makam müzik aletini bilen, Müzisyen.

māqām 2 مقام (a.): Makam, rütbe, mevki.

muqāvimat مقاومت (a.): Direniş.

muqāyasa مقایسه (a.): Karşılaştırmak.

māqbara مقبره (a.): Mezar.

māqbul مقبول (a.): Güzel.

māqтанmāq مقتنماق: Kendini övmek.

māqтанçāq مقتنچاق: Kendini öven kimse.

māqтамāq مقته ماق: Birinin ya da bir kimsenin hakkında güzel şeyler söylemek.

māqtāv مقتاو: Övmek.

miqdār مقدار (a.): Miktar.

muqāddas مقدس (a.): Kutsal.

muqārrar مقرر (a.): Atanma.

māqşad مقصد (a.): Amaç.

muqāşşir مقصر (a.): Suçlu, sorunlu.

miqñatīs مقتاطيس: Mıknatıs, demiri ve daha başka bazı metalleri çeken demir oksit.

muqāvva مقوا (a.): Karton, sert kağıt.

muqāvvalamāq مقوالماق: Mukavvayla kaplamak, mukavvanın içine koymak.

miqyās مقياس (a.): Kıyaslama.

makkār مكار (a.): Kurnaz.

mukāfāt مكافات (a.): Ceza, mekafat.

mukāfātlanmāq مكافاتله ماق: Cezalandırmak.

makān مكان (a.): Mekan, yer.

maktab مكتب (a.): Okul.

maktabdāş مکتبداش: Aynı okulda okuyanlar.

maktub مکتوب (a.): Mektub.

makr مكر (a.): Kurnazlık.

makruh مکروه (a.): 1. İslam dininde, dinî bakımdan yasaklanmadığı halde yapılmaması istenen, 2. İğrenç

mukammal مکمل (a.): Mükemmel, kusursuz.

mullā ملا (f.): Molla.

malāhat ملاحظت (a.): Hoş, güzel.

mulāhaza ملاحظه (a.): Düşünce, bir konu üzerine fikir yürütmek.

mulāhazali ملاحظه لی: Düşünerek iş yapan.

mulāzim ملازم (a.): Hizmetkar.

mulāzimat ملازمت (a.): Hizmetkarlık.

mulāqāt ملاقات (a.): Toplantı, görüşme.

malāl ملال (a.): Ağır üzüntü.

bemalāl بيملال: 1. Üzüntüsüz, 2. Eminlik.

malâmat ملامت (a.): 1. Kınama, 2. Azarlama, çıkışma.

mulâyim ملايم (a.): Yumuşak.

mulâyimlaşmâk ملايملاشماق: 1. Yumuşaklaşmak, yumuşak bir duruma gelmek, 2. Çok nezaketli olmak.

millat ملت (a.): Ulus, halk.

millatçı ملتچی: Miliyetçi.

millatçilik ملتچيلىك: Miliyetçilik.

millî مىلى: Ulusal.

malâh ملح (f.): Çekirge.

mulk ملك (a.): Ev, dükkan, arazi vb. taşınmaz mal, mülk.

malak ملك (a.): Kudret, güç

malik ملك (a.): Melek.

malakali ملكه لى: Mülklü.

malika ملكه (a.): Şahın, hanın eşi, kıraliçe.

malla مله: Sarı renge yakın.

malay مله ی: Hizmetkar.

mumtâz ممتاز (a.): Seçkin, başarılı.

mumsik ممسك (a.): Cimri, kıskanç, açgözlü.

mumkin ممكن (a.): Mümkün, olabilir, muhtemel, olası.

nâmumkin ناممكن: Mümkün olmayan.

mamlakat مملكت (a.): Memleket.

mamnu' ممنوع (a.): Yasak.

mamnun ممنون (a.): Memnun.

mamnuniyat ممنونيت (a.): Memnuniyet.

munâcât مناجات (a.): Dualar, Tanrı ile konuşmak.

manâra مناره (a.): Minare.

munâsib مناسب (a.): Uygun.

nâmunâsib نامناسب: Uygun olmayan.

munâsabat مناسبت (a.): İlişki, münasebet.

munâzara مناظره (a.): Bir konu üzerinde, belli kural ve yöntemlere uyularak yapılan tartışma.

munazârâli مناظره لى: Münazaralı.

munâfîk منافق (a.): İkiyüzlü.

munâfîkât منافقت (a.): İkiyüzlülük.

minbar منبر (a.): Minber.

manba' منبع (a.): Kaynak.

minnat منت (a.): Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu, minnet.

minnatdar منتدار: Minnettar.

minnatdarçilik منتدارچيلىك: Minnettarlık.

minnatdarlik منتدارلىك: Minnettarlık.

minnatsiz منتسىز: Minnetsiz.

minnatli منتلى: Minnet duygusu olan.

muntazir منتظر (a.): Beklemek.

mantu منتو: Manti, hamurdan yapılan bir çeşit yemek.

muncim منجم (a.): AstroNum.

munarica مندرجه (a.): İçerik.

manzil منزل (a.): Ev, yuva.

mansub منسوب (a.): Mensup, atfedilen.

mansublik منسوبلىك: Bir yerle, bir kimseyle ilgili, ilişkili olma durumu, mensubiyet.

mansuh منسوخ (a.): Reddedilmiş, eskileşmiş.

manşa منشا (a.): Başlangıç, bir şeyin çıktığı yer, köken, kaynak, sebep.

manşab منصب (a.): Mansıp, makam.

manşub منصوب (a.): Bir iş veya bir makam alan, makam sahibi.

manṭīḳ منطق (a.): Mantık, doğru düşünme sanatı ve bilim.

manṭīḳī منطقی: Mantıklı.

manṭīḳn منطقا (a.): Mantık açısından.

manṭīḳā منطقه (a.): Mahalle, bölge.

manzara منظره (a.): Manzara, bakışı dikkat çeken her şey.

manzarali منظره لی: Manzaralı, manzarası iyi olan.

manzur منظور (a.): Amaç.

manfa't منفعت (a.): Fayda.

manfa'tparast منفعت پرست: Bencil, kendi menfaatini düşünen kimse.

manfa'tdâr منفعتدار: Menfaatli, yararlı.

manfa'tsiz منفعتسيز: Yararsız, menfaatsiz.

manfa'tli منفعتلی: Yararlı, menfaatli.

manfî منفی (a.): Olumsuz.

manḳurt منقورت: Milli gelenek görenekleri unutmak, önemsememek.

manḳurtlik منقورتلیک: Önemsemezlik.

munkir منکر (a.): İnkâr etmek.

manglay منگلی: Alın.

mangu منگو: Ömür boyu.

mangulik منگولیک: Ebedilik.

manman منمن: Gururlu, kendini büyük sanan kimse, kibirlî.

manmanlik منمنلیک: Gururluluk.

menancît مننجیت (y.): Menenjit hastalığı.

munavvar منور (a.): Aydınlatıcı, aydınlıkla yaratılmış.

mana منه: Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz, bu, şu.

muvâzinat موازنت (a.): Dengelemek.

muvâzina موازنه (a.): Denge.

muvâfīḳ موافق (a.): Aynı fikirde olmak.

muvâfīḳlaşṭirmâḳ موافقلاشتیرماق: Koordine etmek.

mut موته: Çoğunlukla hububat içinde bulunan küçük siyah, kanatsız böcek.

mavc موج: Dalga.

mavclanmâḳ موجلنماق: Dalgalanmak.

mavcud موجود (a.): Mevcut, var olma.

mavcudlik موجودلیک: Mevcut olma durumu.

mavcudiyat موجودیت (a.): Varlık, mevcudiyet.

muçal موچال: Türkistanlıların takvimi.

muça موچه: Boy, vücut.

möd مود (fr.): Değişiklik gereksinimi veya süslenme özentisiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik.

muaddab مودب (a.): Kibar.

mudramâḳ مودره ماق: Uyuku durumunda olan, düşünceli.

mudrâḳ مودراق: Uyku basmak.

mödal مودل (fr.): Bir özelliği olan nesne veya kişi.

muazın مودن (a.): Ezan okuyann kimse.

mavrid مورد (f.): Bir iş hakkında, fırsat.

bemavrid بيمورد: Alakasız.

muz موز: Buz.

muzlamâḳ موزله ماق: Buzlanmak, buz tutmak.

muzlatmâḳ موزلتماق: Buz tutturmak.

muzlatgîç موزلتگیچ: Buzdolabı.

muziyam موزیم (L.): Müze.

muassis موسس (a.): Kurucu.

muassasa موسسه (a.): Kurum.

mavsum موسم (a.): Sezon.

mavsumî موسمی: Sezonlu.

musîça موسیچه (f.): Sırtlangiller ailesine bağlı bir kuş.

musîkî موسیقی (y.): Müzik.

muştum موشتوم: Yumuruk.

muşuk موşوک: Kedi.

mavze موضع (a.): Yaşanan yer, mevzi.

mavzu موضوع (a.): Konu.

muğâmbir موغامبیر: Tilki.

muğâmbirlik موغامبیرلیک: Tilki
sıfatında olan, tilkilik.

muvaffâk موفق (a.): Başarılı.

muvaffâkıyat موفقیت (a.): Başarı.

muvaffâkıyatsız موفقیتسیز: Başarısız.

muvaffâkıyatlı موفقیتلی: Başarılı.

muvâkkât موقت (a.): Geçici.

muvke موقع (a.): Zaman, fırsat.

mavla مولا (a.): Mevla, sahip.

mavlânâ مولانا (a.): Mevlana, sahibimiz,
büyüğümüz.

mualif مؤلف: Yazar.

mum موم (a.): Balmumu, yumuşak
madde.

mumiyâ مومیا: Mumya.

mumiyâyî مومیای: Mumyalamak.

möntaj مونتاژ: İnşaat konusunda toplantı
yapmak.

möntajçi مونتاژی: Toplantı yapan
kimse.

munçâk مونچاق: Boncuk.

mundâk مونداق: Böyle, şöyle.

munğäymâk مونغه يماق: Hayal
kırıklığına uğramak.

munkaymâk مونکه يماق: Bükülmek.

munkimâk مونکیماق: Yoldan sapmak.

mung مونگ: Hasret.

mungli مونگلی: Hasretli.

mönöpöl مونوپول (y.): Devlet tarafından
bütün varlığa el konulması, mal mulkün
alınması, zabtedilmesi.

mönögrâf مونوگراف (y.): Tez, eser.

mönölög مونولوگ (y.): Tiyatro yazısı.

mavhum موهوم (a.): Meçhül,
bilinmeyen.

möralamâk مور له ماق: Gizlice bakmak.

möl مول: Çok, hesapsız.

möltirmâk مولتیره ماق: 1. Endişeli
bakmak, 2. Hayal kırıklığına uğramış,
depresif bir şekilde bakmak.

mölcal مولجل: Plan, amaç.

mölcallamâk مولجلله ماق: 1. Planlamak,
2. Amaçlamak.

mahâbat مهابت (a.): Büyüklük, görkem.

mahâbatli مهابتلی: Görkemli.

muhâcir مهاجر (a.): Mülteci.

muhâcirat مهاجرت (a.): Mülteci olmak.

mahâratsız مهارتسیز: Yeteneksiz.

mahâratli مهارتلی: Yetenekli.

mehr مهر (f.): İnsanların başkalarına
olan sevgi ve yakınlığı.

möhr مهر (f.): Mühür, damga.

möhrdâr مهردار: Damgalı.

möhrsiz مهرسیز: Damgasız.

möhrlamâk مهمله ماق: Damgalamak.

möhrli مهملی: Damgalı.

mehrabân مهربان (f.): Şefkatli.

mehrabânlik مهربانلیک: Şefkatli olma
durumu.

mahliya مهلیا: Çok beğenmek, bayılmak.

muhim مهم (a.): Önemli.

mehmân مهمان (a.): Misafir.

mehmânhâna مهمانخانه: Misafirhane.

mehmândâr مهماندار: Misfiri olan.

mehmândöst مهماندوست: Misafiri seven.

mehmânlik مهمانلیک (a.): Misafir olmak.

muhandis مهندس (a.): Mühendis.

muhayyâ مهیا (a.): Tedarikli.

maymâk مه یماق: İleri adım.

may 1 می (L.): Miladi yılın beşinci ayı, mayıs.

may 2 می (f.): İçki.

mayit میت (a.): Ölü.

mita میتة: Un, hububat içinde bulunan siyah kanatsız böcek.

mitti میتی: Çok küçük.

micğâv میجغاو: Bir işi cesaret ile yapmamak.

micğâlamâk میجغله ماق: İki şeyi birbirine çivilemek.

mih میخ (f.): Çivi.

mihlamâk میخله ماق: Çivilemek.

maydân میدان (f.): Meydan.

mayda میده (f.): Küçük.

maydalamâk میده له ماق: 1. Küçük bir duruma getirmek, 2. Bölmek, 3. Kırmak.

mayda-çuyda میده-چویده: Küçücük şeyler, değersiz şeyler.

mîrâb میرآب (f.): Nehirden suyu almak için izin veren kimse.

mîrâs میراث (a.): Miras.

merâşhör میراثخور (f.a.): Mirasçı.

mirikmâk میریقماق: Aşırı derecede kanamak.

mîzân میزان (a.): Seviye.

mizğımâk میزغیماق: Bir şeyden azıcık almak.

muyassar میسر (a.): Nasip olmak.

maysa میسه: Yeni büyüyen ot.

mişik میشیق: Burundan akan su, sümük.

miş-miş میش-میش: Ağızdan ağıza dolaşan söz, haber,

miğca میغجه: Açılmayan çiçek.

miğ etmeslik میق ایتمسلیک: Ses çıkarmamak, konuşmamak.

mîkröb میکروب (y.): Mikrop

mîkröbiyölöji میکروبیولوژی: Mikrobiyoloji.

mîkrösköp میکروسکوپ (y.): Mikroskop.

mîkröfön میکروفون (y.): Mikrofon.

mayl میل (a.): İstek, arzu.

mîlâd میلاد (a.): Doğmak, dünyaya gelmek,

mîlâdî میلادی: Hz. İsa'nın doğumundan bu yana, miladi.

miltiramâk میلتیره ماق: Ateşin çok yavaş bir şekilde yanması, nur saçmak.

miltik میلتیق: Uzun ve büyük silah.

mildiramâk میلدییره ماق: Çok yavaş bir şekilde suyun akışı, küçük ve hafif bir sarsıntı veya titreşim.

milk میلک: Mülk, mal.

mayli میلی: 1. Bir başkasının fikrini kabul etmek veya onun sorusuna yanıt vermek için söylenen bir kelime, 2. Olmasına izin vermek, sen bilirsin gibi.

mîlyârd میلیارد (fr.): Milyon kere bin, bin milyon, milyar.

mîlyun میلیون (fr.): Bin kere bin, milyon.

mīlīgrām میلی گرام (y.L.): Miligram, bir gramın binde birine eşit ağırlık ölçüsü birimi.

maymun میمون (f.): Maymun, primat.

mingırlamaq مینغیرله ماق: İnlemek.

ming مینگ: Bin sayısı.

minglab مینگلب: Bin ile hesaplanan miktar.

minglik مینگلیک: Bin biriminden oluşan para.

ming ayāq مینگ آياق: Kırkayak.

mingaşmaq مینگشماق: At, eşek, motorsiklet gibi araçların arkasına binmek.

minmaq مینماق: Binmek.

mīnyātur مینیاتور (it.): Minyatür.

mīnīmum مینیموم (L.): Minimum, en az miktar.

mayiz مییز: Kuru üzüm.

mayin مینین: İnce.

mayinlaşmaq مینلشماق: İnce olmak, yumuşamak.

miya مییه: Bilinç, akıl.

miyasiz میه سیز: Bilinçsiz, akılsız.

miyali مییه لی: Akıllı.

meçkay میچکی: Çok fazla yiyip doymayan kimse.

mergan میرگن: 1. Oku hedefe atmak. 2. Avcı.

mergi میرگی: İnsanların bazen bayılıp düşmesine neden olan bir tür hastalık.

mez میز (f.): Masa.

mezbān میزبان (f.): Bir misafire ev sahipliği yapmak.

meş میش (f.): Koyun derisinden yapılan sofra.

mekacin میکه جین: Kadınlara söylenen kötü küfür.

men مین: Teklik birinci kişiyi gösteren söz,

mensimāq مینسیماق: Kötü nazar ile bakmak.

mensimaslik مینسیماییک: Önem vermemek,

menimça مینیمچه: Bence.

meva میوه (f.): Meyve.

mevadār میوه دار: Meyveli.

mevasiz میوه سیز: Meyvesiz.

mevali میوه لی: Meyveli.

meva-çeva میوه-چیوه: Farklı meyveler.

2.34. nun / ن: Özbek alfabesinin otuzuncu harfi, (n) harfi ifade eder.

örinsiz نااورین: Temelsiz, uygun olmayan.

nābakār نابکار (f.): Becereksiz.

nābud bölmāq نابود بولماق (f.): Yok olmak.

nātāmām ناتمام (a.f.): Bitmemiş.

nātāniş ناتانیش: Yabancı.

nātavān ناتوان (f.): Bir işi yapamayan, engelli.

nātāgrī ناتوغری: Doğru olmayan.

nātinç ناتینچ: Huzursuz.

nāçār ناچار (f.): Çaresiz.

nāçārlik ناچارلیک: Çaresizlik.

nāhāq ناحق: Haksız.

nādān نادان (f.): Cahil.

nādānlik نادانلیک: Cahillik.

nādir نادر (a.): Seyrek, az bulunur.

nār نار: Erkek deve.

nārāzi ناراضی: Mutsuz.

- nârdân** ناردان (f.): Ekşi.
- nâras** نارس (f.): Olgunlaşmamış.
- nârasâ** نارسا (f.): Olgunlaşmamış.
- nârasmî** نارسمی (f.): Resmi olmayan.
- nâz** ناز (f.): Naz.
- nâzlanmâq** نازلنماق: Nazlanmak.
- nâzli** نازلی (f.): Nazlı.
- nâzuk** نازک (f.): İnce.
- nâzuklaşmâq** نازکlaşماق: Zayıflamak,
- nâzil** نازل (f.): İnen, inmiş.
- nâzanîn** نازنین (f.): Sevgili.
- nâs** ناس (f.): Uyuşturucu. Dil altına konarak veya burundan çekerek kullanılan uyuşturucu.
- nâştâ** ناشتا (f.): Kahvaltı.
- nâşir** ناشر (a.): Yayımcı.
- nâşukr** ناشکر (a.f.): Nankör.
- nâşukrlik** ناشکرلیک: Nankörlük.
- nâtik** ناطق (f.): Konuşmacı.
- nâzir** ناظر (a.): Gözetimci.
- nâkas** ناکس (f.): 1. Kimsesiz, 2. Vicdansız.
- nâgâh** ناگاه (f.): Ansızın, birden.
- nâgahân** ناگاهان (f.): Aniden, ansızın.
- nâlâyik** نالایق: Beceriksiz, başarısız.
- nâla** ناله (f.): İnilti.
- nâlimâq** نالیماق: Şikayet etmek, kötü bir durumdan veya hasstalık yüzünden şikayet etmek.
- nâliš** نالیش: İnilti.
- nâm** نام (f.): Ad, isim.
- nâmdâr** نامدار (f.): Tanınmış.
- nâmlamâq** ناملاما: İsimlendirmek, adlandırmak.
- nâmli** ناملی (f.): İsimli.
- nâmutanâsib** نامتناسب: Oransız.
- nâmdâr** نامدار (f.): Namlı, ünlü.
- nâmzad** نامزد (f.): Sözlü, nişanlı.
- nâma'kul** نامعقول: Mantıksız.
- nâma'lum** نامعلوم: Belirsiz.
- nâmunâsib** نامناسب: Uygun olmayan, uygun değil.
- nâmus** ناموس (a.): Onur.
- nâmussizlik** ناموسسيزلیک: Onursuzluk, şerefsizlik.
- nâmusli** ناموسلی: Şerefli, onurlu.
- nâma** نامه (f.): Mektup.
- nân** نان (f.): Ekmek.
- nânḥâr** ناخور (f.): Aile parası ile geçimini sağlayan.
- nânvây** نانوائی (f.): Fırıncı.
- nânvâylik** نانوائیلیک: Fırıncılık.
- nâvul** ناوول (i.): Roman
- nâyâb** نایاب (f.): Nadir.
- nâyib** نایب (a.): Vekil.
- nâörin** نا اورین: Temelsiz.
- nabât** نبات (a.): Bitki.
- nabâtî** نباتی: Bitkiye ait, bitki ile ilgili.
- nabât** نبات: Şeker.
- nabâtât** نباتات (a.): Bitkiler.
- nabî** نبی (a.): Peygamber.
- nabîra** نبیره (f.): Torunun çocuğu.
- neptun** نپتون (L.): Neptün, Güneş'e yakınlık bakımından sekizinci sırada olan gezegen.
- natti** ننتی: Kadınların burnuna takılan süs.
- natîca** نتیجه (a.): Sonuç.
- natîcasiz** نتیجه سیز: Sonușsuz.
- natîcali** نتیجه لی: Sonuçlu.

- nasr** نثر (a.): Nesir.
- nacât** نجات (a.): Kurtulma.
- nacât bâhş** نجاتبخش (f.a.): Kurtarıcı.
- nacâsat** نجاست: Kirlilik.
- nacis** نجس (a.): Saf olmayan.
- naḥs** نحس (a.): Uğursuz.
- nāḥât** نخات (f.): Aslında olmayacak şeyi sormak için kullanılan kelime.
- nāḥüd** نخود (f.): Bezelye.
- nidâ** ندا (a.): Ses, seda, çağırma, seslenme. ünlem.
- nadâmat** ندامت (a.): Pişmanlık.
- naẓr** نذر (a.): 1. Hayır, sadaka 2. Bir amaca ulaşmak için Allah yolunda yapılan hayır sadaka.
- nar** نر (f.): Erkek.
- nirḥ** نرخ (f.): Oran.
- nirḥnâma** نرخنامه (f.): Fiyat listesi.
- narsa** نرسه: Şey, madde.
- narğöl** نرغول: Kuvvetli, güçlü.
- nari** نرى: Orası, o taraf.
- nari-berdi** نرى-ببرى: Hepsi, toplam.
- narigi** نرىگى: Bir az uzak, biraz o taraf.
- naryâḳ** نرىاق: O yer, ora, o yönü.
- nizâ** نزاغ (a.): Kavga, tartışma.
- nizâ'laşmâḳ** نزاغلاشماق: Kavga etmek, tartışma.
- nizâ'li** نزالى: Tartışmacı.
- nazâkat** نزاكت (f.): Nezaket.
- nazâkatsiz** نزاكتسىز: Nezaketsiz.
- nazâkatli** نزاكتلى: Nezaketli.
- nuzul** نزول (a.): İnen, iniş.
- nasb** نسب (a.): Soy, kuşak,
- nisbat** نسبت (a.): Yakınlık, bağlılık.
- nisbî** نسبى: Akraba.
- nisbîlik** نسبىلىك: Akrabalık.
- nisbatan** نسبتا (a.): Nispeten.
- nushâ** نسخه (a.): 1. Versiyon, nüsha, 2. Reçete.
- nasl** نسل (a.): Kuşak, nesil.
- nasiya** نسيه (a.): Kredi.
- nişân** نشان (a.): İşaret.
- nişâna** نشانه (f.): İşaret.
- naşr** نشر (a.): Yayın.
- naşriyât** نشرىيات (a.): Yayınlar, dergiler.
- naşrânî** نصرانى (a.): Hıristiyanlığın mezhebi.
- naşîb** نصيب (a.): Nasip, kısmat, talih.
- naşîba** نصيبه (a.): Şans, talih.
- naşîbasiz** نصيبه سىز: Talihsiz, şanssız.
- naşîbali** نصيبه لى: Şanslı.
- naşîhat** نصيحت (a.): Tavsiye etmek, öğüt vermek.
- naṭṭâḳ** نطق (a.): Konuşmacı, haber söyleyen gazeteci.
- nuṭfa** نطفه (a.): Sperm.
- nuṭḳ** نطق (a.): Konuşma, nutuk.
- naẓârat** نظارت (a.): Nezaret.
- naẓâratçı** نظارتچى: Nezaretçi.
- naẓâratsiz** نظارتسىز: Nezaretsiz, görüntüsü olmayan, manzarasız.
- niẓâm** نظام (a.): Sistem, düzen.
- naẓar** نظر (a.): 1. Fikir, görüş, 2. Görünüm.
- naẓarî** نظرى: Kuramsal.
- naẓariya** نظريه (a.): Teori.
- ne'mat** نعمت (a.): Nimet, iyilik, lütuf.
- nağara** نغاره (a.): Çömlekten yapılan bir tür müzik aleti.

nağâraçi نغاره چی (a.): Çömlekten yapılan bir tür müzik çalan kimse.

nafâsat نفاست (a.): Letafet.

nifâk نفاق (a.): Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk.

naft نفت (f.): Organik maddelerin ayrışmasından oluşan tutuşur sıvıların birçoğu, petrol.

nafar نفر (a.): Kişi.

nafrat نفرت (a.): Nefret, tikslenme, tiksinti.

nafratlanmâk نفرتلنماق (a.): Nefret etmek.

nafratli نفرتلی (a.): İçi nefretle dolu kimse.

nafas نفس (a.): Soluk, nefes.

nafe نفع (a.): Yarar.

nafähä نفقه (a.): Nafaka, geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik.

nufuz نفوذ (a.): Halk arasında itibarı olan, saygı.

nufuzli نفوذلی (a.): İtibarlı, saygılı.

nafis نفیس (a.): İnce, güzel, hoş, nefis.

naflislik نفیسلیک (a.): İncelik, hoşluk, nefis olma durumu.

niğâb نقاب (a.): Maske, korunmak için özel olarak yapıp yüze geçirilen şey.

niğâblamâk نقابله ماق (a.): Maskelemek.

niğâbli نقابلی (a.): Maskeli.

nâkkaş نقاش (a.): Ressam.

nâkkaşlık نقاشلیک (a.): Ressamlık.

nâkb نقب (a.): Yeraltı yolları.

nâkd نقد (a.): Nakit.

nâkâdar نقدر (a.): Ne kadar.

nuğra نقره (a.): Gümüş.

nâkş نقش (a.): Nakış.

nâkşa نقشه (a.): Harita.

nâkş نقص (a.): Kusur.

nuğşân نقصان (a.): Kayıp.

nâkz نقض (a.): İhlal.

nuğta نقطه (a.): 1. Yer, 2. Derece, suyun kaynama derecesi

nuğta-i nağar نقطه نظر (a.): Bakış açısı.

nâql نقل (a.): 1. Götürmek, 2. Bir konuşmayı başkasına aktarmak.

nâkliya نقلیه (a.): Araç.

nikâh نکاح (a.): Nikah, bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlem, evlilik akdi.

nikâhsiz نکاحسيز (a.): Nikahsız, aralarında nikah olmadığı halde karı koca hayatı süren.

nikâhlamâk نکاحله ماق (a.): Nikahlamak.

nikâhli نکاحلی (a.): Nikahlı.

nukta نکته (a.): 1. Bazı harflerin üzerine konulan işaret, benek, 2. Yer, 3. Konu, konu ile ilgili bölüm.

nuktadân نکته دان (a.f.): İpucunu bilen, ipucunu anlayan.

nigâh نگاه (f.): Bakış, görüş.

nigarân نگران (f.): Endişeli.

nam نم (f.): Nem, nemli.

namlamâk نمله ماق (a.): Nemlenmek.

namli نملی (a.): Nemli.

namlik نملیک (a.): Nemli olma durumu.

namikmâk نمیقماق (a.): Nemli olmak, nemlenenmek.

namâz نماز (f.): Namaz.

namâyân نمایان (f.): Belirgin, bariz, açık.

namâyanda نماینده (f.): Temsilci.

numra نمره (L.): 1. Bir şeyin bir dizi içindeki yerini gösteren sayı, rakam, numara, 2. Ölçü.

namakâb نمک آب (f.): Tuzlu su.

namuna نمونه (f.): 1. Kitap gibi bir tür şeyin ikinci nüshası, 2. Örneklem.

namunali نمونه لی (f.): Örnekli.

navâ نوا (f.): Neva, ses, ahenk, nağme.

nāvâambar نوامبر (L.): Miladi yılın on birinci ayı, kasım.

navbat نوبت (a.): 1. Sıra, 2. Belirli bir düzene ve niteliğe göre dizilme durumu, 3. Düzen.

navbatçı نوبتچی (f.): Nöbette bekleyen, nöbet sırası kendisinde olan kimse.

navbatçilik نوبتچیلیک (f.): Nöbetçilik.

navbatlaşmâk نوبتlaşماق (f.): Nöbetleşmek, sıra ile nöbet tutmak.

nât نوت (L.): Bir şeyi hatırlamak için yazılan kısa yazı, Nut.

navcavân نوجوان (f.): Genç.

navça نوچه (f.): Uzun boylu, uzun boylu genç.

navha نوحه (a.): Ağıt.

navda نوده (f.): Fidan.

nur نور (a.): Nur, aydınlık, lamba.

nursiz نورسيز (f.): 1. Aydınlıksız, 2. Gözlerin iyice görmemesi.

nursizlanmâk نورسيزلانماق (f.): Aydınlığını yitirmek, ışıksız kalmak.

nurlanmâk نورلانماق (f.): Aydınlık saçmak, aydınlık olmak, parlak olmayan.

nurli نورلی (f.): Nurlu, aydınlık, parlak.

nurânî نورانی (a.): Parlak ve nurlu yüz.

nörm نورم (L.): 1. Yargılama ve değerlendirmenin kendisine göre yapıldığı ölçüt, uyulması gereken kural düzğü, Nurm, 2. Önceden belirlenmiş kalıp düzğü.

nörmâl نورمال (f.): Nurm, uygun.

navröz نوروز (L.): Nevruz.

nuramâk نوره ماق (f.): Çürümek, içten çürümek.

nav' نوع (a.): Çeşit, tür.

nav'li نوعلی (f.): Çeşitli, türlü.

hamnav' همنوع (f.): Aynı tür, aynı türden olan.

navkar نوکر (f.): Hizmetkar.

navnihâl نونهال (f.): 1. Yeni yetişen fidan, 2. Genç.

nöh̄ta نوخته (f.): Dizgin, at dizgini.

nöh̄talamâk نوخته لماق (f.): 1. Dizginlemek, 2. Ele geçirmek, 3. Kontrol altına almak.

nöh̄kimâk نوقیماق (f.): 1. Dürtmek, bastırmak, 2. Azarlamak.

nönâk نوناق (f.): İpi göğüsleyememek, bir işin üstesinden gelememek.

nahâr نهار (a.): Öğlen.

nihâyat نهایت (a.): Nihayet, sonunda.

nahang نهنگ (f.): Balina.

nay نی (f.): Ney, müzik aleti.

nayçi نیچی (f.): Ney çalgıcısı.

niyat نیت (a.): Niyet, maksat.

nayça نیچه (f.): Küçükük ney, neye benzeyen alet.

nayçalamâk نیچه لماق (f.): Bitkileri ve ağaçları küçük duruma getirmek.

nayrang نیرنگ (f.): Kandırma, hile.

nayza نیزه (f.): Mızrak.

nîş نیش (f.): Hayvanlarda bulunan zehirli ısırık.

nîştar نیشتر (f.): 1. Ameliyat sırasında yaraları ayırmak veya kesmek için kullanılan keskin bıçak, 2. Sivri uçlu herhangi bir şey.

niqtamâk نیقته ماق (f.): 1. Bir hayvanı her iki yanına keskin bir alet veya iki bacakla

hareket ettirmek, **2.** Ayak ile basınç uygulamak, dürtmek.

nikil نیکل (L.): Nikel.

nīkōtīn نیکوتین (fr.): Nikotin, zehirli bir alkaloid.

nīlufar نیلوفر (f.): Nilüfer, su bitkisi.

nimta نیمته (f.): Kesilen hayvan vücudunun yarısı.

nimtalāmāḡ نیمته لماما: Kesilen hayvanın vücudunu ikiye bölmek.

nimcān نیمجان (f.): Zayıf, gücü kuvveti az olan kimse.

nimdāḡ نیمداش: Dayanıklılık özelliği az olan şey.

nima نیمه: **1.** Bir olayı sormak için kullanılan kelime, ne olmuş gibi, **2.** Bilgi almak için kullanılan soru kelimesi.

nimaga نیمه گه: Bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılan bir söz, niçin, neden, ne için.

niyun نیون (y.): **1.** Havada az miktarda bulunan, renksiz, kokusuz soy gazlar gurubundan, **2.** Nadiren bulunan bir kimyasal element,

nebara نیبره: Oğul veya kızın çocuğu.

neçāḡlik نیچاغلک: Bir şeyin sayısını miktarını veya durumunu sorgulamak için kullanılan kelime.

neça نیچه: Herhangi bir şeyin nicelliğini sormak için kullanılan soru sıfatı, kaç tane.

nega نیگه: Neden, niçin.

negiz نیگیز: Yepyeni temel, esas,

ne-ne نی-نی: Çok büyük sayıyı veya miktarı belirten ancak bilinmeyen bir kelime, ne kadar.

2.35. vāv / و: (v) harfi ifade eder.

vācib واجب (a.): İslam dinine göre gerekli olan, gerekli.

vāha واحه (a.): Çöllerde çoğu kez yüze çıkan yer altı sularının yarattığı tarım veya yerleşme bölgesi.

vādī وادی (a.): İki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçit, koyak, vadi.

vāris وارث (a.): Kalıtçı.

vāridāt واردات (a.): İthalat.

vāzkeçmāḡ وازکیچماق: **1.** Vazgeçmek, **2.** Niyetten veya karardan dönmek, caymak.

vāsita واسطه: Aracı, iki şey arasında bağlantı kuran kimse, vasıta.

vāḡe' واقع (a.): Gerçekleşmek.

vāḡe' bölmāḡ بولماق واقع: Gerçekleşmek, yüz vermek.

vāḡea واقعه (a.): Olay, hadise.

vāḡif واقف (a.): Farkında olmak.

vāgun واگون (e.): Yük ve yolcu taşımakta kullanılan, lokomotifin çektiği demir yolu aracı, vagon.

vālī والی: Bir ilde devleti temsil eden en yetkili yönetim görevlisi, ilbay, vali, hakim.

vāvaylā واویلا (a.): Üzüntülü ve matem günlerinde ağlamak.

vāvillamāḡ واویلله ماق: Üzüntülü ve matem günlerinde ağlamak, çılgılık atmak.

vāh وا: Üzüntü, kaygıyı belirten söz..

vāhima واهمه (a.): Ağır, korkulu, çok tehlikeli, vehametli.

vāhima ḡilmāḡ واهمه قیلماق: Korkmak.

vāhimali واهمه لی: Korkulu, çok tehlikeli, vehametli.

vāy وای: **1.** Ağır acı vb. duyguları anlatan bir söz, **2.** Şaşma anlatan bir söz.

- vabâ** وِبا (a.): Veba hastalığı.
- vaşîkâ** وَثِيقَه (a.): Vesika, belge.
- vaşîkâli** وَثِيقَه لى: Belgeli, vesikali.
- vacâhat** وَجَاهَت (a.): Onur ve saygı sahibi.
- vicdan** وَجْدَان (a.): Vicdan.
- vicdânsiz** وَجْدَانَسِيز: Vicdânsiz.
- vicdânsizlik** وَجْدَانَسِيزَلِیک: Vicdânsizlik.
- vicdânli** وَجْدَانَلِی: Vicdanlı.
- vucud** وَجُود (f.): 1. Varlık, 2. Vücut.
- vach** وَجِه (a.): Niyet, sebep.
- vaḥş** وَحْش (a.): Yaban, vahşi.
- vaḥşî** وَحْشِی: Vahşi, yabani.
- vaḥşîlaşmâk** وَحْشِیْلَاشْمَاق: Vahşileşmek.
- vaḥşîlik** وَحْشِیْلِیک: Vahşilik, yabani olma durumu.
- vaḥşat** وَحْشَت (a.): Korku.
- vaḥî** وَحِی (a.): Payamberlere Tanrı tarafından verilen işaret, vahiy, ileti.
- varâk** وَرَق (a.): Kağıt.
- varâklamâk** وَرَقْلَه مَاق: Kitap, defter ve derginin birer birer kağıtlarını çevirmek.
- varâkli** وَرَقْلِی: Varaklı olan, varaklanmış.
- vazn** وَزْن (a.): Ağırılık.
- vazîr** وَزِیر: Bakan, vezir.
- vazîrlik** وَزِیرَلِیک: Bakanlık.
- vasâḩat** وَسَاطَت (a.): Uyumlu hale getirme, torpilli olmak.
- vus'at** وَسَعَت (a.): Genişlik.
- vasvâs** وَسَوَاس (a.): Takıntı.
- vasvasa** وَسَوَسَه (a.): Ayartma.
- vasîla** وَسِیْلَه (a.): Cihaz.
- vişâl** وَصَال (a.): Kavuşma.
- vaşl** وَصَل (a.): Bağlı.
- vaşî** وَصِی (a.): Bir yetimin veya akılca zayıf, hasta birinin malını yöneten kimse.
- vaşîlik** وَصِیْلِیک: Vasi olma durumu, vasinin yaptığı iş, vesayet.
- vaşiyat** وَصِیْت (a.): Vasiyet, tavsiye.
- vaşiyatnâma** وَصِیْتَنَامَه: Vasiyet mektubu, ölmeden önce evlatlara yazılan mektup.
- vaż'iyat** وَضَعِیْت: 1. Durum, 2. Duruş, biçim, konum tavrı, 3. Mevki, pozisyon.
- vaḩan** وَطْن (a.): Yurt, vatan.
- vaḩandâş** وَطْنَدَاش: Vatandaş.
- vażîfa** وَظِیْفَه (a.): Görev.
- vażîfadâr** وَظِیْفَه دَار: Görevli, görevi olan kimse.
- va'da** وَعْدَه (a.): Söz.
- va'z** وَعْظ (a.): Cami, mescit vb. yerlerde yapılan dinî konuşma.
- vafâ** وَفَا: Vefa, sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk, bağlılığı.
- vafâdar** وَفَادَار: Vefalı.
- vafâdarlik** وَفَادَارَلِیک: Vefalılık, vefalı olma durumu.
- vafâsiz** وَفَاسِيز: Vefasız.
- vafâsizlik** وَفَاسِيزَلِیک: Vefasızlık.
- vafâli** وَفَالِی: Vefalı.
- vafât** وَفَات (a.): Vefat, ölüm.
- vafât kılmâk** وَفَات قِیْلِمَاق: Vefat etmek, ölmek.
- viḩâr** وَقَار: İtibar.
- vâkt** وَقْت (a.): Zaman, vakit.
- vâktli** وَقْتَلِی: Uygun bir zaman, zamanında yapılan, zamanında olan.
- bevâkt** بَیْوَقت: Vakitsiz, zamansız.
- vâkf** وَقْف (a.): Bağış.

väkillamâq وقيله ماق: **1.** Çocukların ağlaması, **2.** Boş sözler konuşmak.

vakîl وکیل (a.): Vekil, avukat.

vakîllik وکیللیک: Vekillik, vekalet.

vilâyat ولایت (a.): İl, bir kaç ili kapsayan merkez, eyalet.

völt ولت (i.): Elektromotor gücün veya gerilimin birimi, volt.

valdiramâq ولدیره ماق: **1.** Bilinçsiz konuşmak, **2.** Yersiz ve çok konuşmak.

valîahd ولیعهد (a.): Prens, tahtın varisi.

valine'mat ولینعمت (a.): Birinin geçimini sağlayan, birine bakan kişi.

vanğillamâq ونغیله ماق: Çağırarak, bağırarak.

vulğân وولقان (l.): Volkan, yanardağ.

vîtâmîn ویتامین (L.): Vitamin.

vîtâmînli ویتامینلی: Vitaminli.

vayrân ویران (f.): Harap, yıkkın, viran.

vayrâna ویرانه (f.): Yıkıklık, harap olmuş bir yer.

vaīrus ویروس (L.): Virüs.

vaīza ویزه (L.): Bir ülkeye girmek veya bir ülkeden çıkmak için yetkili makamlardan alınması gereken izin, vize.

vaīzīt ویزیت (fr.): Resmi görüşme.

vizillamâq ویزیلله ماق: **1.** Vız vız ses çıkarmak, **2.** Vızıldamak, **3.** Hızlı hareket etmek.

vaysamâq وایسه ماق: Çok konuşmak, konuşarak el ile başkasıya temas etmek.

vaysäki وایسقی: Çok konuşan.

vişillamâq ویشیلله ماق: “Viş” sesini çıkarmak.

2.36. hâ/he (ه) Özbek alfabesini on otuzuncu harfidir. (h) harfi ifade eder.

hârdiğ هاردیق: **1.** Yorgunluk, yorgun olma durumu, **2.** İzin günü.

hârgın هارغین: Yorgun.

hâvliqmâq هاولیقماق: Bir şeylerde çok aceleci olmak, sabırsız olmak.

hacr هجر (a.): Ayrılık.

hıcrân هجران (a.): Bir yerden veya bir kimseden ayrılma, ayrılık.

hacv هجو (a.): Yergici, yergi yazan kimse.

hucum هجوم (a.): İstila.

hucumçi هجومچی: İstilacı.

hidâyat هدایت (a.): Rehberlik etmek,

hadaf هدف (a.): Hedef, amaç.

hadik هدیك: Korku, panik, endişe.

hadiksiramâq هدیكسیره ماق: Korkmak, paniklemek, endişelenmek.

hadikli هدیكلی: Kokulu, panikli.

har هر (f.): Önüne geldiği ismin benzerlerini teker teker hepsi, birer birer hepsi, tamamını anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz, her.

hazl هزل (a.): Mizah, şaka.

hazlaşmâq هزللشماق: Şakalaşmak, şaka yapmak.

hazm هضم (a.): Sindirim.

hafta هفته (a.): Hafta, birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem.

hektâr هكتار (L.Y.): Yüz ar 1000 milimetre değeriinde yüzey ölçü birimi, hektar.

hâkazâ هكذا (a.): Böyle, bunun gibi, buna benzer.

halâslamâq هلاسلماق: Nefes nefese kalmak.

halâk هولماق: Kötü bir olay sonucu yok olmak.

halâkat هلاکت (f.): Kiyamet, trajedik bir olay.

hilâl هلال (a.): Hilal, ayın ilk günlerinde aldığı yay biçimi ayça, yeni ay.

ham هم (f.): 1. Bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki anlamlarında kullanılan bir söz, 2. Açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan bir söz.

humâ هما (f.): Hüma kuşu, başına konduğu kimseye mutluluk getirdiğine inanılan talih kuşu, efsanevi kuş.

hamân همان (f.): Şimdiye kadar, bu ana kadar.

himmat همت (a.): Çaba göstermek, yardım, kayırma.

himmatsız همتسيز: Cesaretsiz,

himmatli همتلى: Cesaretli, gayretli.

hamrâh همراه (f.): Yoldaş.

hamkâr همکار (f.): 1. İş arkadaşı, 2. Yardımcı olmak.

hamkârlık همکارلىك: İş arkadaşı olma durumu, birlikte çalışmak.

hamnafas همنفس: 1. Arkadaş, ortak, 2. sevgili.

hamma همه (f.): Herkes.

hamyân هميان (f.): Cüzdan.

hamîşa هميشه (f.): Hep, sürekli olarak, her zaman, daima.

handalak هنده لك: Yumuşak çekirdekli bir tür küçük ve hoş kokulu kavun.

hunar هنر (f.): Sanat.

hunarmand هنرمند (f.): Sanatçı.

hansiramâk هانسيره ماق: Koşmaktan sonra nefes nefese kalmak.

hangâma هنگامه (f.): Kargaşa, gürültü.

hanuz هنوز (f.): Henüz, az önce, daha şimdi, yeni.

havâ هوا (f.): 1. Hava, 2. Gökyüzü, 3. Çevreyi kuşatan boşluk, 4. Esinti.

havâlanmâk هوالنماق: 1. Yükseltmek, 2. Havalanmak, gururlanmak.

havâli هوالى: Havalı, havası güzel.

havâyi هوايى: Havaya ait, temelsiz, temelsiz sözler.

havâ هوا (a.): Emel, istek.

havas هوس (f.): Heves istek, meyl.

huş هوش (f.): Bilinç, akıl.

huşsiz هوشسيز: Akıllı, bilinçli, zeki.

behuş بيهوش: Akılsız, zeki olmayan.

huşyar هوشيار (f.): Zeki.

havl هول (f.): Korku.

havliqmâk هوليقماق: 1. Bir işe acele etmek, 2. Sabırsızlanmak, 3. Endişe etmek.

havliqma هوليقمه: Durmadan çalışan kimse.

huvillamâk 1 هويلله ماق 1: Soğuk havada rüzgarın sesi, soğuk ses.

huvillamâk 2 هويلله ماق 2: Kimsesiz kalmak, evde tek başına kalmak.

höplamâk هويلله ماق: Yutmak, su veya başka bir sıvıyı yutmak.

höplam هويلم: Bir yudum.

hökiz هوكيز: Öküz.

höl هول: Nemli, az ıslak.

höllamâk هولله ماق: Nemlenmek.

höngarmâk هونگره ماق: Bağırarak ağlamak.

ha 1 هه 1: 1. Bir cevabı onaylamak için evet anlamında kullanılır, 2. Yeni bir fikir aklına gelince he diyerek söze devam etmek.

ha 2 هه: Birisi çağırınca ona cevap verilen söz.

ha deb هه ديب: Hızlı hızlı, tekrar tekrar.

haybat هيب (a.):1. Korku ve saygı uyandıran görünüş, mehabet, heybet, 2. Büyüklük, ululuk.

haybatli هيبتلى: Heybetli, azametli, ulu.

hayacân هيجان (a.): Heyecan, coşku.

hayacânlanmâq هيجانلنماق: Heyecanlanmak, coşmak.

hîç هيج (f.): 1. Olumsuz yargılı cümlelerde anlamını pekiştiren bir söz, hiç, 2. Boş, değersiz.

hid هيد: Koku.

hidlanmâq هيدلنماق: Koklamak.

haydamâq هيدده ماق: Gitmeye mecbur bırakmak, kovmak, işinden kovmak.

haydâv هيداو: Kovma.

haydâvçi هيداوچی: Otomobil süren kimse, araç sürücüsü.

hayķirmâq هيقيرماق: Çağırarak, bağırarak.

haykal هيكال (a.): Heykel.

haykaltarâş هيكلتتراش (a.f.): Sanatkar, heykeltıraş.

hilpiramâq هيلپيره ماق: Sallamak, dalgalanmak.

hay'at هيات/هيت (a.): Kurul, konsey, heyet.

hayit/ Īd عيد/هيت (a.): Bayram.

hayitlik هيتليك: Bayramlık.

hayikmâq هيقماق: Bir işi yapmaya cesaret edememek, korkmak.

hez هيز (f.): Heteroseksüel.

2.37. yâ ی (y):

yâpmâq 1 ياپماق: 1. Kapı, cam gibi şeyleri kapatmak, 2. Bir şeyin üstünü

örtmek, 3. Bir akışı sonlandırmak, 4. Hesabını kapatmak, 5. Bir akışı sonlandırmak.

yâpķiç ياپķيچ: Örtmek, bir şeyi örten şey.

yâpiķ ياپيķ: 1. Blok, kapalı yol, 2. Özel ve gizli oturma, 3. Güvenli, kapalı.

yâpmâq 2 ياپماق: Ekmeği ocağa yapıştırmak.

yâpişmâq ياپيشماق: Yapışmak.

yâpişķâķ ياپيشķاق: Yapışan,

yâpişķâķlik ياپيشķاقليك: Yapışan olma durumu.

yâpinmâq ياپينماق: Örtünmek.

yâpinçiķ ياپينچيķ: Vücudu örten kumaş.

yât يات: Yabancı, gariban.

yâtsiramâq ياتسيره ماق: Kendini yabancı hissetmek, yabancılık çekmek.

yâtmâq ياتماق: Yatmak.

yâtâķ ياتاق: Yatak, ev.

yâtâķdâş ياتاقداش: Bir yatakta yatan, eş.

yâtiķ ياتيķ: Yatay.

yâd ياد (f.): Hatırlama.

yâdlamâq يادله ماق: Hatırlamak.

yârdam ياردم: Yardım.

yârdamçi ياردمچی: Yardımcı.

yârdamlaşmâq ياردملشماق: Yardımlaşmak.

yârginçâķ يارگينچاق: Un ölçmek için kullanılan alet.

yârķin يارقين: Aydın.

yârlâķâmâq يارلقه ماق: Affetmek.

yârlîķ يارليķ: Yarlık, ferman.

yârmâq يارماق: 1. Yarmak, 2. Uzunlamasına bölüp ayırmak, 3. Derin yara açmak, 4. Kesip açmak.

yâriķ ياريķ: Yarık, çatlak.

yarma بیره: Buğdaydan yapılan bir tür yemek.

yâruğ ياروغ: Nur, ışık.

yâruğlaşmâk ياروغلشماق: Aydınlık olmak, ışıldamak.

yârişmâk ياريشماق: 1. Aydınlanmak, 2. Mutlu olmak.

yârimâk ياريماق: Aydınlanmak.

yâz ياز: Yaz.

yâzgi يازگی: Yazın.

yâzlâk يازلانق: Yayla, yaz sezonunda yaşanılan yer.

yâzlamâk يازله ماق: Yaz ayında bir yere gidip yaşamak.

yâzlik يازليک: Yazlık.

yâzmâk يازماق: 1. Yaymak, 2. Örülmüş bir şeyi yaymak, 3. Açmak.

yâziq يازيق: Yayılmak, yayılmış, geniş,

yâziqli يازيقلی: Genişletilmiş, yayılmış.

yâzmâk 1 يازماق 1: Yazmak.

yâzma يازمه: Yazma.

yâzuv يازوو: Yazı.

yazuvçi يازووچی: Yazar.

yâzuvçilik يازووچيلىک: Yazarlık.

yâzuvli يازوولى: Yazılı kağıt.

yâzmâk 2 يازماق 2: Günah işlemek.

yâziq يازيق: Yazık, günah.

yâzişmâk يازيشماق: Yazışmak.

yâzişma يازيشمه: Yazışma.

yâzilmâk يازيلماق: 1. Yayılmak, 2. Yorgunluğunu gidermek, 3.

yâstik ياستيق: Yastık.

yâstikça ياستيقچه: Küçük yastık.

yâstikdâş ياستيقداش: Eş, karı koca.

yâş 1 ياش 1: Yaş, göz yaşı.

yâşlanmâk ياشلنماق: Gözlerden yaş akmak.

yâşli ياشلى: Yaşla dolu gözler.

yaş 2 ياش 2: 1. Yaş, ömür müddeti, 2. Genç, 3. Tecrübesiz, tecrübesiz yazar, 4. Yeni kurulmuş ülke.

yâşdâş ياشداس: Aynı yaşta olanlar.

yâşarmâk ياشرماق: Genç görünmek, kendini genç hissetmek.

yâşli ياشلى: Yaş dönemine giren, mesela on yaşına giren çocuk.

yâşlik ياشليک: Yaşa ait özellik.

yâğ ياغ: Yağ.

yâğsiz ياغسىز: yağsız.

yâğsiramâk ياغسيره ماق: Yağsiremek.

yâğlamâk ياغله ماق: Yağlamak.

yâgli ياغلى: 1. Çok yağlı, 2. Güzel ve geliri iyi iş.

yâğaç ياغاج: Ağaç, odun, kesilmiş ağaç.

yâğdu ياغدو: Nur, aydınlık.

yâğmâk ياغماق: Yağmak.

yâğın ياغين: Yağış.

yâğingarçilik ياغينگرچيلىک: Yağışın aşırı olması.

yâk ياق: Taraf, yön.

yâklamâk ياقله ماق: Taraf tutmak, himaye etmek,

yâqmâk 1 ياقماق 1: Beğenilmek, veya hoş olmak, uyumlu olmak,

yâqimsiz ياقيمسىز: Hoş olmyan, uyumlu olmayan.

yâqimli ياقيملى: Hoş, arzu edilen ve istenen bir koşul veya kaliteye sahip olmak.

yâqmmâk 2 ياقماق 2: 1. Yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak, 2. Işık vermesini sağlamak,

yâkîk يافيق: Aydınli, ışıklı.

yâkîlgî ياقيلغى: Yakıt, yanarak güç üreten madde.

yâkut ياقوت (a.): Yakut, değerli taş.

yâkmitây ياقيمتاي: Hoş, güzel, talihli.

yâl يال (f.): At ve aslan gibi hayvanların uzun saçları.

yâlli ياللى: Saçlı.

yâlçimâk يالچيماق: **1.** Fayda sağlamak, **2.** Kutsanmak, **3.** Yararlanmak, **4.** Mutlu olmak.

yâlgân يالغان: Yalan.

yâlgânçi يالغانچى: Yalancı.

yâlgânlanmâk يالغانلانه ماق: Yalanlamak.

yâlgânlik يالغانلىك: Yalanlık, yanlışlık.

yâlgân-yaşîk يالغان ياشيق: Yalan yanlış sözler.

yâlgız يالغيز: Yalnız.

yâlgızlamâk يالغيزله ماق: Yalnız olmak, kimsesiz olmak.

yâlgızlik يالغيزلىك: Yalnızlık, kimsesizlik.

yâlkin يالقين: Alev.

yâlkinlanmâk يالقينلنماق: Alevlenmek.

yâlkinli يالقينلى: Alevli, nurlu.

yâllanmâk ياللانماق: **1.** Bir sözleşmeye dayalı bir işi yapmak, **2.** Ücret ödeyerek birini işe almak, **3.** Kiralamak.

yâllanma ياللانمه: Kiralama.

yâllamâk ياله ماق: İşletmek, çalıştırmak, belli bir miktar para karşılığında çalıştırmak.

yâlvârmâk يالوارماق: Yalvarmak.

yamân يمان: **1.** Kötü, ahlaksız, **2.** Korkunç.

yamânlaşmâk يمانلشماق: Kötüleştirmek, arası bozulmak,

yamânlamâk يمانله ماق: Kötülemek.

yamânlik يمانلىك: Kötülük.

yân يان: Bir şeyin ön, arka, alt, üst dışında kalan bölümü, yan.

yânma-yân يانمه يان: Yan yana, birbirine yakın.

yânâk ياناق: Yanak.

yânbaş يانباش: Yan.

yânbaşlamâk يانباشله ماق: **1.** Bir yana uzanıp uyumak, **2.** Eğilmek, **3.** Batmak, güneş batımı.

yândaşmâk ياندشماق: **1.** Yaklaşmak, yan yana olmak, **2.** Bir olaya bir açıdan bakmak.

yândamâk يانده ماق: Yakınlaşmak.

yângâk يانغاق: Ceviz, ceviz ağacı.

yânmâk يانماق: Yanmak, ateşlenmek,

yângın يانغين: Yangın.

yonîk يانيق: Yanık, yanmakta olan.

yânilgî يانيلغى: Sıvı yakıt,

yâv ياو: Savaş, düşman,

yâvlaşmâk ياولشماق: Düşman olmak.

yâvâyi يوايى: Vahşi, ehlileşmemiş.

yâvuz ياووز: Yırtıcı, kötülük yapan kimse.

yâvuzlaşmâk ياووزلشماق: **1.** Yırtıcı olmak, **2.** Kinci olmak.

yâvuzlik ياووزلىك: Kincilik.

yâvuq ياووق: Yakın.

yâvuqlaşmâk ياووقلشماق: Yakınlaşmak.

yây ياي: **1.** Göküşağı, **2.** Yay.

yâymâk يايماق: **1.** Yaymak, bir şeyi açarak, düzelterek bir alanı örtecek biçimde sermek, **2.** Birçok kimseye duyurmak.

yâyik ياييق: Yayılmış, yaygın, açık, geniş.

yâyilmâk ياييلماق: Yayılmak.

yaprâk يپراق: Yaprak.

yaprâklamâk يپراقلا ماق: Yapraklanmak.

yapalâk يپه لاق: Geniş, geniş taş.

yapalamâk يپه لماق: Genişlemek.

yâh يخ (f.): Buz.

yâhlamâk يخله ماق: Buzlanmak.

yâhşi يخشى: İyi, istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, kötü karışı.

yâhşilab يخشيلب: İyi bir şekilde, iyi ve nezih bir şekilde.

yâhşilamâk يخشيله ماق: 1. İyileştirmek, 2. Tapmak, 2. Bir şeyi övmek.

yâhşilik يخشيليك: İyilik

yâhşilikça يخشيليكچه: İyilikle, iyi bir şekilde.

yâhşisi يخشيسى: Bir şeyin en iyisi, güzeli.

yarâğ يراغ: Silah, savaşmak için her türlü araç, zıhır, bıçak.

yarâğsız يراغسىز: Silahsız, elinde kendini kurumak için veya savaşmak için bir şeyi olmaması.

yarâğsızlanmâk يراغسىزلنماق: Silahını atmak, silahsız olmak.

yarâğlanmâk يراغلنماق: Silahlanmak.

yaruğli يراغلى: Silahlı.

yarâğsız يراغسىز: Verimsiz, kullanılmaz.

yarâklı يراقلى: Verimli, kullanımlı.

yarķiramâk يراقيره ماق: Parlamak, ışık saçmak.

yarķirâk يراقيراق: Parlak, ışık yayılımlı.

yara يره: Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik, yara.

yaratmâk ييرتماق: Yaratmak.

yaratuvçi يروتووچى: Yaratıcı.

yaraşmâk يره شماق: 1. Yakışmak, 2. Barışmak.

yaraşik يره شيق: Uygun, münasip

yarşikli يره شيقلى: Uygun,

yarâklamâk يره قله ماق: Parlamak, parlak görünmek.

yaramâk يره ماق: Kullanışlı olmak, kullanıma uygun olmak, verimli olmak.

yaramas يره مس: Yaramaz.

yarim يريم: 1. Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri, yarım, 2. Tam ve istenildiği gibi olmayan, eksik, 3. Bir bütünün yarısı, miktar.

yarimlamâk يريمله ماق: Bir işin yarısını yapmak, yarılmak, yarım olmak.

yasâvul يساوول: Orta asya hanlıklarına hizmet eden, koruyucu.

yasatmâk ياستماق: Süslemek, bir şeyi veya bir yeri hoş düzene getirmek.

yastanmâk ياستنماق: Yaslanmak.

yasana-tusan يسن-توسن: Süs püs, süslenmek.

yasamâk ياسنماق: Kadınların düğüne gitmek için hazırlanması, süslenmek.

yasamâk ياسه ماق: Düzeltmek, yapmak.

yasama ياسمه: Yapay.

yassi ياسى: Geniş, geniş bir derinliğe sahip,

yaşman ياشمن: Ekmekten yapılan bir tür ekmek.

yaşnamâk ياشنه ماق: 1. Çiçeklenme, çiçeklerin açılması, 2. parlamak, 3. Zirve ulaşmak.

yaşamâk يَشْمَاق: Yaşamak,

yaşirmâk يَشِيرْمَاق: Saklamak, gözden uzakta tutmak.

yaşirin يَشِيرِين: Sır, gizli bir statüye veya kaliteye sahip olmak.

yaşirinça يَشِيرِينچَه: Gizlice, gizli bir şekilde.

yaşil يَشِيل: Yeşil.

yaşillanmâk يَشِيلْنَمَاق: Yeşillenmek.

yaşillik يَشِيلْلِيك: Yeşillik.

yaşin يَشِين: Yıldırım, çakmak.

yâğır يَغِير: At, eşek, deve gibi hayvanların özellikle yükün baskısı ve sırtına sürtünmesinden kaynaklanan omuz yaralanması.

yâkğâl يَقَال: Belli.

yäkâ يَقَه: Yaka.

yâkin يَقِين: Yakın.

yâkinlaşmâk يَقِينْلَشْمَاق: Yakınlaşmak.

yâkinlamâk يَقِينْلَه مَاق: Yakınlaşmak.

yâkinlik يَقِينْلِيك: Yakınlık.

yakdil يَكْدِل (f.): Fikri amacı aynı olan hemnefes.

yakdillik يَكْدِلْلِيك: Başkasıyla veya başkalarıyla samimi, dürüst veya aynı fikirde olma durumu veya niteliği.

yakşanbi يَكْشَنْبَه (f.): Haftanın ikinci günü, Pazar.

yakka يَكَه (f.): Yalnız, bir tane,

yakkalamâk يَكَه لَه مَاق: Diğerlerinden ayırmak, yalnız yapmak.

yagâna يَغَانَه (f.): Tek, bir tane.

yalâk يَلَاق: Kırık kap, kırık tabak.

yalâv يَلَاو: Bayrak.

yalâvbardâr يَلَاو بَرْدَار: Bayrak taşıyıcı.

yalpâk يَلْپَاق: Vurarak veya basarak bir şeyi geniş ve pürüzsüz hale getirmek.

yalpâklamâk يَلْپَاقْلَه مَاق: Vurarak veya basarak bir şeyi geniş ve pürüzsüz hale getirmek.

yalpiz يَلْپِيز: Su kenarlarında ve bataklık yerlerde yetişen ve sebze olarak tüketilen otsu bir bitki.

yaltâklanmâk يَلْتَاقْلَنْمَاق: Yalkavaklık.

yaltiramâk يَلْتِيرَه مَاق: Parlamak.

yaltirâk يَلْتِيرَاق: Parlak.

yaltillamâk يَلْتِيلَه مَاق: Parlamak, cilalanmak.

yalt etib يَلْت اَيْتِيْب: Yalt.

yalkâv يَلْقاو: Tembel.

yalkâvlaşmâk يَلْقاوْلَشْمَاق: Tembelleşmek.

yalkâvlanmâk يَلْقاوْلَنْمَاق: Tembellenmek.

yalkâvlik يَلْقاوْلِيك: Tembellik.

yalmâğız يَلْمَاغِيز: Yaratık, efsanevi yaratık.

yalanğâç يَلَنْغَاچ: Çıplak, giysisi olmayan.

yalanğâçlamâk يَلَنْغَاچْلَه مَاق: Birinin elbisesini çıkarmak, soyunmak.

yalang يَلَنْگ: Çıplak.

yalangtöş يَلَنْگ تَوْش: Cesur erkek,

yalamâk يَلَه مَاق: Yalamak,

yalliğ يَلِيغ: Alev, yoğun ısı.

yalliğlanmâk يَلِيغْلَنْمَاق: Alevlenmek, yakmak.

yal-yal يَل-يَل: Nur saçmak, parlamak.

yalinmâk يَلِينْمَاق: Yalvarmak, iltinmek.

yalinçâk يَلِينچَاق: Israrcı, yalvaran.

yamamâk يَمَه مَاق: Yamamak, bir yırtık üzerini yamamak.

yamâk يماق: Yama.

yamâqçı يماقچی: Yamacı.

yamâqçilik يماقچیلیک: Yamacılık.

yantâk ينتاق: Birbirinden uzak bileşik yaprakları, düz ve yeşil dikenleri olan kelebek familyasından bir bitki tedavi edici, deve dikenli.

yançmâk ينجماق: 1. Bir şeyi parçalamak, 2. Vurarak ezmek, 3. Çiğnemek.

yangramâk ينگره ماق: 1. Yankılanan bir sesin gelmesi veya yayılması, 2. Ses yankılanmasının ortaya çıkışı.

yangrâk ينگراق: Rezonans, yankılanan sese ait.

yangliš ينگلیش: Hata, hata yapma eylemi süresi.

yanglišmâk ينگلیشماق: Hata yapmak, yanlış yapmak.

yanga ينگه: Abi veya amcanın eşi.

yangi ينگی: 1. Yeni, 2. yakın.

yangiça ينگیچه: Yenice, yeni bir şekilde.

yangillamâk ينگیله ماق: Yenilemek.

yangilik ينگیلیک: Yenilik.

yana ينه: Tekrar, yine, bir daha.

yanagi ينه گی: Gelecek, sonraki, başka bir zaman.

yubârmâk يوبارماق: Yöndermek, yollamak.

yupatmâk يوپتماق: 1. Teselli etmek, 2. Rahatlatmak,

yupkâ يوپقه: İnce, kalın karşıtı, yufka ekmek,

yupkâlaşmâk يوپقه لشماق: İncelleşmek,

yupkâlik يوپقه لیک: İncellik.

yupanmâk يوپنماق: Ağlamayı kesmek, rahatlamak.

yupanç يوپنچ: Teselli, avunma, avuntu.

yupançik يوپنچیک: 1. Teselli edici, 2. Yatıştırıcı.

yutmâk 1 يوتماق 1: 1. Yutmak, 2. tam ve doğru söylememek, 3. inanmak, 4. imha etmek.

yutum يوتوم: Yudum.

yutmâk 2 يوتماق 2: Bir oyun veya güreşi kazanmak, başarmak.

yutuq يوتوق: Başarı, bir oyunda kazanan ödül.

yutuqsiz يوتوقسيز: Başarısız, ödülsüz.

yutuqli يوتوقلی: Başarılı, ödüllü.

yurt يورت: Yurd, memleket.

yurtdaş يورتداش: Hemşehri, aynı memleketten olanlar.

yurmâk يورماق: Yürümek.

yuriş يوریش: 1. Yürüyüş, 2. İsyân.

yurak يورک: Yürek, kalp.

yuraksiz يوره کسيز: Kalpsız, yüreksiz.

yuraksizlik يورکسيزلیک: 1. Kalpsızlık, 2. Dikkatli olma durumu.

yurakli يورکلی: Yürekli, cesur, korkmaz.

yuriş- turiş يوریش- توریش: Davranış, bir kişinin toplumdaki sosyal ilişkileri.

yurişmâk يوریشماق: Talihi çıkmak, şanslı olmak.

yuz يوز: 1. Yüz, 2. Onur, 3. Bir şeyin üstü.

yuzsiz يوزسيز: Yüzsüz, namussuz.

yuzsizlik يوزسيزلیک: Yüzsüz olma durumu, yüzsüzca davranış.

yuzlaşmâk يوزلشماق: Yüzleşmek.

yuzlanmâk يوزلنماق: 1. Bir şey veya kimseye yüzünü çevirmek, 2. Bir yöne doğru yürümek.

yuzli يوزلى: Belirli özelliklere sahip olmak, beyaz yüzlü, siyah yüzlü.

yuz يوز: Yüz sayı sıfatı, doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

yüzbâşi يوزباشى: Yüzbaşı.

yuzma-yuz يوزمه يوز: Yüz yüze, karşı karşıya.

yuzangi يوزنگى: Üzengi.

yuz يوزه: Bir şeyin üst kısmı, üst.

yuzaki يوزه كى: Yüzeysel.

yuk يوق: Bir şeyin kalıntısı, tabağına altına yapışan bir şeyin kalıntısı.

yukmâk يوقماق: 1. Bulaşmak, 2. İstenilmeyen bir madde bir şeye sürülmek, 3. Hastalık geçmek, sirayat etmek, 4. Etki etmek.

yukumsiz يوقومسىز: Bulaşıcı olmayan, bulaşma özelliği olmayan.

yukumli يوقوملى: Bulaşıcı.

yukâri يوقارى: 1. Yukarı, bir şeyin üst bölümü, 2. Yetkili kimse, 3. Benzerleri arasında üstte bulunan, 4. Aşama, sınıf, makam bakımından ileride olan.

yukârilaşmâk يوقارى لشماق: Yükselmek, yüksek bir makam veya mevkiye ulaşmak.

yukârilamâk يوقارىله ماق: Kalkmak, daha yükseğe çıkmak.

yuk يوك: 1. Araba, hayvan vb.nin taşıdığı şeylerin hepsi, yük, 2. Bir şeyin ağırlığı, 3. Dini inanca göre çocuklara bulaşan bir tür hastalık.

yukçi يوكچى: Yük taşıyan.

yuksiz يووكسىز: Yüksüz.

yuklamâk يوكله ماق: 1. Yükleme, 2. Kenid işini başkasına yaptırmak.

yuklama يوكلمه: Yükleme.

yukli يوكلى: Yüklü.

yuksak يووكسك: Yüksek.

yuksaklik يووكسكلىك: Yükseklik.

yuksalmâk يووكسسلماق: Yükselmek.

yugan يوگن: Dizgin, hayvanı yöneltmeye yarayan kayış.

yugansiz يوگنسىز: Dizginsiz.

yuganlamâk يوگنله ماق: 1. Dizginlemek, 2. Birinin aşırı davranışlarını önlemek, 3. Kendi emri altına almak.

yugurdak يوگوردك: Hizmetkar.

yugurmâk يوگورماق: Koşmak.

yuguruvçi يوگورووچى: Sporcu, koşucu.

yuguriş يوگورىش: Koşu.

yugur-yugur يوگور-يوگور: Bir işi yapmak için çabalamak, her tarafa koşmak.

yulduz يولدوز: Yıldız.

yulduzça يولدوزچه: Küçük yıldız.

yulduzli يولدوزلى: Yıldızlı gece.

yulğün يولغون: Küçük güzel ağaç.

yulmâk يولماق: Yolmak.

yulğıç يولغىچ: 1. Her konuda her şeyden kendi hakkını alan, kimseye yedirmeyen, 2. Bir kurum veya bir kişinin malını zimmetine geçiren ve bundan geçimini sağlayan.

yumuşamâk يومشه ماق: Yumuşamak,

yumşâk يومشاق: Yumuşak.

yumşâkli يومشاقلىك: Yumuşaklık.

yummâk يومماق: Yummak.

yumuğ يوموق: Yumuk.

yumuş يوموش: Gündelik rutin.

yumuşsiz يوموشسىز: İşsiz, gündelik rutini olmayan.

yumuşli يوموشلى: İş ve gündelik rutini olan.

yumaallâq لاق يومه: Yuvarlak taş.

yumalâklamâq لاقه ماق يومه: Yavarlaklamak.

yung بونگ: Yün.

yungsiz يونگسيز: Yünsüz, yünü olmayan.

yungli يونگلى: Yünlü.

yuvâş يواش: Yavaş.

yavâşlanmâq يواشلنماق: Yavaşlanmak.

yavâşlik يواشلىك: Yavaşlık.

yuvmâq يووماق: 1. Yıkamak, 2. Suyun akışıyla bie şeyi temizlemek uzaklaştırma.

yuvuq يووق: Yıkanmış.

yuvuksiz يوووقسيز: Yıkanmamış, tazelenmemiş.

yuvindi يوويندى: Bulaşıkları yıkadıktan sonra çıkan kirli su.

yuvindihör يووينديخوار: Hizmetkar.

yuvindik يووينديق: Bulaşıkları yıkadıktan sonra çıkan kirli su.

yötal يوتل: Öksürük.

yötlamâq يوتلماق: Öksürmek.

yörgä يورغه: At ve eşeklerin, yavaş adım atarak hızlı yürümek.

yörgälamâq يورغه له ماق: Bir düzende yürümek, yavaş ve eşit şekilde koşmak.

yörgak يورگك: Bebeği bir parçe beze saran kumaş.

yörgaklamâq يورگكله ماق: Bebeği bir parça beze sarmak.

yörmalamâq يورمه له ماق: Sürünmek.

yöriq يوريق: Yöntemler, üslup.

yösin يوسين: Üslup, yöntem.

yögän يوغان: Kalın,

yögänlaşmâq يوغانلشماق: Kalınlaşmak.

yögänlik يوغانلىك: Kalınlık.

yöq يوق: 1. Yok, bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı, 2. Olmayan, bulunmayan şey, 3. Yasak.

yöqçilik يوقچىلىك: Yokluk, sefillik, fakirlik.

yöqlik يوقلىك: Yokluk, yoksulluk.

yökätmâq يوقاتماق: 1. Bir şeyi yok etmek, 2. ayırmak, 3. Aklını yitirmek.

yökälmâq يوقالماق: Kaybolmak.

yöksil يوقسيل: Yoksul, sefil.

yöqlamâq يوقله ماق: 1. Birinin hal hatırını sormak, 2. Bir şeyi veya birini aramak, 3. Saygı duymak.

yöqlama يوقلمه: Yoklama.

yöl يول: Yol.

yölävçi يولاوچى: Yoldan geçen,

yölçi يولچى: Yolcu.

yöldâş يولداش: Yoldaş.

yölak يولك: Yolak.

yöllamâq يوله ماق: Yollamak, göndermek,

yölbâşçilik يولباشچىلىك: Liderlik, lider olma durumu.

yölbars يولبرس: Yırtıcı hayvan.

yölamâq يوله ماق: Yakınlaşmak.

yöliklamâq يولىق ماق: 1. Karşılaşmak, 2. Tutulmak, mübtela olmak.

yöl-yöriq يول-يوريق: 1. Hukuk, 2. Bir topluma ait adet.

yöl-yöl يول-يول: Uzun uzun, paralel çizgiler şeklinde bir desene sahip.

yöl-yölakay يول-يوله كى: 1. Yol boyu, yol boyunca, 2. Söz ortasında.

yönaliş يونه ليش: Yöneliş.

yönmâq يونماق: 1. Oymak, taş oymak, 2. Tıraş etmek.

yönik يونيق: 1. Tıraş edilmiş, 2. Oydukların özellikleri, 3. Oymalı.

yayratmâk يه يره تماق: Hamuru yayratmak.

yayramâk يه يره ماق: 1. Kendini özgür ve rahat hissetmek, 2. Mutlu hissetmek.

yaydâk بيداق: 1. Eyer ve parlaksız eksikliği, 2. Yoksul.

yirtmâk ييرتماق: Yırtmak.

yirtkiç ييرتقيچ: Yırtıcı, yırtıcı hayvan.

yirtik ييرتيق: Yırtık.

yirik ييريک: 1. Büyük, büyük bir hacma ve miktara sahip, 2. Ünlü, ünlü şiiir.

yiriklaşmâk ييريكلشماق: 1. Büyükleşmek, 2. İşini büyütmek.

yiring يرينگ: İrin, cerahat.

yiringlamâk ييرينگله ماق: İrinlemek, cerahatlenmek, iltihaplanmak.

yiringli ييرينگلى: İrinli, iltihaplı, cerahatli.

yiğlamâk ييغله ماق: Ağalamak.

yiğlâk ييغلاق: Ağlayan.

yiğlâkli ييغلاقى: Ağlayan birinin özelliği..

yiğmâk ييغماق: Yığmak.

yiğım ييغيم: Yığın.

yiğın ييغين: Yığın.

yiğınçâk ييغينچاق: Düzenli, düzenli bir ev gibi.

yiğındi ييغيندى: Bir çok şeyin yığılmasıyla oluşturulan küme, tepe.

yiğnâk ييغناق: Bir yerde toplanmış bir yığın insan, nüfus.

yiğîk ييغيق: Toplanan, toplanmış saç.

yiğı ييغى: Ağlama, gözyaşı.

yiğıştirmâk ييغيشتيرماق: Yığmak, toplamak.

yiğilmâk ييغيلماق: Yığılmak, çok sayıda birikmek toplanmak.

yiğiliş ييغيليش: Yığılış.

yiğım-terim ييغيم-تيريم: Verimin toplanması.

yiğitmâk ييغيتماق: 1. Yıkmaq, 2. Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek.

yiğilmâk ييغيلماق: 1. Yıkılmak, 2. Herhangi bir sebeple çökmek, 3. Devrilmek, 4. Yok olmak.

yiğit ييگيت: Cesur erkek, genç, delikanlı.

yiğitça ييگيتچه: Delikanlı bir şekilde.

yiğitçilik ييگيتچيلىك: Gençlik, delikanlılık,

yiğitlik ييگيتلىك: Gençlik, delikanlılık.

yiğirmâk ييگيرماق: Eğirmek, yün, pamuk vb.ni iğ ile büküp iplik durumuna getirmek.

yiğirma ييگيرمه: Yirmi sayı sıfatı.

yiğil ييگيل: Yıl.

yiğilgi ييگيلگى: Yıl, bir yılın sonucu.

yiğillik ييگيللىك: Yıllık.

yiğilt etmâk ييگيلت ايتماق: Yiğilt etmek.

yiğiltiramâk ييگيلتيره ماق: Yiğiltirmek.

yiğiltirâk ييگيلتيراق: Parlayan, ışığı ısıtan, cıvalı.

yiğitillamâk ييگيتيلله ماق: Parlamak, celalanmak.

yiğidirim ييگيديريم: Yıldırım.

yiğilki ييگيلكى: At sürüsü, bir sürüde yetiştirilmiş at.

yetak ييترك: Kendine çekme eylemi, yetki.

yirtakçi ييرتکچى: Rahber, önder, yetkici.

yetakçilik ييرتکچيلىك: Yetkililik, önderlik.

yetaklamâk ماق بیئتکله: 1. Sürüklemek, 2. İstekli olmayan birini bir yere götürmek, getirmek.

yetmâk بیتماق: 1. Yetmek, 2. Yeterli sebep olmak, 3. Yeterli olmak, kafi gelmek.

yetarli بیترلی: Yeterli kafi.

yetar-yetmas بیتمس یتر-: 1. Yeter yetmez, 2. İstenilen değerden biraz daha az, 3. Neredeyse.

yetuk بیتوک: 1. Olgun, fiziksel ve zihinsel gelişime sahip, 2. Bilgili.

yetmiş بیتمیش: Yetmiş sayı sıfatı.

yetti بیتی: Yedi sayı sıfatı.

yetişmâk بیتیşماق: Yetişmek.

yetilmâk بییتلماق: Olgunlaşmak, pişmek, büyümek.

yetim بیتمیم: Yetim, öksüz.

yeçmâk بیچماق: 1. Açmak, 2. Çözmek, 3. düğmeleri, kayışları, benzerlerini birbirinden ayırmak.

yeçim بیچیم: Çözüm.

yeçintirmâk بیچینتیرماق: Birinin kıyafetlerini zorla çıkarmak, birinin soyunmasını sağlamak.

yedirmâk بییدیرماق: Yedirmek, yemesini sağlamak.

yer بیر: 1. Yer, 2. Bulunulan, yaşanılan, oturlan bölge, 3. Ülke, 4. Yerküre, 5. Durum, konum.

yerli بیرلی: 1. Yerli, 2. Bir yerin ilk sakini olan, otkon, 3. Belli bir bölgede yetişen.

yerlik بیرلیک: 1. Yer, insanın doğum ve yaşam yeri.

yertöla بیرتوله: Zemin kat.

yegulik ییگولیک: Yiyilen, yemek için kullanılan şey, yemek.

yel بیل: Rüzgar.

yelpimâk بیلیپماق: 1. Rüzgar esmek, 2. Dalgalanmak, 3. Temizlik için bir şeyi, özellikle tahılları sallamak.

yelpiğič بیلیپیغیچ: Vantilatör.

yelkan بیلکن: Yelken.

yelka بیلکه: Omuz.

yelkadâr بیلکه دار: Omuzlu, omuzu büyük olan

yelkadâş بیلکه داش: Aynı fikirde yan yana olanlar.

yelkali بیلکه لی: Çok büyük omuza sahip, büyük omuzlu.

yelkama-yelka بیلکه- بیلکه: 1. Omuz omuza, dayanışma içinde yan yana, 2. Sıkışık durumda, yan yana.

yelmâk بیلماق: Yelmek, acele, telaşlı bir biçimde koşmak.

yelvizak بیلویزه ک: Hava akımının etkisiyle oluşan rüzgar.

yelim بیلیم: Ağaçlarda bulunan bir tür yapışkan madde.

yelimlamâk بیلیمله ماق: Ağaçlarda bulunan yapışkan maddeyi sürmek.

yelin بیلین: İnek, mandaü koyun vb. hayvanlarda memenin süt toplanan bölümü.

yemâk بیماق: Yemek, yemek yeme karın duyurma işi.

yem بیم: Yem.

yemak بیمک: Yemek.

yemiş بیمیشلی: 1. Yiyiş, yemek işi, 2. Güzel yemek.

yemirmâk بیمیرماق: Yıkmak, yok etmek.

yeng بیینگ: Elbise kolu.

yengamâk بیینگماق: Yenmek.

yengil بیینگیل: 1. Hafif, düşük ağırlığa sahip, 2. Ağır başlı olmayan, ciddi

olmayan, hoppa, **3.** Miktarı az sindirimi kolay, **5.** Etkisi az olan, sert karşıtı.

yengillaşmâķ بینگیلشماق: Hafifleşmek.

yengillîk بینگیللیک: Hafiflik.

yengiltak بینگیلتک: **1.** Geleceğini düşünmeyen, **2.** Huysuz.

yeyilmâķ ییلماق: Yemek yenilmek, yiyilmek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sonuç ve Değerlendirme

Türkçe sözlükçülüğün tarihî Kaşgarlı Mahmud'un 11. yüzyılda kaleme aldığı Divanü Lugati't- Türk'e dayanır. O zamandan günümüze dek birçok Çağatayca-Özbekçe sözlük hazırlanmıştır. Ali Şir Nevaî'nin eserlerinden oluşturulan Tali İmani'nin Bada'i al-Lugat isimli Çağatayca-Farsça, Abuşka adıyla bilinen Çağatayca-Türkçe, Muhammed Mahdi Han'ın Sanglah isimli Çağatayca-Farsça, bunlardan başka Muhammed Yakub Çingiy'in Kelurname isimli Özbekçe-Farsça ve Fazlullah Han'ın Kalkuta'da 1825'te basılan Çağatayca-Farsça Sözlük'ü ilk akla gelenlerdendir.

Genel olarak Türkler, özellikle Özbek Türkleri, Afganistan'ın sosyal yapısının önde gelen hassas bir parçasıdır. Afganistan'ın farklı tarihî dönemlerinde Türkler, birçok iniş çıkışlar ile buldukları coğrafyada hem ulusal hem de askerî düzeyde gurur kaynağı olmuştur.

Özbek Türkçesi Özbekistan'ın resmî dilidir. Bunun dışında Tacikistan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Afganistan'ın kuzeyinde de Özbek Türkçesi konuşulmaktadır. Son yüzyıllarda çeşitli tarihî ve coğrafi nedenlerden dolayı Özbeklerin bir kısmı Orta Asya cumhuriyetlerden ayrılıp Afganistan, Türkiye, Arabistan, Pakistan, İran, Avrupa ve Amerika'ya yerleşmiştir. Afganistan'da yaşanan otuz yıl süren savaş nedeniyle Özbekler başka ülke ve illere göç etmiştir. Bu göçler ve tarihî olayları dikkate almazsak Özbekler Afganistan'ın büyük kitlesini oluşturur.

Uzun mücadeleler sonunda ülkedeki Türklerin kültürel hakları yakın dönemlerde iyileştirilmiş; fakat yine de istenen ölçüye ulaşılamamıştır. Ülkemizde Afganistan'daki özellikle Özbek ve Türkmen topluluklarının dil ve edebiyatları üzerine az sayıda yayın yapılmıştır. Ancak söz konusu çalışmaların sınırlı sayıda olduğu, yeterli olmadığı görülmektedir. Yüzyıllar boyunca sosyo-kültürel ve sosyo-politik etkenler karşısında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Afganistan Özbek Türkçesi üzerinde yabancı araştırmacılar tarafından yapılan birkaç çalışma dışında önemli bir çalışma yapılmamıştır. Yapılan çalışmalar da ya tarihî-coğrafi ya da folklorik çalışmalardan oluşmaktadır.

“Nurullah Altay'ın Özbek Türkçesi Sözlüğünün Türkiye Türkçesine Aktarımı” adlı bu çalışmamızda 420 sayfalık sözlüğün madde başları aynı şekilde alınmış, sözcükler

transkripsiyonlu ve Arap harfli olarak verilmiş, daha sonrasında Türkiye Türkçesi ile bir veya birkaç anlamı verilmiştir.

Giriş bölümünde Özbek Türkçesi sözlükçülük geleneği ve Türklerin sözlük bilgisi devirleri ve bu devirlerde yazılan önemli sözlükler hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde ise Afganistan Özbek Türkçesi, Afganistan Özbeklerinin bu coğrafyaya geldikleri tarih, Afganistan çağdaş Özbek edebiyatının başlangıç dönemi yazarları, Afganistan'da Özbek Türkleri tarafından hazırlanan sözlükler ve bunlar üzerinde yapılan çalışmalar ve Nurullah Altay'ın Özbek Dili Sözlüğü incelenmiştir.

İkinci bölümde, Nurullah Altay'ın sözlüğü taranıp Arap harflerine göre alfabetik sıraya dizilip Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Madde başları aynı şekilde alınmış, sözcüklerin transkripsiyonlu şekilleri yanında Arap harfli biçimleri de verilmiş, ardından Türkiye Türkçesinde kazandığı anlamlar açıklamalarıyla birlikte verilmiştir.

Sözlükte sözcüklerin yazıda ifade edilmesini kolaylaştırmak için her sözcüğün Latin harfler ile gösterilmesi de kayda değerdir. Yazarın kullandığı latin harfleri ile ilgili yazılışlar onun uyguladığı şekilde değil tarafımızdan belirlenen şekillerde yapılmıştır.

Altay'ın sözlüğünü hazırlarken bugün Güney Türkistan bölgesinde (Afganistan) yaşayan Özbek Türklerinin söz varlığında unutulmuş veya unutulmakta olan söz varlığını da sözlüğüne dahil ettiği görülmektedir. Bu söz varlığının bir kısmının daha eski dönemlerdeki eserler incelendiğinde özellikle klasik edebiyatta kullanıldığı dikket çekmektedir. Hazırladığımız sözlük gözden geçirildiğinde Özbekistan'daki Özbek Türkçesi için hazırlanan Özbek Tilining İzahli Lügati'nde yer almayan bazı sözcüklerin Güney Türkistan'daki Özbek Türkçesinde kullanıldığı tespit edilebilmektedir.

Sözlüğün diğer bir özelliği de sözcüklerin açıklamalarında açıklama kısımlarının kısa ve anlaşılır şekilde hazırlanmış olmasıdır. Örneklendirmeler yapılırken de bu yol takip edilmiş, anlamı kolayca anlaşılabilir sözcüklere örnek verilmemiştir. Anlamı zor anlaşılabilir farklı mecazi kullanımları bulunan sözcükler için mutlaka örneklendirmeler yapılmıştır.

Diğer önemli hususlardan biri örneklerde makale ve deyimlerden faydalanılmış olmasıdır.

Eserde Türkçe olmayan sözcüklerin kökenleri de gösterilmiştir.

Bazı sözcüklerin telaffuzları Özbek edebi dilinden farklıdır. Bu tür sözcüklerin telaffuzları sözlükte madde başı olan ilgili sözcüğün hemen yanında gösterilmiştir. Yazarın bu uygulaması Özbek Türkçesinin geneli içinde Güney Türkistan bölgesindeki Özbek Türkçesindeki şekilleri ortaya koymasını yanında kısmen de olsa ses ilgisi ile ilgili veriler de sunmaktadır.

Şu anda Türkçe yayın yapma yasağı olan kadim Türk yurdu Güney Türkistan'da şimdiki adıyla Afganistan'da bu sözlüğün 2007 yılında Afganistan Bilimler Akademisi'nin onayıyla yayımlanması da Türkçe adına büyük bir kazançtır.

Eserin diğer önemli özelliklerinden biri de Arap ve Fars alfabesine dayalı olan Özbekçe imlânın eksikliklerinin gösterilmesidir. Bu konuya, imla üzerinde çalışma yapanlar için de önemli bir malzeme sunmaktadır.

Eserde kısa da olsa Özbek Türkçesi grameri verilmiştir. Bu kısmın Türkiye Türkçesine aktarımı tarafımızdan gerçekleştirilmiştir.

Sözlük bütün bu belirlemeler açısından ele alındığında özellikle Güney Türkistan bölgesi Özbek Türklerinin söz varlığının ortaya konulması açısından büyük önem taşımaktadır. Sözlükte ses bilgisi ve imla ile ilgili özelliklerin de ortaya konulmuş olması eseri daha da değerli kılmaktadır. Çok fazla eserin elimize geçmediği bir alandan Türkiye Türkçesine aktarılan bu sözlüğün Türklük bilimi çalışmalarına da katkısı olacağını umuyoruz.

KAYNAKÇA

- Altay, N. (2008). *Özbek Tili Sözlüğü*, Cihani Amkarlikler İdaresi, Malizya.
- Aral, A. (2009). *Dari-İnglisi-Özbeki-Sözleşgiç*, İpekyol derneği, Kabil.
- Atif, A. (2017). *Tarihi Cihangüşahi Cüveyni'de geçen Türkçe kelimeler*, Kabil.
- Aymaq, F. (2017). *Özbekçe- Farsça sözlük (Farhang-i Türki Özbek-i Farsi Dari)*, Toronto.
- Boshqaban, H. (2016). *Afganistan Kadın Özbeklerin Tarihteki Sayfaları*. (?)
- Develi, H. (2002). *Kitabü'l-İdrak li-Lisani'l-Etrak*. 26. Cilt, s. 108 <https://islamansiklopedisi.org.tr/kitabul-idrak> (e-erişim tarihi: 15.10.2022).
- Ercilasun, A. (2012). *Türk lehçeleri grameri*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Emin, E. (2010). *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*, Asitan Yayınları, Sivas.
- Yaman, E., Mahmud, N. (1998). *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi*, Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Hayat, C. (2001). *Sairi dar Tarihi Zaban ve Lahcai Türki*, Neşri Peykan, Tehran.
- Karagağ, E. (2015). *Türk Dilleri Araştırmaları*. 273-279
- Kara, F. (2011). *Muğammed Yaküb-ı Çingî: Zebân-ı Türki (Kélür-Nāme) Ğnceleme-Metin-Dizin*. Erzurum: Fenomen.
- Kohken, M. (2020). *BBC*. (e-erişim tarihi 12.05.2022)
- Rahimi, F. (2018). *Çağatay Türkçesi Sözlüklerin Bibliyografisi*, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 7/1, 69-104.
- Öztürk, S. (2020). *Fazlullah Han Lüğati İnceleme-Metin-Dizin*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı (Dan. S. Demirbilek), Samsun.
- Öztürk, R. (2012). *Türk Lehçeleri Grameri*. Ed. ERCİLASUN, Ahmet Bican. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Yarkin, M. A. (2017). *Kitapname*. Kabil.
- Yarkin, M. A., Yarkin, Ş. (1997). *Türki Adlar Sözlüğü*, Cevizcan Devlet Basmevi, Şibirgan.
- Yarkin, M. A., Yarkin, Ş. (2007). *Özbekçe'nin dil, yazı ve sözlükçülüğü hakkında*, Afganistan Aydın Kültür Derneği, Kabil.
- Yarkin, M. A. (2008). *Afganistan Özbeklerin Tarihiteki Sayfaları*.
- Yarkin, M. A., Yarkin, Ş. (2008). *Özbekçe- Farsça Sözlük (Farhang-i Özbek-i/Farsi)*, Suhan İntişarati, Tehran.
- Yarkin, Ş., Yarkin, M. (2006). *Zaban ve Khat*. Afganistan Aydın Kültür Derneği.

Yanik N., Çögenli, S. (1999). *El-Kavaniniü'l-Küllüyye Li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye*, TDK Yayınları, Ankara.

Yavuzaslan, P. (2012). *Et-Tuhfetü'zZekiyye fil-Lûgatit-Türkiyye*. 41.cilt, s. 359-360. <https://islamansiklopedisi.org.tr/et-tuhfetuz-zekiyye> (e-erişim tarihi: 25.11.2022).

Yüce, N. (2020). *Mukaddimetü'l-edeb*. 31. Cilt, s. 120-121. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mukaddimetul-edeb> (e-erişim tarihi 12.09.2022)

Tarama sözlüğü. (1995). Ankara: TDK Yayınları.

Vatandaran:(2017). *Aylık Gazetesi*.

<https://www.turkdilleri.org/>

<http://afghandata.org>

<http://www.yarqin.info/>

<https://sozluk.tdk.gov.tr/>

<https://www.nobelyayin.com/afganistan-ozbekcesi-turkce-sozluk>

<https://www.kitapyurdu.com/index.php>

<http://uzsoz.net/?word=>

<http://www.uzsoz.net/>

<https://sozluk.tdk.gov.tr/>

<http://mashal.org/blog/>

<http://www.ethnologue.com> <http://www.afghanpaper.com/info/joghrafia/jameiat.htm>

<https://www.tika.gov.tr> <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>

<http://www.mahaknews.com/sections.php?section=news&do=show&id=5129>

<http://www.loghatnaameh.org>

<http://www.indexiran.ir/directory/linkpreview.aspx?linkid=984>